

SAMLINGAR

UTGIFNA AF

SVENSKA FORNSKRIFT-SÄLLSKAPET

FORNSVENSK BIBLIOGRAFI

FORNSVENSK BIBLIOGRAFI

FÖRTECKNING

ÖFVER

SVERIGES MEDELTIDA BOKSKATT PÅ MODERSMÅLET

SAMT DÄRTILL HÖRANDE

LITTERÄRA HJÄLPMEDEL

UTARBETAD AF

ROBERT GEETE

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1903

FÖRETAL.

Föreliggande förteckning öfver den tryckta fornsvenska litteraturen och därtill hörande »opera auxiliaria» afslutades år 1901 och har tryckts under år 1902 och början af 1903. Den är afsedd att omfatta litteraturen för tiden t. o. m. år 1900. Af det som under de närmast följande två åren publicerats inom det hithörande området har endast det viktigaste kunnat medtagas.

Rörande omfånget af den förtecknade *fornsvenska* litteraturen (afd. **A**) må här särskildt framhållas, att fullständighet, för såvidt sådan kan vinnas, varit afsedd endast för de rent litterära texterna och lagtexterna (af olika grupper). Hvad åter stadgar, offentliga och enskilda handlingar o. d. (underafd. II 7, 8 och III) beträffar, har ett urval måst göras. Ögonmärket har därvid städse varit att lämna en kronologiskt fortgående följd af dokument, som kunna belysa svenska språkets utveckling genom medeltiden (jfr noten å sid. 181). Afd. **B** afser att lämna tillgång till litterärt material för studium af den svenska medeltidens skilda kulturområden, särskildt i den mån dessa hänga samman med den bevarade fornsvenska litteraturen. Att denna afdelning måste bli i någon mån subjektivt behandlad ligger i öppen dag.

och manar dess förtecknare att utbedja sig sakkunnige läsares benägna bistånd genom meddelanden rörande upptäckta brister, önskvärda förbättringar eller tillägg, allt till fromma för en framtida ny upplaga.

För deras räkning, som komma att begagna förevarande hjälpreda, tillåter dess utarbetare sig att gifva ett par erinringar. Först och främst tillrådes läsaren att använda den s. IX o. ff. intagna öfversikten öfver innehållet, för att dymedelst vinna orientering i det omfångsrika materialet. Därefter anbefalles innehållsregistret i slutet af boken, hvilket jag sökt göra så fullständigt och praktiskt som möjligt. I ett arbete som detta torde nämligen registrets användbarhet vara af särskild vikt och utgöra ett hufvudvilkor för vinnande af det gagn, som med arbetet afsetts.

Vidkommande principerna för titlarnes inordnande å resp. fack och i registret, när ej uppgifvet författarnamn gör platsen själfklar, må här nämnas, att jag bland de olika system, som stå till buds, valt det som (i st. f. att lägga all vikt vid »första oböjda substantivet» i titeln) tager till uppslagsord det *första* ordet i titeln (dock med undantag för artikeln, den bestämda såväl som den obestämda), detta ord må nu vara substantiv, adjektiv, pronomen, verb eller partikel. En sådan anordning måste alltid blifva den populäraste och för alla tillgängligaste, såsom den minst »konstiga».

Alltså — i här föreliggande bibliografi användes (med ofvannämnda reservation) städe *första* ordet såsom uppslagsord i anonyma titlar och vid ordnandet af en författares särskilda arbeten sins emellan. Detta

gäller speciellt i fråga om textafdelningen. I fråga om de särskilda författarnes (resp. öfversättarnes, utgifvarnes o. s. v.) i innehållsregistret under hvars och ens namn sammanförda arbeten gäller åter af praktiska skäl den regeln, att de inom sig ordnats efter det absolut första ordet (alltså eventuellt äfven på best. och obest. artikeln).

Undantag från den alfabetiska anordningen af författares skrifter finnas på några ställen i afd. **B**. Detta slags anordning har nämligen i några speciella fall fått vika för en kronologisk. Så är t. ex. fallet med förteckningen öfver Birgitta-biografier (**B** N:is 247—310) liksom med skrifter af några författare (såsom *A. Kock*, *M. F. Lundgren*, *A. Noreen*, *F. Tamm* m. fl.), hvilka i sina arbeten behandlat sins emellan sammanhörande ämnen. Den kronologiska anordningen låter här resp. författares evolution i vetenskapligt hänseende komma till synes.

Innehållsregistret, ett kombineradt person- och sakregister, är afsedt att äfven gifva uppslag öfver realia, som behandlats i bibliografiens skilda afdelningar. Titlar eller ämnen, i hvilka ett *namn* (ort- eller personnamn) ingår, återfinnas, utom på sin af titeln början betingade plats, äfven under detta *namn* såsom uppslagsord. Af fornsv. dikter återfinner man »incipit» i registret, en åtgärd som befunnits erforderlig, emedan titlarne ofta äro rätt sväfvande eller godtyckliga.

Till sist har jag att fullgöra en kär plikt, i det jag uttalar mitt varma tack till alla dem, som med intresse och råd främjat detta arbete. Främst mitt tack till Svenska Fornskriftsällskapet och särskildt

till dess sekreterare d:r HARALD WIESELGREN, genom hvars välvilliga intresse denna publikation fått en plats i sällskapets »Samlingar». Vidare hembäres en uppriktig gärd af erkänsla åt professor ADOLF NOREEN, som med oegennyttig välvilja ställt till mitt förfogande sina anteckningar till de föreläsningar öfver fornsvensk litteratur, som af honom höllos i Upsala åren 1887—88. Slutligen till min kollega d:r K. H. KARLSSON mitt tack för bl. a. verksamt biträde vid identifierandet af handskriftskällor för en del af här intagna handlingar och aktstycken.

Stockholm d. 1 Mars 1903.

R. G.

INNEHÅLLSÖFVERSIKT.

A. Fornsvenska texter.

I. Litterära texter.	N:o.
1. Allmänna samlingar. (Poesi och prosa)	(N:o 1—12.)
a. Codex-editioner	1—6.
b. Läseböcker och utdrag	(N:o 7—12.)
α. Fornsvenska texter	7—11.
β. Nysvenska öfversättningar	12.
2. Rimverk	(N:o 13—105.)
a. Samlingar. (Blandad andlig o. världslig poesi.)	13—14.
b. Andliga kväden (med psalmer, rimmade böner o. d.)	(N:o 15—44.)
α. Till Kristus, Jungfru Maria och helgonen	15—24.
β. Andra andliga dikter	25—28.
γ. Psalmer	29—34.
δ. Rimmade böner	35—44.
c. Rimkrönikor och historiska dikter	(N:o 45—65.)
α. Samlingar	45—46.
β. Regentkrönikor	47—53.
γ. Biskopakrönikor	54—55.
δ. Legendariska krönikor	56.
ε. Historiska dikter och visor	57—65.
d. Rimmade romaner och sagor	(N:o 66—72.)
α. Samlingar	66.
β. Enskilda verk	67—72.
e. Världsliga dikter, visor och rim	73—98.
f. Quasi-dramatik. (»Samtal.»)	99—102.
g. Folkvisor (från medeltiden). Samlingar	103—105.
3. Prosaverk	(N:o 106—382.)
a. Samlingar. (Blandade prosaverk.)	106—113.
b. Bibeln och bibliska berättelser	(N:o 114—125.)
α. Samlingar	114.
β. Särskilda bibelböcker	115—125.

Innehållsöfversikt.

	N:o.
c. Legender	(N:o 126—239.)
α. Samlingar. (Vitæ sanctorum.)	126—135.
β. Legender om Jesu lefverne (passion o. s. v.)	136—144.
γ. Maria-legender	145—151.
δ. Enskilda helgon och andra personer	152—239.
d. Kyrko- och klosterbruk (med klosterregler). (N:o 240—277.)	
α. Samlingar	240—241.
β. Enskilda skrifter	242—277.
e. Uppbyggelseskrifter, homilier, uppenbarelser och böner	(N:o 278—310.)
α. Samlingar	278—280.
β. Enskilda skrifter	281—310.
f. Skrifter af historiskt, politiskt, biografiskt och geografiskt innehåll	311—337.
g. Prosaromaner, sagor och berättelser	(N:o 338—348.)
α. Samlingar	338.
β. Enskilda stycken	339—348.
h. Lefnadsvishet och ordspråk	349—353.
i. Medicin med besvärjelser och prognostica. (N:o 354—371.)	
α. Samlingar	354.
β. Enskilda skrifter	355—371.
k. Ekonomi och teknologi	372—379.
l. Ordsamlingar och glossor	380—382.

II. Lagar, rätter och stadgar.

1. Samlingar	(N:o 383—388.)
a. Fornsvenska texter	383—386.
b. Öfversättningar till latin	387.
c. » » nysvenska	388.
2. Landskapslagar	389—405.
3. Allmänna landslagar	406—412.
4. Stadslagar	413—419.
5. Gårdsrätter	420—422.
6. Gillestadgar, skråordningar o. d.	(N:o 423—442.)
a. Samlingar	423.
b. Enskilda gillen	424—429.
c. Enskilda skrän	430—442.
7. Offentliga stadgar och urkunder. (Förordningar, traktater, privilegier o. d.)	(N:o 443—591.)
a. Samlingar	443—454.
b. Enstaka stadgar o. d.	455—591.
8. Diverse stadgar	592—597.

Innehållsöfversikt.

III. Handlingar. (Diplom, bref, testamenten o. d.)

	N:o.
1. Samlingar. (Diplomatarier, registraturer, kopleböcker, brefsamlingar o. d.)	(N:o 598—663.)
a. Allmänt	598—633.
b. Angående särskilda landsdelar och orter	634—663.
2. Enstaka aktstycken	664—840.

B. Litterära hjälpmedel.

I. Paleografi, paleotypografi o. kronologi	1—19.
II. Bibliografi	(N:o 20—139)
1. Allmänt med bio-bibliografi	20—58.
2. Facklitteratur-förteckningar	59—69.
3. Arkiv- o. bibliotekshistoria. (Allmänt.)	70—73.
4. Särskilda bibliotek. (Historia o. kataloger.)	74—86.
5. Handskriftsförteckningar	(N:o 87—139.)
a. Samlingar och allmänt	87—90.
b. Särskilda arkiv (efter ort)	91—139.
III. Lärda sällskap o. institutioner samt tidskrifter. (N:o 140—187.)	
a. Allmänt	140—148.
b. Särskilda institutioner (efter ort)	149—160.
c. Tidskrifter (alfab.)	161—187.
IV. Sammelverk o. encyklopedier	188—199.
V. Medeltidsbiografi o. -genealogi	(N:o 200—367.)
a. Samlingar	200—245.
b. Enskilda (alfab.)	246—367.
VI. Språkvetenskap	(N:o 368—646.)
1. Inledande o. språkhistoria	368—391.
2. Grammatik (allmänt)	392—407.
3. Ljud- o. formlära	408—503.
4. Syntax	504—513.
5. Ord- och texttolkning	514—577.
6. Namnlära. (Person- o. ortnamn.)	578—619.
7. Ordböcker	620—646.
VII. Verslära	647—655.
VIII. Litteraturhistoria	656—793.
IX. Historia (med kulturhist.) o. statsrätt	794—923.
X. Kyrkohistoria	924—969.

Innehållsöfversikt.

	N:o.
XI. Kloster- o. ordenshistoria	(N:o 970—1012)
1. Allmänt	970—979.
2. Särskilda ordnar	(N:o 980—1012)
a. Birgittinorden	980—1001.
b. Cisterciensorden	1002—1008.
c. Dominikanorden	1009—1010.
d. Franciskanorden	1011—1012.
XII. Topografi	1013—1026.
XIII. Rättshistoria o. förvaltning	1027—1186.
Tillägg och rättelser	S. 390—392.

Register.

I. Citerade handskrifter	S. 395—402.
II. Innehållsregister	» 403—433.

Använda förkortningar.

Ant:s saml. = Ur en antecknares samlingar (utg. af G. E. Klemming).	KkB. = Kyrkobalken.
BiärkR. = Biärköarätten.	KrLL. = Kristofers Landslag.
Cod. AM. = Handskrift tillhörig Arnsmagnæanska samlingen i Universitetsbibl. i Köbenhavn.	Kyl. (efter hdskr.) = Kylanders katalog öfver hdskr. i Linköpings Stiftsbibl.
Cod. Berol. = Hdskr. i Berlin.	LBH. = Linköpings Biblioteks handlingar.
Cod. Holm. = Hdskr. i Kongl. Biblioteket i Stockholm.	LUÅ. = Lunds Universitets årsskrift.
Cod. Holm. RdL. = Hdskr. tillh. Rålambska samlingen i Kongl. Bibl. Sth.	MELL. = Magnus Erikssons Landslag.
Cod. Linc. = Hdskr. tillhörig Linköpings Stiftsbibliotek.	MESL. = Magnus Erikssons Stadslag.
Cod. RA. = Hdskr. tillh. Svenska Riksarkivet.	SdmL. = Södermannalagen.
Cod. Skokl. = Hdskr. tillh. Skoklostersamlingen. (Förvaras i Riksarkivet.)	SFSS. = Svenska Fornskriftsällskapets samlingar.
Cod. Ups. = Hdskr. tillh. Upsala Universitetsbibliotek.	Sml. = Smålandslagen.
DaleL. = Dalelagen (äfven kallad Äldre Vestmannalagen).	SRS. = Scriptores rerum Suecicarum.
fsv. = fornsvensk (-t, -an).	SS. = Scriptores Suecici medii ævi (ed. J. E. Rietz).
GotLL. = Gotlandslagen.	SSGL. = Samling af Sveriges gamla lagar (ed. Collin o. Schlyter).
HelsL. = Helsingelagen.	Sv. landsm. = Nyare bidrag till känd. om de svenska landsmålen (utg. af J. A. Lundell).
KgB. = Konungsbalken.	UplL. = Uplandslagen.
KgStyr. = Konunga ok höfdinga styrelse.	UUÅ. = Upsala Universitets årsskrift.
	VGL. = Vestgötalagen.
	VmL. = Vestmannalagen.
	ÖGL. = Östgötalagen.

A.

FORNSVENSKA TEXTER.

I. Litterära texter.

1. Allmänna samlingar. (Poesi och prosa.)

a. Codex-editioner.

1. Svenska Fornskriftsällskapet.

- r) Samlingar utgifna af S— F—. D. 1—35 (forts.). Sthlm 1844—1902. 8:o o. 4:o.
1. Flores och Blanzefflor. Utg. af G. E. Klemming. 1844. 8:o. (Se N:o 68.)
  2. S. Patriks-sagan. Utg. af G. Stephens o. J. A. Ahlstrand. 1844. 8:o. (Se N:o 133.)
  3. PEDER MÅNSSONS Stridskonst och Stridslag. Utg. af G. O. Hyltén-Cavallius. 1845. 8:o. (Se N:o 325.)
  4. Vadstena klosterreglor. Utg. af C. F. Lindström. 1845. 8:o. (Se N:o 241.)
  5. Herr Ivan Lejonriddaren. Utg. af J. W. Liffman o. G. Stephens. 1845—49. 8:o. (Se N:o 70.)
  6. Namnlös och Valentin. Utg. af G. E. Klemming. 1846. 8:o. (Se N:o 347.)
  7. Ett fornsvenskt legendarium. Bd 1—2, utg. af G. Stephens. 1847, 58. Bd 3, utg. af F. A. Dahlgren. 1877. 8:o. (Se N:o 130.)
  8. Konung Erik XIV:s krönika af D. HANSSON HUND. Utg. af F. A. Dahlgren. 1847. 8:o. [Ej fornsv.]
  9. Svenska medeltidens bibelarbeten. Bd 1—2. Utg. af G. E. Klemming. 1848—55. 8:o. (Se N:o 114.)
  10. Sagan om Didrik af Bern. Utg. af G. O. Hyltén-Cavallius. 1850, 54. 8:o. (Se N:o 343.)

11. Hertig Fredrik af Normandie. Utg. af J. A. Ahlstrand [o: G. E. Klemming]. 1853. 8:o. (Se N:o 69.)
12. Konung Alexander. Utg. af G. E. Klemming [o: J. A. Ahlstrand]. 1855, 62. 8:o. (Se N:o 67.)
13. Skrå-ordningar. Utg. af G. E. Klemming. 1856. 8:o. (Se N:o 423.)
14. H. BIRGITTAS uppenbarelser. Bd 1—5. Utg. af G. E. Klemming. 1857—84. 8:o. (Se N:o 107.)
15. BONAVENTURAS betraktelser öfver Christi lefverne. Legenden om Gregorius af Armenien. Utg. af G. E. Klemming. 1859—60. 8:o. (Se N:o 109.)
16. H. BERNHARDS skrifter. Utg. af H. Wieselgren. 1864, 66. 8:o. (Se N:o 106.)
17. Svenska medeltidens rimkrönikor. D. 1—3. Utg. af G. E. Klemming. 1865—68. 8:o. (Se N:o 45.)
18. SUSOS Gudeliga snilles väckare. Utg. af R. Bergström. 1868—70. 8:o. (Se N:o 305.)
19. Själens tröst. Utg. af G. E. Klemming. 1871—73. 8:o. (Se N:o 134.)
20. Skrifter till läsning för klosterfolk. Utg. af F. A. Dahlgren. 1874—75. 8:o. (Se N:o 113.)
21. Om djefvulens frestelse af JOH. GERSON. Öfvers. af Er. Nicolai. Tr. 1495. Facsim. 1876. 8:o. (Se N:o 295.)
22. Klosterläsning. Utg. af G. E. Klemming. 1877—78. 8:o. (Se N:o 112.)
23. Svenska medeltids-postillor. D. 1—3. Utg. af G. E. Klemming. 1879—92. 8:o. (Se N:o 280.)
24. GERSONS Lärdom huru man skall dö. Tr. 1514. Facsim. 1881. 8:o. (Se N:o 252.)
25. Svenska medeltids dikter och rim. Utg. af G. E. Klemming. 1881—82. 8:o. (Se N:o 13.)
26. Läke- och örteböcker från Sveriges medeltid. Utg. af G. E. Klemming. 1883—86. 8:o. (Se N:o 354.)
27. SÖDERWALL, K. F., Ordbok öfver svenska medeltids-språket. 1884 ff. 4:o. (Se B N:o 642.)

28. Prosadikter från Sveriges medeltid. Utg. af G. E. Klemming. 1887—89. 8:o. (Se N:o 338.)
  29. Historia Trojana. Utg. af R. Geete. 1892. 8:o. (Se N:o 344.)
  30. Jungfru Marie örtagård. Utg. af R. Geete. 1895. 8:o. (Se N:o 258.)
  31. Speculum virginum (Jungfruspegel). Utg. af R. Geete. 1897—98. 8:o. (Se N:o 304.)
  32. H. MECHTILDS uppenbarelser (Liber spiritualis gratiæ). Utg. af R. Geete. 1899. 8:o. (Se N:o 299.)
  33. Svenska kyrkobruk under medeltiden. Utg. af R. Geete. 1900. 8:o. (Se N:o 240.)
  34. Helige mäns lefverne jämte legender och järtecken. Utg. af R. Geete. 1902. 8:o. (Se N:o 127.)
  35. Upplandslagen efter Ängsöhandskriften. Utg. af O. v. Friesen. 1902. 8:o. (Se N:o 396, ed. g.)
- II) Småstycken på forn svenska. Samlade af G. E. Klemming. Sth. 1868—81. 8:o. [Utg. såsom bilagor till sällsk:s årsberättelser.] (Se N:o 6.) — Af denna samling börjades 1900 en ny följd, hvaraf hittills (1902) 3 n:r utkommit, alla utg. af R. Geete, näml.
1. Den vises sten. Bil. till årsmötet 1900. (Se N:o 98.)
  2. Nio kapitel ur H. Birgittas uppenbarelser (fr. 1385). Bil. 1901. (Se N:o 286, ed. f.)
  3. Två svenska rimdikter från medeltiden. Bil. 1902. (Se N:o 14.)
- III) Bibliografi.
1. KLEMMING, G. E., Sveriges dramatiska litteratur t. o. m. 1875. Sth. 1863—79. 8:o. — (3), 652 s. Inneh. bl. a. aftryck in extenso af »En syndares omvändelse» (se N:o 102, ed. b) och »Huru jul och fasta trätte» (se N:o 99, ed. b).
  2. GEETE, R., Fornsvensk bibliografi. (Här föreliggande arbete.)
- Rec. *G[aston] P[aris]* i Revue critique 4 (1869): Sem. 1, s. 342—45.
[*K. F. Söderwall*] Svenskt fornpråk och fornsvensk litteratur. I Sv. tidskr., utg. af H. Forssell, 4 (1873) s. 221—42. [Undert. —e—.]

2. Fragmentum runico-papisticum, seu Soliloquium Deiparæ Virginis qverulum, circa passionem Domini, anonymo auctore, lingvâ & runis Gothorum, in membrana conscriptum; quod ex fragmento vetusti m:s^{ti} accurate delineatum, ac literis recentioribus descriptum, cum gemina versione edidit Johann: Fred: Peringskiöld. Sthlmæ 1721. Fol. — (2), 10, (12), 22 s.

Inneh. Marias klagan öfver Kristi lidande (runtext med omskrifning), Böner till Jungfru Maria (bl. a. J. Marias 7 sorger, 5 böner af J. Marie bedröfvelse, 5 d:o af J. Marie fem svärd, S. Bernhards bön till J. Maria, En H. Birgittas bön till d:o, 5 diverse böner till d:o, S. Mechtilds tre böner till d:o, 3 andra böner till d:o) samt »Af warfru en wisa» (på vers).

Hdskr. Ej uppgifna.

3. Monumenta historica vetera ecclesiæ Sveogothicæ. Ex codd. mss. collegit et illustravit Er. Benzelius fil. Ups. 1709—10. 4:o. — XLVI, 260, (4) s.

Inneh. följ, litterära texter: 1. Omständelig berättelse huru the Swenske af Tyskarna blefwo i Stockholm forrådhne oc brände, år 1389; s. 62—68. (Se N:o 392, ed. a.) — 2. Biscop Brynolph then tridies Chrönica om alla them som förr honom vti Schara warit biscopar; s. 72—80. (Se N:o 55, ed. a.) — 3. Cronica episcoporum Lincopensium. Paa Svensche; s. 115—44. (Se N:o 54, ed. b.)

Om använda handskrifter se de särskilda uppsatserna.

4. Scriptores rerum Svecicarum medii ævi. Ed. [t. I:] E. M. Fant, [t. II:] E. G. Geijer o. J. H. Schröder, [t. III:] Cl. Annerstedt. T. I—III. Ups. 1818—76. Fol.

Inneh. följ. fornsv. texter:

T. I: sectio I, 1818: Fragmentum catalogi regum Sveciæ. — Catalogus regum Sveciæ ab Olavo Skötkonung ad Ericum Läspe. — Then gamble Svenske crönica. — Gamla och Minsta Svenska rimchrönikan (Chron. rhythm. minus).

T. I: II, 1818: Stora rimchrönikan (Chron. rhythm. majus).

T. II: I, 1828: Vita S:i Ansharii per S. Rembertum. — Vita & Miracula S. Eriki regis & martiris. — Legenda de S. Erico rege. — Legenda S. Sigfridi. — De S. Eskillo relatio sveica.

T. II: II, 1828: Thomæ episc. Strengn. Carmen de Engelbrecto anno 1437. — Ejusdem Carmen de violata fide Erico Puke publice data 1437. — Bref från bisk. Thomas till Karl Knutsson Bonde 1436. — Henr. Tidemanni episc. Lincop. Carmen de Carolo VIII Canuti rege.

T. III: I, 1871: Historia Gotlandiæ. — Oratio Hemmingi Gadd contra Danos in senatu anno 1509 habita. — Narratio de cæde Holmiensi anno 1520 a canon. Ups. composita.

T. III: II, 1876: Chronicon rhythm. episcoporum Lincop. — Chronicon vetus episcop. Scarensium. — Chron. rhythm. episcop. Scarens. — Chron. de genere et nepotibus S. Birgittæ auctore Marg. Clausdotter. — Translatio Katherinæ anno 1489, Nic. Ragvaldi auctore.

Om använda handskrifter se de särskilda styckena.

5. Scriptores Suecici medii ævi cultum culturamque respicientes. E (2—3: codicibus) manuscriptis hucusque ineditis edidit Joh. Ernest. Rietz. 1—3. Lundæ 1842—44. 8:o.

Inneh.

1, 1842. — (2), VII, 300, III s. — Bonaventuræ Meditationum vitæ Christi versio Suecana. — Vita S. Gregorii Armeniensis. — Revelationes S. Birgittæ. Fragm. — Legenda S. Mechthildæ. Fragm.

2, 1843. — (4), XIV, 288, (1) s. — Helgonasagor.

3, 1844. — (5), 258 s. + 1 facsim. — Claustrum animæ. — Henr. de Hassia De vita coenobitica tractatus. — Joh. Matthæi Ad sorores monasterii Vadstenensis epistola hortativa. — Antonius archiep. Florent. De instructione simplicium confessorum. — Meditationes vitæ monasterialis secundum regulas ordinum SS. Basili et Benedicti. — Margaretæ Nicolai filiæ De S. Birgitta chronicon. — Ordo regiminis monasterii Vadstenensis a:o 1451 datus. — Relatio de S. Gregorio missam celebrante et indulgentiis per eum ... datis. En Del 4 (titel tryckt i ett enda ex., för att användas å ett ansökningsexemplar, och bärande tryckåret 1850 förvaras i K. Bibl.) var, såsom pagineringen (s. 1—195) å de särskilda skrifterna visar, planlagd, men utgafs aldrig samlad (endast i form af akad. disputationer). Den var afsedd att innehålla följande skrifter: Skaftauls lek (s. 1—111). — Om Sancta Katherina (s. 113—75). — Watzstena clostirs gotze væstan staangabro (s. 177—88). — Jus alicum regis Caroli VIII Canuti [rättare: Eriki XIII] (s. 189—95).

Om använda handskrifter se de särskilda styckena.

6. Småstycken på forn svenska, samlade af G. E. Klemming. Sth. 1868—81. 8:o. — (2), 318 s. — = SFSS. Bil. till Sällsk:s årsberättelser 25 (1868) — 39 (1882).

Inneh.

1. Ett fragment af Konungastyrelsen. (Se N:o 352 II, ed. a.)
2. Timmermäns skrå af 1454. (Se N:o 441, ed. b.)

3. Bagarnes skrå fr. börj. af 1500-t. (Se N:o 430, ed. b.)
  4. Smedernas i Ystad skrå af 1496. [Danska.]
  5. Magnus Erikssons Gårdsrätt. (Se N:o 420, ed. b.)
  6. Eriks af Pommern d:o. (Se N:o 422, ed. b.)
  7. Skogsstadga för mädhal tridhning i Trögd. (Se afd. II, 8.)
  8. Fragment af Östgötalagen. (Se N:o 405, ed. g.)
  9. D:o af Äldre Vestgötalagen. (Se N:o 398, ed. e.)
  10. Stadga för S. Görans gille vid Kopparberget. (Se N:o 427, ed. c.)
  11. Stadga för ett S. Eriks gille nära Upsala. (Se N:o 424.)
  12. Stadga för ett S. Görans gille. (Se N:o 426, ed. b.)
  13. Privilegier för Norberg 1354. (Se afd. II, 7.)
  14. Stadga för ett J. Marie gille. (Se N:o 429.)
  15. Stadga för S. Karins gille i Björke s:n 1443. (Se N:o 428, ed. b.)
  16. Stadga för Preste- ell. H. Lekamagillet i Sthlm 1405. [Lat.]
  17. Marias klagan vid korset (runhandskr.). (Se N:o 149, ed. c.)
  18. Yngre Vestgötalagens äldsta fragment antecknade af Lydekin omkr. år 1300. (Se N:o 398, ed. g.)
  19. Sveriges krönika (den Prosalska). (Se N:o 326, ed. c.)
  20. Bröderne af S. Gertruds gille i Sthlm 1419—1484. [Namnlängd.]
- Om handskrifterna se de särskilda titlarne.

b. Läseböcker och utdrag.

α. Fornsvenska texter.

7. Altschwedisches Lesebuch, mit Anmerkungen und Glossar von Ad. Noreen. Halle (tr. Upsala) 1892—94. 8:o. — VI, 180, (1) s.
Inneh. (s. 1—112) utdrag ur Ä. Vestgötalagen, Uplandslagen (stadfästelsen), Södermannalagen, Östgötalagen, Dalelagen, Guta lag, M. E:s sons landslag, Kopparbergs privilegier (1347), Guta saga, Kristi pina (vers), H. Birgittas avtograf, Apostla gärningar, postillor, Själens tröst, Konungastyrelsen, Flores och Blanzeflor, Kroppens och själens träta, Sju vise mästare, Alexandersagan, kommentaren till Moseböckerna, ordspråk, utdrag ur Eriks- och Karlskrönikorna, Om abboter, »Hur jul och fasta trätte» (vers), den svenska Katerinalegenden, Thomas' »Friheten», besvärjelseformler, gillestadgar, Didrikskrönikan, Marg. Clausdotters Birgittakrönika, Peder Månssons läkebok och dikten om Paris och Vienna. Dessutom lemnas (s. 113—20) litterära anvisningar och förklaringar till svårtydda ställen samt (s. 121—80) glossar.

- Rec. R. C. Boer* i Museum. Maandblad voor philol. en geschied. 3 (1895): N:o 3.
The Athenæum 1895: 2, sp. 65.
F. Holthausen i Anz. f. deutsch. alterth. 22 (1896) s. 33—36.
8. Läsebok i svensk litteratur, utg. . . af E. Hildebrand. Afd. 1. Katolska tiden . . . Sth. 1897. 8:o. — VIII, 122, (2) s.
Inneh. utdrag jämte nysv. öfvers. ur följ.: 1. Gamla hednalagen (s. 6). — 2. Äldre Västgötalagen (s. 7—9). — 3. Magnus Erikssons Landslag (s. 10—11). — 4. Konunga- och höfdinga styrelse (s. 11—13). — 5. Birgittas uppenbarelser (s. 16—18). — 6. Psalm: »Then signadhe dagh» (s. 19—20). — 7. Flores och Blanzeflor (s. 21—24). — 8. Erikskrönikan (s. 24—26). — 9. Karlskrönikan (s. 26—29). — 10. Visan om Engelbrekt (s. 29—30). — 11. Visan om friheten (s. 31). — 12. Visan om Brunkebergs slag 1471 (s. 31—32). — 13. Folkvisor, i nysv. form (s. 33—37).
  9. Medeltidens statsskick omkr. 800—1350. Valda texter utg. af Harald Hjärne. Ups. 1895. 8:o. — XXII, 426 s.
 Svorige upptager s. 277—426, hvarest aftryckts aktstycken på lat- och svenska, de senare hemtade från Sverges traktater, utg. af O. S. Rydberg; Svenskt diplomatarium; (Collin och) Schlyters edit. af Sveriges gamla lagar; Konungastyrelsen, utg. af R. Geete.
 De fornsv. utdragen äro ur: Vestgötalagen (s. 294—95), Gotlandslagen (s. 322—24), Uplandslagen (s. 328—40), Helsingelagen (s. 344—47), Magnus Erikssons Landslag (s. 394—423), Konungastyrelsen (s. 348—63), Svenskt diplomatarium (s. 384—85), Sverges traktater (s. 424—25).
  10. Vitterhet på prosa för literärt studium sammanställd af Alex. Boldt. H:fors 1899. 8:o. — VIII, 592 s.
 »Svensk medeltidslitteratur» (i fornsv. text, delvis med öfvers.) upptager s. 62—77 och innehåller: 1. Strödda drag ur Äldre Vestgötalagen. (Vendells fsv. text med Otmans nysv. öfvers.; s. 62—73.) — 2. Ur Konungastyrelsen. (Afr. efter Geetes uppl.; s. 74—75.) — 3. Ur H. Birgittas uppenbarelser. (Efter Klemmings text; s. 75—77.)
  11. Öfversigt af svenska språkets och litteraturens historia. Utg. af Herm. Bjursten. 2. Läsebok. Sth. 1861. 8:o. — XII, 529 s.
 »Andra tidehvarfvet. (Sednare katolska tiden.)», s. 28—49, inneh. följande fornsv. texter, af hvilka lagtexterna äro försedda med

nysv. öfvers.: stycken ur Vestgötalagen, Uplandslagen, Konungastyrelsen, Stora och Mindre rimkrönikan, »folkvisan Elisif nunna i Risberga kloster, af Nic. Hermanni (sednare hälften af 1300-talet)», den sistnämnda i sin helhet (s. 37—44), samt biskop Thomas' Sång om Engelbrekt.

— 2:a uppl. Sth. 1863. 8:o. — X, 531 s.

»Andra tidehvarfvat», s. 28—49, har samma innehåll som uppl. 1.

β. Nysvenska öfversättningar.

12. Valda urkunder till Finlands historia, utg. af P. Nordmann. H. 1. H:fors 1899. 8:o. — IV, 160 s.

Inneh. (s. 1—57) utdrag ur en mängd fsv. texter och urkunder i nysv. öfvers. äfvensom öfvers. af lat. original berörande Finlands (och Sveriges) historia och litteratur. De utgöras af påfvebref, helgonlegender (Erik d. heliges och Henriks), stycken ur landskapslagar (med kortare prof på fsv.), ryska annaler, medeltidens svenska rimkrönikor, Sveriges traktater, Vadstena klosterstadgar, Åbo domkyrkas »Svartbok», (Arvidssons) Handlingar till Finlands historia, (Grönblads) Nya källor till d:o, m. m.

2. Rimverk.

a. Samlingar. (Blandad andlig och världslig poesi.)

13. Svenska medeltids dikter och rim, utg. af G. E. Klemming. Sth. 1881—82. 8:o. — (4), 554 s. — = SFSS. 25. (= H. 78—80.)

Inneh.

Andliga dikter. S. 3—172 *a—m*.

1. Christi pina. 2. Adam och Christus. 3. Christi förtjenst.
4. Christi pina. 5. Sång om Christi pina. 6. Marias sju frögder. 7. Vår frus pina. 8 *a—c*. Tio Guds bud. 8 *d*. Sju dödeliga synder. 9. Kroppens och själens träta. 10. Kroppens och själens skilsmessa (fragm.). 11. En syndares omvändelse. 12. Bön till vår herre. 13. Bön till Jesus. 14. Bön till Jesu sår och pinoredskap. 15. Böner om Jesu fyra-handa gråt. 16. Böner vid gudstjenstens sju tider. 17. Böner till J. Maria. 18. Bön till s. Joachim. 19. Bön till s. Josef. 20. Böner vid gudstjensten. 21. Bön till din apostel. 22. Bön till din helga ängel. 23. Bön till alla helga Guds änglar. 24. Bön till din patrona. 25. Psalm: Een rikir man. 26. Psalm: Marias fem frögder. 27. Psalm: Then signadhe dagh. 28. Psalm: Glätz Maria.

Verldsliga dikter och rim. S. 175—518.

1. Inledning till skogsstadga för Trögden. 2. Om konung Albrekt. 3. Riddar s. Görän. 4. Schacktafvets lek. 5. Historia s. Olai. 6. Julens och fastans träta. 7. Engelbrekt och Karl Knutsson. 8. Friheten. 9. Troheten. 10. Konstens och dygdens förakt.¹⁾ 11. Erik förste kung i Göthaland. 12. Striden om Visby 1449. 13. Thord Bondes mord 1456. 14. Slaget vid Brunkeberg 1471. 15. Konungen. 16. Sveriges lag. 17. Klokskapsråd för hushållning. 18. Om bohag m. m.²⁾ 19. Skara biskopskrönika af biskop Brynolf III. 20. Riddar Paris och Jungfru Vienna. 21. Om ett gyllene år. 22. Slaget vid Brännkyrka 1518. 23—27. Peder Måns-

¹⁾ N:o 7—10 af biskop Thomas.

²⁾ N:o 15—18 af biskop Henrik.

sons förespråk till Läkebok, Stridskonst, Stridslag, Barnabok och Bergsbok. 28. Linköpings biskopskrönika. 29. Gillevisa. 30. S. Annas skål. 31. Brudgummens skål. 32. Brudens skål. 33. Glädjens skål. 34. Kärleksvisa. 35—42. Rim ur lagböcker. 43. En svensk man.

Rec. O. Hoppe i Nord. tidskr. (Letterst.) 6 (1883) s. 319—29.
[E. Hildebrand] i Hist. tidskr. 3 (1883) s. xxxix—xl.

Om handskrifterna se de särskilda titlarne.

14. Två svenska rimdikter från medeltiden. Efter gamla handskrifter utg. af R. Geete. Sth. 1902. 8:o. S. 41—54. = Bilaga till Sv. Fornskr.-sällsk:s årsmöte 1902.

Inneh. 1. En allegorisk dikt (dröm eller saga). (Se N:o 73.) —
2. Jungfru Marias sju fröjder. Variant C. (Se N:o 22, ed. b.)

Om handskrifterna se de särskilda titlarne.

b. Andliga kväden (med psalmer, rimmade böner o. d.).

α. Till Kristus, Jungfru Maria och helgonen.

15. Adam och Kristus.

Fager tingh utaff adam oc werlzens uphaff. (*Inc.*: »Gudh skop adam förste man.») 354 rader.

Hdskr. Cod. Skokl. 156 fol. (fr. omkr. 1450; birgittin-svenska).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 7—18.

Utdr. G. Stephens, Ivan Lejonridd. (SFSS. 5), 1845—49, s. CIV (blott början o. slut).

Författadt omkr. 1450 (*Klemming*, anf. st. s. 520).

16. Kristi förtjänst.

Inc.: »En wiis man seger til siälffuen segh.» 204 r.

Hdskr. Cod. Skokl. 156 fol. (fr. omkr. 1450; birg.-svenska).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 19—25.

Utdr. G. Stephens, Ivan Lejonridd. (SFSS. 5), 1845—49, s. CIII (endast början o. slut).

Stycket förf. omkr. 1450 (*Klemming*).

17. Kristi pina.

Inc.: »Adamas är mins hiärta mop.» 99 r.

Hdskr. Cod. Holm. A 34 (»Cod. Bureanus»), fr. 1350—70.
Edit.

a) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 72—79. (Deladt på 5 kväden.)

b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 3—6.

Utdr. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 40—42. (Aftr. efter ed. b.)

Jfr A. Kock (textemendation) i Arkiv f. nord. filol. 2 (1884/85) s. 110 f.

18. Kristi pina.

Inc.: »Maria modher loffuat wardhe tw.» 80 r.

Hdskr. Cod. Holm. A 49 (fr. midt. o. sen. h. 1400-t.).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 45—48.

Består af 7 mycket oregelbundna strofer och är förf. i förra h. af 1400-t. (*Klemming*, anf. st. s. 520).

19. Kristi pina. (Längre dikt.)

Vars herre pine fager ath höre oc lese. (*Inc.*: »Jek er ein arm synderinne.») 586 r.

Hdskr. Cod. Skokl. 156 fol. (fr. omkr. 1450; birg.-svenska).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 26—44.

Utdr. G. Stephens, Ivan Lejonridd. (SFSS. 5), 1845—49, s. c—ci (blott början o. slut).

Författadt omkr. 1450 (*Klemming*).

20. Jesus och Maria.

Inc.: »Pät var eigh minst ii pina þranga.» 10 r.

Hdskr. Cod. Holm. A 34 (»Cod. Bur.»), fr. 1350—70.

Edit.

a) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 79.

b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 6 (såsom slutet af kvädet om »Kristi pina», se N:o 17).

21. Vår frus pina.

Wor frw pinä thar honn hafde tha hon saa sin signade sons pino. (*Inc.*: »Maria mit hierta löppter iak til tik vp.») 512 r.

Hdskr. Cod. Skokl. 156 fol. (fr. omkr. 1450; birg.-svenska).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 61—77.

Utdr. G. Stephens, Ivan Lejonridd. (SFSS. 5), 1845—49, s. XCIX f.

Författadt omkr. 1450 (*Klemming*, anf. st. s. 520).

22. Marias sju fröjder.

vij fryghde marie. (*Inc.*: »Glädz maria modhir...») 158 à 162 r.

Hdskr. 3 olika uppteckningar, hvardera i en hdskr. A. Cod. Holm. (f. d. *Engsv*), fr. omkr. 1430. — B. Cod. Holm. A 49 (fr. midt. o. sen. h. 1400-t.). — C. Cod. Ups. C 480 (fr. midt. 1400-t.).

Edit.

a) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 49—54 (efter cod. B), 55—60 (efter cod. A). Den senare texten dessutom förut utg. af Klemming i Sjärens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 202—30 (inryckt på vederbörliga ställen i prosatexten, som fins blott i nämnda hdskr.).

b) R. Geete, Två svenska rimdikter fr. medelt. (Bil. t. Sv. Fornskr.-sällsk:s årsmöte 1902), s. 45—51. (Efter cod. C.)

23. J. Maria och Simeon.

Inc.: »Simon sagbe tel mariam.» 4 r.

Hdskr. Cod. Holm. A 34 (»Cod. Bur.»), fr. 1350—70.

Edit.

a) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 73.

b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 3: rad. 8—11. Utgör en del af dikten om »Kristi pina» (se N:o 17).

24. Sankt Görän.

Aff ridder sancte yrian. (*Inc.*: »Loff hedher oc äre haffwe gudh.») 460 r.

Hdskr. Cod. Holm. D 4 (fr. 1430—50).

Edit.

a) S. Heurlin, Legenda S. Georgii Cappadociensis e cod. manuscr. Bibl. Reg. Holm. Diss. acad. (præs. E. S. Bring). Lundæ 1844. 8:o. — XI, 18 s.

b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 185—99 (där upptagen bland världsliga dikter).

Författad troligen i slutet af 1300-t. (*Klemming*, anf. st. s. 521).

β. Andra andliga dikter.**25. Kroppens och själens skilsmässa.** (Fragm. 44 r.)

Hdskr. Ett fragment fr. slutet af 1400-t., bestående af 2 bl., löstagna ur Joh. Burei »Sumle» (Cod. Holm. F a 12).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 121—22.

Fragmentet utgör blott slutet af en dikt fr. omkr. 1450 ell. något senare. (Se *Klemming*, anf. st. s. 527 f.)

26. Sju dödliga synder.

vij dödhelighe söndher. (*Inc.*: »Hoffwd synder ära siw.») 4 r.

Hdskr. Okänd.

Edit.

a) Svenska tideboken. Ups. c. 1525. Omtr. i Klemmings uppl. 1854, s. lxxviiij.

b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 91. (Aftr. efter a.)

27. Tio Guds bud.

Inc.: »Gudh fadher oc son oc then helghe andh.» 176 à 218 r.

Hdskr. 2 variantuppteckningar, hvardera i en hdskr. A. Cod. Holm. A 54 (fr. förra h. 1400-t.), kortare. — B. Cod. Skokl. 156 fol. (fr. omkr. 1450; birg.-svenska), längre.

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 78—83 (efter cod. A) och 84—91 (efter cod. B).

Förf. senast i början af 1400-talet.

28. Tio Guds bud.

x gwdz bwdhordh. (*Inc.*: »Cristen jak biwder tik.») 8 r.

Hdskr. Okänd.

Edit.

a) Svenska tideboken. Ups. c. 1525. Omtr. i Klemmings uppl. 1854, s. lxxviiij.

b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 91. (Aftr. efter a.)

γ. Psalmer.

29. Psalm.

Inc.: »Een rikir man ok welloger han.» Öfvers. af Ericus Olai (d. 1486), trol. från lat. 126 r.

Hdskr. Okänd.

Edit.

a) Tr. i Upsala hos Paulus Grijs [1514 ell. 1515], å 2 kvartblad. (Enda kända ex. i K. Bibl.) — Fotolitogr. aftr. [af G. E. Klemming]. Sth. 1870 (i 20 ex.).

b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 167—71. (Aftr. efter a.)

Jfr J. H. Schröder, Incunabula, 1842, s. 22.

G. E. Klemming, Sveriges bibliogr., 1889 ff., s. 111 f.

H. Schüeck, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 202.

30. Psalm.

Inc.: »Gwd fader han tog sin signade son.» 59 r.

Hdskr. Cod. AM. 792, 4:o (fr. sen. h. 1400-t.); skriven i margen af bl. 136.

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 172 i—l.

31. Psalm.

Af warfru en wisa. (*Inc.*: »Glätz maria, himmerikis keysarina.») 78 r.

Hdskr. Okänd. (»Ex schedis antiquis», *Peringsk.*)

Edit.

a) J. F. Peringskiöld, Fragmentum runico-papisticum, 1721, [Bih.] s. 21—22.

b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 172 f—h. (Aftryck efter a.)

Författad omkr. 1450 eller något senare (*Klemming*, anf. st.).

32. Psalm.

Inc.: »Then första frigh marie mö at hende.» 42 r.

Hdskr. Cod. Ups. C 4, 4:o (fr. omkr. 1450; Vadst.-hdskr.).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 172 a—b.

33. Psalm.

Inc.: »Then signadhe dagh ther jak nw se.» 64 r.

Hdskr. Cod. Ups. C 4, 4:o (fr. omkr. 1450; se föreg.).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, 172 c—e.

Utdr. E. Hildebrand, Läsebok i sv. litt. 1, 1897, s. 19—20.

Är svenskt orig. (bearb. återfins i Sv. psalmb. N:o 424). Jfr H. Schüeck, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 202.

34. Psalm.

Inc.: »Then som vill en god christen vara.» Författad af Henricus Tidemanni (d. 1500).

Hdskr. Okänd.

Outg. Psalmen nämnes af A. v. Stiernman i hans »Tal om de lärda vettenskaper», 1758, s. 58. Jfr G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter, s. 524.

δ. Rimmade böner.

35. Bön till Jesus.

Inc.: »Heel Jesu myn härre käre.» 102 r.

Hdskr. Okänd.

Edit.

a) Sv. tideboken, Ups. c. 1525. Omtr. i Klemmings uppl. 1854, s. ci—ciiij.

- b) G. Stephens, On the dialect of the first book printed in Swedish, 1879, s. 7—9. (Aftr. efter *a*.)
 c) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 138—41. (Aftr. efter *a*.)

36. Bön till Jesus.

En godh oc fagher bön aff warom herra ihesu christo. (*Inc.*: »O aldra mildaste herra ihesu cristh.») 20 r.

Hdskr. Cod. Holm. A 43 (»Ingegärd Ambjörnsdotters bönbok»), fr. börj. 1500-t. (1501—27), Vadst.-hdskr.

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 137.

37. Böner om Jesu fyra handa gråt.

Aff fyra handa grath som war herra ihesus christus gräth her j werldinne j sinom mandom. (*Inc.*: »Iak thakkar thik herra ihesu christ.») 90 r.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit.

- a) G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 181—86.
 b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 146—49.

38. Bön till Jesu sår och pinoredskap.

Inc.: »Heel gudz dyraste hiertans saar.» 90 r.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Schürer* N:o 104), fr. sl. 1400-t.

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 142—45.

Författad omkr. 1450 ell. något senare (*Klemming*).

39. Bön till Jungfru Maria.

Aff jomfrw maria een ärlig godh och mikit nöttog bön.

(*Inc.*: »O Maria haff thw loff heder och ära.») 49 r.

Hdskr. Okänd.

Edit.

- a) Sv. tideboken, Ups. c. 1525. Omtr. af Klemming i hans uppl. 1854, s. lxx f.
 b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 158—59. (Aftr. efter *a*.)

40. Bön till S. Joachim.

En godh bön aff sancte Joachim. (*Inc.*: »Häl ärofullir Joachim hälghe fadher.») 40 r.

Hdskr. Cod. Holm. A 38 (»Christina Hansdotters bönbok»), fr. omkr. 1500.

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 160—61.

41. Bön till S. Josef.

En godh bön aff sancte Josepe. (*Inc.*: »O sancte iosep herra godher.») 28 r.

Hdskr. Cod. Holm. A 38 (fr. omkr. 1500; se föreg.).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 162—63.

Författad omkr. 1450 ell. något senare (*Klemming*).

42. Fyra böner till änglar och helgon.

1. Tyl thyn helga apostel. 2. Een bön til thin helga ängel.
 3. Een god bön til alla helga gudz ängla. 4. Een bön til thin patrona. Tills. 32 r.

Hdskr. Okänd.

Edit.

- a) Sv. tideboken, Ups. c. 1525. Omtr. af Klemming 1854, s. lix—lxi.
 b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 165—66.

43. Böner vid gudstjänsten. (4 stycken.) 33 r.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit.

- a) G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 191—93.
 b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 163—64.

44. Böner vid gudstjänstens sju tider. (7 stycken.) 207 r.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit.

- a) G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 168—81.

- b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 150—57.

c. Rimkrönikor och historiska dikter.

α. Samlingar.

45. Svenska medeltidens rim-krönikor. Efter handskrifter utg. af G. E. Klemming. D. 1—3. Sthlm 1865—68. 8:o. = SFSS. 17. (= H. 43, 44, 46—49, 51.)
 D. 1. Gamla eller Eriks-krönikan. 1865. — xxiii, 293 s.
 > 2. Nya eller Karls-krönikan. 1866. — xxxviii, 384 s.
 > 3. Nya krönikans fortsättningar eller Sture-krönikorna. 1867—68. — xxvii, 303, (1) s.
Hdskr. Se de särskilda titlarna här nedan.
Rec. [H. Forsse] i Sv. literatortidskr. 5 (1869) s. 134—35.
46. Två gamla Svenske rym-krönikor, then förre kort, och innehåller 62 Svea och Götha konungar, förste gång vplagd år 1615 [jfr N:o 51]. Then andra vidlyftigh, och beskrifver 22 konungars lefverne och bedriffter, til en deel tryckt år 1616 [jfr N:o 52], bägge aff Joh. Messenio. Nu på nytt vplagde medh andre delen aff then vidlyftige Rym-krönikan. Ther hoos *variae lectiones* aff andre codicibus äre tillagde . . . , vthgångne aff Joh. Hadorphio. D. 1(—2). Sth. 1674. (D. 2 1676.) 4:o. — D. 1: (20), 594, (48) s. (D. 2 se afd. II, 7.)
Inneh. 1. Lilla rimkrönikan, s. 1—16. 2. Stora rimkrönikan, s. 17—594. (Allt i Del I.)
Hdskr. Se de särskilda titlarna (N:o 51 i b och 52 i b). Ätskilliga stycken, som saknas i Hadorphs text, äro (efter cod. Skokl. N:o 46, 4:o) utg. af S. Lagerbring, Tilökningar til Stora rimkrönikan, i Samling af ätsk. handlingar . . . i svänska historien, utg. af Sven Bring, 1 [1750-talet] s. 59—94.

β. Regentkrönikor.

47. Engelbrektskrönikan.

Benämning för den äldre delen af Karlskrönikan (se N:o 50), nämligen perioden 1389—1436. Denna del är författad af annan person än det öfriga af nämnda krönika.

48. Erikskrönikan.

- I) Gamla eller Erikskrönikan (ss. själfständigt verk; förf. omkr. 1320 af en person, som tillhört härtig Eriks hof, troligen samme man som öfversatt Eufemiavisorna, se N:o 66).

Hdskr. A. Cod. Holm. D 2 (älsta handen: fr. 1470-t.), den bästa, ehuru ej älsta red. — B. Cod. Holm. Verel. (fr. 1457; 1:a bl. — v. 1 t. o. m. 82 — saknas och dessutom 144 vers). — C. Cod. Holm. D 3 (fr. 1476; härstammar fr. samma källa som cod. B; har samma utslutningar, men saknar dessutom de 83 sista v.; början finnes däremot).

Edit. G. E. Klemming, Gamla eller Eriks-krönikan. Folkungarnes brödrastrider med en kort öfversigt af närmast föregående tid. 1229—1319. I Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 1, 1865, s. 1—155. (Efter cod. A med var. ur B.)

Utdr.

- a) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 86—92.
 b) E. Hildebrand, Läsebok i sv. litt. 1, 1897, s. 24—26.

Jfr G. Cederschiöld, Om Erikskrönikan, ett historiskt epos från folkungatiden, 1899. (Se B N:o 670.)

G. Storm, Sagnkredsene om Karl d. store og Didrik af Bern, 1874, s. 132 ff. (Se B N:o 777.)

- II) Ny början med tillägg om Erik den heliges efterkommande (däribl. den falska uppgiften om Karl Knutssons härstamning från honom), skr. vid år 1452.

Hdskr. Cod. Lund. Lagerbr. (sign. H. L. a. 4:o 23), fr. 1480-t.

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 1, 1865, s. 163—66.

- III) Yngsta inledningen till Gamla krön. i dess 3:dje redaktion, gjord på 1520-talet (jfr N:o 52 II, ed. b).

Hdskr. Cod. Linc. Benzl. N:o 51 (fr. 1520-t.).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 1, 1865, s. 193—98.

IV) Fortsättning (för åren 1319—89) af Gamla krönikan för att sammanbinda henne med den Nya till ett helt verk (den s. k. »sammanfogningen»); skr. vid år 1452 (jfr N:o 49).

Hdskr. Cod. Lund. *Lagerbr.* (sign. H. L. a. 4:o 23), fr. 1480-t.

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 1, 1865, s. 171—92.

49. Eriks- och Karlskrönikorna.

Gamla och Nya krönikorna sammanfogade till ett verk. (Med ny inledn. och den s. k. »sammanfogningen».)

Hdskr. A. Cod. Lund *Lagerbr.* (sign. H. L. a. 4:o 23), fr. 1480-t. — B. Cod. Ups. *C 62* (fr. sen. h. 1400-t.; i starkt sammandrag). — C. Cod. Linc. Benz. 78 (Kyls förteckn. N:o 59, 4:o), fr. sl. 1500-t. ell. börj. 1600-t. — D. Cod. Linc. Benz. 6 (Kyl. N:o 3, fol.), fr. förra h. 1600-t. — (E. En cod. Rålamb., använd af Hadorph, nu förlorad.)

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 1, 1865, s. 163—66 (den nya inledn.) o. 171—92 (»sammanfogn.»), bägge efter cod. A. För de öfriga delarne af texten se N:o 48 o. 50.

50. Karlskrönikan.

Nya eller Karlskrönikan (såsom själfständigt verk); skr. vid år 1452.

Hdskr. Blott en känd, men denna en orig.-hdskr., Cod. Holm. *D 6* (fr. omkr. 1452).

Edit. G. E. Klemming, Nya eller Karlskrönikan. Början af unions-striderna samt Karl Knutssons regering. 1389—1452. I Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D 2, 1866, s. 1—330. (Förf:s ändringar i codex för blifvande renskrift s. 332—72.)

Utdr.

a) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 81—82.

b) E. Hildebrand, Läsebok i sv. litt. 1, 1897, s. 26—29.

Om Karlskrönikans förening med Erikskrönikan se N:o 49.

51. Lilla rimkrönikan.

I) Chronicon rhythmicum minus. Äldre redaktion.

Hdskr. A. Cod. Holm. *Verel.* (fr. 1457). — B. Cod. Holm. *D 3* (fr. 1476). — C. Cod. AM. 191, fol. (»cod. Askabyensis»), fr. 1492. — D. Cod. Holm. (6 bl. fol.). — E. Cod. Ups. (perg.-rulle fr. sen. hälft. 1400-t.). — F. Cod. Ups. Lag N:o 48 (fr. sl. 1400-t.). — G. Cod. Ups. (Nordiska saml. N:o 9, fol.), fr. sl. 1500-t. — H. Cod. Ups. (Rosenhaneska saml. N:o 24, fol.), fr. 1600-t. — I. Cod. Lund. (»H. c. 4:o 1 a»), fr. 1584. — K. Cod. Holm. *F b 8* (fr. sl. 1500-t.). Dessutom flere yngre hdskr. (bl. a. Ups.-codd. Nordiska saml. N:o 10, 20 o. 89, alla fol., samt en J. H. Schröder förr tillhörig), använda för Fants text i SRS. (se nedan).

Edit.

a) J. Messenius, Then gamle och minsta Svenske rimkrönikan, i Två små gamle Sveriges och Göthes crönikor, 1615, s. 81—102. (Efter cod. B.) — Omtr. 1643.

b) J. Hadorph, Två gamla Svenske rimkrönikor, 1674, s. 1—16. (Efter cod. B.)

c) E. M. Fant i SRS. I I, 1818, s. 251—61. (Med begagnande af alla de nämnda hdskr. jämte andra, yngre.)

d) G. E. Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 1, 1865, s. 215—31 (efter cod. A), med tillägg 1—7 (efter cod. D—I) s. 232—53.

Utdr. H. Bjursten, Öfversigt af sv. spr:s o. litt:s hist. 2 (Läsebok), 1861, s. 47—49. (2:a uppl. 1863.)

II) Yngre och utförligare red., hopfogad med de båda större krönikorna på 1520-talet. Utgör del af den yngsta red. af Stora rimkrönikan (se N:o 52 II).

Hdskr. A. Cod. Linc. Benz. 51 (fr. 1520-t.). — B. Cod. Skokl. N:o 46, 4:o (fr. sl. 1500-t.). — C. Cod. Holm. *D 7* (fr. börj. 1600-t.).

Edit.

- a) S. Lagerbring, Tilökningar til Stora rimkrönikan [samt till Lilla Rkr. af de stycken, som saknas i Hadorphs uppl. 1674], i Samling af åtsk. handl. . . i svänska historien, utg. af Sv. Bring, 1 [1750-talet] s. 62—87. (Efter cod. *B.*)
- b) G. E. Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 1, 1865, s. 254—88. (Efter cod. *A.*)

Lilla rimkr. är affattad i monologform (trol. efter mönstret af den populära »dödsdansen»). Omfattar tiden från den svenska sagohistoriens början t. o. m. k. Kristoffer och är författad under Karl Knutssons regeringstid med Prosaiska krönikan (se N:o 326) och Didrikskrönikan (se N:o 343) såsom källor.

Jfr *G. E. Klemming*, anf. arb. D. 3, 1868, s. 291 ff.

G. Storm, Sagnkredsene om Karl d. store og Didrik af Bern, 1874, s. 132 ff.

H. Schück, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 127 f.

Schück-Warburg, Illustr. sv. litt.-hist. 1, 1896, s. 158.

52. Stora rimkrönikan.

- I) Chronicon rhythmicum majus. (Eriks- och Karlskrönikorna med forts.: Sturekrönikorna.)

Hdskr. **A.** Cod. Linc. Benz. 54 (Kyl. 42, 4:o), fr. börj. 1500-t. — **B.** Cod. Holm. *D* 5 (fr. börj. 1500-t.). — **C.** Cod. AM. 899, 4:o (fr. sl. 1500-t.). — **D.** Cod. Skokl. 20, 4:o (fr. sl. 1500-t.). — **E.** Cod. Ups. *E* 1 (fr. sl. 1500-t.). — **F.** Cod. Holm. *D* 15 (fr. sl. 1500-t.). — **G.** Cod. Ups. (Celses saml. N:o 30), fr. sl. 1500-t. — **H.** Cod. Holm. *D* 8 (fr. börj. 1600-t.). Jfr äfven hdskr:erna under *Erikskrönikan* (N:o 48) och *Karlskrönikan* (N:o 50), hvilka af somliga utgifvare användts för delar af St. Rkr.

Edit.

- a) J. Messenius, Then gamle rijmkrönikes förste deel (1222—1439), 1616. (Efter cod. *B.*)
- b) J. Hadorph, Två gamla Svenske rijm-krönikor, 1674, s. 17—594. (Efter cod. *B* t. o. m. sid. 554; det öfr. efter cod. Holm. *D* 7; se nedan II.)

- c) E. M. Fant i SRS. I II, 1818, s. 1—215. (Hufvudsakligen efter cod. *B.*)
- d) G. E. Klemming, Gamla och Nya rimkrönikorna med fortsättningar, i Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 1, 1865, o. 3, 1868. (De ofvan citerade hdskr. använda ss. variant-codices; se ib. D. 3: s. 261—69. För öfrigt aftryckta efter andra codices; jfr N:o 48 o. 50.)

Utdr. H. Bjursten, Öfversigt af sv. spr:s o. litt:s hist. 2 (Läsebok), 1861, s. 32—36. (2:a uppl. 1863.)

- II) Rimkrönikornas (de sammanfogade Lilla Rkr., Eriks- o. Karlskrönikorna) yngsta redaktion med ny inledning, tillägg inuti och ny fortsättning: 1452—1520; skr. i Vadstena på 1520-talet.

Hdskr. **A.** Cod. Linc. Benz. 51 (fr. 1520-t.). — **B.** Cod. Skokl. N:o 46, 4:o (fr. sl. 1500-t.). — **C.** Cod. Holm. *D* 7 (fr. börj. 1600-t.). — **D.** Cod. Holm. (*Engestr.* sign. B. III. I. 6, 7), fr. börj. 1600-t., inneh. blott rimmen om k. Kristiern.

Edit.

- a) S. Lagerbring, Tilökningar til Stora rimkrönikan [o: stycken af yngsta inledn. till Gamla Rkr. och af Lilla Rkr., hvilka stycken saknas i Hadorphs uppl. (se här ofvan I, ed. *b*); hos Lagerbring aftryckta efter cod. *B* här], i Saml. af åtsk. handl. . . i svänska historien, utg. af Sv. Bring, 1 [1750-talet] s. 59—94.
- b) G. E. Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 1, 1865, s. 193—98 (yngsta inledn.), 254—88 (yngre, utförligare red. af Lilla Rkr.; de därpå följande Gamla och Nya Rkr. med »sammanfogning» skilja sig, med undantag af den genomgående jagformen, föga från den af Klemming utg. red. — en öfversikt af afvikelserna i de första 2,000 verserna meddelas af honom D. 1: s. 199—204 — och äro därför ej omtryckta) och D. 3, 1868, s. 145—230 (Sturekrönikorna 1452—1520 m. ett tillägg om k. Kristiern II), — allt efter cod. *A.*

53. Sturekrönikorna.

- I) Nya krönikans fortsättningar eller Sturekrönikorna. (Äldre red.) — Består af 3 partier, skrifna hvardera vid sitt slutår, näml. 1: omfattande åren 1452—70. 2: 1470—87. 3: 1488—96. (Om forts. till 1520 se N:o 52 II.)
Hdskr. A. Cod. Linc. Benzel. 54 (Kyl. 42, 4:o), fr. börj. 1500-t., inneh. blott vers. 1—148 af 1:a afd. — B. Cod. Holm. *D* 5 (fr. börj. 1500-t.; har i 2:a afd. 2 luckor om 63 o. 66 v.). — C. Cod. AM. 899, 4:o (fr. sl. 1500-t.). — D. Cod. Skokl. 20, 4:o (fr. sl. 1500-t.). — E. Cod. Ups. *E* 1 (fr. sl. 1500-t.). — F. Cod. Holm. *D* 15 (fr. sl. 1500-t.). — G. Cod. Ups. (Celse N:o 30), fr. sl. 1500-t. — H. Cod. Holm. *D* 8 (fr. börj. 1600-t.). — »Bjelkeska» *hdskr.*, som citeras af Hadorph, är numera förlorad.

Edit.

- a) J. Hadorph, Två gamla Svenske rijm-krönikor, 1674, s. 442—554. (Efter cod. *B* med var. ur »Bjelkeska» *hdskr.*; se ofvan.) Hit hör ett löst blad, utg. af N. H:son Dal (1726, 4:o), afsedt att fylla en lucka i Hadorphs edit. Det är hemtadt ur cod. *C*.
 b) E. M. Fant i SRS. I II, 1818, s. 149—209. (Hufvudsakligen efter ed. *a*, med Dals suppl.)
 c) G. E. Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 3, 1868, s. 1—144. (Efter cod. *B*, med lakunerna utfyllda efter cod. *C*.)
 II) Yngsta red. af Sturekrönikorna, 1452—1520, med tillägg om k. Kristiern II (jfr N:o 52 II).

Hdskr. A. Cod. Linc. Benzel. 51 (fr. 1520-t.). — B. Cod. Skokl. N:o 46, 4:o (fr. sl. 1500-t.). — C. Cod. Holm. *D* 7 (fr. börj. 1600-t.). — D. Cod. Holm. (*Engestr.* sign. B. III. I. 6, 7), fr. börj. 1600-t., inneh. blott tillägget om k. Kristiern.

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 3, 1868, s. 145—230 (Sturekrön.; efter cod. *A*), s. 231—36 (yngre variant af tillägget om k. Kristiern; efter cod. *D*).

γ. Biskopskrönikor.

54. Linköpings biskopskrönika.

Chronicon rhythmicum episcoporum Lincopensium. (Skrifven c. 1523.) 668 r.

Hdskr. Ingen gammal sådan känd. De yngre afskrifter, som äro bevarade, tillhöra: 1) Kongl. Bibl. (sign. *D* 27). 2) Ups. Univ. bibl. (Celse'ska saml. N:o 27 fol.). 3) Link. stiftsbibl. (se J. H. Lidén, Repertor. Benzel. N:o 97). 4) D:o d:o (cod. Ribbing; se Link. bibl:s handl. 2: s. 149).

Edit.

- a) Cronica episcoporum Lincopensium. Paa Svenske hur mange beskoper vti Lincopings domkirkja haffva varet aff förstha byrielse och til then tid vij scrive Gutz aar 1523. Sudercopie (Ol. Ulrici) 1523, lit. 8:o. — *Orig.-uppl.*, troligen utg. af bisk. Hans Brask, *nu förlorad*. Jfr J. H. Schröder, Incunabula, 1842, s. 23—24, och G. E. Klemming, Sveriges bibliogr. 1889 ff., s. 132—33.
 b) E. Benzelius i Monumenta hist. vetera ecclesiae Sveogoth., 1709—10, s. 115—44. (Efter en afskr. af den förlorade Söderköpings-uppl.)
 c) C. Annerstedt i SRS. III II, 1876, s. 103—12. (Afr. efter ed. *b*; försedd m. historiska noter.)
 d) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 485—510. (Efter ed. *b*, med var. ur de yngre afskrifterna.)

Behandlar biskopsserien fr. början t. o. m. Hans Brask och är troligen författad af någon andlig i biskop Brasks omgifning.

55. Skara biskopskrönika.

Chronicon rhythmicum episcoporum Scarensium. (Förf. af biskop Brynolf III Gerlaksson i Skara, d. 1505.) 252 r.

Hdskr. A. Cod. Holm. *B* 35 (Kr. LL.), fr. sl. 1400-t. — (B. Cod. Palmisk., o. C. En cod., ej närmare angifven. Bägge dessa använda för Benzeli uppl., men numera förlorade.)

Edit.

- a) E. Benzelius, Biscop Brynolph then tridies Chrönica om alla them som förr honom vti Schara varit biscopar. I Monumenta hist. vetera eccl. Sveogoth., ed. E. Benzelius, 1709—10, s. 72—80. (Efter cod. *B* o. *C*.)
- b) C. Annerstedt i SRS. III II, 1876, s. 115—20. (Efter cod. *A*.)
- c) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 432—42. (Efter cod. *A* med anförande af läsarter ur Benzeli uppl.)

Krönikan utgör text till bilder, som biskopen låtit måla i Husaby biskopsgård, och går från äldsta tider t. o. m. författarens. Lilla rimkrönikan tyckes ha varit förebild, dock utan att 1:a pers. användts. (Jfr N:o 328.)

δ. Legendariska krönikor.

56. S. Olafs saga.

Historia S. Olai. 2003 r.

Hdskr. A. Cod. Holm. *D* 2 (»Spegelbergs bok»; af 1523).

— (B. En numera förlorad cod. Rålamb., äldre o. bättre än föreg., användes år 1675 af Hadorph för hans uppl.)

Edit.

- a) J. Hadorph, Sanct Olaffs saga på Svenske rim, fordom öfver 200 år sedan uthdragen af then gamla och vidlyftige Norske sagan [o: Sn. Sturlusons] och här korteligare författat ... Sth. 1675. 8:o. — (7), 173, (21) s. (Efter cod. *A* med »variae lectiones» ur *B*.)
- b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 313—76. (Efter cod. *A* med varianter efter Hadorphs text.)

Utgör en öfvers. i sammandrag af en *hdskr.* af Snorre Sturlusons »Olaf d. heliges saga» (cod. Holm. Isl. perg. 4:o N:o 2; se *V. Gödel*, Katalog öfver K. Bibls fornisl. och fornnorska handskrifter, Sth. 1897—1900, s. 36), som sannolikt kom till Vadstena jämte andra gåfvor af manuskript från birgittinklostret Munkalif i Bergen (*Gödel*). Enl. andra (t. ex. *Klemming*) förmodas den hafva af k. Karl Knutsson medförts från Norge efter hans kröning där 1449. Öfvers.-bearbetn. är gjord vid midten af 1400-t.

Jfr *J. I. Reenhielm*, Observationes brevissimæ ad Chronicon rhythmicum S. Olai, Norrigiæ regis, cura Joh. Hadorphii editum. I Schwedische Bibliothec, hrsg. v. Chr. Nettelbladt. Stück 3, 1729, s. 324—33.

G. Storm, Om kilden til den svenske Rimkrönike om St. Olaf. I Arkiv f. nord. filol. 1 (1882/83) s. 304.

—, Snorre Sturlassöns historieskrivning, Kbh 1873, s. 220, och Monumenta historica Norvegiæ ed. G. Storm, Kria 1880, s. LIII f. *V. Gödel*, Fornnorsk-isländsk litteratur i Sverige 1, Sth. 1897, s. 20 ff.

ε. Historiska dikter och visor.

57. Om konung Albrekt.

(Allegorisk dikt öfver k. Albrekt af Mecklenburg. Skr. i sl. af 1300-talet.) 225 r.

Hdskr. A. Cod. Holm. *D* 4 (fr. 1430—50; saknar senare hälften). — (B. En numera förlorad *hdskr.*, som följts af Messenius och Hadorph samt medelbart af Fant.)

Edit.

- a) J. Messenius, En lustigh lijkelse om Sverige och K. Albrecht, i Then gamble rijmkrönikes förste deel, 1616, å 7 opag. sid. i börj. (Efter cod. *B*.)
- b) J. Hadorph, med samma titel, i Två gamla svenske rijm-krönikor ..., 1674, bl. *b iiiij—c ij*. (Efter cod. *B*.)
- c) E. M. Fant i SRS. I II, 1818, s. 210—12. (Efter ed. *b*, ehuru cod. *A* uppgifves.)
- d) G. E. Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) *D* 1, 1865, s. 207—14. (Vers. 1—116 efter cod. *A*; v. 117—225 efter Messenii uppl.) Omtr. i följ.
- e) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 177—84. (Efter samma källor som ed. *d*.)

58. Brännkyrka-slaget (1518).

En wijsa om Brennekirchio slag anno nostræ salutis 1518. (*Inc.*: »Swerighis menn achtar iagh att loffwa.») 63 r.

Hdskr. Blott ett fragm. af gammalt datum: A. Ett lösryckt blad ur en gammal visbok, inhäftadt i cod. Holm. *F* a 12 (Burei »Sumle»), inneh. 27 rader (senare hälften) af en med slaget nära samtidig uppteckning. — Dessutom 2 upp-

teckningar fr. senare tid, bägge fullständiga, näml.: **B.** Cod. Holm. 8:o (»Een wijse book», bl. M. Aschanei saml.; detta stycke fr. sl. af 1500-t.). — **C.** Cod. Ups. (Stjernelds saml.), fr. sl. af 1500-t.

Edit.

- a) Geijer-Afzelius, Sv. folkvisor D. 2, 1816, s. 302—4. (Efter uppteckn. C.) — Ny uppl., utg. af R. Bergström, D. 1, 1880, s. 463—65. (Efter samma källa.)
- b) G. O. Hyltén-Cavallius o. G. Stephens, Sveriges hist. o. polit. visor D. 1, 1853, s. 157—59 (efter B) och s. 160 (efter A).
- c) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 471—73 (efter B) och s. 473—74 (efter A).

Visan författad omedelbart efter slaget.

59. Brunkebergsslaget (1471).

En wisa om Brunchabergx slag anno 1471. (*Inc.*: »Willen j höra huadh jagh will göra.») 13 v. × 9 r.

Hdskr. Ingen gammal känd, endast två yngre uppteckningar (A och B) i en cod. Holm. 8:o (»Een wijse book», tillh. Aschanei saml.; detta st. fr. sl. af 1500-t.), bägge kompletterande hvarandra. Den förra (bättre) har den mindre lämpliga öfverskr. »Een wisa om k. Christiern», den senare har ofvanstående rubrik.

Edit.

- a) Geijer-Afzelius, Sv. folkvisor D. 2, 1816, s. 263—65. (Efter uppteckn. A.) — Ny uppl., utg. af R. Bergström, D. 1, 1880, s. 454—57. (Likaledes efter A.)
- b) G. O. Hyltén-Cavallius o. G. Stephens, Sveriges hist. o. polit. visor D. 1, 1853, s. 145—49 (uppteckn. A); s. 150—53 (uppt. B).
- c) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 414—18. (Efter uppt. A med rättelser och varianter, bl. a. rubriken, efter B.)

Utdr. E. Hildebrand, Läsebok i sv. litt. 1, 1897, s. 31—32.

Visan författad omedelbart efter 1471 med Gotlandsvisan (se N:o 65) ss. förebild.

60. Eriksvisan.

Erik förste kung i Götaland. (*Inc.*: »Erich han war den förste Kong | I Göthe landett wijde.») 10 v. × 5 r.

Hdskr. Ingen fornsv. sådan känd. Det har uppgifvits att Joh. Magni vid sin afresa från Sverige 1526 skulle medfört det svenska originalet, enligt antagande författadt omkr. 1450 (Klemming, Sv. medelt. dikter, s. 523 f.). Den enda kända sv. texten fins i Elai Engelb. Terseri otryckta öfvers. (från 1600-talets 1:a årtionde) af Joh. Magnis »Historia de omnibus regibus Gothorum», i hvilken öfvers. dikten (10 vers) återges på modernt språk, mycket afvikande från det lat. originalets text (tr. 1554), där visan iklädts antik meter. Af Terseri text finnas 2 hdskr.: A i Kongl. Bibl.; B i v. Essenska bibl. å Kafås.

Edit. (hela texten).

- a) En (afsiktligt?) arkaiserad text (likaledes 10 vers, afvikande fr. Terseri text, men troligen bearbetad efter denna) i Er. Schroderi öfvers. af Joh. Magni, »Svea och Götha crönika», Sth. 1620, fol., s. 9—10.
- b) C. Säve, Eriks-visan. Ett fornsvenskt qvåde, behandladt i språkligt hänseende. Sth. 1849. 8:o. — (1), 65 s. (Äfven utg. ss. akad. afh. P. 1—4, Ups. 1848—49; p. 1 præs. J. H. Schröder, de 3 öfr. under förf:s eget præsidium.) Texten inneh. dels Terseri text (s. 58—59, efter cod. A med var. ur B), dels Schroderi text, ed. a här ofvan (s. 8—9), dels Verelii, ed. f nedan (s. 62), äfvensom normaliserad fsv. text m. m.
- c) G. O. Hyltén-Cavallius o. G. Stephens, Sveriges hist. o. polit. visor D. 1, 1853, s. 10—11 (Terseri text efter cod. A), s. 2—3 (Schroderi text), s. 4 (Watt-rangii text, e här nedan), s. 5—6 (Verelii text, f ned.), s. 6 (Lundii text, g ned.), s. 7 (Hadorphs text, h ned.).
- d) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 401—2 (Terseri text efter cod. A).

Edit. af fragm. (andra uppteckningar än de föreg., men alla närmast anslutande sig till Schroderi text, ed. a här ofvan).

- e) M. J. Wattringius, *Theatridium Sveogoth. antiquitatum*, Ubsal. 1647, s. 23—24 (inneh. 2 vers).
- f) Ol. Verelius, *Hervarar saga*, Ups. 1672, s. 113 (inneh. 3 vers). Änyo aftr. hos E. G. Geijer, *Svea rikets häfder* 1, 1825, s. 113; A. M. Strinnholm, *Sv. folkets hist.* 1, 1834, s. 90; P. Wieselgren, *Sveriges sk. lit.* 2, 1834, s. 77; m. fl.
- g) C. Lundius, *Zamolxis primus Getarum legislator*, Ups. 1687, s. 44 (inneh. 1 vers).
- h) J. Hadorph i en 1690 afslutad (outg.) uppl. af Prosaiska krönikan (inneh. 2 vers). Tr. af E. M. Fant SRS. I I, 1818, s. 240.

Eriksvisan har länge gått och gått för att vara vårt äldsta kväde (enl. *Stephens* och *Säve* skulle den t. o. m. nedskrifvits i runor på 1200-talet, men författats långt förut!!). Senare har den dömts såsom ett falsarium från 1500-talet. Enligt den nyaste versionen är visan troligen först författad på lat. af Joh. Magni, som byggt den på Lilla rimkrönikans inledning. Den sv. texten skulle då härröra från 1600-talet. Jfr *H. Schück* i *Hist. tidskr.* 11 (1891) s. 283—88.

61. Om ett gyllene år.

(Om k. Hans' tåg till och nederlag i Ditmarschen år 1500.)

Inc.: »Huilckenn som her will grantth till lydha.» 606 r.

Hdskr. Ingen gammal bevarad, endast en afskr. fr. börj. 1600-t. i cod. Holm. *D* 8 (»Cod. Aurivillianus»).

Edit. G. E. Klemming, *Sv. medelt. dikter* (SFSS. 25), 1881—82, s. 451—70.

Enligt egen uppgift är denna smädedikt mot Danmark förf. af en tysk och öfvers. t. sv. år 1503 af en Sven Månsson fr. Stockholm.

62. Om konung Kristiern II.

(Tillägg till yngsta red. af Sturekrönikorna.)

Hdskr. A. Cod. Linc. Benzel. 51 (fr. 1520-t.). — B. Cod. Holm. *D* 2 (fr. 1523). — C. Cod. Holm. (*Engestr.* sign. B. III. I. 6, 7.) fr. börj. 1600-t. Hvardera af dessa tre codices representerar en redaktion af dikten. — D. Cod. Holm. *D* 7 (fr. börj. 1600-t.).

Edit.

- a) J. Hadorph, K. Christierns Klippingz krönika, i *Två gamla Svenske rijm-krönikor*, 1674, s. 586—94. (Efter cod. *B* med varianter ur *D*.)
- b) G. E. Klemming, *Sv. medelt. rimkr.* (SFSS. 17) *D*. 3, 1868, s. 213—30 (cod. *A* o. *B* aftr. parallelt) och s. 231—36 (efter cod. *C*).

63. THOMAS [?], Engelbrektsvisan.

Engelbrekt och Karl Knutsson, 1437. (*Inc.*: »Thet war en man han heet Engilbrikt.») 27 v. × 6 r.

Hdskr. Cod. Holm. *B* 42 (Kr. LL.), fr. sen. h. af 1400-t.

Edit.

- a) E. G. Geijer o. J. H. Schröder, *Carmen de Engelbrecto anno 1437*, i SRS. II II, 1828, s. 161—64.
- b) G. O. Hyltén-Cavallius o. G. Stephens, *Sveriges hist. o. polit. visor* *D*. 1, 1853, s. 114—20.
- c) G. E. Klemming, *Sv. medelt. dikter* (SFSS. 25), 1881—82, s. 385—90.

Utdr.

a) H. Bjursten, Öfversigt af sv. spr:s o. litt:s hist. 2 (Läsebok), 1861, s. 44—47. (2:a uppl. 1863.)

β) E. Hildebrand, *Läsebok i sv. litt.* 1, 1897, s. 29—30.

Biskop Thomas' författarskap grundar sig endast på ett gammalt antagande. Jfr *Klemming* anf. st. s. 523.

64. Thord Bondes mord.

Her Tord Bonde huru han yncheligha förrodder bleff. (*Inc.*: »The heligha trefaldigheett medh sinn nådh.») 39 r.

Hdskr. Ingen gammal känd, endast två yngre uppteckningar.

A. Cod. Holm. 8:o (»Een vijse book», i M. Aschanei saml.; detta st. fr. sl. 1500-t.). — B. Cod. Ups. (*Stjernelds saml.*), fr. sl. 1500-t.

Edit.

- a) Geijer-Afzelius, *Sv. folkvisor* *D*. 2, 1816, s. 288—89. (Efter cod. *B*.) — Ny uppl., utg. af R. Bergström, *D*. 1, 1880, s. 452—53. (Efter cod. *A*.)

- b) G. O. Hyllén-Cavallius o. G. Stephens, Sveriges hist. o. polit. visor D. 1, 1853, s. 140—42. (Efter cod. *A* med var. ur *B*.)
- c) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 412—13. (Efter cod. *A* med några förbättringar efter *B*.)

Visan förf. kort efter mordet (1456).

65. **Visbystriden.** (»Gotlandsvisan.»)

Gottlandia a Swecis ablata anno 1449. (*Inc.*: »Wij klaghe thett alle.») 28 v. × 9 r.

Hdskr. Ingen gammal känd, endast följande afskrifter. **A.** Cod. Holm. 8:o (»Een vijse book», i Aschanei saml.; detta st. fr. sl. 1500-t.). — **B.** Cod. Ups. (Stjernelds saml.), fr. sl. 1500-t. — **C.** Cod. Holm. (»Harald Oluffsons visbok», skr. 1572—73; dock ej i själfva H. O:s bok, utan i ett däri inhäftadt fragm. af »Joh. Larssons visbok» fr. 1541; defekt: nära 5 strofer i börj. saknas).

Edit.

- a) Geijer-Afelius, Svenska folkvisor D. 2, 1816, s. 280—85. (Efter cod. *B*.) — Ny uppl., utg. af R. Bergström, D. 1, 1880, s. 444—51. (Efter cod. *A*.)
- b) G. O. Hyllén-Cavallius o. G. Stephens, Sveriges hist. o. polit. visor D. 1, 1853, s. 129—40. (Efter cod. *A* med var. ur *B* o. *C*.)
- c) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 403—11. (Efter cod. *A* med rättelser efter *B* och *C*.)
- d) Noreen-Schück, Harald Oluffsons visbok, 1884, s. 87—91 (= D. 1 af »1500- och 1600-talens visböcker», utg. dels bl. Skrifter utg. af Sv. lit.-sällsk. 7, 1, dels i Sv. landsmälen Bih. II, 1). Efter cod. *C*.

Visan författad kort efter 1449. Årtalet uppges i *hdskr.* ss. 1444, hvilket datum bibehållits i *edit. a* och *b*, men af Klemming behandlats ss. skriffel.

d. Rimmade romaner och sagor.

α. Samlingar.

66. **Eufemiavisorna.**

Utgör ett gemensamt namn för de tre rimmade riddarromanerna: 1. Ivan Lejonriddaren (se N:o 70). 2. Härtig Fredrik af Normandie (se N:o 69). 3. Flores och Blanzeflor (se N:o 68). Uppkallade efter Norges drottning Eufemia (1299—1312), på hvars föranstaltande de öfversattes. Om dikternas original samt tiden och sättet för deras öfverflyttande till svenska handla bl. a. följande uppsatser:

1. *J. H. Schröder* i Litteratur-Tidning, Ups. 1817: N:o 30.
2. *L. Hammarsköld*, Sv. vitterh. D. 1, 1818, s. 28. — 2:a uppl., utg. af P. A. Sondén, 1833, s. 20—21.
3. *G. W. Gumælius* i Iduna H. 9 (1822) s. 127 ff.
4. *P. Wieselgren*, Sveriges sköna litt. D. 2, 1834, s. 474.
5. *N. M. Petersen*, Sv. språkets hist., öfvers. af J. W. Liffman, 1837, s. 80.
6. *G. E. Klemming*, [Om sättet för Eufemia-dikternas öfverflyttande till svenska], i Flores o. Blanzeflor (SFSS. 1), 1844, Inl. s. vii—xv.
7. *G. Stephens*, Öfverflyttades Eufemia-dikterna på svenska eller norska? i Herr Ivan Lejonridd. (SFSS. 5), 1849, Inl. s. xvii—xxiii.
8. *A. Geffroy*, Poèmes d'Euphémie, i Notices et extraits des manuscrits ..., 1855, s. 41—51. (Se B N:o 683.)
9. *E. Kölbjng*, Die Quelle der Ivents Saga ..., 1872. (Se B N:o 705.)
10. *G. Storm*, Om Eufemiaviserne, i Nord. tidskr. för filol. og pædag. Ny R. 1 (1874) s. 23—43.
11. —, Sagnkredsene om Karl d. store og Didrik af Bern, 1874, s. 132 ff. (Se B N:o 777.)
12. *R. Geete*, Studier rör. Sveriges romantiska medeltidsdiktning. 1. Eufemiavisorna. 1875. 8:o. — (3), 61 s.
13. *E. Kölbjng*, Zur älteren romantischen Litteratur im Norden, i Germania 20 (1875) s. 226—28(—49).
14. *G. v. d. Ropp*, Zur deutsch-skandinavischen Geschichte des xv. Jahrh., 1876, s. 123—24.
15. *O. Klockhoff*, Studier öfver Eufemiavisorna. 1880. 8:o. — (1), 86 s.
16. *K. M[aure]r* i Lit. Centralbl. 1881, sp. 299—300.

17. *E. Schröder* i Götting. gel. Anzeigen 1882, s. 26—32.
 18. *H. Schück*, Sv. litteraturhist., 1885—90, s. 103—07.
 19. — o. *K. Warburg*, Ill. sv. litteraturhist. 1, 1896, s. 119—23.
 20. *E. Kölbings*, Der schwedische Herra Iwan Lejon-riddaren und anspielungen auf den Iwein-stoff in der späteren isl. dichtung, i Ivens saga, hrsg. v. E. Kölbings, 1898, Einl. s. xvi—xxiii.

β. Enskilda verk.

67. Alexander Magnus.

Hdskr. Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50; 3 blad saknas).

Edit.

- a) *J. Hadorph*, Alexandri Magni historia på svenska rimjaff Latinen in på vårt språk vänd och bekostat, genom ... Hr: Boo Jonszon, fordum Sveriges rikkes drotzet ... Wijsingzborg 1672. 4:o. — (7), (408) s.
 b) *G. E. Klemming* [rätteligen *J. A. Ahlstrand*],¹⁾ Konung Alexander. En medeltids dikt från latinet vänd i svenska rim omkr. år 1380 på föranstaltande af riksdrotset Bo Jonsson Grip. Efter den enda kända *hdskr.* utg. *Sth.* 1855—62. 8:o. — (1), 365 s. = SFSS. 12. (= H. 23, 25, 39.)

Utdr. *A. Noreen*, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 72—76. Dikten öfversatt omkr. 1380 (1375—86), på befallning af Bo Jonsson Grip, från den ital. prästen *Leos* lat. »Historia de preliis», en på 900-talet verkställd prosaöfvers. från »Pseudo-Callisthenes». Den lat. texten är, under titeln: Die Vita Alexandri Magni des Archiepresbyters Leo (Historia de preliis), utg. af *G. Landgraf*. Erlang. 1885. 8:o. (Lat. texten s. 25—137.)

Jfr *J. Lundblad*, De historia Alexandri Magni a Boëtio Jonæ filio sveecicis rythmis composita. Diss. acad. Lundæ 1802. 4:o. — 14 s.
H. Schück, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 107 f.
Schück-Warburg, Ill. sv. litt.-historia 1, 1896, s. 123 f.

68. Flores och Blanzeflor.

Hdskr. *A.* Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50). — *B.* Cod. AM. 191, fol. (»Cod. Askabyensis», fr. 1492; har omkr. 50 vers mer än *cod. A.*) — *C.* Cod. Holm. *Verel.* (fr.

¹⁾ Det oriktiga utgifvarnamnet »tillkom genom misstag». (Se *L. A. Andersson*, Bibliographia Klemmingiana, 1891, s. 10.)

1457; har 12 vers mindre än *A.*) — *D.* Cod. Holm. *D 3* (fr. 1476; något defekt).

Edit. *G. E. Klemming*, Flores och Blanzeflor. En kärleksdikt från medeltiden. Efter gamla handskrifter. *Sth.* 1844. 8:o. — xxx, 122 s. + facsim. (Efter *cod. A.*, med varianter ur de öfriga.) = SFSS. 1. (= H. 1.)

Utdr.

- a) *A. Noreen*, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 58—64. (Enligt *cod. A.*)
 b) *E. Hildebrand*, Läsebok i sv. litt. 1, 1897, s. 21—24. (Enligt *cod. A.*)

Dikten öfversattes 1312 på anmodan af drott. Eufemia af samme man som öfversatt »Ivan» och »Härtig Fredrik». Rörande frågan om diktens original och sättet för dess öfverflyttning till svenska se litteraturanvisningarna under N:o 66.

Jfr *H. Herzog*, Die beiden Sagenkreise von Flore und Blancheffur, 1884. (Se *B* N:o 688.)

E. Hausknecht, Die verbreitung der sage von Flore und Blancheffur ausserhalb Englands, i: Floris and Blancheffore. Mittelengl. gedicht aus dem 13. jahrh. Hrsg. v. E. Hausknecht. Th. 1. Berl. 1885. 8:o. S. 1—88. (»Die skandinavischen bearbeitungen» s. 20—21.) Utgör Bd 5 af Sammlungen engl. denkmäler in kritischen ausgaben.

69. Härtig Fredrik af Normandie.

Hdskr. *A.* Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50; 1 bl. saknas).

— *B.* Cod. Holm. *Verel.* (fr. 1457; har 20 vers som saknas i *cod. A.*, men saknar 44 v. som finnas där). — *C.* Cod. Holm. *D 3* (fr. 1476; har 20 v. mer, men 212 mindre än *A.*) — *D.* Cod. Skokl. 115, 116, 4:o (fr. börj. 1500-t.; har 23 v. mer, men 229 mindre än *A.*) — *E.* Cod. Holm. *K 45* (fr. börj. ell. f. h. 1500-t., daniserande; har 20 v. mer, men 220 mindre än *A.*) — *F.* Cod. Holm. *D 2* (detta stycke skr. 1523; har 33 v. mer, men 230 mindre än *A.*) — Bäst af alla var den numera förlorade *hdskr.*, som finnes öfvers. t. danska i en (jylländsk) *hdskr.*: Cod. Holm. *K 47*, fr. c. 1500, utg. i 1853 års uppl. (*b* här nedan) s. 157—221.

Edit.

- a) G. W. Gumælius, Hertig Fredrik af Normandie. Ett qvåde från medeltiden. Sth. 1822. 8:o. — 152 s. Särtr. ur Iduna H. 9 (1822) s. 119—88 och H. 10 (1824) s. 99—178. Inneh. blott v. 1—2146. Forts. utgafs ej. (Efter cod. A i L. F. Rääfs afskrift; med läsarter ur *D*, *E*, *F*.)
- b) J. A. Ahlstrand [rätteligen G. E. Klemming].¹⁾ Hertig Fredrik af Normandie. En medeltids-roman. Efter gamla handskrifter på svenska och danska. Sth. 1853. 8:o. — (2), 288 s. (Sv. texten s. 3—106, efter cod. A med var., s. 108—50, ur *B—F*.) = SFSS. 11. (= H. 21.)

Öfversatt fr. lågtyskan 1307/8 (enl. cod. A 1301) på anmodan af drottning Eufemia af samme man som skrifvit Ivan. Rörande diktens (förlorade) original och öfverflyttning till svenska se litteraturavvisn. under N:o 66, särsk. mom. 3, 11, 17, 18 o. 19.

70. Ivan Lejonriddaren.

Hdskr. A. Cod. Holm. *D* 4 (fr. 1430—50), här något defekt. — B. Cod. Holm. *Verel.* (fr. 1457). — C. Cod. Holm. *D* 3 (fr. 1476), något defekt. — D. Cod. Skokl. 156, fol. (fr. 1450-t., norvegiserande), inneh. blott c. $\frac{2}{3}$ af Ivan.

Edit. J. W. Liffman o. G. Stephens, Herr Ivan Lejonriddaren, en svensk rimmad dikt ifrån 1300-talet, tillhörande sago-kretsen om konung Arthur och hans runda bord. Efter gamla handskr. utg. Sth. 1845—49. 8:o. — ccviii, 388 s. + 1 tab. (Efter cod. A med var. ur de 3 öfriga.) = SFSS. 5. (= H. 5, 6, 13.)

Dikten öfversattes 1303 till sv. på föranstaltande af den norska drott. Eufemia, troligen af en person i härtig Eriks följe. Om de olika åsikterna rörande den svenska sagans original och tillkomst se litteraturavvisningarna under N:o 66, särsk. mom. 9, 10, 11, 13, 18, 19 o. 20.

71. Namnlös och Valentin.

I denna prosadikt äro inströdda 84 verser. Se N:o 347.

¹⁾ »Uppgiften på titelbladet har tillkommit genom misstag.» (Se L. A. Andersson, Bibliogr. Klemmingiana, 1891, s. 5.)

72. Paris och Vienna.

Riddar Paris och jungfru Vienna. (Fragment; endast början.)

(*Inc.*: »J ffrancharike war en kung.») 208 r.

Hdskr. Cod. Holm. *D* 2 (yngre delen, fr. 1523), endast början af dikten (möjligen forts. aldrig utförd).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 443—50. (Jfr *ibid.* s. 525.)

Utdr. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 109—12. Dikten utgör en fri öfvers. (ej på knittel, utan i folkviseton), troligen fr. början af 1500-t., af en mycket spridd prosaroman, som antages hafva sitt ursprung från Provence.

Jfr *H. Schück*, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 110.

Schück-Warburg, Ill. sv. litt.-hist. 1, 1896, s. 124.

R. G:son Berg, Ett fall af attraktion, 1900. (Se *B* N:o 505.)

e. Världsliga dikter, visor och rim.

73. Allegori.

En allegorisk dikt (dröm eller saga). (*Inc.*: »Mik mötte en gamul kerling.») 3 v. × 16 r.

Hdskr. Cod. Ups. *C* 4 (fr. förra h. 1400-t.)

Edit. R. Geete i Två svenska rimdikter fr. medelt. (Bil. t. Sv. Fornskr.-sällsk:s årsmöte 1902), s. 43—44.

74. Dansvisa.

(Blott en strof, börjande:) »Redhu kompana redhobona», det älsta spåret af en svensk ballad eller folkvisa, citeras i Cod. Bildsten. (= Cod. Ups. *C* 528), fr. 1420—50.

Edit. G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) *D*. 2, 1858, s. 877.

Jfr *C. Rosenberg*, Nordboernes åndsliv 2, 1879—80, s. 410.

H. Schück, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 113 not.

75. Om giftas.

Visa om giftas. (Själfständigt inlägg i den sv. bearbetningen af Schacktafvels lek; se N:o 90.) *Inc.*: »Sik see om kring j hwariom ringh.» 15 v. × 6 r.

Hdskr. A. Cod. AM. 191, fol. (»Cod. Askabyensis»), fr. 1492.

— B. Cod. Holm. *D* 3 (fr. 1476).

Edit.

- a) J. E. Rietz, *De ludo scacchorum*, 1850, s. 20—22 (= v. 558—613). (Efter cod. *A*.)
 b) G. E. Klemming, *Schacktafvels lek*, i Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 221—23 (= v. 643—732). (Efter cod. *A* med rättelser o. tillägg efter *B*.)

76. **Gillevisa.**

Inc.: »Jesus Christus war herre och han war födder i Bethlehem.» 23 r.
Hdskr. Ingen gammal känd, endast en afskr. fr. 1600-t. (1602—37) i cod. Holm. *F a 12* (Burei »Sumle».)
Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 511—12.

Visan härstammar troligen fr. sen. hälften af 1400-t.

77. **HENRICUS TIDEMANNI, Om bohag.**

Om bohagx handell [ungef. = bosättning]. (*Inc.*: »Allt såsom tz war fordom | både medh gerningh oc ordom.») 114 r.
Hdskr. Endast en ung afskr.: cod. Holm. *D 27* (fr. sen. h. 1500-t.; detta stycke skr. 1558).
Edit. G. E. Klemming, *Om bohag m. m.*, i Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 427—31.

78. —, **Om hushållning.**

Klokskapsråd för hushållning. (*Inc.*: »Folket minnes att thet är funnet | Sweriges städer ofta brunnet.») 84 r.
Hdskr. Endast unga afskrifter, näml. *A*. Cod. Ups. (Palmsk. saml. 390, 4:o, ny n:r 403). — *B*. Cod. Holm. (Afskr. af Å. J. Prytz).
Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 424—26. (Efter cod. *A* med en rättelse ur *B*.)

79. —, **Konungen.**

Konungen. [Syftar särskildt på Karl Knutsson.] *Inc.*: »Then konung vtföre sölf oc gull.» 82 r.
Hdskr. Cod. Holm. *D 2* (yngre delen, fr. 1523).

Edit.

- a) E. G. Geijer o. J. H. Schröder, *Carmen de Carolo VIII Canuti rege Sveciæ et Norvegiæ 1495*, i SRS. II II, 1828, s. 169—70.
 b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 419—21.

80. **HENRICUS TIDEMANNI, Sveriges lag.**

Inc.: »Reen läre och kyrckiones lähre.» 34 r.
Hdskr. Endast en ung afskr. i Ups. (Palmsk. saml. 390, 4:o, ny n:r 403).
Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 422—23.
 De fyra sistnämnda dikterna gå gemensamt under benämningen »Biskop Henriks rim.» Se *Klemming*, anf. arb. s. 524.

81. **Hexametrar.**

De två älsta hexametrar på svenska återfinnas i *Susos Gude-liga snilles väckare*, R. Bergströms uppl., 1868—70, s. 16. (Se N:o 305.)
 Jfr *G. E. Klemming*, *Ur en ant:s saml.*, 1868—73, s. 3 f. Uppl. 1880—82, s. 2.

82. **Kärleksvisa.**

Inc.: »Glädhe oc frögd oc hiertans hug.» 35 r.
Hdskr. Cod. AM. 792, 4:o (fr. sen. h. 1400-t.; visan vårdslöst skriven i margen af bl. 90).
Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 172 *l—m* (införd bland andliga dikter).

83. **Kärleksvisa.**

Inc.: »J mith hiärthä der yppäs änh sorgh.» 44 r.
Hdskr. Cod. AM. 191, fol. (»Cod. Askabyensis»), tillskrifven i börj. af 1500-t.
Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 514—15.

84. **Lagrim.**

Rim ur lagböcker. (8 st.)
Hdskr. N:o 1 (4 rader) ur Cod. Holm. *B 5 b* (MELL. m. m.), fr. sen. h. 1300-t. — N:o 2—8 (å 2—12 rader) ur Cod. Holm. *B 1* (MELL. o. StL. m. m.), fr. sen. h. 1400-t.

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 516—18. (Jfr *ibid.* s. 526.)

En rik skörd af lagrim kan ännu göras i outgifna codices af våra landskapslagar, hvarest rimmade balkslut ej äro sällsynta.

85. Ordspråk.

(37 rimpar jämte 1 defekt.)

Hdskr. Cod. Holm *F a 12* (Burei »Sumle», skr. 1602—37), säkerligen afskrifna efter gammal *hdskr.*

Edit. G. E. Klemming i hans uppl. (utdrag) af Burei Sumle, i Sv. Landsm. Bih. I, 2, Sth. 1886, s. 233—34.

86. Ordstäf.

Ett ordstäf å 4 rimmade rader, avslutande texten i Karl Magnus' krönika (se N:o 346) i en af dess fyra *hdskr.*

Hdskr. Cod. AM. 191, fol. (»Cod. Askabyensis»), fr. 1492.

Edit.

a) J. E. Rietz i hans uppl. af *Fabula Caroli Magni suecana*, 1847, s. 53 (tryckt ss. prosa).

b) G. E. Klemming, Sv. medelt. rimkr. (SFSS. 17) D. 3, 1868, s. 275.

87. PEDER MÅNSSON, Till bönder.

Bondom [o: En vädjan till Sveriges bönder]. (*Inc.*: »Adam oc Ewa föräldrana baadhe.») 88 r.

Hdskr. Cod. Reval., 12:o (Ritter- u. Domschule), skr. 1516 i Rom af förf:s egen hand.

Edit. L. Daae, (Sv.) *Hist. tidskr.* 8 (1888) s. 168—70. De anteckningar i landthushållning, i hvilka denna rimdikt ingår, äro f. ö. alldeles outgifna.

88. —, Förspråk.

Rimmade förspråk till: 1. Läkebok. (50 r.) — 2. Stridskonst. (20 r.) — 3. Stridslag. (34 r.) — 4. Barnabok. (72 r.) — 5. Bergsbok. (42 r.) — Jfr de särsk. rubrikerna.

Hdskr. N:o 1—3 cod. Linc. Benzel. 92 (Jur. N:o 8), förf:s orig.-*hdskr.* fr. 1522. — N:o 4, 5 cod. Ups. (gamla saml. N:o 252, 4:o), afskr. enl. Klemming fr. sl. af 1500- ell. börj. af 1600-t., enl. C. Eichhorn (jfr B N:o 674) fr. omkr. 1572.

Edit.

a) N:o 1, 2 S. Lagerbring i *Saml. af åtskilliga handl. . .* i sv. hist. D. 1 [1750-t.] s. 15—17 (N:o 1) o. 19—20 (N:o 2).

b) N:o 1—5 G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 475—76 (N:o 1), 477 (N:o 2), 478—79 (N:o 3), 480—82 (N:o 4), 483—84 (N:o 5).

c) N:o 1 A. Noreen, *Altschwed. Leseb.*, 1892—94, s. 107—09.

89. Pluto och Proserpina.

Inc.: »Pluto satte Proserpina | käre mällä sinä.» (Daniserande.) 54 r.

Hdskr. Cod. Ups. *C 239* (= Teol. 83), detta st. fr. sl. 1400-t.

Edit. H. Schück, En medeltidsdikt, i *Samlaren* Årg. 6 (1885) s. 65—67.

Diktens ursprung okänt. Säkerligen ej svenskt orig. I föreliggande form närmast att anse såsom en dansk afskrifts-öfvers. af svensk förebild.

90. Schacktafvels lek.

Skaftavils lek. (*Inc.*: »J gudz namn oc til hans loff.») 3322 r.

Hdskr. A. Cod. AM. 191, fol. (»Cod. Askab.»), fr. 1492). —

B. Cod. Holm *D 3* (fr. 1476), defekt, inneh. mindre än halfva dikten.

Edit.

a) J. E. Rietz, *De ludo scacchorum seu de moribus hominum et officii nobilium ac popularium. Poema Suecanum vetustum e cod. mscpto Bibl. Reg. Univ. Havn. nunc primum editum.* Lundæ (1848—)1850. 8:o. — 111 s. (Afsedd att ingå i den aldrig utgifna T. 4 af SS.; se N:o 5). Först utg. sås. akad. disp. (pars 1—14). Lundæ 1848—49. 8:o. (Efter cod. A.)

b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 200—312. (Efter cod. A med några läsarter efter B.)

Dikten utgör en fri öfvers. fr. tiden 1450—76 af en plattysk dikt »Dat schakspil», som själf vid midten af 1300-t. bearbetats efter *Jac. de Cessolis'* lat. prosaverk »Ludus Scacchorum» (fr. sl. af

1200-t.). Den sv. dikten är ofulländad och omfattar blott omkr. $\frac{2}{3}$ af förebilden. Dock finnas däri inlagda några stycken, som saknas i orig. och således troligen äro författade af bearbetaren. Ett sådant är t. ex. den burleska visan »Om giftas» (se N:o 75). Det hela är en samling sedolärande berättelser med schackspelets figurer såsom symboler för olika människoklasser. Jfr Klemming, anf. st. s. 521 f., 532—42.

91. **Skälverser.**

1. S. Annas skål. — 2. Brudgummens d:o. — 3. Brudens d:o. — 4. Glädjens d:o. Tills. 17 r.

Hdskr. Cod. Skokl. 156, fol. (tillskrifna i sl. af 1400-t.).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 512—13. (Jfr ibid. s. 525.) — N:o 1 förut utg. af G. Stephens i Ivan Lejonrid. (SFSS. 5), 1845—49, s. cv.

92. **Slutstrofer.**

Åtskilliga prosatexter avslutas med flere eller färre rimmade rader, oftast inrymmande en anbefallning af författaren eller öfversättaren och merendels af ringa poetiskt värde, närmast jämförliga med s. k. »skrifvarverser». Exempel härpå äro verserna vid slutet af:

S. Ansgarii leverne, å 5 rader (se N:o 160), Guidos siäls uppenbarelse, 6 parvis rimmade rader (se N:o 189), m. fl.

93. **En svensk man.**

Inc.: »Ware skall madher motteligha gladher.» 12 r.

Hdskr. Cod. Holm. Riksark. (Ol. Petri's krönika).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 518. (Jfr ibid. s. 526.)

Då ingen medeltidshdskr. af dikten är känd, låter det tänka sig att den härrör från 1500-talets midt och således ej hör till denna bibliografi.

94. **THOMAS, Friheten.**

Om Friheten. (*Inc.*: »Friiheeth är thet betzta thing.») 8 v. × 6 r.

Hdskr. Cod. Holm. B 42 (Kr. LL.), fr. sen. h. 1400-t.

Edit.

a) J. H. Schröder, SRS. II II, 1828, s. 164.

b) G. O. Hyltén-Cavallius o. G. Stephens, Sveriges hist. o. polit. visor D. 1, 1853, s. 121—23.

c) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 391—92.

d) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 96—97.

Utdr. E. Hildebrand, Läsobok i sv. litt. 1, 1897, s. 31. Ovisst är huruvida denna visa är orig. eller endast öfvers.

95. **THOMAS, Troheten.**

Om Troheten. (*Inc.*: »Thet märke medh sik | swa fatigh som riik.») 20 v. × 6 r.

Hdskr. Cod. Holm. B 42 (Kr. LL.), fr. sen. h. 1400-t.

Edit.

a) J. H. Schröder, Carmen de violata fide Erico Puke publice data, 1437. I SRS. II II, 1828, s. 166—67.

b) G. O. Hyltén-Cavallius o. G. Stephens, Sveriges hist. o. polit. visor D. 1, 1853, s. 123—28.

c) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 393—97.

96. **THOMAS [?], Konstens förakt.**

Konstens, dygdens och ärans förakt. (*Inc.*: »Gammel och vng | karsk och så sund.») 13 v. × 6 r.

Hdskr. Ingen gammal finnes, endast en afskrift fr. omkr. 1671 i cod. Holm. D 80 (E. Wennæsii afskr.).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 398—400.

Enligt uppgift sedan gammalt är visan författad af biskop Thomas.

97. **Tröghbolagh.**

Inledning (versifierad) till skogsstadga för Trögden (c. 1320).

(*Inc.*: »Gudh hafui loff hedhir oc ära.») 50 r.

Hdskr. A. En numera förlorad, använd för ed. a. — B. Cod. Skokl. (MELL.) fr. sen. h. 1400-t.

Edit.

a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter Biärköa R.), 1687, s. 23—26. (Efter ej angifven källa; något olik Klemmings.)

b) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 175—76. (Efter cod. B.) Jämte hela stadgan förut utg. af dens. i Småstycken på forn sv., 1872, s. 71 ff. (Se afd. II, 8.)

98. **Den vises sten.**

Inc.: »En mestare hafde en steen oc gaf | en man ther döther laa i en graf.» 12 v. × 13 r.

Hdskr. Cod. Ups. C 391 (detta stycke skr. 1379).

Edit. R. Geete, Den vises sten. En hittills okänd rimdikt från 1300-talet. Efter en Upsala-hdskr. fr. år 1379 utg. Sth. 1900. 8:o. — 16 s. (texten s. 3—8). = Bilaga till Sv. Fornskr.-sällsk:s årsmöte 1900.

f. Quasi-dramatik. (»Samtal.»)

99. **Julens och Fastans träta.**

Huru jwll och fasta the trättä. (*Inc.*: »Jach är skyldug först at mälä.») 46 r.

Hdskr. Cod. Holm. Verel. (fr. 1457).

Edit.

a) G. H. J. Ljunggren, Samtal mellan Jul och Fasta, i: Svenska dramat. Lund 1864. S. 133—34.

b) G. E. Klemming, Sveriges dramat. litt. (SFSS. Bibliogr.), (1863—)1878(—79), s. 523—24.

c) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 382—84.

d) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 84—85. Utgör en burlesk dialog, möjligen ett lösyckt stycke ur ett drama, förf. omkr. 1450.

100. **Samtal mellan Angelus och Diabolus.**

Inc.: »Var ej falsker i vitnom thinom.» 26 r.

Hdskr. Ingen känd, endast en afskrift af en år 1460 gjord inskrift å Vendels (Upl.) kyrkovägg, hvilken återgifvits af Joh. Th. Bureus i hans »Sumle» (cod. Holm. F a 12).

Edit. G. E. Klemming i hans utdrag ur Burei Sumle. I Sv. landsm. Bih. I, 2. Sth. 1886. 8:o. S. 52—53. Behandlar 10 Guds bud i dialogform.

101. **Själels och Kroppens träta.**

Huru själin oc kroppin thrätto. (*Inc.*: »Jak er en mästare i boka list.») A 482 r.; B 372 r.

Hdskr. A. Cod. Holm. D 4 (fr. 1430—50). — B. Cod. Skokl. 156, fol. (skr. omkr. 1450, för att läsas af norrmän).

Edit.

a) C. G. Modigh, Contentio inter animam et corpus. Rhythmi Suethici e cod. mscpto Bibl. Reg. Holm. Diss. acad. Ups. (præs. J. H. Schröder). Holmiæ 1842. 8:o. — 28 s. (Efter cod. A.)

b) G. E. Klemming, Kroppens och själels träta, i Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 92—107 (efter cod. A), 108—20 (efter cod. B).

Utdr. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 64—69. (Efter cod. A.) — Några rader äfven hos G. Stephens, Ivan Lejonridd. (SFSS. 5), 1845—49, s. CII.

Förf. i sl. af 1300-t. (*Klemming*, anf. st. s. 520). Utgör en fri öfvers. af ett under medeltiden mycket spridd ämne. Såsom förf. till den lat. förebilden (också den på rimmad vers) uppgifves en biskop *Rob. Grossteste*, d. 1253. Den lat. texten är senast utg. af G. Dottin i *Revue celtique* 23 (1902) s. 8—39. Jfr äfven *Klemming*, Ur en ant:s saml., 1868—73, s. 15—19. Uppl. 1880—82, s. 14—17.

102. **En syndares omvändelse.**

De vno peccatore qui promeruit gratiam. (*Inc.*: »Alt got folk j hören här til.») 362 r.

Hdskr. Cod. AM. 191, fol. (»Cod. Askabyensis»), fr. 1492.

Edit.

a) J. E. Rietz, En syndares omvändelse. Ett qvåde från medeltiden. Efter en hdskr. på Köpenhamns univ.-bibl. första gången utg. Lund 1842. 8:o. — (1), 14 s. (Äfv. utg. ss. disp.)

b) G. E. Klemming, Sveriges dram. litt. (SFSS. Bibliogr.), 1863(—79), s. 1—6. (Äfv. separat.)

c) G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82, s. 123—36.

Utdr. G. H. J. Ljunggren, Svenska dramat, 1864, s. 112—13.

Från tiden omkr. 1450 ell. senare. Trol. öfvers. fr. lat.

g. Folkvisor (från medeltiden).¹⁾

Samlingar.

103. Svenska folkvisor från forntiden, samlade och utgifne af E. G. Geijer och A. A. Afzelius. D. 1—3. Sth. 1814—16. 8:o. Härtill höra: Musikbilagor ... harmoniskt bearbetade af Hæffner. — D. 1: 2:a uppl. Sth. 1846.
D. 1. inneh. bl. a. en inledning af *E. G. Geijer*, Om den gamla nordiska folkvisan. D. 3 s. 226—48 inneh. af samme förf.: Om omqvädet i de gamla skandinaviska visorna.
- 103 a. —. Ny, betydligt tillökad upplaga, utg. af R. Bergström och [musiken:] L. Höijer. D. 1—3. Sth. 1880—82. 8:o. (1: Text. 2: Anmärkningar. 3: Musik.)
Rec. [C. *Eichhorn*], *Histor. bibliotek*, utg. af C. Silfverstolpe, 7 (1880): Gr. o. anm. s. xxxiv ff.
C. G. Estlander, *Finsk tidskr.* 9 (1880) s. 310—14.
H. Schück, Om den svenska folkvisan, i *Nord. tidskr.* (Letterst.) 5 (1882) s. 203—15.
104. Svenska fornsånger. En samling af kämpvisor, folkvisor, lekar och danser samt barn- och vallsånger, utg. af A. I. Arwidsson. Bd 1—3. Sth. 1834—42. 8:o. (Hvarje del med notbilagor.)
105. Sveriges historiska och politiska visor. Samlade och utgifna af G. O. Hyllén-Cavallius och G. Stephens. D. 1*.
Från äldre tider intill år 1650. Örebro 1853. 8:o.

¹⁾ Då folkvisorna i sin nu bevarade form tillhöra den (jämförelsevis) nyare tiden, kunna de ej här inordnas bland den fornsvenska litteraturens alster, äfven om några bland dem hafva sitt ursprung i medeltiden. Det må därför vara tillfyllest att anföra de viktigare samlingarna, medan de få verkliga medeltidsvisorna (mest historiska eller politiska) återfinnas å resp. afdelningar, hvarom registret må lemna upplysning.

3. Prosaverk.

a. Samlingar. (Blandade prosaverk.)

106. Helige BERNHARDS skrifter i svensk öfvers. från medeltiden. Efter gamla hdskr. utg. af H. Wieselgren. Sth. 1864—66. 8:o. — XVIII, (1), 304 s. = SFSS. 16. (= H. 41, 45.)
Inneh. 1. Bok til sinne syster af ett gudhelikt lifwärne. — 2. Thänkilse (Meditationes). — 3. Bok til märkelikin kænedom ... them som til renlifnadh i kloster gifne äru. — 4. Höfwisks lifwornis skipan ... — 5. Huru thu skalt fulkomlika koma til thz thu actar. — 6. Bön til thz hälghe kors. — 7. Bref til erligher riddare hërre Robert af at styra sit hws och sigh sielfuan.
Hdskr. Se de särskilda titlarne.
Jfr L. *Janauschek*, *Bibliographia Bernardina*, 1892, 8:o. (Se B N:o 25).
K. F. Söderwall, Smärre bidrag till textkritiken af sv. medeltidsskrifter, i *Antiqv. tidskr. f. Sv.* 6: 4 (1881) s. 23—24.
107. [H. BIRGITTAS skrifter på svenska.] — Heliga Birgittas uppenbarelser. Efter gamla hdskr. utg. af G. E. Klemming. Bd 1—5. Sth. 1857—84. 8:o. Med facs. (i bd 4). — 1, 1857—58: (1), 408 s. 2, 1860: (1), 344 s. 3, 1861: (1), 485, (1) s. 4, 1862: (1), 532 s. 5, 1883—84: (2), 275 s. = SFSS. 14. (= H. 29, 30, 34—38, 62, 65, 81, 83.)
Inneh. Bd 1: Uppenb., bok 1—3. Bd 2: d:o, bok 4—5. Bd 3: d:o, bok 6—8. — Bd 4: Regula Salvatoris med tillhör. Revel. extrav.; Tillägg: Sju stycken uppenb. (ur Cod. Lund. Bergman; numera förlorade), Böner, Egenhändiga utkast till uppenb., Lat. urorig. till lib. 3: cap. 8, De 15 Birgitta med orätt tillskrifna bönerna (>Femton O>); Sermo angelicus (>Ängelens diktamen>); Variant af 8:de boken; Stycken på birgittin-norska. — Bd 5: S. Augustini regel; Constitutiones Petri Olavi (Tillägg t. Salvatorsregeln) m. biskop Knuts stadfästelse därå; Lucidarium; Stadga 1451 för Vadstena klostets sysloman; Biskop Nils' klosterstadga af 1455; Birgittas bref till sonen herr Birger; Handskr.-beskrifn. och Birgittalitteratur.
Hdskr. Se de särskilda titlarne.
Rec. K. *L[ungby]* i *Tidsskr. f. Philol. og Pædag.* 3 (1862) s. 52—53.

108. [»Lilla Birgittaboken.»] — In celebrandum anniversarium quinquies seculare festi Sancte Birgitte de Suecia canonice misse sollemniter adscripte Rome die vij. mens. Oct. A. D. mcccclxxxj. [Utg. af H. Wieselgren med teckn. o. illum. initialer af Agi Lindegren samt textning af Anna Berglund.] Sth. 1892. 4:o. — (37) s.

Innehåller (i prydligt pränt, stundom i facsimile efter orig.) delar af H. Birgittas egenhändiga utkast till uppenbarelsen, början af Vadstena klosterregel, stadfästad af bisk. Nils i Linköping 1452, utdrag af Birgittas lefverne och uppenbarelsen, af officier till hennes ära samt Rasmus Ludvigssons relation om hennes kanonisation 1391 [efter Lars Romare; se B N:o 310].

109. BONAVENTURAS betraktelser öfver Christi lefverne. — Legendan om Gregorius af Armenien. Efter gamla hdskr. utg. af G. E. Klemming. Sth. 1859—60. 8:o. — XXXV, 424 s. = SFSS. 15. (= H. 32, 33.)

Hdskr. Se de särskilda titlarne.

Rec. K. L[yn]gby i Tidskr. f. Philol. og Pædag. 3 (1862) s. 53—54.

110. Gutniska urkunder: Guta lag, Guta saga och Gotlands runinskrifter språkligt behandlade af C. Säve. Acad. afh. [Ups.]. Sth. 1859. 8:o. — (1), XLII, 81 s.

Hdskr. Cod. Holm. B 64 (fr. omkr. 1350) o. (ensamt för Guta lag) Cod. AM. 54, 4:o (en 1587 gjord afskr. af en nu förlorad hdskr. fr. 1470). Se äfven de särskilda titlarne för de två första arbetena (N:o 390 o. 316).

111. Jöns Buddes bok. En handskrift från Nådendals kloster utg. genom O. F. Hultman. H:fors 1895. St. 8:o. — (1), XXII, (3), 256 s. = Skrifter utg. af Sv. Lit.-sällsk. Finland XXXI.

Inneh. 1. Lucidarius. 2. Om S. Julianus o. S. Basilissa. 3. Om S. Justina o. trollkarlen Cyprianus. 4. Tundalus, hans syn o. uppenbarelse. 5. Guidos själs uppenbarelse. 6. Den usle bisk. Udo. 7. S. Bernhards betraktelser. 8. Om bisk. Albert d. helige. 9. Om de 12 gyllene fredagarne. 10. Om den hel. fru Karit S. Birgittas dotter.

Hdskr. Cod. Holm. A 58 (af Buddes egen hand), fr. 148—91.

Rec. H. Vendell i Finsk tidskr. 40 (1896) s. 303—05.

112. Klosterläsning. [Inneh.] Järteckensbok, Apostla gerningar, Helga manna lefverne, Legender, Nichodemi evangelium. Efter gammal hdskr. utg. af G. E. Klemming. Sth. 1877—78. 8:o. — (1), 440 s. = SFSS. 22. (= H. 68—70.)
Hdskr. Cod. Holm. *Oxenstiern.* (fr. 1485 o. ngt senare).
113. Skrifter till läsning för klosterfolk. Efter gamla hdskr. utg. af F. A. Dahlgren. Sth. 1874—75. 8:o. — (IV), 288 s. = SFSS. 20. (= H. 63, 64.)

Inneh. 1. Henricus de Hassia, Om klosterlefverne. 2. Själens kloster. 3. Joh. Matthæi, Förmanelsebref till systrarna i Vadstena. 4. Antoninus, Undervisning för skriftefäder. 5. Om SS. Basilius o. Benedicti klosterregler. 6. Tundalus och hans syn. 7. Guidos själs uppenbarelse.

Hdskr. Se de särskilda titlarne.

b. Bibeln och bibliska berättelser.

α. Samlingar.

114. Svenska medeltidens bibel-arbeten. Utg. af G. E. Klemming. Bd 1—2. Sth. 1848—55. 8:o. — 1: (2), 597 s. 2: 433 s. = SFSS. 9. (= H. 11, 16, 19, 20, 24, 26.)

Inneh. Bd 1: Fem Mose böcker. Bd 2: Josua bok, Domareboken, Judith, Esther, Ruth, Machabeerna, Johannis uppenbarelse, Nichodemi evangelium.

Hdskr. Se de särskilda arbetena.

Om dessa, de äldsta öfvers. af stycken ur bibeln, se följ. författare:

1. *J. Messenius*, Scandia illustrata T. 3, 1700, s. 7; T. 9, 1703, s. 43; T. 15, 1705, s. 59.
2. *E. Benzelius* i hans Annotationes till Vastovii Vitis Aquilonia, 1708, s. 65 f.
3. *O. Celsius*, De versionibus S. Bibliorum Sveo-Gothicis, 1716, s. 7—10.
4. *A. v. Stiernman*, Tal om de lärda vettenskapers tilstånd i Sverige, 1758, s. 33 f.
5. *S. J. Almander*, Anvisning till et utvaldt theologiskt bibliothek D. 2, 1763, s. 155 f.
6. *S. Loenbom*, Utkast til en historia om svenska bibel-öfvers., 1774, s. 13—19.
7. *S. Lagerbring*, Svea rikets historia D. 3, 1776, s. 624—26.

8. *E. M. Fant*, *Historiola litteraturæ Græcæ in Svecia Sect. 1.* 1778, s. 7 f.
  9. *J. A. Schinmeier*, *Geschichte der schwedischen Bibel-Uebers.* St. 2, 1778, s. 22—66.
  10. *R. Nyerup*, *De 5 Mose-Bøger paa Svensk*, i *Skandin. Museum* 1800: H. 3, s. 152—70.
  11. *L. Hammarsköld*, *Svenska vitterheten* 1, 1818, s. 51. — 2:a uppl., 1833, s. 35.
  12. *J. H. Schröder*, *De luxu aulæ Magni Smek*, i *Nova acta Soc. scient. Ups.* 8 (1821) s. 337.
  13. *Chr. Molbech*, *Den ældste danske Bibel-Oversættelse*, 1828, s. XII.
  14. *P. Wieselgren*, *Sveriges sköna litteratur* D. 1, 2:a uppl., 1846—47, s. 85—92; D. 2, 1834, s. 408.
  15. *H. Reuterdahl*, *Några undersökningar om de första försöken att bearbeta bibeln på svenska*, i *Vitt. hist. o. ant. akad:s handl.* 18 (1846) s. 1—36.
  16. *O. Fryxell*, *Hvarjehanda* H. 1, 1847, s. 19—46.
  17. *H. Pleijel*, *Om Nya testamentet på fornsvenska*. Sth. 1899. 8:o. — 23 s.
- Jfr *K. F. Söderwall*, *Smärre bidrag till textkritiken af svenska medeltidsskrifter*, i *Antiqv. tidskr. f. Sv.* 6: 4 (1881) s. 5—12.

β. Särskilda delar af Bibeln.

115. **Apostla gärningar.**

Actus apostolorum.

Hdskr. Cod. Holm. *Oxenstiern.* (fr. 1385).*Edit.* G. E. Klemming, *Klosterläsning* (SFSS. 22), 1877—78, s. 131—78.*Utdr.* A. Noreen, *Altschwed. Leseb.*, 1892—94, s. 45—47.Jfr (för textkritik) *K. F. Söderwall* i *Antiqv. tidskr. f. Sv.* 6: 4 (1881) s. 10—12.116. **Apostla gärningar.** (Fragm.)

Apostla gärningar kap. 9: v. 1—31 (Pauli omvändelse) med en kort (själfständig) inledning.

Hdskr. Cod. Ups. *C 528* (Cod. Bildst.), fr. 1420—50.*Edit.* G. Stephens, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 2, 1858, s. 895—98.117. **Domareboken.**

Öfvers. af Nicolaus Ragvaldi (Vadstenamunk, död 1514).

Hdskr. Cod. Holm. *A 1* (enda kända hdskr.), fr. 1526.*Edit.* G. E. Klemming, *Sv. medelt:s bibelarbeten* (SFSS. 9) D. 2, 1853—55, s. 69—141.Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall* i *Antiqv. tidskr. f. Sv.* 6: 4 (1881) s. 8.118. **Esthers bok.**

Öfversatt 1484 af Jöns Budde (i Nådendal).

Hdskr. Cod. Holm. *A 1* (enda kända hdskr.), fr. 1526.*Edit.* G. E. Klemming, *Sv. medelt:s bibelarb.* (SFSS. 9) D. 2, 1853—55, s. 179—204.Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall* i *Antiqv. tidskr. f. Sv.* 6: 4 (1881) s. 8.119. **Johannis uppenbarelse.**

Öfvers. omkr. 1500 af obekant person.

Hdskr. Cod. Holm. *A 1* (enda kända hdskr.), fr. 1526.*Edit.* G. E. Klemming, *Sv. medelt:s bibelarb.* (SFSS. 9) D. 2, 1853—55, s. 331—70.Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall* i *Antiqv. tidskr. f. Sv.* 6: 4 (1881) s. 9.120. **Josua bok.**

Öfvers. af Nicolaus Ragvaldi.

Hdskr. Cod. Holm. *A 1* (enda kända hdskr.), fr. 1526.*Edit.* G. E. Klemming, *Sv. medelt:s bibelarb.* (SFSS. 9) D. 2, 1853—55, s. 3—66.Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall* i *Antiqv. tidskr. f. Sv.* 6: 4 (1881) s. 8.121. **Judiths bok.**

Öfvers. 1484 af Jöns Budde.

Hdskr. Cod. Holm. *A 1* (enda kända hdskr.), fr. 1526.*Edit.* G. E. Klemming, *Sv. medelt:s bibelarb.* (SFSS. 9) D. 2, 1853—55, s. 145—75.Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall* i *Antiqv. tidskr. f. Sv.* 6: 4 (1881) s. 8.122. **Machabeernas böcker.**

Öfvers. 1484 af Jöns Budde.

Hdskr. Cod. Holm. *A 1* (enda kända hdskr.), fr. 1526.

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt:s bibelarb. (SFSS. 9)

D. 2, 1853—55, s. 217—328.

Om en i Vadstena omkr. 1502 påbörjad afskr. af Machab., som numera ej fins kvar, se *Klemming*, anf. st. 2, s. 432.

Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall* i Antiqv. tidskr. f. Sv. 6: 4 (1881) s. 8.

123. **Mose böcker.** (Spridda kap.)

Stycken ur 1:a (Genesis) o. 2:a (Exodus) Mose bok, näml.

Gen. kap. 1 samt Exod. delar ur kap. 12, 14 o. 16.

Hdskr. A. Cod. Holm. *A 3* (fr. 1502), stycken här använda ss. lektier. — B. Cod. Holm. *A 10* (fr. 1500—10).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt:s bibelarb. (SFSS. 9)

D. 1, 1848—55, s. 541—43 (Gen. kap. 1, efter cod. *A*), s. 554—55 (Exod. kap. 12, efter cod. *B*) samt s. 556—59 (Exod. kap. 14 o. 16, bägge efter cod. *A*).

Tid och öfversättare okända, liksom huruvida flere kapitel än dessa varit öfversatta. Om Parafrasen öfver Moseböckerna se N:o 301.

124. **Nichodemi evangelium.**

Hdskr. A. Cod. Holm. *Oxenstiern*. (detta st. skrifvet senast första åren af 1400-t.). — B. Cod. Skokl. N:o 3, 4:o (fr. 1450—70). — Större delen af evang. finnes äfven ss. lektier i den för uppläsning »in collatione» afsedda cod. Holm. *A 3* (fr. 1502).

Edit.

a) G. E. Klemming, Sv. medelt:s bibelarb. (SFSS. 9)

D. 2, 1853—55, s. 373—411. (Efter cod. *B*; cod. *A* var då okänd.)

b) G. E. Klemming, Klosterläsning (SFSS. 22), 1877—78, s. 377—419. (Efter cod. *A*.)

Det mycket spridda apokryfiska evang. om Jesu pina och nedstigande till helvetet (ursprungligen två olika arbeten) är öfvers., trol. från latin, af obekant person senast vid år 1400, enligt andra vid midten af 1300-talet.

Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall* i Antiqv. tidskr. f. Sv. 6: 4 (1881) s. 9—10.

125. **Ruths bok.**

Öfversatt 1484 af Jöns Budde.

Hdskr. Cod. Holm. *A 1* (enda kända hdskr.), fr. 1526.

Edit.

a) Ol. Fryxell, Hvarjehanda H. 1 (1847) s. 19—46.

b) G. E. Klemming, Sv. medelt:s bibelarb. (SFSS. 9)

D. 2, 1853—55, s. 207—14.

Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall* i Antiqv. tidskr. f. Sv. 6: 4 (1881) s. 8.

c. Legender med helgonbiografier.

α. Samlingar. (Vitæ sanctorum.)

126. Helgona-sagor. Efter 2:ne [rätteligen *en*] perg.-handskr. från Vadstena kloster första gången utg. af J. E. Rietz. Lund 1843. 8:o. — (4), XIV, 289 s. = J. E. Rietz, SS. 2.

Inneh. Legender om S. Otilia, Phara, S. Bartholomæi moder, S. Elizabeth, Rachel, Thecla, Maria, påfven Stephanus, Jachelina, Joleyda, Felicula o. Petronilla, Stephanus (protomartyr), Albinus, Joh. Chrysostomus, Amalberga, Macharius Romanus, Servacius, Sju sofvare, S. Maria Oegniacensis, S. Emerentia o. S. Anna, Gregorius stylista. Dessutom ss. Appendix: legenden om S. Anna samt kardinal Manfred (de båda sistnämnda aftryckta efter de unika Upsalaupplagorna in 4:o från Paulus Grijs, af år 1515.

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).

127. Helige mäns lefverne jämte legender och järtecken. Efter gamla handskrifter utg. af R. Geete. Sth. 1902. 8:o. — XIII, 280 s. = SFSS. 34. (= H. 121.)

Inneh. 1. S. Ansgarii lefverne af Rimbertus. 2. S. Hieronymi lefverne af Eusebius, Augustinus och Cyrillus. 3. Legender och järtecken. 4. Bihang. Om hel. Birgittas släkt.

Hdskr. Se de särskilda titlarne.

128. Järteckensbok. (Exempelsamling af 192 järtecken om Kristus, Maria och helgon.)

Hdskr. A. Cod. Holm. *Oxenstiern*. (fr. 1385). — B. Cod. AM. 787, 4:o (fr. börj. 1400-t.; inneh. blott början). — C. Ett fragm., 2 bl. 4:o, i Helsingfors univ.-bibl., skr. något efter 1400.

Edit. G. E. Klemming, Klosterläsning (SFSS. 22), 1877—78, s. 3—128. (Efter cod. *A*; varianter ur cod. *B*)

anförda s. 428—29; det korta fragm., cod. *C*, tryckt s. 430—34.)

Anm. Järtecknen 111, 112, 161, 163 o. 171 förekomma i annan red. i cod. Holm. (f. d. *Engsö*; fr. omkr. 1430) och äro utg. af G. E. Klemming i *Själens tröst* (SFSS. 19), 1871—73, resp. s. 234, 237, 284, 274 o. 499.

129. Svenska medeltidens kloster- och helgona-bok, en samling af de äldste på svenska skrifne legender och äfventyr. Efter gamla handskrifter af G. Stephens. 1—2. Sth. 1844—74. 8:o.

Inneh. 1. S. Patrikssagan, 1844. (SFSS. 2.) 2, afsedd att omfatta Ett fornsvenskt legendarium, 1847—74. (SFSS. 7), kom aldrig att använda ofvanst. titel.

130. [»Det stora legendariet.»] — Ett fornsvenskt legendarium, innehållande medeltids klostertids sagor om helgon, påfvar och kejsare ifrån det 1:a till det 13:de årh. Efter gamla hdskr. af G. Stephens (Bd 3 af G. Stephens o. F. A. Dahlgren). Bd 1—3. Sth. 1847—74. 8:o. — = SFSS. 7: 1—3. (= H. 8, 9, 12, 17, 18, 28, 31, 42, 52, 56, 61.) — Bd 1, 1847: (2) + s. 1—654; Bd 2, 1858: (1) + s. 655—1341. (Bd 1 o. 2 hufvudsakl. efter cod. *A* o. *B*, den senare delvis för varianter, liksom cod. *C*, hvarur äfven några stycken, bd 2: s. 994, 999—1006, aftryckts. Äfven cod. *D* använd för varianter, liksom cod. *D* $\frac{1}{2}$, hvarur ett stycke aftryckts bd 1: s. 584—86.) Bd 3, 1865—74: IV, 730 s. — Legend. var afsedt att utgifvas under tit.: »Svenska medeltidens kloster- och helgona-bok 2» (N:o 1: S. Patriks-sagan), en titel som sedan öfvergafs.

Hdskr. Bd 1—2: A. Cod. Holm. *A* 34 (»Cod. Bureanus»; fr. 1350—70), mycket defekt, särsk. i slutet (nu blott 60 bl. af omkr. 200). — B. Cod. Ups. *C* 528 (»Cod. Bildstenianus», fr. 1420—50). — C. Cod. Skokl. 3, 4:o (fr. omkr. 1450—70), mycket lik föreg., något defekt, mest i slutet; har några stycken som saknas i de föreg. — D. Cod. Holm. *A* 3 (fr. 1502). — D $\frac{1}{2}$. Cod. Linc. fragm. 6 bl. (urspr. en forts., del 3, till cod. *D* och samtidig med denna). — E. Cod. Holm. *A* 10 (fr. omkr. 1500—10). — F. Cod.

Holm. *D* 4 (fr. 1430—50). — G. Cod. Holm. *A* 54 (fr. börj. l. förra h. 1400-t.). — H. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.). — I. Cod. Holm. *D* 61 a (f. d. *Schantz*, en afskr. fr. år 1730).

Bd 3: A. Cod. Ups. *C* 9 (fr. omkr. 1450). — B. Cod. Linc. *Grensholm.* (fr. börj. 1500-t.). — C. Cod. Holm. *A* 3 (se ofvan cod. *D*). — D. Cod. Holm. *D* 3 (fr. 1476). — E. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (se ofvan cod. *H*). — F. Cod. Holm. (f. d. *Schürer* N:o 104), fr. sl. 1400-t. — G. Cod. Linc. 91, 4:o (fr. börj. 1500-t.). — H. Cod. Holm. *A* 49 (fr. omkr. 1450). — I. Cod. Holm. *A* 9 (fr. omkr. 1480—1500). — K. Cod. Holm. *A* 10 (se ofvan cod. *E*). — L. Cod. Holm. *A* 58 (fr. 1487—91). — M. Cod. Holm. (*Engeströms* saml.), afskr. 1817 af S. F. Lidman efter en cod. Vatic. Rom.

Det stora legendariet (egentl. bd 1—2), ett af vår medeltidslitteraturs äldsta och mest betydande verk, är förf. omkr. 1270 (enl. *Schück* 1265—73) af en dominikanmunk i Skeninge, sannolikt *Petrus de Dacia* (d. 1288 som prior i Visby), och utgör en fri bearbetning (med tillägg af svenska legender m. m.) efter »*Legenda aurea*» af *Jac. de Voragine*, ett verk som införlifvats med de flesta nyare språk. (Se *H. Schück*, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 149 ff., 194 ff.)

Rec. K. L[ynghby] i Tidsskr. f. Philol. og Pædag. 3 (1862) s. 53. Jfr *H. Schück*, Författarskapet till legendariet i Cod. Bildst. 1. I Samlaren 5 (1884) s. 43—64.

C. J. G. Landtmanson, Om ordböjningen i den sv. fornskriften Cod. Bureanus, 1875. (Se *B* N:o 465.)

O. Ottelin, Studier öfver Cod. Bureanus 1, 1900. (Se *B* N:o 481.)

131. Legendarium. (Fragment.)

Inneh. Legender om H. Barbara, Juliana, »Silvester af Monteca och H. Birgitta», H. Clara, Franciscus och Blasius. Utgör endast början af en större legendsamling.

Hdskr. Cod. Holm. *Oxenstiern.* (yngsta handen, kanske fr. första åren af 1400-t.).

Edit. G. E. Klemming, Klosterläsning (SFSS. 22), 1877 —78, s. 307—74.

132. Legender och järtecken.

Inneh. 1. Om Bonifacius af Monteca och H. Birgitta. 2. Om S. Gregorius (fragm.). 3. Om S. Macra. 4. Om en jungfru, som

fick pröfva J. Marias sorg öfver sonen. 5. Om en munk, som fick skåda paradiset och skärselden. 6. Om en fader- och moderlös grefve (järtecken om S. Katerina af Egypten).

Hdskr. Se de särskilda titlarna.

Edit. R. Geete, Helige mäns lefverne jämte legender och järtecken (SFSS. 34), 1902, s. 245—72.

133. S. Patriks-sagan, innehållande [1:] S. Patrik och hans järtecken, [2:] Nicolaus i S. Patriks skärseld och [3:] Tungulus. Efter gamla handskrifter af G. Stephens o. [3:] J. A. Ahlstrand. Sth. 1844. 8:o. — (8), LII, 89 s. + facsim. = SFSS. 2. (= H. 2.) — Äfven med tit.: Svenska medeltidens kloster- och helgona-bok... 1. (N:o 2: Ett fornsvenskt legendarium.)

Hdskr. För dessa se de särskilda titlarna (för 1 o. 2: N:o 220, för 3: N:o 234, ed. a).

134. Själens tröst. Tio Guds bud förklarade genom legender, berättelser och exempel. Efter en gammal *hdskr.* utg. af G. E. Klemming. Sth. 1871—73. 8:o. — XII, 599 s. (Efter *cod. A* med var. efter *B*, s. 560—62.) = SFSS. 19. (= H. 57—60.)

Hdskr. A. *Cod. Holm.* (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430. — B. *Cod. AM.* 191, fol. (»*Cod. Askaby.*», fr. 1492), inneh. två berättelser, afskrifna efter *cod. A* ell. annan likartad *hdskr.*, näml. »De Alexandro rege» (se N:o 340) och »Amicus och Amelius» (se N:o 341). — C. Ett fragm. af 12 bl.: *cod. Ups. C 529* (motsv. tr. uppl. s. 1—30: r. 6, och = denna), obegagnadt.

Utdr. A. Noreen, *Altschwed. Leseb.*, 1892—94, s. 51—54. Utgör en bearbetning, sannolikt af någon Vadstenamunk, af ett medellågtyskt kompilationsarbete, »Der selen troyst», fr. omkr. år 1400 (*Klemming*) eller omkr. 1350 (*Schück*). De rimmade styckena i den fsv. texten (se N:o 22, 37, 43 o. 44) motsvaras i den tyska förebilden af prosa. Jfr *Klemming*, anf. arb. inledn. och *H. Schück*, *Sv. lit.-hist.*, 1885—90, s. 185 f.

135. Vitæ patrum. — »Af hælghra härmeta oc munka lifwerne.»
Hdskr. *Cod. Holm. Ovestiern.* (fr. omkr. 1385).
Edit. G. E. Klemming, *Klosterläsning* (SFSS. 22), 1877—78, s. 181—304.

Utgör en öfvers. fr. 1300-talet (en dylik gjordes tidigare till isl. under tit.: »Heilagra manna sogur») af den älsta kända samling af helgonbiografier, »Vitæ patrum», som tillskrifvits S. Hieronymus, men troligen är af hans yngre samtida Palladius. Den sv. öfvers. har förmodats vara gjord af Nicolaus Hermanni, hvars »Hvite boock» i sådant fall skulle vara = »Vitæ bok» (*J. H. Schröder*). Jfr *H. Schück*, *Sv. lit.-hist.*, 1885—90, s. 171 o. 194.

β. Legender om Jesu lefverne (passion o. s. v.).

136. Jesu födelse.

Om Jesu födelse.

Hdskr. *Cod. Holm. A 54* (fr. börj. ell. förra h. 1400-t.).

Edit. G. Stephens, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 45—46.

137. Tolf tecken vid Jesu födelse.

Af wars herra ihesu christi vadirns teknom som hände j hans födzlo tima.

Hdskr. A. *Cod. Holm. A 3* (fr. 1502). — B. *Cod. Holm. A 10* (fr. omkr. 1500—10).

Edit. G. Stephens, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 65—70. (Efter *cod. A*, med var., *ibid.* 2: s. 944, efter *B.*)

138. Sagan om Vår herre.

Sagan om Vår herre. (Med tillagda rimdikter.)

Hdskr. *Cod. Holm. A 34* (»*Cod. Bur.*»), fr. 1350—70.

Edit. G. Stephens, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 61—65, 70—79.

139. Jesu fyrahanda gråt.

Aff fyra handa grath som war herra ihesus christus gräth her j werldinne. (Med rimmade slutböner.)

Hdskr. *Cod. Holm.* (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, *Själens tröst* (SFSS. 19), 1871—73, s. 181—86. — De rimmade bönerna dessutom särskildt utg. (se N:o 37).

140. **Passio Domini.**

Jesu pino historia (lidande, död och uppståndelse).

Hdskr. A. Cod. Holm. *A* 27 (fr. sen. h. 1400-t.). — B. Cod. Ups. *C* 19 (fr. omkr. 1450; oafslutad).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt:s postillor (SFSS. 23) D. 2, 1880, s. 5—30. (Efter cod. *A*; med var. ur cod. *B*, s. 297—98.)

141. **Passio Domini.**

Jesu pino historia, och om de 15 ställen där han lidit. (Delvis utdrag ur o. bearbetning af Bonaventuras betraktelser, kap. 62, 64—69.)

Hdskr. A. Cod. Holm. *A* 49 (fr. omkr. 1450; saknar slut; mer än de 2 sista »ställena» fattas). — B. Cod. Holm. (f. d. *Schärer* N:o 104, yngsta handen, fr. börj. 1500-t.) med särskild längre inledning.

Edit. Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 69—107. (Efter cod. *B*; cod. *A*, ehuru 50—60 år äldre och i flere afseenden skiljaktigt, har ej användts.)

142. **Passionale.**

Jesu pino historia (på svensk-danska).

Hdskr. Cod. Holm. *A* 31 (fr. omkr. år 1500).

Edit. Outgifven.

Utdr. C. J. Brandt, Gammeldansk Læsebog, 1857, s. 243—47.

143. **Legend om Helga kors.**

De ligno domini.

Hdskr. Två skilda uppteckningar. A. Cod. Ups. *C* 528 (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50. — B. Cod. Holm. *D* 4 (fr. 1430—50).

Edit. G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 80—96. (Efter cod. *A*: s. 80—89, eft. *B*: s. 89—96.)

144. **Järtecken om Helga kors.**

Miracula aff thy hælgha korsse. (4 st.)

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 295—303.

γ. **Maria-legender.**145. **Jungfru Marias saga.**

Om J. Marias lif, död och himmelfärd m. m.

Hdskr. Tre olika red.: A. Cod. Holm. *A* 34 (»Cod. Bur.»), fr. 1350—70. — B. Cod. Holm. *D* 4, fr. 1430—50. — C. Cod. Holm. *A* 54 (fr. börj. ell. förra h. 1400-t.).

Edit. G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, *A*: s. 3—31, *B*: s. 16—17 (inskjuten i föreg.), 31—44, *C*: s. 45—46.

146. **Jungfru Marias aflelsefest.**

J. Marie aflelse. Med fyra järtecken (abboten Elsinus, en abbedissa, en kanik, en studens).

Hdskr. Cod. Holm. *A* 3 (fr. 1502).

Edit. Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 46—59.

147. **Järtecken om Jungfru Maria.**

Järtecken om Den omvända juden och djäfvulen.

Hdskr. A. Cod. Holm. *D* 3 (fr. 1476). — B. Cod. Linc. *Grensholm.* (fr. börj. 1500-t.).

Edit. Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 60—64. (Efter cod. *A*.)

148. **Järtecken om Jungfru Maria.**

Järtecken om Riddaren och jungfrun.

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-talet).

Edit.

a) J. E. Rietz, SS. 2 (1843) s. 31—35.

b) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 64—69.

149. **Jungfru Marias klagan.**

Marias klagan vid korset. (Fragment af en runhandskrift.)

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Vallentuna* kyrkas), 6 bl. perg. fr. förra h. af 1400-t.

Edit.

- a) J. Peringskiöld, Fragmentum runico-papisticum, 1721, s. [1—12]. Runttext med omskrifning i vanliga typer.
 b) J. G. Liljegren, Runurkunder, Sth. 1833, s. 284—91. Omskrifven text med nysv. öfvers.
 c) G. E. Klemming, (fotolitogr. facsim. med omskrifn. i vanl. typer), Småstycken på forn svenska (SFSS. Bil. 1878), 1868—81, s. 161—76.

I nysv. omskrifning af P. Wieselgren, Sveriges sköna litt. 2, 1833, s. 498—501, och G. Ljunggren, Svenska dramat, 1864, s. 108—09.

Facsim. (dåligt) af sista sidan hos *P. G. Thorsen*, Om Runernes Brug til Skrift. Kbh. 1877.

Såsom (enl. allmänt antagande) ett svenskt litteraturalster, på 1400-talet nedskrifvet med runor, skulle detta stycke hafva sin stora märkvärdighet. Skada blott att dess svenskhet ej är höjd öfver allt tvifvel. *Fr. Löffler* har nämligen i Sv. landsmälen bd 6 (1885—89) s. cii framkastat den förmodan att stycket är forndanskt eller fornskänst (i detta fall fr. förra hälften af 1300-talet), något som *A. Noreen* (otryckta föreläs.) anser »rätt troligt». Säkerligen är det i hvarje fall öfvers. från tyskan, på hvilket språk ämnet flere gånger behandlats under medeltiden. Jfr i afseende på hithörande litteratur: *A. Schönbach*, Ueber die Marienklagen. Leipz. 1874. 8:o. (Innehåller flere närbesläktade red., men alla vidlyftigare.)

150. **Jungfru Marias sju fröjder.**

Af varfru fröghdhem. (Med rimmade böner.)

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 199—231. (Tio därtill hörande mirakler s. 231—39.) — De rimmade bönerna dessutom särsk. utg. af dens. (se N:o 22, ed. a).

151. **Jungfru Marias fem sorger.**

Aff wara frw fäm sorghom.

Hdskr. Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50).

Edit. G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 43—44.

3. Enskilda helgen och andra personer.

152. **S. Albert.**

Aff S. Alberto biscope. (Om biskop Albert den helige och Frälsarens tio råd till honom.)

Hdskr. Cod. Holm. *A 58* (fr. 1487—91).

Edit. O. F. Hultman, Jöns Buddes bok, 1895, s. 179—83.

153. **S. Albinus.**

Legend om S. Albinus.

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).

Edit.

a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 38—43.

b) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 262—70.

154. **S. Alexius.**

Legend om S. Alexius.

Hdskr. **A.** Cod. Ups. *C 528* (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50. — **B.** Cod. Linc. fragm. 6 bl. fol. (forts. af cod. Holm. *A 3*), fr. 1502.

Edit. G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 581—83 (efter cod. *A*), s. 584—86 (efter *B*; något afvikande red.).

155. **S. Amalberga.**

Legend om S. Amalberga. (Öfvers. 1503 fr. latin af Nicol. Ragvaldi i Vadstena, d. 1514.)

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.)

Edit.

a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 55—83.

b) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 276—320.

156. **S. Anna.** (Jungfru Marias moder.)

Inc.: »Maria och s. anna. Hon war en ändalykth oppa thz gambla testamentith.»

Hdskr. Okänd.

Edit.

a) Utan titel tr. hos P. Grijs, Ups. 1515. 4:o. — 12 s. (däraf 3 blanka). Numera unicum, i Kongl. Bibl. — Fotolitogr. uppl. (i 20 ex.) utg. af G. E. Klemming, Sthlm 1870. 4:o.

b) J. E. Rietz, *Legenda de S:ta Anna* i SS. 2, 1843, s. 279—84. (Omtryck efter Upsala-trycket.)

Jfr J. H. Schröder, *Incunabula artis typogr.*, 1842, s. 21.

G. E. Klemming, *Sveriges bibliogr.* 1481—1600, Ups. 1890, s. 112.

157. **S. Anna.**

S. Annas lefnad (efter Jac. de Voragine) och 10 hennes järtecken.

Hdskr. Cod. Ups. C 9 (fr. omkr. 1450). — En nära liknande skildring (med 6 järtecken) i cod. Holm. A 3 (fr. 1502) är outgifven.

Edit. Stephens-Dahlgren, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 1—26.

158. **Järtecken om S. Anna.**

Två järtecken: Rådmannens son i Ungern, och Procopius af Ungern.

Hdskr. A. Cod. Linc. *Grensholm.* (fr. börj. 1500-t.). — B. Cod. Holm. D 3 (fr. 1476; här defekt).

Edit. Stephens-Dahlgren, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 27—37.

159. **S. Anna och S. Emerentia.**

Utförlig lefnadsbeskrifning öfver S. Anna med inledning om hennes moder S. Emerentia. (Öfvers. från tyskan af Lars Elfsson i Vadstena.)

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).

Edit.

a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 161—264.

b) Stephens-Dahlgren, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 585—727.

160. **S. Ansgarius.**

S. Ansgarii hælgha lifwerne. (Öfvers. fr. Rimberti Vita S. Ansharii.)

Hdskr. Cod. Holm. A 49 (fr. midt. 1400-t., detta stycke dock ej efter 1442).

Edit.

a) S. Ansharii, primi Hamburgensium archiepiscopi et in Scandiana vicinarumque gentium regna . . . legati, vita gemina . . . nec non [Rimberti] vitæ versio vetus Svecica . . . , primus in Svecia edidit Cl. Arrhenius [Örnhielm]. Holmiæ 1677. 4:o. — (8), 280, (16) s. (Parallel svensk och lat. text.)

b) J. H. Schröder, *Vita S. Ansharii per S. Rembertum* (Lat. et Sveth.), i SRS. II I, 1828, s. (173.), 177—257.

c) R. Geete, *Hel. mäns lefverne* (SFSS. 34), 1902, s. 3—92.

161. **S. Barbara.**

Legend om S. Barbara.

Hdskr. Två olika red. A. Cod. Holm. *Oxenstiern.* (något efter 1385). — B. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit.

a) G. E. Klemming, *Själens tröst* (SFSS. 19), 1871—73, s. 262—66. (Efter cod. B.)

b) G. E. Klemming, *Klosterläsning* (SFSS. 22), 1877—78, s. 307—14. (Efter cod. A.)

162. **S. Bartholomæus.**

Legend om S. Bartholomæus.

Hdskr. A. Cod. Holm. A 34 (»Cod. Bur.»), fr. 1350—70; detta stycke defekt i slutet. — B. Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50. — C. Cod. Linc. fragm. 6 bl. fol. (forts. af cod. Holm. A 3), fr. 1502; detta stycke saknar början o. slut.

Edit. G. Stephens, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 203—16. (Efter cod. A, med slutet, s. 210—16, suppleradt efter B, samt var., ibid. 2, 1858, s. 981, efter C.)

163. S. Bartholomæi moder.

Legend om S. Bartholomæi moder (o: folksagan om »kvinnan utan händer»). Öfvers. af Karolus Benedicti i Vadstena, d. 1529.

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).

Edit.

a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 7—10.

b) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 217—22.

H. Birgitta.

164. De vita beate Birgitta, ell. s. k. »Vita abbreviata». (*Inc.* »Ärofullir gudh hulkin som dygdh ok makt ok styrk gifwir.»)

Hdskr. A. Cod. Holm. *Oxenstiern.* (fr. 1385 ell. ngt senare)

— B. Cod. Holm. *A 5 a* (fr. 1400—25, ngt daniserande)

— C. Cod. Skokl. 136, fol. (fr. samma tid som och = B)

— D. Cod. Holm. *A 33* (fr. omkr. 1450). — E. Cod.

Ups. *C 61* (fr. börj. 1500-t.).

Edit. C. F. Lindström, Vadstena klosterreglor (SFSS. 4)

1845, s. II—XXI. (Efter cod. *D*; de öfriga vid utg. del okända, ss. *A*, hvilken alldeles liknar *D*, men är vårdslösare och har uteglömt flere ord; dels obegagnade.)

Denna lefnadsteckning utgör en 1373—85 gjord öfvers. af Nic. Hermanni's (d. 1391) på latin författade bearbetning efter de lat. »Vita S. Birgittæ», som 1373 utarbetades af hennes skriftfäder, m:r Petrus och prior Petrus. Öfversättaren är ej känd.

Jfr *H. Schück*, Rosa rorans, ett Birgitta-officium af Nic. Hermanni, 1893, s. 30 ff. (LUÅ.) Nicolai lat. text är här utgifven för första gången.

164 a. Järtecken om H. Birgitta. Se: *Silvester af Monteca* (N:o 227.)

165. S. Blasius.

Legend om S. Blasius.

Hdskr. Tre olika red., hvardera i en hdskr. A. Cod. Ups.

C 528 (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50. — B. Cod. Holm.

Oxenstiern. (detta stycke fr. omkr. 1400; de sista raderna

fela). — C. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit.

a) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 2, 1858, s. 899—903. (Efter cod. *A*.)

b) G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 101—10. (Efter cod. *C*.)

c) G. E. Klemming, Klosterläsning (SFSS. 22), 1877—78, s. 369—74. (Efter cod. *B*.)

166. Bonifacius af Monteca.

Legend om Bonifacius af Monteca och H. Birgitta. Se N:o 227.

167. S. Briccius.

Legend om S. Briccius, öfvers. i Vadstena af »war fadher Her Törkil» (Thorgillus Elavi, d. 1513).

Hdskr. Cod. Holm. *A 3* (fr. 1502).

Edit. G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 635—38.

168. S. Brynolf.

Vita S. Brynolphi. (Öfvers. på sv. af herr Torchil, se föreg.)

Hdskr. Ingen fullst. sådan känd, endast ett fragm. o. en nyare afskr. (af vita, men ej miraklerna). A. Cod. Linc. fr. omkr. 1502 (endast ett fragm. af slutet; utgör en del af ett Vadstena-lectionarium, hvori äfven ingår ett stycke om S. Katherinas translation 1489). — B. En afskrift, nu tillhörig Ups. Univ.-bibl., tagen af C. Örnhielm medan hdskr. ännu var fullständig, dock med förbigående af miraklerna.

Edit.

a) L. F. Rääf, Handl. rör. Skand:s hist. 9 (1821) s. 3—10. (Efter cod. *A*.)

b) J. H. Schröder, Vita Brynolphi svethice. Ex apographo Örnhjelmiano Bibl. R. Acad. Ups. aucta et illustrata. Diss. acad. Ups. 1836. 4:o. — 40 s. (Sv. o. lat. text, efter cod. *B*.)

Lat. orig. af Skara-biskopens Vita författades 1417.

Jfr *G. E. Klemming*, Vita beate Brynolphi, i Ant:s saml., 1868—73, s. 130—35. Ny uppl., 1880—82, s. 122—26.

H. Schück, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 196.

169. **S. Christina.**

Legend om S. Christina.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 247—61.

170. **S. Chrysostomus.**

Aff lifwerne S. Iohannis Chrysostomi. Öfvers. från »tyska passionale».

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).

Edit.

a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 43—54.

b) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 2, 1858, s. 660—75.

Anm. En helt olika legend om samma helgon fins i Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), utg. af G. Stephens i Fornsv. legend. 2, s. 657—60.

171. **S. Clara.**

Legend om S. Clara.

Hdskr. Cod. Holm. *Oxenstiern.* (detta stycke fr. omkr. 1400).

Edit. G. E. Klemming, Klosterläsning (SFSS. 22), 1877—78, s. 321—67.

172. **Cyrus.**

Legend om konung Cyrus.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 336—40.

173. **S. Elisabeth af Brabant.**

Legend om S. Elisabeth.

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t., efter 1514).

Edit.

a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 10—12.

b) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 2, 1865—74, s. 478—80.

S. Elisabeth af Ungern.

174. Legend om S. Elisabeth.

Hdskr. A. Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50. — B. Cod. Holm. A 3 (fr. 1502; endast början af legenden).

Edit. G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 2, 1858, s. 803—06. (Efter cod. A med var. efter B.)

175. S. Elisabeths uppenbarelser, öfvers. fr. latin af Anna Fickesdotter Bylou.

Hdskr. Cod. Holm. A 3 (fr. 1502), här ss. lektie; en annan hithörande lektie (se *Klemming*, Bonaventuras betraktelser, s. XIX) är outgifven.

Edit. G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 2, 1858, s. 807—26.

176. **Erik den helige.**

K. Erik den heliges legend (o: vita & miracula).

Hdskr. Två svenska öfvers. af »vita» kända, den ena af dessa åtföljd af 50 miracula. De representeras hvardera af en hdskr. A. Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50), inneh. endast »vita». — B. Cod. Vatic. (drott. Christinas saml.), fr. 1400-t., tidigast 1411 (från hvilket år ett mirakel finnes antecknad), inneh. på lat. och sv. »vita» o. de 50 »miracula» (2 blad saknas). En afskrift, tagen 1817 i Rom af S. F. Lidman (nu i K. Bibl. *Engestr.* sign. B. III, I, 40), har användts vid utg. (se nedan). — Legendan har dessutom (enl. den bevarade inneh. förteckn.) förr ingått i cod. Skokl. 3, 4:o (fr. omkr. 1450—70), å några numera bortskurna blad i slutet, hvilka därjämte innehållit legender om S. Olof, S. Magnus Orkneyjarl och S. Sigfrid. Texten synes (enl. *Stephens*) närmast liknat den i cod. Bildst.

Edit.

a) J. Langebek, *Scriptores rer. Danic.* 4 (1776) s. 597—99. (Efter cod. A.)

b) *Handl. rör. Skand:s hist.* 6 (1818) s. 1—55. (Efter cod. B i Lidmans afskrift.)

- c) J. H. Schröder, SRS. II I, 1828, s. 318—20 (efter cod. *A*) och s. 273—315 (efter cod. *B*, dock i en betydligt moderniserad form, enl. hvad där uppgifves efter en afskr. af Nordin efter en Sthlms-codex). Parallelt med *B*-texten löper här Isr. Erlandi's lat. text.
- d) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 2, 1858, s. 883—88 (efter cod. *A*) o. D. 3, 1865—74, s. 343—85 (efter cod. *B* i Lidmans afskr.).
- Lat. orig., enl. J. Schefferus (se nedan) författadt af Isr. Erlandi (Ängel), prior i Sigtuna 1298—1311, sedan biskop i Vesterås, död 1328, återfinnes dels i Riksarkis cod. *A 17* (»Registrum Upsalense»), skriven 1344 för Upsalastiftets räkning, och är utgifvet af Joh. Schefferus under tit.: »Isr. Erlandi filii de vita et miraculis S. Erioi Sueciae regis», Holmiæ 1675; dels ingår det i den nämnda cod. Vatic., utg. af Henschenius i »Acta sanctorum» Maji T. 4. — En medellågtysk öfvers. af »vita», öfverensstämmande med texten i cod. Bildst., finnes utg. i »Leuen der hylligen», Lübeck 1507, bl. 211 v:o, hvarifrån den omtryckts af Langebek anf. arb. (se ed. *a* här ofvan) s. 599—601 och i SRS. II I, s. 319—21 (parallelt med *A*-texten).
- Jfr *H. Schück* i Samlaren 5 (1884) s. 47 o. 57.
—, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 196.
K. Stjerna, Erik d. helige. En sagohistorisk studie. Lund 1898.
C. M. Kjellberg, Erik d. helige i historien och legenden, i Finsk tidskr. 45 (1898).
O. Janse, De nyaste åsikterna om Erik d. helige, i Hist. tidskr. 18 (1898).
177. **S. Eskil.**
De S. Eskillo relatio svecica.
Hdskr. Ingen känd.
Edit.
- a) En kort historia om biskop S. Eskil i Strengnäs. I Fuhrmanns Calendarium, Strengn. 1680, förvaradt bland Palmskölds saml. i Ups. Univ.-bibl. (Jfr J. Björnstjerna, Förteckning på svenska calendarier 1600—1770, Ups. 1771, s. 29). Språkformen säkerligen mycket moderniserad.
- b) J. H. Schröder, SRS. II I, 1828, s. 397—99. (Aft. efter *a*.)

178. **Esther.**
Legenden om Esther.
Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.
Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 220—29.
179. **Om Faraos och Moses.**
Aff konug pharao huru thz gig mz honom.
Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.
Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 323—36.
180. **SS. Felicula och Petronilla.**
Vitæ S. Feliculae et Petronillae.
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).
Edit.
- a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 31—35.
b) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 331—36.
Anm. Annan äldre (kortare) red. i Cod. Ups. *C 528* (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50, utg. af G. Stephens ibid. 1, s. 329—330.
181. **S. Franciscus.**
Legend om S. Franciscus (af Assisi).
Hdskr. Cod. Holm. *Oxenstiern.* (detta stycke fr. omkr. 1400).
Edit. G. E. Klemming, Klosterläsning (SFSS. 22), 1877—78, s. 368—69.
Anm. En äldre och något längre red. i Cod. Ups. *C 528* (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50, utg. af G. Stephens i Fornsv. legend. 2, 1858, s. 800—02.
182. **S. Genoveva.**
Legend om S. Genovepha.
Hdskr. Cod. Holm. *A 49* (fr. midt. 1400-t., senast 1442); detta styckes början felar.
Edit. Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 237—61.
183. **S. Germanus.**
Legend om Germanus Antiodorensis [ø: fr. Auxerre] archiepiscopus.

- Hdskr.* Cod. Holm. *A 49* (fr. midt. 1400-t., senast 1442).
Edit. Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 197—236.
Anm. Början till en kort red. af samma legend fins i Cod. Ups. *C 528* (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50, utg. af G. Stephens i Fornsv. legend. 2, 1858, s. 904—05.
- S. Gregorius (påfve).**
184. Legend om påfven S. Gregorius (den 1:ste?). Fragm. utan slut.
Hdskr. Cod. AM. 683 d in 4:o.
Edit. J. E. Rietz, Relatio de S. Gregorio missam celebrante et indulgentiis per eum et succedentes pontifices datis, i SS. 3, 1844, s. 257—58.
185. ——. Legend om S. Gregorius (fragm.).
Hdskr. Cod. Linc. *Grensholm.* (börj. 1500-t.).
Edit. R. Geete, Hel. mäns lefverne (SFSS. 34), 1902, s. 252—53.
186. **Gregorius den store.**
 Legend om påfven Gregorius d. store.
Hdskr. Cod. Ups. *C 528* (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50.
Edit.
 a) J. H. Schröder (med ofvanst. tit.). Akad. afh. Ups. (resp. L. G. Welin). Sth. 1848. 8:o. — 16 s.
 b) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 2, 1858, s. 711—19.
187. **Gregorius af Armenien.**
 Legendan om Gregorius af Armenien.
Hdskr. A. Cod. Lund. *Bergman.* (fr. omkr. 1420); något defekt. — B. Cod. Holm. *A 49* (fr. omkr. 1442).
Edit.
 a) J. E. Rietz, Vita S. Gregorii Armeniensis. Legenda Svecana, i SS. 1, 1843, s. 245—93. (Efter cod. *A.*)
 b) G. E. Klemming, Bonaventura (SFSS. 15), 1859—60, s. 259—325 (efter cod. *A.*) o. s. 350—419 (efter cod. *B.*)
 Legendan är öfvers. i slutet af 1300-t. fr. »Vita et martyrium S. Gregorii Magnæ Armeniæ» af Simeon Metaphrastes (jfr *Klemming*, anf. arb. s. iv).

- Jfr (för textkritik) *K. F. Söderwall*, Smärre bidrag till textkritiken af sv. medelt.-skrifter, i Ant. tidskr. f. Sv. 6: 4 (1881) s. 14—15.
188. **S. Gregorius stylista.**
 Legendan om S. Gregorius »oppa stenenom». Öfvers. från tyskan af Christina Elfsdotter i Vadstena (d. 1541).
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t., efter 1514).
Edit.
 a) S. Th. Östman, Legenda S. Gregorii Suecana . . . Diss. acad. (præs. G. S. Tillberg). Gryphiæ 1815. 4:o. — 20 s.
 b) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 264—78.
 c) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 321—42.
189. **Guidos själs uppenbarelse.**
 Guidonis siels openbarilse. (Troligen öfvers. af Jöns Budde.)
Hdskr. Cod. Holm. *A 58* (detta stycke fr. 1491).
Edit.
 a) F. A. Dahlgren, Skrifter t. läsn. f. klosterfolk (SFSS. 20), 1874—75, s. 255—87.
 b) O. F. Hultman, Jöns Buddes bok, 1895, s. 123—43.
190. **S. Helena.**
 Legendan om S. Helena, kejsar Konstantins moder.
Hdskr. Cod. Ups. *C 528* (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50.
Edit.
 a) J. H. Schröder, Legenda Svecana vetusta S. Helenæ . . ., hactenus inedita. Diss. acad. Ups. (resp. O. Fryxell). Holmiæ 1845. 8:o. — 16 s.
 b) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 80—89.
191. **Biskop Hemming.**
 Biskop Hemmings i Åbo skrinläggning 1513. (Sv. och lat. text.)
Hdskr. 1 bl. pp. i Åbo Univ.-bibl., sedermera förstördt vid Åbo stads brand 1827.

- Edit.* J. Bilmark, Dissertatio hist. solennem inscriptionis actum b. episcopi Aboënsis Hemmingi exhibitura. Diss. acad. P. 1—2. Aboë 1775. 4:o. — 24 s. (Texten, på sv. o. lat., utgör en af Hemming Gad författad undervisning om de i Rom brukliga ceremonier, som borde iakttagas vid biskop H:s skrinläggning.)
Jfr *H. G. Porthan*, Historia Bibliothecæ R. Academiæ Aboënsis, 1787, s. 191 (sub N:o xli).
192. **Herodes.** (Tre konungar.)
Om tre konungar Herodes.
Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.
Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 368—74.
193. **S. Hieronymus.**
S. Hieronymi lefverne af Eusebius, Augustinus (i bref till Cyrillus) och Cyrillus (svar t. Augustinus).
Hdskr. Cod. Holm. A 10 (fr. 1500—10).
Edit. R. Geete, Hel. mäns lefverne (SFSS. 34), 1902, s. 97—239.
194. **Holofernes.**
Olofernes ther manga änkior oc fadherlös barn hafdhe giort.
Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.
Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 340—44.
195. **S. Jachelina.**
Legend om S. Jachelina. (Öfvers. fr. latin, enl. uppgift efter Thomas de Cantiprato, d. 1263.)
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).
Edit.
a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 26—28.
b) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 386—89.
196. **S. Joachim.**
Legend om S. Joachim (J. Marias fader). Öfvers. af priorissan Anna Fickesdotter Bylou i Vadstena.
Hdskr. Cod. Holm. A 3 (fr. 1502).

- Edit.* Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 38—45.
197. **Johannes döparen.**
Johannes döparens saga.
Hdskr. A. Cod. Holm. A 34 (»Cod. Bur.»), fr. omkr. 1350—70. — B. Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50.
Edit. G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 49—58. (Efter cod. A, med komplettering efter B.)
198. **S. Joleyda.**
Legend om S. Joleyda.
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).
Edit.
a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 28—31.
b) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 448—51.
Uppges af den sv. öfversättaren vara förf. af Thomas Brabantius, men återfinnes ej bland dennes skrifter.
199. **S. Joseph.**
Legend om S. Joseph.
Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.
Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 396—411.
200. **Judas Ischariot.**
Legenden om Judas Ischariot.
Hdskr. 2 olika red. A. (kortare) Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50. — B. (vidlyftigare) Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.
Edit.
a) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 243—45. (Efter cod. A.)
b) G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 86—90. (Efter cod. B.)
Jfr *P. O. Bäckström*, Svenska folkböcker 2, 1848, s. 198—206.
201. **S. Juliana.**
Legend om S. Juliana.
Hdskr. Cod. Holm. *Oxenstiern.* (något efter 1385).

Edit. G. E. Klemming, Klosterläsning (SFSS. 22), 1877—78, s. 314—17.

202. SS. Julianus och Basilissa.

Aff S. Juliani ok S. Basilisse hyonelaghi. (Öfvers. af Jöns Budde.)

Hdskr. Cod. Holm. A 58 (detta stycke fr. 1491).

Edit. O. F. Hultman, Jöns Buddes bok, 1895, s. 71—88.

203. S. Justina.

»Aff S. Justina ok Cipriano koklare» (rubr. i A 58).

Hdskr. 3 olika versioner. **A.** Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50. — **B.** Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430. — **C.** Cod. Holm. A 58 (fr. 1487—91; öfvers. af Jöns Budde).

Edit.

a) G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 445—49. (Efter cod. A.)

b) G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 306—14. (Efter cod. B.)

c) O. F. Hultman, Jöns Buddes bok, 1895, s. 89—95. (Efter cod. C.)

S. Katherina af Egypten.

204. Legendan om S. Katharina. (Början o. slut saknas.)

Hdskr. Cod. Linc. 91 (fr. börj. af 1500-t.).

Edit. Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 108—53.

Anm. En äldre, betydligt kortare, red. fins i a) Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), första början äfven i Cod. Holm. A 34 (»Cod. Bur.»), häge utg. af G. Stephens i Fornsv. legend. 1, 1847, s. 533—39. — b) Cod. Holm. A 3 (fr. 1502), ss. lektie, ordagrant = cod. Bildst.

205. Järtecken om S. Katherina. (Om »en grewe som war badhe fadherlös oc modherlös»), öfvers. af »broder Sven» i Vadstena.

Hdskr. Cod. Holm. A 3 (fr. 1502).

Edit. R. Geete, Hel. mäns lefverne (SFSS. 34), 1902, s. 269—72.

H. Katherina af Sverige.

206. Aff helga fru Kadrin S. Birgitta dotter. (Början o. slut saknas.)

Hdskr. Cod. Holm. A 58 (fr. 1487—91; trol. öfvers. af Jöns Budde, som skrifvit hela hdskr.).

Edit.

a) J. E. Rietz, Legenda S. Catharinæ, filiæ S. Birgittæ. E codice Aboensi nunc primum edita. Diss. acad. Lundæ 1847—50. 8:o. S. 113—75.

Afsedd att ingå i den tillämnade, men aldrig utgifna 4:e delen af SS. (se N:o 5).

b) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 519—84.

c) O. F. Hultman, Jöns Buddes bok, 1895, s. 189—229.

Utdr. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 93—95. Lat. orig., författadt af Vadstenamunken Ulpho (d. 1433), är tryckt i Sth. 1483, vår äldsta tryckta bok.

Jfr G. E. Klemming, Om Vita Catharinæ, i Ant:s saml., 1868—73, s. 92—101. Ny uppl. 1880—82, s. 85—92.

207. Translatio Katherinæ anno 1489. (Sammansatt ngt efter 1500 af Nicolaus Ragvaldi i Vadstena.)

Hdskr. **A.** Cod. Ups. (Örnhielms »Suecia sancta» T. 1), afskr. fr. 1600-t. efter äldre, numera okänt orig., ej närmare uppgifvet af Örnhielm. — **B.** Cod. Linc., fragm. fol. fr. omkr. 1502 (del af ett Vadstena-lectionarium, äfven innehållande ett fragm. af S. Brynolfs lefverne). — **C.** Cod. Ups. (Palmsk. saml. T. 334, s. 527 ff.): en af Rasmus Ludvigsson gjord kompilation »ex vetusto mscr. Archivi Regni» (trol. samma mskr. som varit orig. till A, ehuru det af afskrifvaren behandlats med stor frihet).

Edit.

a) L. F. Rääf, Fragment af en berättelse om St. Catharinas translation 1489, i Handl. rör. Skand:s hist. 9 (1821) s. 11—16. (Efter cod. B.)

b) J. H. Schröder, Translatio S. Catharinæ a. 1489 Wadstenis celebrata et anecdoto Bibl. Acad. Ups. illustrata. Diss. acad. Ups. 1832—33. 4:o. — x, 19 s. (Efter cod. A.)

- c) C. Annerstedt, *Translatio Katerinæ a. 1489 Nicolao Ragvaldi conf. generali auctore*, i SRS. III II, 1876, s. 269—75. (Efter cod. A och C.)
208. **S. Macharius.**
Legend om S. Macharius Romanus.
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).
Edit.
a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 84—102.
b) Stephens-Dahlgren, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 452—77.
209. **S. Macra.**
Passio S. Macre virginis.
Hdskr. Cod. Holm. A 49 (fr. midt. 1400-t., senast 1442); detta stycke saknar slut.
Edit. R. Geete, *Hel. mäns lefverne* (SFSS. 34), 1902, s. 254—58.
210. **S. Magnus Orkney-jarl.**
Legend om S. Magnus, jarl af Orkney (d. 1115).
Hdskr. Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50. — (Legenden har dessutom funnits i Cod. Skokl. N:o 3, 4:o (fr. omkr. 1450—70), å numera bortskurna blad, hvilka dessutom innehållit legender om S. Erik, S. Olof och S. Sigfrid.)
Edit.
a) J. H. Schröder, *Legenda Svecana vetusta S. Magni, comitis Orcadensium, hactenus inedita.* Diss. acad. Ups. 1839. 4:o. — IV, 16 s. (Sv. texten ur Cod. Bildst. upptager s. 1—10.)
b) G. Stephens, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 2, 1858, s. 875—80.
211. **Kardinal Manfred.**
Legend om »en cardhenal som Manfredus heeth». (*Inc.*: »I then tijdh Honorius war paawe j Rom . . .»)
Hdskr. Ingen känd.
Edit.
a) Utan tit. tr. Ups. [1514 ell. 1515] hos Paul Grijs. 4:o. — 6 s. (Ex. unicum i Kongl. Bibl.). — Foto-

- litogr. aftryck (i 20 ex.) af G. E. Klemming, Sth. 1870. 4:o (tillsamman med legenden »Maria och S. Anna» — se N:o 156 — samt psalmen »Een rikir man ok welloger han . . .», se N:o 29).
- b) *Legenda Cardinalis Manfredi.* Ed. J. E. Rietz, i SS. 2, 1843, s. 285—88. (Aftr. efter Ups.-uppl.)
Jfr G. E. Klemming, *Sveriges bibliogr.* 1481—1600, Ups. 1890, s. 111.
212. **S. Margaretha.**
Passio de S. Margaretha.
Hdskr. A. Cod. Holm. A 54 (fr. börj. 1400-t.). — B. Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50 (kortare legend).
Edit. G. Stephens, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 545—54 (efter cod. A) o. 540—44 (efter B).
213. **S. Margaretha regina.**
Legend om S. Margarita regina.
Hdskr. Cod. Holm. A 10 (fr. omkr. 1500—10).
Edit. Stephens-Dahlgren, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 497—518.
214. **S. Maria.**
Legend om en helig jungfru vid namn Maria.
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).
Edit.
a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 22—25.
b) Stephens-Dahlgren, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 64—69.
215. **S. Maria af Igny.**
Legend om S. Maria af Oegnies (o: S. Maria Igniacensis).
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).
Edit.
a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 132—61.
b) Stephens-Dahlgren, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 3, 1865—74, s. 390—432.
Lat. orig. uppgifves vara af predikarmunken Thomas de Cantiprato fr. Brabant (d. 1263).

216. **SS. Nereus, Achilleus och Domicilla.**
Legend om S. Nereus, S. Achilleus o. S. Domicilla.
Hdskr. Cod. Holm. A 9 (fr. omkr. 1480—1500).
Edit. Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3,
1865—74, s. 481—96.
217. **Nicolaus.**
Nicolaus i S. Patriks skärseld. Se *S. Patrik* (N:o 220).
218. **S. Olof.**
Sagan om S. Olof, Norges konung.
Hdskr. Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50.
— Legendan har (enl. registret) funnits äfven i Cod. Skokl.
N:o 3, 4:o (fr. omkr. 1450—70) å ett af de bortskurna
bladen i slutet.
Edit. G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 2, 1858,
s. 859—72.
219. **S. Otilia.**
Legend om S. Otilia.
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).
Edit.
a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 1—3.
b) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3,
1865—74, s. 443—47.
220. **S. Patrik.**
Legendan om S. Patrik, i två skilda uppteckningar: 1. S.
Patrik och hans järtecken. 2. Nicolaus i S. Patriks
skärseld.
Hdskr. A. Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»; fr. 1420—50),
»den enda som, veterligen, innehåller dessa tvenne på
svenska skrifna berättelser» (*Stephens*, nedan anf. arb.
s. IX). — B. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430;
inneh. blott berättelsen N:o 2 här ofvan, i en form som
något skiljer sig från cod. A.
Edit.
a) G. Stephens, S. Patriks-sagan (SFSS. 2), 1844, s.
3—23 (bägge uppteckningarna efter cod. A).
b) G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73,
s. 78—82 (endast N:o 2, efter cod. B).

221. **S. Phara.**
Legend om S. Phara.
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).
Edit.
a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 3—7.
b) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3,
1865—74, s. 271—75.
222. **Pilatus.**
Sagan om Pilatus och judarnes straff.
Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.
Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—
73, s. 358—68.
223. **S. Rachel.**
Legend om S. Rachel.
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).
Edit.
a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 12—19.
b) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3,
1865—74, s. 433—42.
224. **Fru Sapientia.**
Aff een dyghdelike frw heth sapiencia oc aff henna dötrum.
Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.
Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—
73, s. 19—22.
225. **S. Servacius.**
S. Seruasii hälla lifwerne.
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).
Edit.
a) J. E. Rietz, SS. 2, 1843, s. 102—26.
b) Stephens-Dahlgren, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3,
1865—74, s. 158—96.
226. **S. Sigfrid.**
Legend om S. Sigfrid.
Hdskr. Cod. Ups. C 528 (»Cod. Bildst.»), fr. omkr. 1420
—50. — (Legendan har fordom enl. registret funnits
äfven i Cod. Skokl. N:o 3, 4:o (fr. omkr. 1450—70), å

hvars bortskurna slutblad den ingått jämte legenderna om S. Erik, S. Magnus Orkney-jarl och S. Olof.)

Edit.

- a) M. A. v. Celse, *De natalibus Sigfridi Svionum apostoli diu frustra quæsitis*, Lund 1790, s. 11—23.
 b) J. H. Schröder, *SRS. II I*, 1828, s. 347—63.
 c) G. Stephens, *Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 2*, 1858, s. 839—55.

Är troligen den äldsta af alla svenska legender, författad som den är (på latin) redan år 1206.

227. Silvester af Monteca.

Legend om Silvester (al. Bonifacius) af Monteca och H. Birgitta.

Hdskr. A. Cod. Holm. *Oxenstiern.* (något efter 1385). — B. Cod. Ups. *C 24* (fr. förra h. 1400-t.). — C. Cod. Ups. *C 61* (fr. börj. 1500-t.), öfverensstämmer fullständigt med A, dock moderniserad.

Edit.

- a) G. E. Klemming, *Klosterläsning (SFSS. 22)*, 1877—78, s. 317—20. (Efter cod. A.)
 b) R. Geete, *Hel. mäns lefverne (SFSS. 34)*, 1902, s. 247—51; två uppteckningar, den senare def. i slutet. Silvester kallas här Bonifacius. (Efter cod. B.)

228. Sju sofvare.

Legenden om sju sofvare (»De septem dormientibus»). Öfvers. af Jöns Nilsson Råff i Vadstena, d. 1532.

Hdskr. A. Cod. Ups. *C 528* (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50, inneh. en kortare red. — B. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.), längre red.

Edit.

- a) J. E. Rietz, *SS. 2*, 1843, s. 126—31. (Efter cod. B.)
 b) G. Stephens, *Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1*, 1847, s. 433—34 (efter cod. A) och s. 435—42 (efter cod. B).

Jfr P. O. Bäckström, *Svenska folkböcker 2*, 1848, s. 217—23.

229. S. Staffan (förste martyren).

Af S. Staffans förslo oc wngdoms oppbörjan. (Öfvers. af Joh. Matthæi i Vadstena, d. 1524.)

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).

Edit.

- a) J. E. Rietz, *SS. 2*, 1843, s. 35—38.
 b) G. Stephens, *Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1*, 1847, s. 291—94.

230. S. Stephanus (påfve).

Legend om »S. Stephano pawa». (Öfvers. af »Herr Jöns Ewangelista» i Vadstena.)

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).

Edit.

- a) J. E. Rietz, *SS. 2*, 1843, s. 25—26.
 b) G. Stephens, *Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1*, 1847, s. 399—400.

En annan ännu mindre red. ingår i cod. Holm. *A 34* (»Cod. Bur.»), utg. af G. Stephens i *Fornsv. legend. 1*, s. 398.

231. Susanna.

Legend om Susanna.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, *Själens tröst (SFSS. 19)*, 1871—73, s. 436—39.

232. S. Thekla.

Legend om S. Thekla. (»Vändh aff tysko.»)

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).

Edit.

- a) J. E. Rietz, *SS. 2*, 1843, s. 19—21.
 b) Stephens-Dahlgren, *Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 3*, 1865—74, s. 154—57.

233. S. Theodora.

Legend om S. Theodora.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, *Själens tröst (SFSS. 19)*, 1871—73, s. 374—80.

234. **Tungulus. (Tundalus.)**

Tungulus (Tundalus), hans syn och uppenbarelse rör. skärselden.

Hdskr. Två skilda red.: *a* (Tungulus) i följ. hdskr., alla härstammande fr. ett och samma orig.; näml. **A.** Cod. Holm. *Verel.* (fr. 1457). — **B.** Cod. Holm. *D 3* (fr. 1476). — **C.** Cod. Linc. *Grensholm.* (fr. börj. 1500-t.). — **D.** Cod. Holm. *K 45* (fr. börj. 1500-t.). — **E.** Cod. Holm. *D 80* (afskr. 1670 af E. Wennæsius efter cod. *B* med var. antecknade ur *A*). — Red. *b* (Tundalus) i en hdskr.: **F.** Cod. Holm. *A 58* (detta arbete dat. 1491).

Edit.

- a) J. A. Ahlstrand, *S. Patrikssagan* (SFSS. 2), 1844, s. 27—43 (red. *a* efter cod. *A* med var., s. 44—48, ur cod. *B—D*).
- b) F. A. Dahlgren, *Skrifter t. läsn. f. klosterfolk* (SFSS. 20), 1874—75, s. 215—22 (red. *b*, efter cod. *F*).
- c) O. F. Hultman, *Jöns Buddes bok*, 1895, s. 97—121 (red. *b*, efter cod. *F*).

Sagan är af irländskt ursprung och var mycket spridd under medeltiden. Översattes, trol. först på 1400-t., till sv. från den lat. bearbetningen »*Visio Tungdali*», som verkstälts af en *Marcus Monachus* (omkr. 1160). Den sv. bearbetn., i två skilda redaktioner, af hvilka den senare möjligen verkstälts af J. Budde (som med egen hand nedskrifvit hela cod. *A 58*), är något förkortad. Jfr *H. Schück*, *Bibliogr. o. literaturhist. anteckn.*, 1896, s. 134 ff.

235. **Biskop Udo.**

Vdo vsal biscooper, hans lifuerne ok ändälykt.

Hdskr. Cod. Holm. *A 58* (fr. 1487—91).

Edit. O. F. Hultman, *Jöns Buddes bok*, 1895, s. 145—55. En kort framställning af samma ämne i cod. Holm. *Oxenstiern.* (fr. 1385 o. senare) är utg. af G. E. Klemming i *Klosterläsning* (SFSS. 22), 1877—78, s. 119—21.

236. **En fru i Rom** (onämd).

Aff eene ärlike frw j room.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, *Själens tröst* (SFSS. 19), 1871—73, s. 443—50.

237. **En jungfru** (onämd).

Legend om en jungfru, som fick pröfva J. Marias sorg öfver sonen.

Hdskr. Cod. Holm. *A 49* (fr. midt. 1400-t., senast 1442).

Edit. R. Geete, *Hel. mäns lefverne* (SFSS. 34), 1902, s. 260—64.

238. **En munk i Rom.**

Legend om en munk i Rom, som fick skåda paradiset och skärselden.

Hdskr. Cod. Holm. *A 49* (fr. midt. 1400-t.).

Edit. R. Geete, *Hel. mäns lefverne* (SFSS. 34), 1902, s. 265—68.

239. **Om två bröder.**

Aff thwem brödhrom oc waro badhe riddara.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, *Själens tröst* (SFSS. 19), 1871—73, s. 439—43.

d. Kyrko- och klosterbruk.

α. Samlingar.

240. Svenska kyrkobruk från medeltiden. En samling af utläggningar öfver kyrkans lärobegrepp, sakrament, ceremonier, botdisciplin m. m. Efter gamla hdskr. utg. af R. Geete. Sth. 1900. 8:o. — XXVII, 369 s. = SFSS. 33. (= H. 119.)

Inneh. 1. De sju sakramenten. 2. *Speculum missæ*. 3. *Lucidarius*. 4. När biskopen viger kyrka. 5. *De arte bene moriendi*. 6. Tolf fastefredagar om året. 7. Mässor och fastor för att lösa en själ ur skärselden jämte S. Jörans fasta. 8. Tros- och Syndabekännelser. 9. Ord med hvilka påskljusen vigas. 10. Antifoner och Responsorier m. m. i Advent. 11. Anvisning till själfpröfning och bikt. 12. Huru en döende skall gifva sig Gud i våld.

Om använda handskrifter se de särskilda titlarne.

Rec. O. Norberg i *Kyrkohist. årsskrift* 2 (1901) s. 298—99.

241. Wadstena kloster-reglor. Efter gamla hdskr. utg. af C. F. Lindström. Sth. 1845. 8:o. — (1), L, 100 s. = SFSS. 4. (= H. 4.)
Inneh. 1. Vita [abbreviata] b. Birgittæ (se N:o 164), s. II—XXI. — 2. Rasmus Ludvigssons [efter Lars Romare öfversatta] relation om h. Birgittas kanonisering (se B N:o 310), s. xxxiv—xxxix. — 3. Vadstena klosterregel af 1451 (se N:o 275), s. 1—56. — 4. Regula S. Salvatoris (se N:o 250, ed. a), s. 57—82.
 Om handskrifterna se de särskilda titlarne.

β. Enskilda skrifter.

242. **Antifoner och responsorier.**
 Antifoner och responsorier m. m. i Advent.
Hdskr. A. Cod. Holm. A 9 (fr. omkr. 1480—1500). — B. Cod. Holm. A 3 (fr. 1502). (Bägge äro ordagrant lika, den senare helt visst afskrift af den förra.)
Edit. R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 321—39. (Efter cod. A.)
243. **ANTONINUS, Undervisning för skriftefäder.**
 Lärdom enfalloghom skreffta fädrom.
Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).
Edit.
 a) J. E. Rietz, De instructione simplicium confessorum Suetice, i SS. 3, 1844, s. 138—52.
 b) Antonini Undervisning för skriftefäder (De instructione simplicium confessorum). Utg. af F. A. Dahlgren, Skrifter t. läsn. för klosterfolk (SFSS. 20), 1874—75, s. 151—66.
 Antoninus, ärkebiskop i Florens, d. 1459.
244. **Anvisning till själfpröfning och bikt.**
Hdskr. Cod. Ups. C 50 (fr. midt. o. sen. h. 1400-t.).
Edit. R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 341—61.
245. **AUGUSTINI klosterregel.**
 S. Augustini regel. (Afsedd att uppläsas i Vadstena kloster hvarje månad.)

- Hdskr.* Cod. Berol. Kgl. Bibl. (Ms. Germ. 726, fol.), skr. i Vadstena omkr. 1487—96.
Edit. G. E. Klemming, H. Birgittas uppenb. (SFSS. 14) D. 5, 1883—84, s. 3—14.
246. **BASILII och BENEDICTI klosterregel.**
 Kännedomber aff s. basilii oc benedicti reglo.
Hdskr. A. Cod. Holm. A 27 (fr. sen. h. 1400-t.). — B. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.; slutet fattas).
Edit.
 a) J. E. Rietz, Meditationes vitæ monasterialis (secundum regulas ordinum SS. Basilii et Benedicti) Suetice, i SS. 3, 1844, s. 153—93. (Efter cod. B.)
 b) F. A. Dahlgren, Skrifter t. läsn. f. klosterfolk (SFSS. 20), 1874—75, s. 169—212. (Efter cod. B.)
 Den i cod. A ingående texten, kallad: S. Bernards Undervisning för klosterbröder (»Kännedomber aff S. Benedicti regula ad fratres»), är ej begagnad af utg:ne och ej håller intagen i H. Wieselgrens uppl. af »H. Bernhards skrifter» (SFSS. 16), 1864—66, förmodligen emedan den ansetts apokryfisk. Ett utdrag »Om ödmjukhet» (se N:o 310) fins stundom för sig själf (så i cod. Holm. A 49).
247. **H. BERNHARD [?], Om klosterlefverne.**
 S. Bernardi bok til mærkelikin kännedom ... them som til renlifnadh i kloster gifne äru huru the skulu lifwa.
Hdskr. Cod. Holm. A 27 (fr. sen. h. 1400-t.).
Edit. H. Wieselgren, H. Bernhards skrifter (SFSS. 16), 1864—66, s. 243—64.
 Denna skrift är ej känd bland B:s latinska verk och är därför antingen en öfvers. från obekant lat. källa eller möjligen en fri bearb. af ett pseudo-bernhardiskt arbete »Opusculum in hæc verba: ad quid venisti?»
248. — [?], **Undervisning.**
 Undervisning för klosterbröder. (»Kännedomber aff S. Benedicti regula ad fratres»). Se N:o 246.
249. **Biktformulär.** (Fragment.)
 Prästens frågor till den sjuka på sotesängen.
Hdskr. Cod. Holm. A 49 (detta stycke fr. sen. h. 1400-t.).
Edit. R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 285—86.

250. H. BIRGITTA, *Regula S. Salvatoris*.

Regula Salvatoris. (Dit höra såsom utläggning de s. k. »Revelationes extravagantes».)

Hdskr. A. Cod. Berol. Kgl. Bibl. (Ms. Germ. 726, fol.), fr. omkr. 1487—96, skr. i Vadstena (inneh. äfven *Revel. extrav.*). — B. Cod. Holm. A 29 (fr. börj. 1500-t., dani-serande), tämligen olik föreg., saknar dennas inledn. samt *Revel. extrav.*

Edit.

a) C. F. Lindström, *Wadstena klosterreglor* (SFSS. 4), 1845, s. 57—82. (Efter cod. B.)

b) G. E. Klemming, *H. Birgittas uppenb.* (SFSS. 14) D. 4, 1862, s. 3—40 (själfva »regeln»; *Revel. extrav.* följa s. 40—120). (Efter cod. A.)

Af Salvatorsregeln finnes äfven en red., där Kristus ej talar själf, utan nämnes i 3:e pers. Den kallas »*Regula tercię persone*», ingår i ofvannämnda Berlin-codex och är ännu outgifven (skillnaden mellan bägge red. obetydlig).

251. *Fastor för själar i skärselden*.

Hdskr. Cod. Linc. *Grensholm*. (fr. börj. 1500-t.).

Edit. R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 298.

252. GERSON, *Ars moriendi*.

Ars moriendi, Johannis Gerson lärdom hwrw man skal lära dö.

Hdskr. Tre öfvers. (resp. bearbetn.) till svenska äro kända, af hvilka två bevarade i *hdskr.*, näml. A. Cod. Ups. C 74 (fr. omkr. 1450), utgör en parafra, »*Tractatus de arte bene moriendi*», hufvudsakligen efter Gerson, men med anlitan- de äfven af andra »böcker», har 5 kapitel (Gerson endast 4); förf. obekant. — B. Cod. Ups. C 195 (= Theol. 39), trol. fr. 1484—86 (*Schück*), utgör en trogen, men sam- mandragen (Gersons 4:e kap. saknas alldeles) öfvers., »*De arte moriendi Joh. Jarsonis*», af Ol. Joh. Gutho (stud. i Ups. 1477—86). — C. En tredje öfversättn. och bear- betning, gjord af Ericus Nicolai på uppmaning af (o. med tillägg af) ärkeb. Jac. Ulfsson, utförd senare än föreg., fins kvar endast i Ups.-trycket af 1514 (se nedan a).

Edit.

a) Med ofvanst. titel tr. 1514 i Upsala af P. Grijs. 4:o. 36 opag. s. (Endast 3 fullst. ex. kända.) — Foto- litogr. facsim. utg. af G. E. Klemming (SFSS. 24). Sth. 1881. 8:o. (Se cod. C ofvan.)

b) H. Schück, *Ars moriendi*, i *Samlaren* 6 (1885) s. 164—67. (Efter cod. B.)

c) R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 255—84. (Efter cod. A.) — Början meddelad af H. Schück i nyss anf. arb. s. 168—69.

Jfr *H. Schück*, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 174, och »*Ars moriendi*» i *Samlaren* 6 (1885) s. 162—69.

G. E. Klemming, *Sveriges bibliogr.* 1481—1600, Ups. 1890, s. 109—10.

253. HENRICUS DE HASSIA, *Om klosterlefverne*.

Innefattar två skrifter: 1. »*Kännedomber at weta sik göma oc förwara för ... proprietas oc styldh oc eghelikhet at haffwa i clostreno*» (o: *De vitio proprietatis monachorum*). — 2. »*Hwru renlifnadz liffwerne ... war först oppböriat oc oppfwunnit*» (o: *De vita religiosa*).

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).

Edit.

a) J. E. Rietz, *De vita coenobitica*, i SS. 3, 1844, s. 105—27.

b) F. A. Dahlgren, *Skrifter t. läsn. f. klosterfolk* (SFSS. 20), 1874—75, s. 3—26.

Förf. dog 1397 och var då theol. prof. i Wien. Om öfversättaren vet man ingenting. Att Jöns Budde skulle haft sin hand med (se *Schück*, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 173) är obestyrkt.

254. HENRICUS TIDEMANNI, *Råd till klosterfolk*.

Goda råd gifna Vadstena kloster 1495 af biskop Henr. Tidemanni (i Linköping).

Hdskr. Ett blad i K. Bibl., förr inklistradt i frampärmen af Cod. Holm. A 5 b (fragm. af H. Birgittas uppenb.), sannolikt förf:s egen hand (enl. Klemming).

Edit. G. E. Klemming i *Samlaren* 6 (1885) s. 174—77. — Omtr. i Klemming, *Saml:s anteckningar*, 1883—86, s. 234—37.

255. Huru en döende skall gifva sig Gud i våld.

Huru människian scal aff sighias dyäflenom ok antwarda sik jnnärlika sinom gudh j walddh j sinom ythirstha dödd thima.

Hdskr. Cod. Ups. C 321 (fr. 1500).

Edit. R. Geete, Svenska kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 363—69.

256. Huru man bör skicka sig i kyrkan.

Huru thu skalt hafwa thik j kyrkionne. (Med rimmade böner och 5 mirakler.)

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 186—99. — De rimmade bönerna äro dessutom särsk. utg. af dens. (Se N:o 43, ed. b.)

257. JOHANNES MATTHÆI, Förmaningsbref till Vadstenanunnorna.

Epistola som fadher her Ioghan Matei screff systromen siista sin til rättilse. (Skr. 1515.)

Hdskr. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.).

Edit.

a) J. E. Rietz, Joh. Matthæi ad moniales Vadstenensium epistola hortativa Suethice, i SS. 3, 1844, s. 128—37.

b) F. A. Dahlgren, Förmanelsebref till systrarna i Vadstena kloster, af Johannes Matthæi, i Skrifter t. läsn. f. klosterfolk (SFSS. 20), 1875, s. 139—48.

258. Jungfru Marie örtagård.

Jungfru Marie örtagård. Vadstenanunnornas veckoritual i svensk öfvers. från år 1510. Efter den enda kända hdskr. med tillfogande af lat. orig.-texten samt inledning utg. af R. Geete. Sth. 1895. 8:o. — (3), XC, 308 s. = SFSS. 30. (= H. 107, 109.)

Hdskr. Cod. Holm. A 12 (fr. 1510).

Veckoritualen är förf. på latin af Birgittas biktfader m:r Petrus Olavi, som själf författat 29 af hymnerna, samt öfversatt och utlagd af generalkonfessorn Nicolaus Ragvaldi (d. 1514).

Rec. [*C. Silfve*]rst[*olpe*] i Hist. tidskr. 16 (1896). Öfvers. och granskn. s. 52—57.

O. Quensel] i Kyrklig tidskrift 2 (1896) s. 287—89.

E. Beauvois i Revue hist. 69 (1899) s. 170—71.

259. S. Jörans fasta.

Om Sankt Jörans fasta (o: fasta på S. Jörans dag).

Hdskr. Cod. Linc. *Grensholm.* (fr. börj. 1500-t.).

Edit.

a) Handl. rör. Skand:s hist. 9 (1821) s. 17—19.

b) R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 299—300.

260. Lucidarium.

Systranna [aff S. Salvatoris orden] Lucidarium, huru the skulu sik haffua i chorenom oc ... hemma i clostreno.

Hdskr. Cod. Berol. Kgl. Bibl. (Ms. Germ. 726, fol.), skr. i Vadstena omkr. 1487—96.

Edit. G. E. Klemming, H. Birgittas uppenb. (SFSS. 14) D. 5, 1883—84, s. 59—106.

Öfvers. fr. lat. Ett fragm. af lat. orig. är utg. af S. G. Elmgren, Kloster-reglor för Vadstena nunnor, i Historiallinen arkisto 2 (1868) s. 89—110. — En fullständig öfvers. af Lucidarium på tyska, ingående i en samling af handlingar rör. de tyska birgittinklostren (*mskrpt*), förvaras i Kongl. Bibl. Sthlm.

261. Lucidarius.

(Ett teol. kompendium, förf. af Honorius af Autun i börj. af 1100-t.).

Hdskr. Två red. på sv. kända, af hvardera en hdskr.:

A. Vidlyftigare, mera trogen öfvers., gjord 1487 af Jöns Budde: Cod. Holm. A 58 (fr. 1487—91). — **B.** Kortfattadt sammandrag ur lat. förebilden, utfördt af okänd hand: Cod. Holm. D 4 (fr. 1430—50).

Edit.

a) O. F. Hultman, Jöns Buddes bok, 1895, s. 1—70. (Efter cod. A.)

b) R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 121—246 (efter cod. A) och s. 95—120 (efter cod. B).

Jfr *K. Schorbach*, Studien über das deutsche Volksbuch Lucidarius und seine Bearbeitungen in fremden Sprachen. Strassb. 1894. 8:o.

262. Om mässans dygder.

Hälgha mässonna dygdher ok wtyddhelse.

Hdskr. Stycket utgör en episod, inskjuten af den svenske öfvers. eller afskrifvaren i Cod. Holm. *A 4* (Susos »Hologium div. sapientiae»), fr. sl. 1400-t.

Edit. R. Bergström, Susos Gudel. snilles väckare (SFSS. 18), 1868—70, s. 303—26. — Till innehållet besläktad med, men betydligt vidlyftigare än Speculum missæ (se N:o 269).

263. Mässor att lösa själar i skärselden.

Hdskr. A. Cod. Linc. *Grensholm.* (fr. börj. 1500-t.). — B. Cod. Ups. *C 19* (fr. omkr. midt. 1400-t.; endast inledn.).

Edit. R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 295—97 (efter cod. *A*) o. Inledn. s. xv (efter cod. *B*).

264. När biskopen viger kyrka.

Nakor stykke som biscopin gör tha han wighir kirkio.

Hdskr. Cod. Holm. *A 9* (fr. omkr. 1480—1500).

Edit. R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 247—52.

265. Prior PETRI tillägg till Salvatorsregeln.

Constitutiones s. Additiones prioris Petri ad regulam S. Salvatoris. (Stadfastade 1420.)

Hdskr. Cod. Berol. Kgl. Bibl. (Ms. Germ. 726, fol.), skr. omkr. 1487—96 i Vadstena.

Edit. G. E. Klemming, H. Birgittas uppenb. (SFSS. 14) D. 5, 1883—84, s. 17—53.

Lat. urtexten återfins bl. a. i Cod. Holm. *A 45* och Cod. Ups. *C 47*.

266. Påskljusens invigning.

Ordh mz hwilkom som pascha liwset wighis mz.

Hdskr. A. Cod. Holm. *A 3* (fr. 1502). — B. Cod. Holm. *A 10* (fr. omkr. 1500—10).

Edit. R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 313—19 (efter cod. *A* med var. ur *B*).

267. Sju dagstider.

Om de sju dagstiderna (horæ canonicæ); med 7 rimmade böner.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 167—81. — De rimmade bönerna dessutom särskildt utg. af dens. (Se N:o 44, ed. *b*.)

268. Sju sakrament.

Siw sacramenta.

Hdskr. A. Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50). — B. Cod. Holm. *A 54* (fr. 1434—50), fragm., inneh. blott den sista fjärdedelen (fr. o. m. »Sjunde sakramentet»), ungef. = cod. *A*.

Edit. R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 3—78. (Efter cod. *A*.)

Jfr *H. Schück*, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 172.

269. Speculum missæ.

Aff mässona thydilsom.

Hdskr. A. Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50). — B. Fragm. löstaget ur Burei »Sumle» (Cod. Holm. *F a 12*), fr. sl. 1400-t.; slutet fattas. — C. Cod. Skokl. 156, fol. (på birgittin-svenska; skr. i Norge eller för norskt bruk).

Edit. R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 81—85 (efter cod. *A*) o. 86—90 (efter *B*). — Cod. *C*, ej anmärkningsvärd, sluter sig till den äldre cod., som legat till grund för både *A* o. *B*.

270. Svenska tideboken.

Den svenska tideboken. [Inneh.:] Vår fru tider, Helge ands tider, Helga kors tider, Sju [bot]psalmer med Litanian, gudeliga böner, Syndabekännelsen samt kalendarium.

Hdskr. Ingen känd (har kanske ej håller funnits).

Edit.

a) Utan titel (*Inc.*: »Här bygynnes vorfruwe tydher paa svenskä»), tr. Ups. hos G. Richolf u. å. [c. 1525] lit. $\frac{1}{2}$ 8:o. 88[?] bl. — Blott 2 (ofullst.) ex. kända: i K. Bibl. o. Ups. Univ.-bibl.

b) Den svenska tideboken ... [Utg. af G. E. Klemming.] Sth. 1854. 8:o. — (7), ciiij s. + 2 sid. facsim. (Aftr. efter a.)

Innehåller utom de ofvan nämnda liturgiska styckena: det apostoliska Credo (se N:o 273), »x gwdz bwdhordh» (N:o 28) och »vij dödhelighe söndher» (N:o 26). De »gudelige bönerna» äro 69 och gälla Kristus, J. Maria och särskilda helgon (se N:o 279). Hela samlingen utgör väsentligen en öfvers. af en lat. kyrkohandbok (trol. för Strängnäs stift) med liknande innehåll: »Horæ b. Virginis» o. s. v., tr. Ups. (hos Richolff) 1525 i lit. 8:o.

Jfr J. H. Schröder, Incunabula artis typogr., 1842, s. 27 f.

G. E. Klemming, Sveriges äldre liturgiska lit., 1879, s. 41 f.

— (o. Aks. Andersson), Sveriges bibliogr. 1481—1600, Ups. 1892, s. 149 ff.

271. Syndabekännelse (för nunnor).

Hdskr. Cod. AM. 422, 12:o (fr. omkr. 1480).

Edit. R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 309—12.

272. Tolf fastefredagar om året.

Aff xij gyllene friedagom.

Hdskr. Två varierande uppteckningar. A. Cod. Holm. A 58 (fr. 1487—91). — B. Cod. Ups. C 213 (fr. omkr. 1450), kortare red.

Edit.

a) O. F. Hultman, Jöns Buddes bok, 1895, s. 185—88. (Efter cod. A.)

b) R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 289—91 (efter cod. A) o. 292 (efter cod. B).

273. Trosbekännelsen.

Det apostoliska Credo.

Hdskr. A. Cod. Ups. C 381 (fr. sen. h. 1300-t.). — B. Cod. Holm. A 54 (fr. 1434—50). — C. Cod. Ups. C 50 (fr. midt. o. sen. h. 1400-t.). — D. Cod. Holm. Birgitta Andersdotters bönbok (fr. omkr. 1520).

Edit.

a) J. H. Schröder, Bönen Fader vår och Tron på gammal Svenska, Ups. 1829. (Efter cod. A; vårdslöst aftr., bl. a. en hel mening utfallen.)

b) R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 303 (efter cod. A), s. 304 (efter D) och Inledn. s. XVI (efter C).

Ingår äfven (i det närmaste liknande C) uti Svenska tideboken, ed. G. E. Klemming, 1854, s. lxxviiij.

274. Tros- och syndabekännelse.

En tros- och syndabekännelse.

Hdskr. Cod. Ups. C 213 (fr. omkr. 1450).

Edit. R. Geete, Sv. kyrkobruk (SFSS. 33), 1900, s. 305—08.

275. Vadstena klosterregel (1451).

(Utgör en vidlyftig omredigering af Salvatorsregeln — se N:o 250 — med tillägg bl. a. af regler för intagning af noviser; slutar med biskop Nils' i Linköping stadfästelseurkund af 1452.)

Hdskr. A. Cod. Holm. A 24 (orig. urkund fr. 1451—52).

— B. Cod. Ups. C 74 (fr. omkr. midt. 1400-t.).

Edit. C. F. Lindström, Wadstena klosterreglor (SFSS. 4), 1845, s. 1—56. (Efter cod. A.)

Om stadgan för Vadstena klostets syssloman, ett utdrag ur och bearb. af ett kapitel ur ofvanstående, se afd. II, 8.

276. Stadga för Vadstena kloster (1455).

Klosterstadga af 1455, utfärdad af biskop Nils i Linköping.

Hdskr. A. Orig. eller samtidig afskr. å 3 bl. perg., 4:o, i Kgl. Bibl. — B. Cod. Ups. C 19 (fr. omkr. midt. 1400-t.).

Edit. G. E. Klemming, H. Birgittas uppenb. (SFSS. 14) D. 5, 1883—84, s. 129—39. (Efter cod. A med några luckor fyllda efter B.)

(277 vacant.)

e. Uppbyggelseskrifter, homilier, uppenbarelser och böner.

α. Samlingar.

278. Böner till Jungfru Maria.

(En samling af 14 dylika, utan uppgift om anv. hdskr., som emellertid tyckes vara Cod. Holm. A 43, skr. 1501—27.)

Edit. J. F. Peringskiöld, Fragmentum runico-papisticum, 1721, [Bih.] s. 1—10. Fol.

Inneh. 1. Sin märkeliga sorger undir korsit. — 2. Fäm böner af J. M. dröffullsom. — 3. Fäm d:o af J. M. fäm swärth. — 4. S. Bernhards bön till J. M. — 5. En S. Birgittas bön (= Klemming, H. Birg. uppenb. D. 4, 1862, s. 169 f.). — 6. Bön till J. M. (med lång rubrik). — 7. Af J. M. wptakilse til himmelrikes. — 8. S. Augustini bön till J. M. — 9. Hwru thu skalt tik antwardha wnder henna gömo. — 10. En godh bön til J. M. — 11. S. Mechtilds »3 ave». — 12—14. Smärre böner till J. Maria.

279. Böner. (Samling.)

(Utan gemensam titel och utan uppgift om hdskr. ingår en samling böner i följ.)

Edit. Svenska tideboken, tr. Ups. c. 1525. I det af G. E. Klemming besörjda aftrycket, 1854, upptager samlingen större delen af senare hälften, näml. s. liij—lxxxiiij, xcviij o. ci—ciiij.

Inneh. Af dessa böner, tillsammans 69 st., äro 6 på vers. Dessa äro utg. af G. E. Klemming i Sv. medelt. dikter (SFSS. 25), 1881—82. (Se här ofvan N:o 35, 39, 42.) De prosaiska bönerna äro följande: Femton böner om Jesu pina, med orätt tillskrifna H. Birgitta (se N:o 293), »söndagsbönen», böner till S. Peder, Erasmus, Helga trefaldighet, riddar sancte Örien, femton nödhjälpare, S. Laurentius, Jesu namn, nattvardsböner (7 st.), Sancte Erick konungh, S. Olof, Antonius, Sebastianus, Kristus (7 st.), Jungfru Maria (9 st.), S. Anna, Maria Magdalena, Katherina (af Egypten), Barbara, Dorothea, Michael, Jacob, Alla kristna själar, »Aff alla gudz helge men j hymerikis glädi äro», S. Kristoffer.

280. Postillor.

Svenska medeltids-postillor, efter gamla hdskr. utg. af G. E. Klemming. D. 1—3. Sth. 1879—93. 8:o. — 1, 1879: (1), 366 s. 2, 1880: (1), 305 s. 3, 1890—93: (1), 533, (2) s. = SFSS. 23. (= H. 73—76, 101, 102, 106.)

Hdskr. D. 1 efter Cod. AM. 787, 4:o (fr. börj. 1400-t.). — D. 2 efter A. Cod. Holm. A 27 (fr. sen. h. 1400-t.). B. Fragm., 4 bl., i Lunds Univ.-bibl. (DelaGard. saml.); hör samman med C. Fragm., 2 bl., i Helsingf. Univ.-bibl. (B. o. C. fr. börj. 1500-t., skr. i Vadstena). D. Cod.

Ups. C 19 (fr. omkr. 1450; inneh. Passio Domini). E. Cod. Holm. A 33 (fr. omkr. 1450; inneh. utlägn. af Tio Guds bud). F. Cod. Ups. C 61 (fr. börj. 1500-t.). — D. 3 efter Cod. Ups. C 56 (fr. sen. h. 1400-t.). — Postillor (hittills outgifna) innehållas dessutom i följ. hdskr.: 1. Cod. Ups. C 35, inneh. sommarhalfåret (påsk—25 sönd. efter Trinitatis), och 2. Cod. Linc. 20, 4:o Kyl., inneh. vinterhalfåret (advent—dominica passionis). Dessa bägge postillor (trol. fr. sl. 1400-t.) komplettera sålunda hvarandra och utgöra tillsammans en hel årgång.

Utdr. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 47—51. (Enl. cod. AM. 787, 4:o.)

Vår äldsta postilla är skriven omkr. 1400 eller något förr, i hvarje fall efter H. Birgittas död (1373), dock innan hennes uppenb. öfversatts till sv. i den nu bekanta formen (se N:o 286). De många länen ur dessa uppenb. äro näml. enkom öfversatta för postillan, som kan anses för svenskt orig., ehuru med flitigt lånande från utländska författare. Den äldsta utförliga red. är förlorad så när som på två sammanhörande fragm. om tillsammans 6 bl. (se cod. B, C här ofvan), utg. af Klemming, anf. arb. 2: s. 275—96.

β. Enskilda skrifter.

281. H. BERNHARD, Om gudeligt lefverne.

S. Bernardi bok til sinne syster af ett gudhelikt lifwärne (o: Modus bene vivendi ad sororem).

Hdskr. A. Cod. Holm. A 9 (fr. omkr. 1480—1500). — B. Cod. H:fors (fragm. af 10 bl., inneh. delar af kap. 19—22, 40—42, 51—52 o. 67—70, öfverensstämmande med cod. A). — C. 1 bl. o. några fragm. i Ministeriernas arkiv Kbhv (f. d. omslag å räkenskaper), inneh. delar af kap. 33, 34, 44, 45, 59 o. 70.

Edit.

a) H. Wieselgren, H. Bernhards skrifter (SFSS. 16), 1864—66, s. 1—195. (Efter cod. A.)

b) O. Nielsen i Ny kirkehist. Samlinger 3 (1864—66) s. 443. (Ett helt litet stycke, »aff wredhe», aftryckt efter cod. C; det liknar i det närmaste cod. A.)

- Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall*, Smärre bidrag t. textkrit. af sv. medeltidsskrifter, i *Antiqv. tidskr. f. Sv. 6: 4* (1881) s. 23—24.
282. H. BERNHARD, **Om höfviskt lefverne.**
Höfvisks lifverne skipan alla maata, diktadh af S. Bernardo (o: Formula honestæ vitæ ell. Speculum de honestate vitæ.)
Hdskr. A. Cod. Holm. A 49 (fr. midt. 1400-t., senast 1442; enda fullst.). — B. Cod. Ups. C 23 (fr. omkr. 1500; fragm., endast 11 rader af början).
Edit. H. Wieselgren, H. Bernhards skrifter (SFSS. 16), 1864—66, s. 267—76.
S. Bernhards författarskap till detta arbete är tvifvel underkastadt (jfr *Wieselgren*, anf. arb. s. XII f.).
Jfr (f. textkrit.) *K. F. Söderwall* i *Antiqv. tidskr. f. Sv. 6: 4* (1881) s. 24.
283. —, **Sermo sive doctrina.**
Sermo siue doctrina, quam S. Bernardus dedit cuidam monacho. (*Inc.*: »Vilt thw fulkomlika koma til thz thw actar.»)
Hdskr. Cod. Ups. C 23 (fr. omkr. 1500).
Edit. H. Wieselgren, H. Bernhards skrifter (SFSS. 16), 1864—66, s. 277—81.
Ovisst är huruvida orig. till detta stycke är af S. Bernhard.
284. —, **Tänkelesek.**
S. Bärnardhi thänkkilse (o: Meditationes S. Bernardi).
Hdskr. Två skilda red. kända: en fullständig (a) och en ofullbordad (b). Af red. a finnas följ. hdskr. A. Cod. Holm. A 9 (fr. omkr. 1480—1500). — B. Cod. Holm. A 27 (fr. sen. h. 1400-t.). — C. Fragm. i Helsingf. Univ.-bibl. (inneh. delar af kap. 1—4, öfverensst. med A). — Af red. b (oafslutad öfvers. i förkortad form, möjligen af Jöns Budde) fins blott en hdskr.: D. Cod. Holm. A 58 (fr. 1487—91).
Edit.
a) H. Wieselgren, H. Bernhards skrifter (SFSS. 16), 1864—66, s. 199—239. (Efter cod. A med några få var. ur B, ibid. s. 302—03.)
b) O. F. Hultman, Jöns Buddes bok, 1895, s. 157—77. (Efter cod. D.)

- S. Bernhards författarskap till detta stycke är ovisst.
Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall* i *Antiqv. tidskr. f. Sv. 6: 4* (1881) s. 24.
285. H. BERNHARD [?], **Bön till Helga kors.**
S. Bernardi bön til thz hälghe kors.
Hdskr. Cod. Holm. A 29 (fr. börj. 1500-t.; daniserande).
Edit. H. Wieselgren, H. Bernhards skrifter (SFSS. 16), 1864—66, s. 282—87.
Förefaller understucken, enl. utg. (anf. arb. s. XIV f.).
Jfr (f. textkrit.) *K. F. Söderwall* i *Antiqv. tidskr. f. Sv. 6: 4* (1881) s. 24.
286. H. BIRGITTA, **Uppenbarelser.**
H. Birgittas uppenbarelser (i egentlig mening; jfr N:o 107).
Utgöra tillsammans 8 böcker.
Hdskr. Cod. Holm. A 33 (fr. omkr. 1450; inneh. bok 1—3; 3 blad fattas). — B. Cod. Holm. A 5 a (fr. omkr. 1400—25; inneh. bok 1—8). — C. Cod. Skokl. 136, fol. (fr. alldeles samma tid och till inneh. alldeles = föreg.). — D. Cod. Lund. *Bergman*. (fr. omkr. 1420) har innehållit 7 kapitel, som numera gått förlorade, men dessförrinnan utgifvits af Lagerbring (se nedan edit. a). — E. Två skilda blad i Kongl. Bibl., inneh. Birgittas egenhändiga utkast (»Avtogr.»), det ena till bok 4: kap. 49, det andra till bok 8: 56, slutet, och bok 4: 141. — F. Cod. Holm. A 44 (fr. förra h. 1400-t.; utgör en var-uppteckning af 8:e boken). — G. Cod. Holm. *Oxenstiern*. (fr. 1385; inneh. 9 spridda kap. näml. bok 1: kap. 8, 28, 31, 36, 42, 52, 53, 58 o. bok 4: kap. 110). — H. Cod. Skokl. 5, 4:o (fr. börj. 1400-t.; inneh. spridda uppenb., 25 st., på birgittin-norska). — I. Cod. Ups. C 50 (fr. sen. h. 1400-t.) har några utdrag ur B:s uppenb. (se *Geete*, Sv. kyrkobruk, 1900, s. XXII). — K. Cod. Holm. A 3 (fr. 1502) inneh. en mängd utdrag ur uppenb., använda ss. lektier. — L. Cod. Holm. A 5 b (fr. börj. 1500-t.) inneh. fragm. af bok 1—4. — M. Cod. Ups. C 61 (fr. börj. 1500-t.) inneh. flere stora fragm. af bok 3—8, men i försämradt språk.

Edit.

- a) En gammal berättelse om S. Brita med några af hennes uppenbarelser, i Saml. af åtsk. handl:ar ... i svenska hist., utg. af Sv. Bring [9: Lagerbring] 3 (1758) s. 70—108 (fornsv. texten, s. 85—104, efter cod. *D*).
- b) Revelationes S. Birgittæ. Fragm. Ed. J. E. Rietz i SS. 1, 1842, s. 294—99. (Efter cod. *D* enl. Lagerbrings edit.; se föreg.)
- c) Birgittas »avtogr.» utg. af G. E. Klemming i »Ett bref [till L. F. Rääf]». Sth. 1854. 4:o. — 17 opag. s. + facsim. (Efter hdskr. *E*; avtograftexten upptager s. 3—6 o. 11—13.)
- d) G. E. Klemming, H. Birgittas uppenbarelser (SFSS. 14) D. 1, 1857—58 (inneh. bok 1—3 efter cod. *A* med utfyllda luckor o. var. efter *B* o. *C*), D. 2, 1860 (bok 4—5 efter cod. *B* med var. efter *C*), D. 3, 1861 (bok 6—8 likaledes efter cod. *B*), D. 4, 1862[—75] (inneh. bl. a. »Sju uppenbarelser», efter cod. *D* enl. Lagerbrings edit.; »Två egenhändiga utkast», efter hdskr. *E*; »Variant till 8:e boken», efter cod. *F*, samt spridda uppenb. på birgittin-norska, efter cod. *H*).
- e) Birgittas egenh. utkast (»Avtogr.») jämte motsvarande lat. text utg. af H. Schück, Några anmärkningar ... (se nedan) s. 39—46. (Efter hdskr. *E*.)
- f) Nio kapitel ur H. Birgittas uppenbarelser, nedskrifna omkr. 1385. Utg. af R. Geete. (Bil. t. Sv. Fornskr.-sällsk:s årsmöte 1901.) S. 19—39. Sth. 8:o. (Efter cod. *G*.)

Utdr.

- α) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 43—45. (Enl. hdskr. *E*.)
- β) E. Hildebrand, Läsebok i sv. litt. 1, 1897, s. 16—18. (Efter Klemmings edit., *d* här ofvan.)
- γ) A. Boldt, Vitterhet på prosa, 1899, s. 75—77. (Efter samma källa.)

Birgittas uppenbarelser nedskrefvos ursprungl. på svenska. Af orig. finnas nu endast två blad (hdskr. *D* här ofvan) i behåll.

Sierskans sv. textutkast öfversattes under hennes ögon till latin af prior Petrus i Alvastra och hennes egna biktfäder, m:r Mathias o. m:r Petrus. Indelningen i böcker och granskningen af det hela verkställdes af spanske eremiten Alfonso af Jaen på anmodan af Birgitta. Hela verket öfversattes sedan i sl. af 1300-t. till svenska inom Vadstena kloster. Till »Birgittas uppenbarelser» i vidsträckt mening höra utom de här nämnda: *Sermo angelicus* (Ängelens diktamen»; se N:o 290) och *Regula S. Salvatoris* (»Salvatorsregeln») med tillhörande *Revelationes extravagantes*, hvilka alla syfta på Birgittinordens stadgar och regler (se N:o 250).

Jfr *C. Silberstolpe*, Om kyrkans angrepp mot Revelationes S. Birgittæ. Sth. 1895. 8:o. (Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. D. 32: 4. = Ny följd 12: 4.)

H. Schück, Ur Birgittas uppenbarelser, i Dagny 6 (1891) s. 215—18.

—, Några anmärkningar om Birgittas revelationer. (Nedskr. 1894.) Sth. 1901. (Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. D. 33: 1. = Ny följd 13: 1.)

287. H. BIRGITTA, **Bref till sonen Birger.**

H. Birgittas bref från Rom till sonen »Byrier Wiffson».

Hdskr. A. Cod. Holm. *B 4* (»Arvid Trolles lagbok»; detta st. fr. sen. hälft. 1400-t.). — B. En numera förlorad hdskr. af Petrus Benedicti Upsaliensis, aftr. af Burman (se nedan).

Edit.

a) I Burmans Almanach för 1728. (Efter cod. *B*.)

Jfr *Klemming*, nedan anf. arb. 5: s. 248.

b) G. E. Klemming, H. Birgittas uppenb. (SFSS. 14) D. 5, 1883—84, s. 140—41.

288. —, **Fyra större böner.**

Hdskr. A. Cod. Holm. *A 36* (fr. sen. h. 1400-t.). —

B. Cod. Holm. *A 27* (fr. sen. h. 1400-t.). — C. Cod. Holm. *A 29* (fr. börj. 1500-t.; daniserande).

Edit. G. E. Klemming, H. Birgittas uppenb. (SFSS. 14) D. 4, 1862, s. 132—46 (efter cod. *A*) o. 146—58 (efter *B*).

289. —, **Mindre böner.**

(Dessa utgöra 25 st., af hvilka dock 18 i föga afvikande form ingå i uppenbarelserna.)

Hdskr. A. Cod. Holm. *A 36* (fr. sen. h. 1400-t.), inneh. 9 st. — B. Cod. Holm. *A 29* (fr. börj. 1500-t.; daniser.), inneh. 18 st. — C. Cod. Holm. *A 38* (fr. omkr. 1500), inneh. 6 st. — D. Cod. Holm. *A 43* (fr. 1501—27), inneh. 4 st. — E. Cod. Holm. *Birgitta Andersd:rs bönbok* (fr. omkr. 1520), inneh. 3 st. — F. Cod. Holm. *A 37* (fr. 1501—08), inneh. 7 st.

Edit. G. E. Klemming, H. Birgittas uppenb. (SFSS. 14) D. 4, 1862, s. 159—63 (efter cod. *A*), 163—68 (efter *B*), 168—69 och 171—73 (efter *C*), 169—70 och 173—75 (efter *D*), 170—71 (efter *E*) och 175—76 (efter *F*). — Jfr N:o 293.

290. H. BIRGITTA, *Sermo angelicus*.

Ängelens diktamen till H. Birgitta.

Hdskr. Cod. Holm. *Oxenstiern*. (fr. 1385).

Edit. G. E. Klemming, H. Birgittas uppenb. (SFSS. 14) D. 4, 1862[—75], s. 215—76.

291. BONAVENTURA, *Betraktelser*.

Bonaventuras betraktelser öfver Christi lefverne.

Hdskr. A. Cod. Lund. *Bergman*. (fr. omkr. 1420), saknar de 8 första kap. o. en bit af det 9:de. — B. Cod. Holm. *A 3* (fr. 1502), några lektier, kap. 58—81, 90—92, sannolikt direkt afskrifna ur *A*; kap. 6 och 7 bevarade endast i denna *hdskr.* — C. Cod. Holm. *A 31* (fr. omkr. år 1500; daniserande), inneh. kap. 62—81, 90—94. — D. Cod. Holm. *A 49* (fr. midt. 1400-t., senast 1442), inneh. blott kap. 62 och 64—69.

Edit.

a) J. E. Rietz, Bonaventuræ Meditationum vitæ Christi versio Suecana ..., i SS. 1, 1842, s. 1—237. (Efter cod. *A*.)

b) G. E. Klemming, Bonaventura m. m. (SFSS. 15), 1859—60, s. 1—256, 329—49. (Efter cod. *A* med läsarter ur *B* samt utdrag ur *C* och *D*.)

Öfvers. och bearb. af Bonaventuras (d. 1274) »Meditationes vitæ Christi», gjord i Vadstena i slutet af 1300-t.

Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall*, Smärre bidrag till textkritiken af sv. medelt.-skrifter, i Antiqv. tidskr. f. Sv. 6: 4 (1881) s. 12—14.

292. Fader vår.

Bönen Fader vår.

Hdskr. A. Cod. Ups. *C 381* (fr. sen. h. 1300-t.). — B. Cod. Holm. (f. d. *Engsd*), fr. omkr. 1430; inneh. äfven ett mirakel. — C. Cod. Ups. *C 50* (fr. midt. o. sen. h. 1400-t.). — D. Cod. Holm. *Birg. Andersd:rs bönb.* (fr. omkr. 1520). — E. Cod. Holm. *A 29* (fr. börj. 1500-t.; daniserande).

Edit.

a) J. H. Schröder, Bönen Fader vår och Tron på gammal Svenska. Efter en perg.-cod. i Ups. Acad:s bibl. utg. Ups. 1829, s. 5—6. (Efter cod. *A*, med tillägg af red. i Sv. tideboken, se nedan.)

b) G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 314—16. (Efter cod. *B*.)

Ingår äfven i Svenska tideboken, ed. G. E. Klemming, 1854, sid. j, efter hvars orig. (fr. omkr. 1525) bönen förut aftryckts af J. H. Schröder (se *a* här ofvan).

293. Femton böner till Jesus.

Femton böner (de s. k. »15 O») om Jesu lidande, utom Sverige länge tillskrifna H. Birgitta.

Hdskr. A. Cod. Holm. *A 37* (fr. 1501—08). — B. Cod. Holm. *A 38* (fr. omkr. 1500). — C. Cod. Holm. *A 36* (fr. sen. h. 1400-t.). — D. Cod. Ups. *C 12* (fr. sl. 1400-t.). — E. Cod. Holm. *A 29* (danis.), fr. börj. 1500-t.

Edit.

a) Svenska tideboken, fr. omkr. 1525. Omtr. i Klemmings uppl. 1854, s. liij—lvij. (Hdskr. ej uppgifven.)

b) G. E. Klemming, H. Birgittas uppenb. (SFSS. 14) D. 4, 1862, s. 197—203 (efter cod. *A*) och 203—10 (efter *B*). Cod. *C—E* hafva, såsom obehöfliga, ej aftryckts.

På fornsv. finnes dessutom en annan redaktion af de »15 bönerna», denna senare riktad till Jesu kroppsdelar, troligen samtidig med den förra, men aldrig tillskrifven Birgitta. Denna red. finnes bevarad i följ. handskr.: 1. Cod. Holm. *A 49* (fr. midt. 1400-t.). 2. *A 29* (se *E* här ofvan). 3. Cod. Holm. *A 43* (fr.

1501—27). 4. Cod. Holm. *Birg. Andersd. rs bönbok* (fr. omkr. 1520). Den är ännu *utgifven*.

294. Femton domedagstecken.

Aff fämptan teknom fore doma dagh. (Öfvers. fr. lat.)

Hdskr. Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50).

Edit. G. Stephens, Herr Ivan Lejonriddaren (SFSS. 5), 1845—49, Inledn. s. LXXXVII.

Lat. orig. har tit.: »Quindecim signa ante diem iudicii».

Jfr G. Nölle, Die Legende von den fünfzehn Zeichen vor dem jüngsten Gerichte, i Paul-Braunes Beiträge 6 (1879) s. 413—76.

H. Schück, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 172.

295. GERSON, Om djäfvulens frestelse.

Mesther Johannis Gerson bock aff dyäffwlsens frästelse. (Öfvers. 1493 af »scholasticus» Ericus Nicolai.)

Hdskr. Ingen känd.

Edit. Orig.-uppl. (vårt äldsta tryck på svenska) tr. i Stockholm hos Joh. Smedh år 1495. (Exemplar unicum i K. Bibl.) — Fotolitogr. aftr. efter det enda kända ex. Sth. 1876. 8:o. — (1), 49 s. = SFSS. 21. (= H. 66.)

Orig:s förf. var kansleren vid Paris univ. Jean Gerson (d. 1429). Den sv. öfvers. företogs på föranstaltande af ärkeb. Jacob Ulfsson. Jfr G. Stephens, On the dialect of the first book printed in Sweden. Ups. 1880. 4:o.

J. H. Schröder, Incunabula artis typogr., 1842, s. 12.

G. E. Klemming, Sveriges bibliogr. 1481—1600, Ups. 1889, s. 58 f.

296. Guds tillkomst och födelse.

Aff gudz tilkwämpd oc hans födhilse.

Hdskr. Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50).

Edit. G. Stephens, Fornsv. legend. (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 31—36.

297. Homilier. (Enstaka.)

En samling af prof på svenska predikningar från medeltiden är utg. af J. E. Rietz såsom *Bihang* till hans ed. af »Svensk järteckens postilla», Lund 1850, s. 91—168 (se N:o 298).

Hdskr. A. Cod. Linc. 20, 4:o Kyl. (trol. fr. sl. 1400-t.). —

B. Cod. Linc. 59, 4:o Kyl. (trol. oriktig uppgift af Rietz

möjligen = cod. Linc. 47, fr. omkr. 1500). — C. Cod. AM. 787, 4:o (fr. börj. 1400-t.).

De i nämnda bihang intagna homilierna äro på: 1. Juldagen (efter cod. A), s. 91—99. — 2. Första söndagen i fastan (efter B), s. 100—06. — 3. Första sönd. i advent (efter C), s. 107—15. — 4. Sönd. septuagesima (efter A), s. 117—26. — 5, 6. Tredje sönd. i fastan (2 st., efter A och B), s. 227—43. — 7. Första sönd. i advent (efter A), s. 144—54. — 8. Andra sönd. i adv. (efter d:o), s. 155—64. — 9. Nyårsdagen (oafslutad; efter d:o), s. 165—68. Af dessa är N:o 3 äfven utg. af G. E. Klemming i Sv. medelt. postillor (SFSS. 23) D. 1, 1879, s. 3—10.

298. Järteckens postilla.

Svensk järteckens postilla. Efter en gammal *hdskr.* fr. Norrige första gången utg. af J. E. Rietz. Lund 1850. 8:o. — (2), 168 s. (Först utg. ss. akad. afh.) Inneh. (s. 91—168) såsom bihang nio prof på svenska homilier (se N:o 297).

Hdskr. Cod. Holm. 4:o (vid utgifvandet tillhörig en enskild person i Norge), 2-spaltad; defekt i börj. o. slutet. Om tid och ort för nedskrifvandet är ingenting nämnt i *hdskr.*, men enl. anteckning därstädes af P. A. Munch härrör den fr. midten ell. senare hälften af 1400-t.

299. H. MECHTILD, Uppenbarelser.

H. Mechtilds uppenbarelser (Liber spiritualis gratiæ), öfvers. från latiniet år 1469 af Jöns Budde. Efter gamla handskrifter utg. af R. Geete. Sth. 1899. 8:o. — (2), XLV, 394 s. = SFSS. 32. (= H. 116, 117.)

Hdskr. A. Cod. Holm. *A 13* (skr. strax före 1500), den enda bevarade och (så när som på slutet) fullständiga *hdskr.* af hela boken, sedan det Åbo Univ.-bibl. fordom tillhöriga ex. förstörts i Åbo brand 1827. — Spridda kap. i en från cod. A skiljaktig öfvers. finnas i följ. *hdskr.*

B. Cod. Lund. *Bergman.* (fr. omkr. 1420), inneh. ett stycke af 1:a bokens kap. 52. — C. Cod. AM. 422, 12:o (fr. sista fjärded. 1400-t.), inneh., utom »25 pater noster», 1:a bokens kap. 86 (»tre ave»), hvilket kap. äfven ingår i de följande 4 *hdskr.* (bönböckerna *D—G*). — D. Cod. Holm. *A 37* (fr. 1501—08), inneh., utom nämnda kap. 86

i 1:a boken, samma boks kap. 40 (»fem böner om Kristi uppståndelse»). Samma två kap. ingå likaledes i E. Cod. Holm. *A 38* (fr. omkr. 1500), F. Cod. Holm. *A 43* (fr. 1501—27) och G. Cod. Holm. »Birgitta Andersdotters bönbok» (fr. omkr. 1520). Denna sistnämnda inneh. därtill samma boks kap. 39 äfvensom stycket om »25 pater noster». — H. Cod. Holm. *A 9* (fr. omkr. 1480—1500), inneh. 1:a bokens kap. 66 och 67. — I. Cod. Holm. *A 3* (fr. 1502), inneh. 12 hela kapitel, afskrifna direkt efter cod. *A*.

Edit. Texten i den ofvannämnda cod. *A* utgör hufvuddelen (s. 3—358) af här ofvan citerade edit. (*a*). De spridda kapitlen äro utg. i följ. textpublikationer.

b) J. E. Rietz, *Legenda S. Mechthilde*. Fragm., i SS. 1, 1842, s. 300. (Bok 1: kap. 52 efter cod. *B*.)

c) G. E. Klemming, *Bonaventuras betrakt.* (SFSS. 15), 1859—60, Inledn. s. VI. (1: 52 efter cod. *B*.)

d) R. Geete i ofvannämnda uppl. s. 379—91. (1: kap. 39, 40, 52, 66, 67 o. 86 samt »25 pater noster» efter cod. *BCFGH*.)

Jfr *H. G. Porthan*, *Historia Bibl. R. Acad. Aboënsis*, 1787, s. 184 ff. Omtr. i förf:s *Opera selecta* 3, 1867, s. 143 ff.

H. Schück, *Bibliografiska och litt.-historiska anteckningar*, 1896, s. 134.

300. Om ocker.

Om ocker. Tio spørsmål.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, *Själens tröst* (SFSS. 19), 1871—73, s. 489—92.

301. Parafraas öfver fem Mose böcker.

Hdskr. A. Cod. Havn. St. Kong. Bibl. (Thotts saml. N:o 4, 4:o), fr. 1430—50, trol. skr. i Vadstena. — B. Cod. Holm. *A 1* (fr. 1526; i vissa fall ålderdomligare än föreg.).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt:s bibelarb. (SFSS. 9) D. 1, 1848—55, s. 1—509. (Efter cod. *A* med utdrag o. utförliga var. efter *B*, särsk. s. 514—40, 543—54, 556, 557—58, 559—74.)

Utdr. A. Noreen, *Altschwed. Leseb.*, 1892—94, s. 77—78. (Enl. cod. *A*.)

Utgör en sammandragen öfvers. fr. latin af 5 Mose böcker med fortlöpande kommentar jämte historisk inledning (judafolkets historia) och tvänne afhandlingar (en bibel-filosofisk i början och en om Mose lag i slutet). Då intet utländskt orig. anträffats, har det förmodats att här torde föreligga en öfvers. af början till det nu förlorade latinska verket »Concordantia super totam bibliam», förf. af Birgittas bikt-fader mr Mathias (d. omkr. 1350). Öfversättaren är obekant, men tanken på Mathias själf är ej utesluten. Jfr *G. E. Klemming*, anf. arb. 1, s. 575 ff. *H. Schück*, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 153 ff.

Jfr *R. Nyerup*, *De fem Mose-Böger paa Svensk*. Et 300 Aar gammelt Manuscript paa det Kgl. Bibl. [Kbh], i Skandin. Museum 1800, s. 152—70.

K. F. Söderwall (textkrit.) i *Antiqv. tidskr. f. Sv.* 6: 4 (1881) s. 5—8.

302. Sjunde budet.

Utläggning af Sjunde budet i fem spørsmål.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, *Själens tröst* (SFSS. 19), 1871—73, s. 429—33.

303. Själens kloster.

Clastrum anime, siälennas andelikit closter. (Öfvers. 1480 i Nådendal af Jöns Budde.)

Hdskr. A. Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.). —

B. Ett fragm. i cod. Ups. *C 50* (fr. sen. h. 1400-t.).

Edit.

a) J. E. Rietz, SS. 3, 1844, s. 1—103. (Efter cod. *A*.)

b) F. A. Dahlgren, *Skrifter t. läsn. f. klosterfolk* (SFSS. 20), 1874—75, s. 29—136. (Efter cod. *A*.)

Denna allegori är ej öfvers. från Hugo de S:to Victore, hvars bok »De clastro animæ» ej har någon likhet med denna. — Lat. orig. till vår öfvers. återfins i cod. Ups. *C 26*.

Jfr *H. Schück*, *Själens kloster*, i *Samlaren* 6 (1885) s. 63—65.

304. Speculum virginum.

Speculum virginum — Jungfruspegel — öfvers. från latinet af Mathias Laurentii, munk i Vadstena. Efter den enda kända hdskr. utg. af R. Geete. Sth. 1897—98.

8:o. — XXVII, 618 s. = SFSS. 31. (= H. 111, 113, 115.)

Hdskr. Cod. Holm. *A 8* (fr. omkr. 1500).

Lat. orig. förf. omkr. 1100 af en anonym munk i bened.-klostret Hirsau. Sv. öfvers. gjord vid tiden 1473—86.

305. SUSO, Gudelig snilles väckare.

Henr. Susos Gudelige snilles väckare (Horologium æternæ [ell. divinæ] sapientiæ). Efter gamla *hdskr.* utg. af R. Bergström. Sth. 1868—70. 8:o. — XII, (1), 478 s. = SFSS. 18. (= H. 50, 53, 54.)

Hdskr. Två red. kända, en utförlig i 2 böcker (*a*) och en förkortad bearb. utan bokindelning (*b*), motsv. bok 1: k. 1, 3, 4, 5, 10, 13, 14 o. bok 2: k. 3, 4, 6, 7 i red. *a*. Af *a* finnas följande *hdskr.*: *A.* Cod. Holm. *A 4* (fr. sl. 1400-t.; fullst. i 2 böcker om tillsamman 27 kap.). *B.* Cod. Holm. *A 3* (fr. 1502; inneh. 4 st. utdrag i lektier). — Af *b* finnas följ.: *C.* Cod. Holm. *A 27* (fr. sen. h. 1400-t.; inneh. 11 kap.). *D.* Cod. Holm. *A 49* (fr. midt. 1400-t., senast 1442) har å 6 blad några hithörande stycken (ej använda). Dessutom finnas af red. *b* två st. utdrag i form af lektier i ofvannämnda cod. *A 3 (B)* äfvensom i ett fragm. (4 blad in 4:o) i Helsingfors Univ.-bibl. — Dessa *hdskr.* äro af utg. begagnade sålunda: Cod. *A* är aftryckt s. 2—380 och cod. *C* s. 381—462.

Orig. »Horologium æternæ sapientiæ», förf. 1338 af Heinrich v. Berg, kallad *Suso* (d. 1365), under form af ett samtal mellan Sapientia (»Snillen») och Discipulus, öfversattes fr. latin till sv. i sin helhet vid slutet af 1400-talet.

Jfr (för textkrit.) *K. F. Söderwall*, Smärre bidrag till textkritiken af sv. medelt.-skrifter, Antiqv. tidskr. f. Sv. 6: 4 (1881) s. 16—23.

306. Tio Guds bud.

Tio Guds bud (i öfversikt).

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), fr. omkr. 1430.

Edit. G. E. Klemming, Själens tröst (SFSS. 19), 1871—73, s. 534—45.

307. Tolf mästare af Paris.

Tolf meystara af Paris.

Hdskr. Cod. Ups. *C 390* (= Sermon. 135), skr. i Vadstena efter 1420 af ell. genom Gervinus Petri, d. 1445.

Edit. H. Schück, Samlaren 6 (1885) s. 156—59.

Utgör en samling af religiösa sentenser, lagda i de 12 mästars mun. Bearb. efter ett tyskt orig. fr. 1300-t., utg. af W. Wackernagel i Haupts Zeitschr. f. deutsch. Alterth. 4 (1844) s. 496—500. Kanske var Gervinus Petri själf bearbetaren. (Jfr *Schück*, anf. st. s. 156.)

308. Utläggning af Tio Guds bud.

Hdskr. *A.* Cod. AM. 787, 4:o (fr. börj. 1400-t.). — *B.* Cod. Holm. *A 27* (fr. sen. hälft. 1400-t.). — *C.* Cod. Holm. *A 33* (fr. omkr. 1450). — *D.* Cod. Ups. *C 61* (fr. börj. 1500-t.; = cod. *C*).

Edit. G. E. Klemming, Sv. medelt:s postillor (SFSS. 23) D. 1, 1879, s. 313—21 (efter cod. *A*), och D. 2, 1880, s. 162—76 (efter cod. *B*; utdrag och var. ur cod. *C* ibid. 2, s. 299—302).

309. En Vadstenanunnas bönbok.

En Wadstena-nunnas bönbok. Efter en *hdskr.* på Köpenhamns Univ.-bibl. första gången utg. med inledning och ordförklaringar af J. E. Rietz. Med en facsimile. Lund 1842. 8:o. — (2), XXVIII, 36 s. (Äfven utg. såsom akad. disp.)

Hdskr. Cod. AM. 422, 12:o, fr. sista fjärded. 1400-t. (Enär *hdskr.* är sammansatt af 6 skilda bönböcker, af hvilka några ej äro skrifna för nunnor, är titeln mindre lyckligt vald. Texten är dessutom vårdslöst utgifven, hvadan den kommer att ånyo tryckas i en för SFSS. afsedd samling »Svenska böner från medeltiden».)

310. Om ödmjukhet.

Af ödhwiukt oc aff tolf ödhmywktenna trappom.

Hdskr. *A.* Cod. Holm. *A 49* (fr. midt. 1400-t., senast 1442). — *B.* Cod. Holm. *A 27* (fr. sen. h. 1400-t.). — *C.* Cod. Linc. 39, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.; def. mot slutet).

Edit.

- a) J. E. Rietz, SS. 3, 1844, s. 166—72. (Efter cod. C.)
 b) F. A. Dahlgren, Skrifter t. läsn. f. klosterfolk (SFSS. 20), 1874—75, s. 183—89. (Efter cod. C.)

Stycket är isolerad i cod. A, men ingår i de bägge öfriga i »Undervisning om Basilli och Benedicti regel», hvilken utläggning i cod. B tillskrifves Hel. Bernhard (jfr N:o 246).

f. Skrifter af historiskt, politiskt, biografiskt och geografiskt innehåll.

311. Om Alvastra och Nydala.

Om Alvastra och Nydala klostrens anläggning.

Hdskr. Cod. Linc. 43, fol. Kyl. (fr. 1513—27).

Edit.

- a) Linköpings Bibls handl. 1 (1793) s. 92.
 b) C. Annerstedt, SRS. III II, 1876, s. 297.

312. Arvid Trolles anteckningar.

Arvid Trolles kalendarium och kronologiska anteckningar.
 (På blandad lat. och svenska.)

Hdskr. Cod. Holm. B 4 (»Arvid Trolles lagbok», fr. omkr. 1450 o. senare).

Edit. E. M. Fant, SRS. I I, 1818, s. 233—35 o. 236—37.

313. Danaholmsmötet.

(Handlar om gränsregleringen för Vestergötland i k. Emunds tid.)

Hdskr. A. Cod. Holm. B 59^I (fr. 1281—90). — B. Cod. Holm. B 58 (fr. omkr. 1350). — C. Cod. Holm. B 10^{III} (fr. sen. hälft. 1300-t.), har blott slutet af Danaholmsmötet, sammanfogadt med »Vestergötlands gränsorter» (se N:o 334). — D. Cod. Holm. B 6 (fr. sen. h. 1300-t., ngt yngre än föreg.), äfven här förenadt med VG:s gränsorter. — E. Cod. Holm. D 4 (fr. 1430—50). — F. Cod. Holm. D 26 (fr. omkr. 1455 ell. ngt senare).

Edit.

- a) J. Messenius, Två små gamle Sveriges och Göthes chronikor, 1615, s. 55 ff. Nya uppl:or 1643 o. f. s. 47 ff. (Efter cod. F.)
 b) G. Stiernhielm, Västgötha laghbook, 1663, s. 98—99. (Efter cod. A.)
 c) E. M. Fant, SRS. I I, 1818, s. 250. (Efter cod. F.)
 d) Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. 67—68. (Efter cod. A med var. ur de öfriga fem.)
 e) Sv. Dipl. 1, 1829, s. 28 ff.
 f) Schwartz-Noreen, Äldre VGL., 1876, s. 62. (Efter cod. A.)
 g) O. S. Rydberg, Sverges traktater 1, 1877, s. 46. (Efter cod. A med var. ur de fem öfriga.)
 h) G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (SFSS. Bil. 1881), 1868—81, s. 280. (Efter cod. A.)
 i) H. Vendell, Äldre Västgötalagen, 1897, s. 67. (Efter cod. A.)

Nysv. öfvers. I. Otman, Äldre Västgötalagen, öfvers. o. förkl., 1883, s. 96—98.

Fransk öfvers. L. Beauchet, Loi de Vestrogothie, trad. et annotée, 1894, s. 261.

Denna traktat, kanske den äldsta historiska uppsats från vår medeltid, i hvarje fall i afseende på hdskrs ålder, finnes utom i de nämnda sex hdskr. äfven i flere yngre (fr. 1400-t. och senare), i dessa i förfalskad form. Af de senare äro tre st. (1 förnorskad o. 2 fördanskade) skrifna med runor, hvarom se Collin-Schlyter, anf. arb. s. xxxvi f. Den »norska» texten (cod. Holm. C 14, fr. 1400-t.) är utg. af a) C. Örnhielm i Hist. Sveonum Goth:que ecclesiastica, 1689, s. 604—06; b) E. J. Björner, Cogitationes de orthographia linguæ Sviogothicæ, 1742, s. 60. Den »danska» texten fins i två hdskr. 1) Cod. AM. 28, 8:o, fr. börj. 1300-t., utg. af O. Worm i Regum Daniæ series . . ., Havn. 1642, s. 28—31, i fotolitogr. aftryck hos P. G. Thorsen, Codex runicus, 1877, s. 97—100, och 2) Cod. Holm. B 81, fr. 1500-t., utg. af J. G. Liljegren i Sv. Dipl. 1, 1829, s. 28—31. Alla de tre sistnämnda texterna äro använda ss. varianter af O. S. Rydberg Sv. traktater (se ofvan, ed. g).

314. Förteckning öfver fältslag mot danskarne.

Elenchus pugnarum cum Danis.

Hdskr. Cod. Linc. 43, fol. Kyl. (»Registrum ecclesie cathedr. Lincopensis», skr. delvis af Spegelberg, trol. efter diktamen af bisk. Brask, sål. omkr. 1513—27).

Edit.

a) Linköpings Bibls handl. 1 (1793) s. 90.

b) C. Annerstedt, SRS. III I, 1871, s. 33.

315. Gesta Danorum.

Aff Danmarkis konongom. (Början af en dansk sagohistoria.)

Hdskr. Cod. Holm. D 4 (fr. 1430—50).

Edit.

a) Handl. rör. Skand:s hist. 17 (1832) s. 23—25.

b) G. Stephens, Herr Ivan Lejonriddaren (SFSS. 5), 1849, Inl. s. LXXIV—LXXVI.

c) Varianter citeras hos M. Lorenzen, Gammeldanske kröniker, 1887, s. 2—8.

316. Guta saga.

Historia Gotlandiæ.

Hdskr. A. Cod. Holm. B 64 (fr. omkr. 1350; utgör äfven hufvudcodex för Guta lagh, se N:o 390). — B. En numera förlorad *hdskr.*, som innehållit både »sagan» och »lagen» i en äldre red. än föreg., öfversattes 1401 af hospitalsföreståndaren Struve i Visby till medelhögt. (delvis medellägt.), en öfvers., som återfinnes i cod. Holm. B 65 och är utg. af Schlyter, GotlL. s. 162—68. — C. Cod. Holm. D 2 (älsta delen, fr. 1470-t.), inneh. en senare omskrifning af st. 2 och 3 enl. Schlyter.

Edit.

a) J. Hadorph, Gothlandz-laghen på gammal Göthiska, Sth. 1687, fol., s. 47—53. (Efter cod. A; inneh. äfven sv. öfvers.)

b) K. Schildener, Guta-lagh ..., Greifsw. 1818, 4:o, s. 106—15. (Dåligt aftr. efter ed. a.)

c) C. J. Schlyter, GotlL. (SSGL. 7), 1852, s. 93—104. (Efter cod. A; med parallel nysv. öfvers.)

d) C. Sæve, Gutniska urkunder, 1859, s. 31—35, med »Anmärkningar» s. 67. (Efter cod. A.)

e) C. Annerstedt, SRS. III I, 1871, s. 9—12. (Efter cod. A.)

Utdr.

a) O. S. Rydberg, Sverges trakt. 1, 1877, s. 39—40 o. 70—71 (endast kap. 2 o. 6, efter cod. A.)

β) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 37—40. (Enl. cod. A.)

317. HEMMING GADS oration mot danskarne.

Oratio contra Danos. (Uppgifves hafva hållits i Kalmar 1509 eller 1510.)

Hdskr. Ingen orig.-*hdskr.* bevarad. Af den sv. texten finnas 2 redaktioner: en kortare (ursprungligare), A, och en vidlyftigare, B, hvardera i 2 varianter (a, b). A a (utgörande endast den första, kortare, afdelningen af talet) finnes bevarad i en Ups.-*hdskr.*, 9 blad, af C. G. Nordins hand, afskr. »ex cod. Reg. Gymn. Geval.» (den sen. förstörd vid Gefle brand 1869, men dessförinnan omnämnd af E. M. Fant i hans disp. »De Gymnasio R. Gevaliensis», Ups. 1788, ss. tillhörande Laur. Petris krönika i ett ex. utskrifvet 1593 af Elias Caroli Medelpadius). — A b, 18 bl., yngre till språkformen än föreg., men fullst., nu i Riksark.; afskrift därpå i 2:dra hand af O. Sundel (d. 1829). — Red. B är känd i tvänne afskrifter: B a, fr. sl. af 1500-t., förvaras i Ups. Univ.-bibl. bland Collocanea Hogenskildii Bjelke, T. 2: bl. 594—608. Afskr. är tydligen gjord efter ett äldre (svårläst) mskrpt och kan, på grund af de många olikheterna, ej vara öfversatt från Joh. Magni's lat. text. B b är en afskr. fr. sl. 1500-t., nu i Riksark. Handskrifternas förhållande är följande. Orig.-codex är A:s urkälla (hvaraf vi äga kvar afläggar i Nordins och Sundels afskrifter). Denna källa har utvidgats till B:s urskrift, ett sekundärt alster, hvaraf vi bl. a. hafva en aflägg i Bjelkes afskrift. Från B härflyter åter den lat. öfvers., som återfinnes hos Joh. Magni.

Edit. C. Annerstedt, *Oratio Hemmingi Gadd contra Danos in senatu anno 1509 habita*, SRS. III I, 1871, s. (43—) 47—67. (De två bästa texterna tryckta parallelt.)

Lat. texten (i mycket olik den svenska) först utg. af *Joh. Magni*, *Historia de omnibus Gothorum Sveonumque regibus*. (Ed. princ.) Romæ 1554, fol., s. 753—76.

Jfr *E. Hildebrand*, *Hemming Gads oration mot danskarne*, i (Sv.) *Hist. tidskr.* 6 (1886) s. 235—40.

L. Daae, (Norsk) *Hist. Tidsskr.* 2. Række. 5 (1886) s. 238—44.

H. Schück, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 140—42.

—, (Sv.) *Hist. tidskr.* 11 (1891) s. 315—16.

E. Petersen, (Dansk) *Hist. Tidsskr.* 6. Række. 4 (1892/94) s. 464—73.

318. Kristne konungar i Sverige.

Vestgötalagens kristna konungalängd. — *Catalogus regum Sveciæ ab Olavo Skötkonung ad Ericum Láspe* (1222).

Hdskr. A. Cod. Holm. B 59^{III} (fr. omkr. 1325), skr. af 4—5 händer. — B. Cod. Holm. D 4 (fr. 1430—50).

Edit.

a) VGL. ed. G. Stiernhielm, 1663, s. 93—95. (Efter cod. A.) — (Lat. öfvers. af J. Loccenius 1693.)

b) *Vestustus catalogus regum Svio-Gothicorum*. Diss. acad., præf. Joh. Ihre. Ups. 1752—55. (Med Loccenii lat. öfvers.) — Sv. texten, endast aftryck efter Stiernhielms ed. utan jämförande af cod. A., klandrades af A. v. Stiernman i hans »Tal om de lärda vettenskapers tilstånd», 1758, s. 80, hvaraf framkallades ännu en efter samma *hdskr.* [af C. J. Strand] utg. uppl. näml. i:

c) »Brefväxling emellan tvänne vänner», *Sth.* 1759, s. 32—44. (Ej håller denna text korrekt.)

d) E. M. Fant, SRS. I I, 1818, s. 7—13. (Efter cod. A och B.)

e) Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. 298—303. (Efter cod. A med var. ur B.)

f) *Handl. rör. Skand:s hist.* 17 (1832) s. 19—25. (Efter cod. B.)

g) G. E. Klemming, *Småstycken på forn sv.* (SFSS. Bil. 1881), 1868—81, s. 276—79. (Efter cod. A.)

En gammal lat. öfvers. och forts. af ofvanstående svenska konungalängd finnes bevarad i Riksark:s cod. A 17 och är utgifven af bl. a.:

1) E. Benzelius, *Monumenta hist. vet. eccl. Sv.-Goth.*, Ups. 1709—10, s. 69—71. (Äfven randtillägg äro där införda i texten och en hednisk konungalängd, af senare hand, tillfogad. Felen upprepas i följ.)

2) E. M. Fant, SRS. I I, 1818, s. 15—16.

3) J. Ihre i nyssnämnda diss. s. 34—38. (Aftryck af Benzeli text.)

4) Collin-Schlyter, VGL., s. 298—304 (parallelt tr. under sv. texten).

Fransk öfvers. L. Beauchet, *Loi de Vestrogothie*, trad. et annotée, 1894, s. 433—36.

319. Fragment af en svensk konungalängd.

En hednisk konungalängd (fragm.) och en kristen d:o t. o. m. Albrekt.

Hdskr. Cod. Holm. B 17 (fr. förra h. 1400-t.).

Edit. Bägge längderna utg. af E. M. Fant, SRS. I I, 1818, s. 5 och 17—18.

Den förra (hedniska) längden dessutom af

a) E. M. Fant, *Specimen scriptorum rerum Svecicarum medii potissimum ævi ex collectionibus Nordinianis*. Diss. acad. Ups. 1815. 4:o. S. 7—8. (Efter nämnda B 17.)

b) G. Storm, *Monumenta historica Norvegiæ*, Kria 1880, s. 226—28. (Jfr *ibid.* s. XVIII.)

Ett fragm. af en (kristen) konungalängd t. o. m. Magnus Eriksson finnes i ett utgifvet fragm. af Östgötalagen (1 bl. fr. sl. 1400-t., som äfven inneh. fragm. af en rågångförteckning). Se *Schlyter*, *Magnus Erikssons Landslag* (SSGL. 10), 1862, s. lv. — Utgifna konungalängder t. o. m. Karl Knutsson finnas dessutom i 1) cod. Ups. Lag N:o 20 (midt. af 1400-t.) och 2) en cod. Skokl. fr. sl. af 1300-t. (se *Schlyter*, *Söderm.-lagen*, 1838, s. xiv ff.)

320. Konungens ingälder af Vestergötland.

Konungx vtskyller af ärliko oc godho landhe västergötlandh. [Bih. till VGL.]

Hdskr. Cod. Ups. Lag N:o 18 (enda kända *hdskr.*, fr. förra h. 1400-t.).

Edit. Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. 345—47.

Fransk öfvers. L. Beauchet, Loi de Vestrogothie, trad. et annotée, 1894, s. 449—51.

321. K. Kristierns handel.

Danske kong Christierns handel. (Smädeskrift mot Kristiern I.)
Hdskr. Cod. Ups. (*Stjernelds* saml.), från sl. af 1400-ell. börj. af 1500-t.

Edit.

a) Handl. rör. Skand:s hist. 5 (1818) s. 3—17.

b) Dipl. Dalekarl. 1, 1842, s. 115—20. (Afr. efter a.)

322. Lagmän i Vestergötland.

Namn þerræ mannæ ær wæstrægötlanz lagh görðþo oc fram förðþo.

Hdskr. Cod. Holm. *B 59^{III}* (fr. omkr. 1325). Af denna hdskr. finnas dessutom följ. tre yngre afskrifter: *α.* Cod. Ups. *R 716* (Þorsteinssaga Vikingssonar på isl., som äfven inneh. en af J. Rugman 1663 efter *B 59* gjord afskr.). — *β.* Cod. Holm. *B 62* (L. Bures afskr.). — *γ.* Cod. Ups. Lag N:o 3 (fr. 1600-t.).

Edit.

a) G. Stiernhielm, Wästgötha laghbook, 1663, s. 96—97.

b) O. Rabenius, De antiquis Westro-Gothiæ legiferis. Diss. acad. Ups. 1769. (Efter en af R. Brocman gjord afskr. af *B 59* jämte Loccenii lat. öfvers. och egna anm:r.)

c) Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. 295—97. (Ingår här i afd. IV: 14.)

d) A. Noreen i Væsgöta laghbok, ed. Börtzell o. Wieselgren, 1888—89, Bih. s. (9)—(10).

Fransk öfvers. L. Beauchet, Loi de Vestrogothie, trad. et annotée, 1894, s. 430—33.

323. MARGARETA CLAUDDOTTER, Birgitta-krönika.

Krönika om S. Birgittas släkt. — Chronicon de genere et nepotibus S. Birgittæ.

Hdskr. A. Cod. Linc. 89, fol. Kyl. (fr. börj. 1500-t.). — B. Cod. AM. 191, fol. (»Cod. Askaby.»), fr. 1492. — C. Cod. Holm. »Birgitta Andersd:rs bönbok» (fr. 1520-talet), inneh. ett sammandrag (dock med några själfständiga tillägg) af red. i de båda föreg. — Af krönikan förekomma dessutom utdrag (något vidlyftigare än i C) i följande två sentida hdskr.: D. Cod. RA. *H 6* (Peder Thureson Bjelkes anteckn:r fr. omkr. midten af 1500-t.). — E. Ett fragm. på 2 bl. vid slutet af cod. Holm. *D 27* (fr. sl. 1500-t.), där äfven andra källor än Marg. Claud:rs krönika anlitas.

Edit.

a) J. G. Örnewinge, Genealogia Brahæa, 1647, s. 39—42. (Efter cod. C; krönikan aftryckt in extenso, hvarvid af utg. tillfogats personalhistoriska tillägg, tryckta med mindre typer. I den ibid. s. 13—16 tryckta latinska öfvers. af den nämnda fsv. texten har allsammans, utan angifvande af interpolationerna, tryckts i ett sammanhang och med samma typer, till följd hvaraf Örnewinge rent af blifvit beskyld för ett litterärt falsarium. Ö:s källa uppges i SRS. III II, s. 207 oriktigt vara cod. E.)

b) E. Benzelius, Margarethæ Nicolai filiæ, abbatissæ Vadstenensis, de S. Birgitta chronicon, ex codd. mss. erutum, versione [latina] et notis illustratum. Diss. acad. (resp. N. H:son Dal). Ups. 1710. 4:o. — (4), 36 s. + 8 sp. (numrer. 37—44). — (Efter cod. A med var. ur B.)

c) J. E. Rietz, Margarethæ Nicolai filiæ de S. Birgitta chronicon, i SS. 3, 1844, s. 195—219. (Efter cod. A med var. ur B.)

d) C. Annerstedt, Chronicon de genere et nepotibus S. Birgittæ auct. Margaretha Claudotter, i SRS. III II, 1876, s. 207—16. (Efter cod. A med texten i cod. E parallelt aftryckt s. 209—10 o. 212—16, äfvensom några var. efter C — i Örnewinges aftryck — och D.)

- e) R. Geete, Om hel. Birgittas släkt, i Hel. mäns lefverne (SFSS. 34), 1902, s. 275—80. (Efter cod. C.)
Utdr. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 104—07. (Enl. cod. A.)
 Förf., Marg. Clauddotter (fr. Söderköping), var abbedissa i Vadstena, död 1486. Krönikan handlar nästan uteslutande om Birgittas släkt.
324. PEDER MÅNSSON, Sjökonsulat.
 Sjökonsulatet, öfvers. af P. Månsson från den urgamla sjö-rätten, kallad »Consulatus maris». (En sjö rätt för Medelhafvet. De 2 sista kapitlen äro original.)
Hdskr. Cod. Linc. N:o 92 Benz. (P. Månssons originalhdskr. fr. 1522).
Edit. Ej i sin helhet utgifvet.
Utdr. Kap. 1, 39, 40, 54, 60, 66, 115, 132, 136—138 utg. af G. O. Hyltén-Cavallius i Peder Månssons Stridskonst och Stridslag (SFSS. 3), 1845, Inledn. s. XI—XVII.
325. —, Stridskonst och Stridslag.
Hdskr. Cod. Linc. N:o 92 Benz. (Peder M:sons egenhänd. hdskr. fr. 1522). Två afskrifter äro kända: *α.* R. Brocmans i Kongl. Bibl., och *β.* L. F. Rääfs i Krigsvet.-akad:s bibl.
Edit. G. O. Hyltén-Cavallius. Sth. 1845. 8:o. — (8), OVI, (2), 78 s. + facsim. = SFSS. 3. (= H. 3.)
 Om de rimmade inledningarna se N:o 88.
326. Prosaiska krönikan.
 Sveriges krönika (vanligen kallad den Prosaiska) från Gogt. o. m. Karl Knutsson (1450) samt utdrag ur Danmarks krönika.
Hdskr. A. Cod. Holm. *D* 26 (skr. något efter midten af 1400-t., dock ej orig.; 1 blad fattas). — B. Cod. Holm. *Verel.* (fr. 1457; slutet fattas). — C. Cod. Holm. *D* 3 (fr. 1476; defekt). — D. Cod. AM. 191, fol. (»Cod. Askaby», fr. 1492; början saknas). — E. Cod. Holm. *D* 5 (fr. börj. 1500-t.). — F. Cod. Linc. 54 Benz. (42, 4:o Kyl., fr. börj. 1500-t.; defekt). — G. En förlorad hdskr., hvarur J. Bureus afskrifvit ett förloradt blad, det

5:te, i cod. *A* här ofvan. — H. En likaledes förlorad hdskr., efter hvilken Messenius tryckt kap. 1—4 o. 17—20 i sin edit., *a* här nedan. — I. Cod. Linc. 78 Benz. (59, 4:o Kyl.), fr. sl. 1500- ell. börj. 1600-t.; början fattas. — K. Cod. Holm. *D* 8 (»Cod. Aurivill.» fr. börj. 1600-t.).

Edit.

- a) J. Messenius, Två små gamle Sveriges och Göthes chrönikor, 1615, s. 1—81. Nya uppl. 1643 o. senare. (Kap. 1—4 o. 17—20 efter cod. *H*, kap. 22—43 efter cod. *E*, kap. 5—16 o. 21 efter en dansk öfvers. af Snorres Konungasagor.)
 b) E. M. Fant, SRS. I I, 1818, s. 240—51. (Efter cod. *A* med ett stycke, ib. s. 250—51, ur *E*.)
 c) G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (SFSS. Bil. 1881), 1868—81, s. 217—96. (Efter cod. *A* med var. ur *B—F*.)

Utdr. G. Storm, Sagnkredsene (se nedan) s. 227—28.

Krönikan, så godt som det enda försöket i svensk rikshistoria under medeltiden, ehuru nästan utan historiskt värde, är bygd på följande källor: Adam af Bremen, Jordanes, Rodericus Tole-tannus »De rebus Hispaniæ», den fornsv. Didrikskrönikan, Registrum Upsalense af 1344 (cod. Riksark. *A* 17), Catalogus regum Sueciæ ad 1333 (i cod. Holm. *B* 17), Historia Norvegiæ, VGL:s konungalängd (se N:o 318), Danaholmsmötet (se N:o 313), franciskanernas annaler och de s. k. »Annales Esromenses» (cod. AM. 841, 4:o). Författad vid år 1452 eller något senare, dock före 1457, af en gråbroder (franciskan) i Riddarholmaklostret.

Jfr *P. A. Munch*, Kilderne til Sveriges Historie i den förchristelige Tid, i Annaler f. nord. Oldkynd. og Hist. 1850, s. 315—29. Omtr. i Saml. Afhandl. 2, 1874, s. 495—505.

G. Storm, Sagnkredsene om Karl d. store og Didrik af Bern, 1874, s. 140—41.

G. v. d. Ropp, Zur deutsch-skandinav. Geschichte des XV. Jahrs, 1876, s. 160—66.

G. E. Klemming, ofvan anf. arb., s. 292—93.

H. Schück i Samlaren 6 (1885) s. 60—62.

—, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 125—27.

— o. *Warburg*, Illustr. sv. litt.-hist. 1, 1896, s. 157—58.

327. Rågångsbefskrifning.

Befskrifning öfver gränserna mellan Sverige och Norge. (Utgör pingmala B. fl. xv af HelsL.)

Hdskr. Se under Helsingelagen (N:o 392).

Edit.

a) C. J. Schlyter, HelsL. (SSGL. 6), 1844, s. 93.

b) O. S. Rydberg, Sverges trakt. 1, 1877, s. 250.

328. Skara biskopslängd.

Chronicon vetus episcoporum Scarensium. (Författad något före 1250; behandlar de 17 första biskoparne i Skara.)

Hdskr. Cod. Holm. B 59^{III} (Äldre VGL.: Vidhemsprästens hand; fr. omkr. 1325).

Edit.

a) G. Stiernhielm (med oriktig rubrik: »Om christne biscopar i Swerike») i ed. af VGL., 1663, s. 95—96.

b) Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. 304—07.

c) C. Annerstedt, SRS. III II, 1876, s. 112—15.

Fransk öfvers. L. Beauchet, Loi de Vestrogothie, trad. et annotée, 1894, s. 436—39.

329. STEN STURES tal inför Upsala kapitel.

Sten Stures tal till ärkeb. Jacob Ulfsson i närvaro af capitulares och några riksens råd, 1495.

Hdskr. Cod. RA. J 8, fol. (»Sten Stures registratur»).

Edit.

a) E. M. Fant, De meritis Jacobi Ulphonis. Diss. acad. Ups. 1784. 4:o. [Append.] 6 opag. sidor. (S. 9—10 uppges stycket hemtadt ur »en gammal codex» i Ups. Univ.-bibl.)

b) Handl. rör. Skand:s hist. 18 (1833), s. 23—34. (Efter ofvanst. cod. J 8.)

330. Sten Sture d. y:s släktförhållanden.

Anteckningar om Sten Sture d. y:s släkt- och arfsförhållanden, förf. af Birgitta Andersdotter fr. Lödöse (nunna i Vadstena 1491, d. 1532), skrifna omkr. 1529 på begäran af Sten Stures enka Christina Nilsson (Gyllenstjerna).

Hdskr. Endast yngre afskrifter kända. A. Cod. Wik (afskr. i Stureska kopieboken), trol. från sen. hälft. af 1500-t. — B. En med den förra samtidig afskrift i Riksarkivet.

Edit. Hist. handl. af Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. 1 (1861) s. 1—15.

331. Stockholms blodbad 1520.

Berättelse om Stockholmska blodbadet under k. Kristiern 1520. (Uppsatt af Jöran domprost, Peder Galle, scholasticus, och Eric Geting, cantor i Upsala, nedskrifven före midsommar 1523.)

Hdskr. Cod. Ups. (N:o 20 bland »Chronica Suecana», som innehålla Ol. Petri Chronicon, där detta tillägg upptager bl. 240—41).

Edit.

a) Handl. rör. Skand:s hist. 2 (1816) s. 1—12.

b) C. Annerstedt, SRS. III I, 1871, s. 68—70.

332. Tyskars öfvervåld på svenskar år 1389. (Käplingemorden.)

Omständelig berättelse huru the Svenske af Tyskarna blefvo i Stockholm forrådhne oc brände, år 1389. På samma tid scrifven.

Hdskr. A. Cod. Ups. C 2 (fr. sl. 1300-t.). — B. Cod. Ups. C 62 (fr. börj. 1500-t.; inneh. blott den första sjättedelen, 3 sidor, föga skiljaktig från cod. A).

Edit.

a) E. Benzelius (med ofvanstående »gjorda» titel) i Monumenta historica vetera ecclesiae Sveo-Goth., 1709—10, s. 62—68. (Efter cod. A, ehuru det ej angifvits af utg.)

b) E. M. Fant, SRS. I II, 1818, s. 212—15. (Efter cod. A.)

333. Vestergötlands allmänningar.

Västgötha almännigs scoghær.

Hdskr. A. Cod. Holm. B 59^{III} (fr. omkr. 1325). — B. Cod. Holm. B 10 (fr. sen. h. 1300-t.). — C. Cod. Ups. Lag N:o 20 (yngre hand fr. 1440-t.). — D. Cod. Holm.

D 4 (fr. 1430—50). — E. Cod. Linc. 4:o, perg. (fr. sen. h. 1400-t.). — F. Cod. Holm. *B 35* (fr. sl. 1400-t.).

Edit.

- a) G. Stiernhielm, *Västgötha laghbook*, 1663, s. 98. (Efter cod. *A*.)
- b) Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. 290—92. (Afd. IV: 11; efter cod. *A* med var. ur de öfriga.)

334. Västergötlands gränser.

Förteckning öfver Västergötlands gränsorter.

Hdskr. A. Cod. Holm. *B 59^{III}* (fr. omkr. 1325). — B. Cod. Holm. *B 10* (fr. sen. h. 1300-t.). — C. Cod. Holm. *B 6* (fr. sen. h. 1300-t.). — D. Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50). Codd. *B—D* ha detta stycke sammanfogadt med Danaholmsmötet (se N:o 313).

Edit.

- a) Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. 287—90. (Afd. IV: 10; efter cod. *A* med var. ur de öfriga.)
- b) O. S. Rydberg, *Sverges trakt.* 1, 1877, s. 47—48. (Efter *A* med var. ur de öfriga.)

335. Västergötlands kyrkor.

Västgöta kyrkior.

Hdskr. A. Cod. Holm. *B 59^I* (fr. 1280-t.). — B. Cod. Holm. *B 58* (fr. omkr. 1350). — C. Cod. Holm. *B 10* (fr. sen. h. 1300-t.). — D. Cod. Holm. *B 6* (fr. sen. h. 1300-t.). — E. Cod. Ups. Lag N:o 48 (fr. sl. 1400-t.), ngt olik de öfriga.

Edit.

- a) Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. 74. (Efter cod. *A* med var. ur *B—D*.)
- b) Schwartz-Noreen, *Äldre Västgötalagen*, 1876, s. 67. (Efter cod. *A*.)
- c) H. Vendell, *Äldre Västgötalagen*, 1897, s. 71—72. (Efter cod. *A*.)

Nysv. öfvers. I. Otman, *Äldre Västgötalagen*, öfvers. o. förkl., 1883, s. 105—06.

Fransk öfvers. L. Beauchet, *Loi de Vestrogothie*, trad. et annotée, 1894, s. 267.

336. Västgöta landskapsböters fördelning.

»Horo þinglot skal skipta.» (Om böters fördelning mellan Västergötlands häradar.)

Hdskr. A. Cod. Holm. *B 59^I* (fr. 1280-t.). — B. Cod. Holm. *B 58* (fr. omkr. 1350). — C. Cod. Holm. *B 10* (fr. sen. h. 1300-t.). — D. Cod. Holm. *B 6* (fr. sen. h. 1300-t.).

Edit.

- a) G. Stiernhielm, *Västgötha laghbook*, 1663, s. 84—85. (Efter cod. *A*.)
- b) Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. 69—70. (Efter cod. *A* med var. ur *B—D*.)
- c) Schwartz-Noreen, *Äldre VGL.*, 1876, s. 63—64. (Efter cod. *A*.)
- d) H. Vendell, *Äldre VGL.*, 1897, s. 67—68. (Efter cod. *A*.)

Nysv. öfvers. I. Otman, *Äldre Västgötalagen*, öfvers. o. förkl., 1883, s. 99—100.

Fransk öfvers. L. Beauchet, *Loi de Vestrogothie*, trad. et annotée, 1894, s. 262—63.

337. Vidhems sockenindelning.

Anteckningar om Vidhems sockens (i Västergötl.) indelning i tredingar o. s. v.

Hdskr. Cod. Holm. *B 59^{III}* (fr. omkr. 1325).

Edit. Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. 294—95. (Afd. IV: 13.)

g. Prosaromaner, sagor och berättelser.

α. Samlingar.

338. Prosadikter från Sveriges medeltid, utg. af G. E. Klemming. Sthm 1887—89. 8:o. — (1), 363, (1) s. = SFSS. 28. (= H. 91, 96, 97.)

Inneh. 1. Barlaam o. Josaphat. — 2. Sju vise mästare. — 3. Karl Magnus. — 4. Joan prest af India land. — 5. Herr abbtén.

Om använda handskrifter se de särsk. titlarne här nedan.

β. Enskilda stycken.

339. Herr abboten.

Aff abotum allum skemptan myklä.

Hdskr. A. Cod. Holm. *Verel.* (fr. 1457). — B. Cod. Holm. *D 3* (fr. 1476).

Edit.

- a) G. E. Klemming, Ant:s saml., 1868—73, s. 59—60. Ny uppl. 1880—82, s. 48—50. (Efter cod. A.)
- b) G. E. Klemming, Prosadikter (SFSS. 28), 1887—89, s. 353—55. (Efter cod. A med var. efter B.)
- c) A. Noreen, Altschwed. Lesebuch, 1892—94, s. 82—84. (Afr. efter ed. b.)

Utdr. Svenska magasinet, utg. af C. C. Gjörwell, 1766, s. 86 not. (Efter cod. B.)

Nysv. öfvers. A. U. Bååth, Nordmannaskämt efter medeltida källor, 1895, s. 167—69.

Utgör det enda exemplet på svensk goliardlitteratur och är helt visst en bearbetning fr. latinsk förebild. (En vidlyftig sådan fins i »Magister Golyas de quodam abbate».)

340. Alexander Magnus.

Alexander den stores krönika (på prosa; jfr N:o 67).

Hdskr. A. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), skr. i Vadstena omkr. 1430. Efter denna afskrifven i B. Cod. AM. 191, fol. (»Cod. Askabyensis»), fr. 1492.

Edit.

- a) J. E. Rietz, *Fabula Alexandri Magni Suecana* ... Diss. acad. Lundæ 1847—50. 8:o. Med paginering 54—74. (Efter cod. B.) — (Utgifven tillsammans med den under E. S. Brings præses publicerade diss. *Fabula Caroli Magni Suecana*, som upptager s. 1—53; se N:o 346, ed. a.)
- b) Ingår i *Sjärens tröst*, utg. af G. E. Klemming (SFSS. 19), 1871—73, s. 510—33. (Efter cod. A med var. ur B.)

Jfr *K. Kinzel*, Zur Kenntnis der Alexandersage im Mittelalter, i *Zschr. für deutsche Philol.* 15 (1883) s. 222—29.

341. Amicus och Amelius.

Aff Amelio oc Amico.

Hdskr. A. Cod. Holm. (f. d. *Engsö*), skr. i Vadstena omkr. 1430. — B. Cod. AM. 191, fol. (»Cod. Askabyensis»), fr. 1492 (afskr. efter A).

Edit. G. E. Klemming, *Sjärens tröst* (SFSS. 19), 1871—73, s. 450—70. (Efter cod. A med var. ur B.)

Jfr *E. Kölbjng*, Zur Ueberlieferung der Sage von Amicus und Amelius, i *Paul-Braunes Beiträge* 4 (1877) s. 271—314.

—, *Amis and Amiloun*, *Heilbr.* 1884, s. xcvi—cxxx (i *Altengl. Bibliothek Th. 2*); lat. prosatexten å s. xcvi—cx.

342. Barlaam och Josaphat.

Sagan om Barlaam och Josaphat.

Hdskr. Två red., den ena vidlyftig (a), den andra ett (äldre) kort sammandrag (b). A. Cod. Holm. *A 49* (fr. 1442 ell. ngt förr), inneh. red. a i öfversättarens eget koncept med många ändringar o. tillägg samt renskrift af början. — B. Cod. Ups. *C 528* (»Cod. Bildst.»), fr. 1420—50 (red. b).

Edit.

- a) G. Stephens, *Fornsv. legend.* (SFSS. 7) D. 1, 1847, s. 609—21. (Efter cod. B.)
- b) G. E. Klemming, *Prosadikter* (SFSS. 28), 1887—89, s. 3—110.

Sagan handlar om huruledes eremiten Barlaam omvänder prins Josaphat. Många »exempel» lagda i B:s mun. Denne senare är synonym med Buddha, hvars år 76 e. Kr. i Indien förf. biograf ombildades till kristen legend af en Joh. Damascenus (ovisst hvilken: den äldre lefde på 700-talet, den yngre omkr. 1090) och öfversattes till latin (senast på 1100-t.) samt därifrån bl. a. till fornorska 1250—57. Den sv. öfvers. (af okänd hand) gjordes trol. ngt före 1442 (*A 49* inneh. ss. nämndt konceptet). Dess början tyckes vara öfvers. fr. den norska sagan, det öfriga ett sammandrag af det lat. orig.

Jfr *H. Schück*, Öfversättaren af Barlaam och Josaphat, i *Samlaren* 6 (1885) s. 160—62.

—, *Sv. lit.-hist.*, 1885—90, s. 193 f.

G. Storm, Om Tidsforholdet mellem Kongespeilet og Stjörn samt Barlaams og Josafats Saga, i *Arkiv f. nord. filol.* 3 (1885/86) s. 83—88.

E. Braunholtz, Die erste nichtchristliche Parabel des Barlaam und Josaphat, ihre Herkunft u. Verbreitung. Halle 1885. 8:o. — VIII, 110 s.

343. Didrikskrönikan.

Sagan om Didrik af Bern.

Hdskr. A. Cod. Skokl. N:o 115, 116, 4:o (fr. börj. 1500-t.; något defekt). — B. Cod. Holm. *K 45* (fr. börj. 1500-t., daniserande; defekt, börj. o. sen. hälften saknas).

Edit. G. O. Hyltén-Cavallius, Sagan om Didrik af Bern. Sth. 1850—54. 8:o. — (2), XLV, 487 s. (Efter cod. A med var. ur B.) = SFSS. 10. (= H. 14, 15, 22.)

Utdr. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 102—03.

Didrikskrönikan utgör en något förkortad öfvers. af den fornorska Didrikssagan, efter en (nu förlorad) *hdskr.*, som 1449 hemförts från Norge af k. Karl Knutsson. Öfvers. gjord trol. 1454 (säkert 1449—57), hvarvid hänsyn möjligen äfven tagits till från Tyskland inkomna ballader öfver samma ämne.

Jfr [G. W.] *G[umæliu]s*, Om en gammal svensk handskrift [o: cod. A här ofvan] af Wilkina saga, i *Iduna* 10 (1824) s. 243—81. Tillägg af [Sv.] *H[ylande]r*, *ibid.* s. 282—87, hvarest redogöres för cod. B.

G. Storm, Sagnkredsene om Karl den store og Didrik af Bern hos de nordiske Folk, 1874, s. 132—60. (Se B N:o 777.)

H. Treutler, Zur Thidrekssaga, i *Germania* 20 (1875) s. 151—89.

G. Storm, Nye Studier over Thidreks saga. Kbh 1878. 8:o. (Ur Aarbøger f. nord. Oldk. og Hist. 1877.)

O. Klockhoff, Studier öfver Þidreks saga af Bern. Ups. 1880. 8:o. 26 s. (UUA.)

F. Holthausen, Studien zur Thidreks saga. Inauguraldiss. Halle 1884. 8:o. 53 s.

H. Schück, När öfversattes Didrikskrönikan?, i *Samlaren* 6 (1885) s. 60—62.

—, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 109.

B. C. Boer, Ueber die handschriften und redactionen der Þidreks saga, i *Arkiv f. nord. filol.* 7 (1890/91) s. 205—43.

Schück-Warburg, Ill. sv. litt.-hist. 1, 1896, s. 124.

344. Historia Trojana.

Historia Trojana. En medeltidsroman om trojanska kriget, från latinet öfvers. till svenska år 1529.

Hdskr. Cod. Holm. pp. 4:o (utan gammalt signum).

Edit. R. Geete (med ofvanst. tit.). Sthm 1892. 8:o. — (1), VIII, 328 s. = SFSS. 29. (= H. 104.)

Jfr H. Wieselgren, *Hystoria Troyana*, i densammes »Reconditi labores. Otryckta böcker af sv. förf. från 15- och 16-hundratalen. N:o 8», i *Samlaren* 11 (1890) s. 27—31.

B. Geete, En svensk Trojasaga från 1529, i *Arkiv f. nord. filol.* 9 (1892/93) s. 31—49.

345. Joan präst.

Joan präst af India land.

Hdskr. A. Cod. Ups. *C 213* (= Theol. 57), fr. omkr. 1450. — B. Cod. Holm. *D 27* (fr. sen. h. 1500-t.). — Sagan har fördom ingått äfven i cod. Holm. *D 4*, fr. 1430—50 (upptagen i dess innehållsförteckning), men är numera där förlorad.

Edit. G. E. Klemming, *Prosadikter* (SFSS. 28), 1887—89, s. 345—50. (Efter cod. A med var. ur B.)

Utgör en fabulerad beskrifning på Indien och prest-kejsaren Joans välde, troligen öfvers. fr. latinet.

346. Karl Magnus' krönika.

Hdskr. A. Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50; början fattas). — B. Cod. AM. 191, fol. (»cod. Askabyensis», fr. 1492; 3 blad saknas). — C. Cod. Holm. *D 3* (fr. 1476; endast första raderna saknas). — D. Cod. Holm. *Verel.* (fr. 1457; något defekt i början). — Cod. A, C, D representera en red., cod. B en annan.

Edit.

a) J. E. Rietz, *Fabula Caroli Magni Suecana . . . nunc primum edita*. Diss. acad. (præs. E. S. Bring). Lund 1847. 8:o. — 53 s. (Efter cod. B med var. efter C och D.)

b) G. E. Klemming, *Prosadikter* (SFSS. 28), 1887—89, s. 249—342. (Cod. A o. B fullständigt aftryckta, särskilda stycken och var. ur C o. D.)

Utdr. G. Storm, Sagnkredsene om Karl d. store og Didrik af Bern, 1874, s. 228—45 (episoden om Jerusalemsfärden, efter cod. A med utfyllning af lakuner efter D, särskildt början, samt B och C).

Krönikan utgör en i början af 1400-t. (eller slutet af 1300-t., enl. *Klemming*) verkställd förkortad öfvers. af den norska prosa-bearbetningen (fr. 1240—50; äfven en yngre norsk bearb. fr. 1300-t., fins) efter normandiska dikter om Karl d. store. Den sv. redaktion har numera blott 2 kapitel (norska textens kap. 7 o. 8), näml. Jerusalemsfärden och Roncevalsslaget, men har möjligen en gång varit fullständig, liksom den danska texten, hvilken troligen öfversatts från svenska.

Jfr *G. Storm*, anf. arb., s. 132 ff., särsk. s. 160—66.

347. Namnlös och Valentin.

Namplös och Falantin.

Hdskr. A. Cod. Holm. *Verel.* (fr. 1457). — B. Cod. Holm. *D 3* (fr. 1476). — C. Cod. Holm. *K 45* (fr. börj. 1500-t., danis.; defekt i sl.).

Edit. G. E. Klemming, Namnlös och Valentin. En medeltidsroman. Sth. 1846. 8:o. — XXII, 134 s. (Efter cod. A med var. efter B o. C.) = SFSS. 6. (= H. 7.)

Utdr. W. Seelmann, Valentin und Namenlos (se nedan), 1884, s. 105—08. (Efter Klemmings edit.)

Den sv. romanen är öfversatt på 1400-talet (senast vid dess mitt enligt *Noreen*; enligt *Schück* vid »medeltidens slut») från den plattyska dikten »Valentin und Namelos», som ytterst härstammar från en nu förlorad fornfransk dikt, tillhörande den karolingiska sagokretsen. I den svenska texten äro smärre stycken af texten (tillsammans 84 verser) i bunden form (se N:o 71).

Jfr *A. Geffroy*, Notices et extraits des manuscrits ... (se B N:o 683), 1855, s. 52—67.

W. Seelmann, Valentin und Namenlos. Die niederdeutsche Dichtung (se B N:o 766), 1884.

H. Schück, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 110.

— o. *Warburg*, Illustr. sv. litt.-hist. 1, 1896, s. 124.

348. Sju vise mästare.

De septem sapientibus.

Hdskr. De 3 kända hdskr. representera 3 skilda redaktioner. A. Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50). — B. Cod. Holm. *A 49* (fr. midt. 1400-t.). — C. Cod. AM. 191, fol. (»cod. Askabyensis»), fr. 1492; endast fragm.

Edit. G. E. Klemming, Prosadikter (SFSS. 28), 1887—89, s. 113—246 (A: s. 113—72, B: s. 175—218, C: s. 221—45).

Utdr.

a) P. O. Bäckström, Sv. folkböcker 1, 1845, s. 123—24. (Efter cod. A o. C.)

b) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 69—72. (Enl. cod. A.)

Utgör egentl. en samling af sagor, framförda af de vise mästarne. Verket härstammar från orienten (Indien, Arabien) och har genom latinnet införlivats med de flesta europeiska språk. Enl. *Schück* har den sv. öfvers. gjorts fr. latinnet, enl. andra (*Bäckström*) fr. franskan, enl. andra åter (*Klemming*) fr. en lågtysk bearbetning. Jfr *P. O. Bäckström*, anf. arb. 1, s. 1 ff.

H. Schück, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 191 ff.

— o. *Warburg*, Illustr. sv. litt.-hist. 1, 1896, s. 109.

348 a. En Vadstenanunnas kärleksbref.

Nunnan syster Ingrid Persdotters bref till herr Axel Nilsson. År 1498. [Dijkman: 1445.]

Hdskr. Ingen gammal hdskr. numera känd (Dijkman — se nedan — tycks dock hafva använt en sådan), endast senare afskrifter.

Edit. Tryckt flere gånger (se *P. Wieselgren*, Sveriges sköna litt. 2, 1834, s. 408—09), bl. a.

a) En uppl. in 8:o, Sth. 1708, 16 s., indrogs på anmälan af censor librorum G. Peringer-Lillieblad. (Ex. fins i K. Bibl.)

b) [B. Bergius], Småsaker til nöje och tidsfördrif 2 (1756) s. 70—77.

c) Collectanea in historiam Svecanam. Diss. acad. (præs. C. M. Brandelius), Gryphæ 1789, 4:o, s. 5—8.

d) Nytt och nöje [tidskr.] 1793, s. 121—25. Sth. 8:o.

e) P. Wieselgren, De la Gardieska archivet 2, 1832, s. 112—20.

Utdr. P. Dijkman, Antiquitates ecclesiasticæ, 1703 (afslutad redan 1678), s. 57 o. 242.

Enl. *H. Schück* är brefvet en modern omskrifning af ett äkta Vadstenabref, som numera gått förloradt; enl. *C. Silfverstolpe* är det ett falsarium fr. 1600-talets slut ell. 1700-talets början. Jfr [*C.*] *Silfverstolpe*, Lyckadt skämt, i Samlaren 10 (1889) s. 106—10.

H. Schück i Hist. tidskr. 11 (1891) s. 317—18.

h. Lefnadsvishet och ordspråk.

349. Barnaboken.

»Ärligom, welbördigom, ungom barnom till godh lärdom.»
(En af Peder Månsson gjord öfvers. från *Erasmii Rotterodami* »Institutio principis christiani».)

Hdskr. Ingen gammal känd, blott en yngre afskrift: cod. Ups. (gamla saml. N:o 252, 4:o), skr. omkr. 1600 ell. ngt förr enl. *Klemming*; omkr. 1570 enl. *Eichhorn*.

Edit. Outgifven så när som på några prof hos Eichhorn (nedan anf. st.) o. Schück (Samlaren 6, s. 69 ff.). Det poetiska förspråket, utg. af G. E. Klemming, Sv. medelt. dikter (se N:o 88, ed. b).

Skriften utgör en tämligen fri öfvers. i starkt sammandrag från ofvannämnda källa med några själfständiga tillägg, särsk. i slutet och hela den versifierade inledn. Arbetet utfördes troligen under Peder Månssons (d. 1534) vistelse i Rom 1508—24.

Jfr *C. Eichhorn*, Politiska betraktelser från Sveriges medeltid, i förf:s Svenska studier, ny saml., Sth. 1872, s. 120—31.

H. Schück i Samlaren 6 (1885) s. 67—72.

—, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 136 ff.

— o. *Warburg*, Illustr. sv. litt.-hist. 1, 1896, s. 159.

350. BERNHARDS bref till herr Robert.

S. Bernardi bref til erligher riddare herra Robert af at styra sit hws och sigh sielfuan.

Hdskr. Cod. Ups. C 22 (fr. sen. hälft. 1400-t.).

Edit. H. Wieselgren, H. Bernhards skrifter (SFSS. 16), 1864—66, s. 288—93.

Ann. Såsom författare har uppgifvits en viss *Bernhardus Silvestris*, således ej den hel. Bernhard, hvilken dock för den svenske öfversättaren gällt såsom författare. Öfversättn. troligen gjord fr. latinet. Finnes äfven på italienska, holländska och franska.

351. Domareregler (från Vestergötland).

Hdskr. A. Cod. Holm. B 59^{III} (fr. omkr. 1325). — B. Cod. Ups. Lag N:o 20 (fr. förra h. 1400-t.). — C. Cod. Ups. Lag N:o 18 (yngre handen, fr. förra h. 1400-t.). —

D. Cod. Holm. B 47 (fr. omkr. 1450). — E. Cod. Holm. (f. d. Arboga Rådsh.-arkivs; fr. omkr. 1450). — F. Cod. Holm. B 17 (yngre hand; fr. börj. 1500-t.). — G. Cod. Linc. pp. 4:o (fr. börj. 1500-t.). — H. Cod. Skokl., fol. (fr. midt. 1500-t.). — I. Cod. RA. 4:o (fr. förra h. 1500-t.). — K. Cod. Ups. Lag 38 (Nordins saml. N:o 968; fr. sl. 1500-t.).

Edit.

a) G. Stiernhielm, Wästgötha laghbook, 1663, s. 87—88. (Efter cod. A.)

b) Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. 292—94. (Efter cod. A med var. ur B jämte några få d:o ur C, D o. F.)

Fransk öfvers. L. Beauchet, Loi de Vestrogothie, trad. et annotée, 1894, s. 429—30.

352. Konunga och höfdinga styrelse.

Hdskr. Ingen fullständig sådan numera känd. Ett *fragment* fr. 1400-talets förra hälft (enl. *Klemming* skrifvet i Vadstena omkr. 1435), 2 bl. fol. perg., med sammanhängande text, funnet i Helsingfors 1867 (använt ss. omslag för räkenskaper, hvilka år 1810 utlemnats fr. Kammarkollegium i Sthlm), tillhör numera K. Bibl.

1) *Edit.* af hela skriften:

a) En nyttigh bok, om konnunga styrilse och höfdinga, fordom för någre hundrade år, af en förståndigh Svensk man skrifvin, och nu nyliga framkommen, och ... strax ord från ord trykt blifvin och sedhan i medler tijd medh torftige register förbettrad och nu publicerat [af J. Th. Bureus]. [Sthlm] 1634. 4:o. — (12), 87, (40) s. (Efter en i Joh. Skyttes bibl. fordom befintlig hdskr., som numera är förlorad.)

b) Omtryckt efter föreg. Sthlm 1650. 12:o. — (1) s., 87 bl. (= 174 s.) + (38) s. Denna uppl. ingår äfven i Sveriges rikets gamle laghböcker, 1650. (Se N:o 384.)

c) Kununga ok höfdinga styrilse. Hoc est regum principumque institutio ab incerto auctore gentis Suetice ante sæcula nonnulla patrio sermone conscripta. Quam

... in sermonem Latinum vertit, notisque necessariis illustravit Joannes Schefferus. Holmiæ 1669. Fol. — (14), 234 s. (Utgör ett modifieradt aftryck efter Burei text, a här ofvan.)

d) Um styrilsi kununga ok höfþinga. Normaliserad uppl. utg. af R. Geete. Sthlm 1878. St. 8:o. — (1), VIII, (1), 126 s.

Rec. H. H[ildebrand]d i Hist. bibl., utg. af C. Silfverstolpe, 5 (1878) s. XXXIX—XLII.

A. Noreen i Nord. tidskr. (Letterst.) 1 (1878) s. 679—83.

S. Elmgren i Finsk tidskr. 6 (1879) s. 155—58.

II) *Edit.* af fragmentet:

a) Ett fragment af Konunga styrelsen (utg. af G. E. Klemming), i Småstycken på forn svenska (SFSS. Bil. 1868), 1868—81, s. 1—16. (Med facsim.) — Äfven sep. i »några få exemplar» med tryckåret 1867. — 20, (1) s. + facsim.

b) Fragment af boken Om konunga styrilse och höfþinga (utg. af S. G. Elmgren), i Historiallinen arkisto 2 (1868) s. 78—88.

III) *Utdrag:*

a) H. Bjursten, Öfersigt af sv. spr:s o. litt:s hist. 2 (Läsebok), 1861, s. 29—31. (Efter Schefferi edit.) — 2:a uppl. 1863.

b) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 54—58. (Fragmentet, efter Klemmings edit.)

c) H. Hjärne, Medeltidens statsskick, 1895, s. 348—63. (Efter Geetes edit.)

d) E. Hildebrand, Läsebok i sv. litt. 1, 1897, s. 11—13.

e) A. Boldt, Vitterhet på prosa, 1899, s. 74—75. (Efter Geetes edit.)

Den märklige svenska skriften, författad omkr. 1335—50, förmodligen af en andlig (hvars person, trots en mängd gissningar, ännu är alldeles okänd), är en fri bearb. efter *Aegidii Romani* »De regimine principum», förf. omkr. 1280, med användande äfven af andra källor, ss. Thomas ab Aquino, Augustinus m. fl. Rörande ålder, författare, källor och språk se (utom de nämnda textedit. och recens.) följande:

1. C. G. *Nordin*, Monumenta Suiogothica vetustioris ævi falso meritoque suspecta. Ups. 1773. S. 1—28.
2. P. *Wieselgren*, Sveriges sköna litteratur 2, 1834, s. 385—91.
3. J. G. *Wahlström*, Liber qui inscribitur: Um styrilse kununga ok höfþinga sub examen revocatus. Ups. 1839.
4. J. E. *Rydquist*, Sv. språkets lagar 1, 1850, s. xxxi—xxxvii, 3, 1863, s. 298—303, o. 4, 1868, s. 223—24.
5. H. *Reuterdahl*, Sv. kyrkans historia 3, 1863, s. 437—54.
6. K. J. *Lyngby*, Dansk og svensk litteratur og sprog i anden halvdel af det 14de og i det 15de årh., i Tidskr. f. Phil. og Pædag. 5 (1864) s. 89—91.
7. C. J. G. *Landtmanson*, Undersökn. öfv. språket i skriften: Um styrilsi kununga ok höfþinga. Ups. 1865. (En knapphändigare afhandl. af samma förf. öfver samma ämne utgafs Ups. 1863.)
8. K. F. *Söderwall*, Om verbets rektion i fornsv., 1865, s. 7—9. (LUÅ.)
9. —, Studier öfver Konungastyrelsen 1, 1880. (LUÅ.)
10. —, Några anmärkingar om bearbetningar af skriften *De regimine principum* af Egidius de Columna [förebilden till KgStyr.], i Vitt. akad:s månadsblad årg. 9 (1880) s. 51—56.
11. G. *Stjernström*, Om Konungastyrelsen. Sth. 1880. 8:o. Särtr. ur Nord. tidskr. (Letterst.) 3 (1880) s. 449—58.
12. K. F. *Söderwall*, Smärre bidrag till textkritiken af sv. medeltidskrifter, i Antiqv. tidskr. 6: 4 (1881) s. 1—5.
13. H. *Schück*, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 135 f.
14. — o. *Warburg*, Illustr. sv. litt.-hist. 1, 1896, s. 159 f.

353. Medeltidsordspråk.

(En samling af 1,110 fornsv. ordspråk m. lat. paralleltext.)
Hdskr. Cod. Ups. (Palmsk. saml. N:o 405), trol. fr. förra h. af 1400-t.

Edit.

- a) Gamla ordspråk på latin och svenska, efter en Upsalahdskr. utg. och med glossarier försedde af H. Reuterdahl. Lund 1840. 8:o. — (2), XIX, 154, (1) s.
- b) Östnordiska och latinska medeltidsordspråk. Peder Låles ordspråk och en motsvarande svensk samling utg. av Ax. Kock o. Carl af Petersens. 1—2. Khbn 1889—94. 8:o. (= Samf. til udg. af gam. nord. litt. xx.) — 1: Texter med inledning. 1889—94.

VIII, 148, 283 s. — 2: Kommentar av Ax. Kock. 1891—92. (1), IV, (2), 445 s.

Rec. W. Golther i *Literaturbl. f. germ. u. rom. Philol.* 15 (1894) sp. 357—58.

K. W[einhold] i *Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 5 (1895) s. 233.

H. B. i *Finsk tidskr.* 39 (1895) s. 303—05.

[*E. Mo]gk* i *Lit. Centralbl.* 1895, sp. 1799—1800.

M. Kristensen i *Dania* 3 (1895/96) s. 190—92.

—*k* i *Zeitschr. f. vergl. Litt.-gesch. N. F.* 8 (1895) s. 502.

P. K. Thorsen i *Nord. tidskr. f. filol. 3:e R.* 4 (1895/96) s. 183—85.

L. P. i *Revue crit.* 33 (1899) s. 200. (Anmälaran anser lat. orig. vara en franco-gallisk ordspråkssamling, uppblandad såsom den är med franska solecismer.)

E. Wadstein i *Anzeiger f. indogerm. Sprach- u. Altertumsk.* 11 (1900) s. 116—18.

Utdr. A. Noreen i *Altschwed. Leseb.* 1892—94, s. 78—80.

Jfr *C. Eichhorn*, *Sv. folket i sina ordspråk*, i förf:s *Sv. studier*, ny saml., 1872, s. 191—99.

A. O. Freudenthal, *Om två ordspråk* [9: *Reuterd. N:o 157 o. 722*], i *Skrifter utg. af Sv. lit.-sällsk. i Finl.: Förhandl. o. uppsatser 1* (1885/86) s. 46—47.

Ax. Kock, *Emendationer o. ordförklaringar t. »Gamla ordspråk» o. a. fornsv. skrifter*, i *Arkiv f. nord. filol.* 2 (1884/85) s. 97—115.

S. Bugge, *Bemärkningar t. Östnord. o. lat. medelt.-ordspråk*, *ibid.* 10 (1893/94) s. 82—114. Med *Efterskrift af A. Kock*, *ibid.* s. 114—16.

E. Wadstein, *Medeltidsordspråk tolkade eller belysta*, *Sth.* 1896. 8:o. 72 s. (= *Sv. landsm. Bd 11: 6.*)

i. Medicin med besvärjelser och prognostica.

α. Samlingar.

354. *Läke- och örteböcker från Sveriges medeltid*, utg. af G. E. Klemming. *Sth.* 1883—86. 8:o. — (1), 504 s. = SFSS. 26. (= H. 82, 84, 90.)

Inneh. (1.) *Läkeböcker N:o 1—10* (se N:o 363), utgörande s. 3—449. (2.) *Strödda läkedomsråd*, s. 450—53. (3.) *Hästläkedom*, s. 454—60. (4.) *Himmelstecknens och månadernas inflytelse*, s.

3 i. Medicin med besvärjelser och prognostica. [355—358]

461—69, 474—84, 487—88. (5.) *Månens och de tolf himmelstecknens inflytelser*, s. 470—71. (6.) *Nyårsdagen och veckodagarna (prognostica)*, s. 472—73, 484—86. (7.) *Månadens dagar*, s. 490—95.

Om använda handskrifter se de särsk. titlarne här nedan.

β. Enskilda skrifter.

355. Besvärjelse.

Besvärjelse mot gikt.

Hdskr. A. *Cod. Holm. B 4* (»Arvid Trolles lagbok»; detta st., halfdansk, fr. sen. hälft. 1400-t.). — B. *Cod. Ups. C 213* (fr. omkr. 1450).

Edit. G. E. Klemming, *Ants saml.*, ny uppl., 1880—82, s. 102. (Fins ej i uppl. 1868—73.)

356. Besvärjelse.

»Här skal man stille bloth mz.»

Hdskr. *Cod. Holm. B 4* (»Arvid Trolles lagbok»; detta st. fr. sen. hälft. 1400-t.).

Edit. G. E. Klemming, *Läke- o. örteböcker (SFSS. 26)*, 1883—86, s. 452—53.

357. Besvärjelse.

Besvärjelse mot råttor, möss och ormar. (Fragment.)

Hdskr. *Cod. Holm.* (uttagen ur *J. Burei »Sumle», F a 12*), fr. omkr. 1500. Början saknas.

Edit.

a) *Hyltén-Cavallius*, *Värend o. Virdarne D. 2*, 1868, Tillägg s. XLV.

b) A. G. Noreen, *Altschwed. Leseb.*, 1892—94, s. 97—98.

358. Besvärjelser.

Besvärjelser mot råttor och möss (3 st.).

Hdskr. *Cod. Holm. B 4* (»Arvid Trolles lagbok»; detta st. fr. sen. hälft. 1400-t.).

Edit.

a) G. E. Klemming, *Ants saml.*, ny uppl., 1880—82, s. 101. (Fins ej i uppl. 1868—73.)

b) A. G. Noreen, *Altschwed. Leseb.*, 1892—94, s. 98.

359. **Besvärjelser.**

Besvärjelser mot råttor och möss (3 st.).

Hdskr. Cod. Linc. 94 Benz. (fr. börj. 1500-t.). — En liknande uppteckning i en cod. af Landslagen, tillh. Christian Hammers saml., har ej varit tillgänglig för Klemming.

Edit.

- a) G. E. Klemming, Ant:s saml., 1868—73, s. 107 f. Ny uppl. 1880—82, s. 100—01.
- b) G. E. Klemming, Läke- o. örteböcker (SFSS. 26), 1883—86, s. 223—25.
- c) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 98—99.

Börande den anropade »Sancta Kakukylla» se följande skrifter:

F. Holthausen, Zu dem altschwed. ratten- und mäusezauber, i Arkiv f. nord. filol. 14 (1897/98) s. 93—94.

W. Drexler, Noch einmal Sancta Kakukakilla-Cutubilla, i Zeitschr. d. Vereins f. Volkskunde 8 (1898) s. 341—42.

360. **HARPESTRENG, Läkebok.**

Henrik Harpestrengs (d. 1244) Läkebok på svenska.

Hdskr. Cod. AM. 45, 4:o (fr. 1450 ell. senare).

Edit.

- a) Nye danske Magazin 1, Kbh. 1794, s. 57—62 (efter afskr. af Langebek).
- b) G. E. Klemming, Läke- o. örteböcker (SFSS. 26), 1883—86, s. 3—10. (= Läkeb. 1.)

Är ett utdrag ur Harpestrengs (kanik i Roeskilde) örteböcker, hvilka i sin ordning äro grundade på en lat. dikt (fr. 900-talet) af en pseudo-Macer (orätt tillskrifna lat. skalden Aemilius Macer.)

361. **Himmelstecknen och månaderna.**

Himmelstecknens och månadernas inflytelser.

Hdskr. 3 olika red. (a—c) i följ. 2 hdskr. A. Cod. Holm.

Rål. N:o 11, 12:o (fr. sen. h. 1400-t.). — B. Cod. Holm. *K 45* (fr. börj. 1500-t., danis.; inneh. 2 olika red.).

Edit. G. E. Klemming, Läke- o. örteböcker (SFSS. 26), 1883—86, s. 461—69 (red. a), 474—84 (red. b), 487—88 (red. c).

362. **Hästläkedom.**

Hdskr. 2 red. kända: en (a) fr. slutet af 1300-t., en (b) fr. senare hälften af 1400-t. A (red. a). Cod. Ups. *C 54* (skrifven å sista bl. af denna f. ö. latinska codex fr. sen. h. 1300-t.). — B (red. b). Cod. Ups. *C 601* (fr. omkr. 1500).

Edit.

- a) G. E. Klemming, Ant:s saml., 1868—73, s. 136—37. Ny uppl. 1880—82, s. 127—28. (Efter cod. A.)
- b) G. E. Klemming, Läke- o. örteböcker (SFSS. 26), 1883—86, s. 454—55 (red. a, korrektare aftr. efter cod. A) och s. 455—60 (red. b efter cod. B).

363. **Läkeböcker.**

(Tio st. olika läkeböcker: Klemmings *Läkeb. 1—10.*)

Hdskr. A. Cod. AM. 45, 4:o (fr. 1450 ell. senare). — B. Cod. Ups. *C 601* (fr. omkr. 1500). — C. Cod. Holm. (f. d. *Huss*), fr. börj. 1500-t. — D. Cod. Holm. *A 49* (fr. sen. h. 1400-t.). — E. Cod. Ups. *C 19* (fr. omkr. 1450). — F. Cod. AM. 792, 4:o (fr. sen. h. 1400-t.). — G. Cod. Linc. 94 Benz. (fr. börj. 1500-t.). — H. Cod. Linc. *Grensholm.* (fr. börj. 1500-t.). — I. Cod. Linc. 92 Benz. (= Jur. 8), fr. 1522. — K. Cod. Ups. *C 22* (fr. sen. h. 1400-t.).

Edit. G. E. Klemming, Läke- o. örteböcker (SFSS. 26), 1883—86, s. 3—449, näml.: Läkeb. 1: Harpestreng (efter cod. A), s. 3—10. — N:o 2 (eft. B), s. 11—49. — N:o 3 (eft. C med några var. efter B), s. 51—144. — N:o 4 (eft. D), s. 153—62. — N:o 5 (eft. E), s. 164—80. — N:o 6 (eft. F), s. 182—94. — N:o 7 (eft. G), s. 196—395. — N:o 8 (eft. H), s. 400—09. — N:o 9: Peder Månssons (eft. I), s. 411—44. — N:o 10 (eft. K), s. 446—49.

Af ofvanstående är N:o 4 förut utg. af:

P. J. Bergius, Tal om Stockholm för 200 år sen, 1758, s. 45—50.

364. Läkedområd.

Strödda läkedomar. (2 olika samlingar o. ett enstaka stycke.)
Hdskr. A. Cod. Holm. *B 4* (»Arvid Trolles lagbok»), fr. omkr. 1450; inneh. 7 stycken. — B. Skrift å sista bl. af ett psalterium (obekant hvar), tryckt på 1480-talet i Lybeck (hos Ghotan). — C. Cod. Holm. *K 45* (fr. börj. 1500-t., danis.), inneh. blott 1 st.: mot »fallendis soth».
Edit. G. E. Klemming, Läke- o. örteböcker (SFSS. 26), 1883—86, s. 450—53 (efter cod. *A*), s. 453 (efter cod. *B*), s. 486 (efter cod. *C*).

365. Månadens dagar.

Aff trätighi dagha ther äro j hwart manadha skipte. Månadens dagar och deras inflytelser. (Bondepraktiska rön.)
Hdskr. Cod. AM. 45, 4:o (fr. omkr. 1450 ell. sen. h. 1400-t.).
Edit. G. E. Klemming, Läke- o. örteböcker (SFSS. 26), 1883—86, s. 490—95.

366. Månen och himmelstecknen.

Månens ställning till de tolf himmelstecknen och därpå beroende inflytelser.
Hdskr. Cod. Holm. *B 4* (»Arvid Trolles lagbok»), detta st. fr. sen. h. 1400-t.
Edit. G. E. Klemming, Läke- o. örteböcker (SFSS. 26), 1883—86, s. 470—71.

367. »Mäster Alexanders» läkebok.

(En kompilation ur Harpestreng m. fl. = Klemmings »Läkeb. 3». Se N:o 363.)

368. Nyårsdagen och veckodagarne.

Nyårsdagens förhållande till veckodagarne och dettas betydelse för väderleken. (Väderleksprognostica.)
Hdskr. 2 olika red. A. Cod. Holm. *B 4* (»Arvid Trolles lagbok»), detta st. fr. sen. h. 1400-t. — B. Cod. Holm. *K 45* (fr. börj. 1500-t., daniser.).
Edit. G. E. Klemming, Läke- o. örteböcker (SFSS. 26), 1883—86, s. 472—73 (efter cod. *A*), 484—86 (efter *B*).

369. PEDER MÅNSSON, Läkarebok.

P. Månssons Läkarebok, öfvers. o. utdragen (utom förspråket på vers) ur Joh. de Rupe Scissa (Jean de Roquetaillade) skrifter. (Med rimmad inledning.) Skrifven 1522.

Hdskr. Cod. Linc. Benz. 92, 12:o (P. Månssons orig. af 1522).

Edit. G. E. Klemming, Läke- o. örteböcker (SFSS. 26), 1883—86, s. 411—44 (= Läkeb. 9). — Den rimmade inledn. särskildt utgifven (se N:o 88).

Utdr.

a) G. O. Hyltén-Cavallius, Peder Månssons Stridskonst o. Stridslag (SFSS. 3), 1845, Inledn. s. xxvi—xxxix.

b) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 107—09. Jean de Roquetaillades arbete »De consideratione quintæ essentia» är själf en bearb. af Raimundus Lullus, »De secretis naturæ seu de quinta essentia» (se *Klemming*, anf. st. s. 504).

370. —, Anteckningar i läkekonst.

P. Månssons Strödda anteckningar i läkevetenskapen (i 15 kap.).

Hdskr. Cod. Linc. Benz. 92, 12:o (förf:s egenh. hdskr. fr. 1522).

Edit. Dessa stycken i sin helhet outgifna. (Jfr N:o 369.)

Utdr. G. O. Hyltén-Cavallius, Peder Månssons Stridskonst o. Stridslag (SFSS. 3), 1845, Inledn. s. LIII f.

371. Väderleksspådom.

Aff aaranna skipilsom. (Julmärken om väderleken.)

Hdskr. Cod. Holm. *D 4* (fr. 1430—50).

Edit. G. Stephens, Herr Ivan Lejonriddaren (SFSS. 5), 1849, Inledn. s. LXXX f.

k. Ekonomi och teknologi.

372. HANS BRASK, Calendarium oeconomicum.

H. Brasks Regler för hushållet m. m.

Hdskr. Cod. Linc. 43, fol. Kyl. (fr. 1513—27).

Edit. Calendarium oeconomicum afskrifvet ur en gammal hushållsbok efter biskop Brask, förvarad på Linköpings

bibliotek. Inneh. föreskrifter för biskopens gårdsfolk rör. matordning och andra hushållsmål. Tr. efter afskrift af Per Kylander; i Linköpings bibl:s handl. 1 (1793) s. 263—74.

373. HANS BRASK, **Matordning.**

Hdskr. Cod. Linc. 43, fol. Kyl. (fr. 1513—27).

Edit.

a) »Köks-Calender», i Götheborgska magasinet 3 (1761) s. 194—96 o. 321—25.

b) H. Hildebrand, Matordningen i biskop Hans Brasks hus. (Ur en pp.-hdskr., som af biskop A. O. Rhyzelius skänkts till Link:s stifts bibl.) I Vitt. hist. o. ant. akad:s månadsbl. 14 (1885) s. 1—21. (Själva texten upptager s. 1—15.)

374. HANS BRASKS **officiales.**

Förteckning å bisk. Brasks tjänstemän, deras instruktioner och ämbetsed.

Hdskr. Cod. Linc. 43, fol. Kyl. (fr. 1513—27).

Edit. S. Lagerbring, De episcopo principe, diss. acad. Lund 1758, s. 31—32 o. 35—37.

Utdr. H. Hildebrand, En svensk biskops hofhållning i början af 1500-talet, i Sv. forn.-fören:s tidskr. H. 10 (1878) s. 28 (blott en sida aftryckt; resten, s. 29 f., i form af résumé).

I samma hdskr. finnas flere andra (outg.) stycken, som höra till biskop Brasks hofhållning och stiftsstyrelse, ss. Promemoria för biskopens fogde (jfr Link. bibl:s handl. 1, 1793, s. 86 f.), Förteckning öfver biskopens gods och inkomster (jfr ibid. s. 85 f.), Anteckningar om rågångar, fiskevatten o. d. (jfr ibid. s. 110 f.), Förteckningar å prebenden, patronatskyrkor, socknar o. kloster i Link. stift (jfr ibid. s. 98 ff.) m. m.

375. PEDER MÅNSSON, **Bergsbok.**

Peder Månssons Anteckningar i bergsvetenskap.

Hdskr. Orig. förloradt. Endast en afskrift, cod. Ups. (gamla saml. 252, 4:o), fr. sl. 1500-t.

Edit. Outgifven (utom det rimmade förspråket; se N:o 88).

Jfr C. Eichhorn, Politiska betraktelser fr. Sveriges medeltid, i förf:s Sv. studier, ny saml., 1872, s. 125 ff.

376. PEDER MÅNSSON, **Om klockor.**

Om klockors vidd och rymd eller proportion af deras vikt (i 33 punkter). Detta stycke skr. 1518.

Hdskr. Cod. Holm. 12:o (P. M:s egenhänd. anteckningsbok), skr. i Rom 1514—22.

Edit. Outgifven.

Jfr G. E. Klemming, Ant:s saml., 1868—73, s. 152—58. Ny uppl. 1880—82, s. 146—51. Här anföras två stycken ss. prof (i resp. upplagor s. 157 och 150).

377. —, **Konstbok.**

Peder Månssons Konstbok, innehållande strödda samlingar i teknologi och farmakologi (222 kap.).

Hdskr. Cod. Linc. Benz. 92, 12:o (= Jur. 8), skr. 1522 af förf. själf.

Edit. Outgifven i sin helhet.

Utdr. G. O. Hyllén-Cavallius, Peder Månssons Stridskonst o. Stridslag (SFSS. 3), 1845, Inledn. s. XL—LII.

P. Månsson efterlemnade tre böcker af hithörande anteckningar, hvilka böcker han själf betecknade med sign. A, B och C; af dessa finnes numera blott en, C (= ofvanstående), kvar. Kållorna, som begagnats, äro ej närmare kända.

378. —, **Regler för landthushållning.**

Hdskr. Cod. Reval., 12:o (Ritter- u. Domschule), förf:s orig.-hdskr., dat. Rom 1516.

Edit. Outgifven.

Utdr. Endast ett rimmadt stycke: »Bondom» (till Sveriges bönder), utg. af L. Daae. (Se N:o 87.)

379. —, **Om skinnberedning.**

Peder Månssons Anvisning i konsten att bereda och färga skinn. (»Gwlskins oc selfskins konsth.»)

Hdskr. Cod. Holm. 12:o (P. M:s egenhänd. anteckn.-bok), skr. i Rom 1514—22.

Edit. Outgifven.

Jfr G. E. Klemming, Ant:s saml., 1868—73, s. 152—58. Ny uppl. 1880—82, s. 146—51 (särsk. mom. 4).

1. Ordsamlingar och glossor.

380. Latinskt-svenskt glossarium.

Hdskr. Cod. Ups. C 20 (trol. fr. sen. hälft. 1400-t.).

Ett fragm. (1 blad) af ännu ett ex. af samma ordbok satt förr ss. försätsblad i cod. Ups. C 10 (så hos *Schück*, nedan anf. arb. s. 141), men är numera sammanfogadt med C 20.

Edit. Outgifvet.

Utdr. H. Schück, Bibliogr. o. litteraturhist. anteckningar, 1896, s. 138—41 (efter C 20) o. 142 (fragmentet).

381. Latinsk-svensk ordlista.

Hdskr. Cod. Ups. C 22 (fr. sen. h. 1400-t.).

Edit. J. H. Schröder, Glossarii Latino-Svethici specimen vetustum. Diss. acad. Ups. 1845. 4:o. — VIII, 8 s.

382. Diverse glossor.

Hdskr. A. Cod. Holm. B 59^{III} (fr. omkr. 1325), inneh. å 2 blad 12 sv. glossor. — B. Cod. AM. 792, 4:o (fr. sen. h. 1400-t.), inneh. likaledes 12 sv. glossor.

Edit.

a) Collin-Schlyter, VGL. (SSGL. 1), 1827, s. XIII f. (Efter cod. A.)

b) M. Lorenzen, Småstykker, udg. af Samf. t. udg. af gam. nord. litt., Kbh. 1884, s. 66—73 (efter cod. A) o. 74—77 (efter B).

Outgifna glossor o. d. återfinnas i åtskilliga andra handskrifter, ss. codd. Ups. C 213, 218, 223, 237, 308, 321, 365, 392. Jfr H. Schück, Bibliogr. o. litt.-hist. anteckningar, 1896, s. 138.

II. Lagar, rätter och stadgar.

1. Samlingar.

a. Fornsvenska texter.

383. Sveriges rikkes Landz- och Stadzlagh, ... sampt Vplandz, Östgötha, Helsingelaghen ... Sth. 1643. 4:o.
Alla med särskilda titlar o. egen paginering. (Lands- och Stadslagen äro de af Karl IX år 1608 stadfästade. Beträffande de tre landskapslagarne se de särsk. titlarne.)
384. Sveriges rikkes gamle laghböcker, såsom: Vplandz-, Östgötha-, Helsingelaghen sampt Konunga styrilse. Sth. 1650. 12:o.
De särskilda skrifterna, hvar och en med egen titel o. paginering, äro sammanförda under ofvanstående gemensamma titel. (Se vidare under de särsk. titlarne.)
385. Sveriges rikkes laghböcker, som äro Landz-lagh, Stadz-lagh, Vplandz lagh, Västgötha lagh, Östgötha lagh, Söderman. l., Västmannalagh och Helsingelagh ... Nu på nytt med nyttige concordantier och register förbättrat och vthgången. Sth. 1666. Fol. (Kallas gemenligen »Meurers upplaga» efter boktryckaren-utgifvaren.)
De särskilda lagarna (se här nedan under de särskilda titlarne), som hafva egna titelblad och egen paginering, äro tryckta under åren 1663—66 och här sammanförda med gemensamt (graveradt) titelblad och tillegnan.
386. Samling af Sveriges gamla lagar — Corpus juris Sveo-Gotorum antiqui — utg. af (1—2: H. S. Collin och) C. J. Schlyter. Vol. 1—13. Sth., Lund 1827—77. 4:o.
1. Vestgöotalagen. Sth. 1827. (Se N:o 398, ed. c.)
2. Östgöotalagen. Sth. 1830. (Se N:o 405, ed. e.)
3. Uplandslagen. Sth. 1834. (Se N:o 396, ed. f.)

4. Södermannalagen. Lund 1838. (Se N:o 394, ed. *b.*)
5. Vestmannalagen. Lund 1841. (Se N:o 389, ed. *b.*, o. 404, ed. *b.*)
6. Helsingelagen (se N:o 392, ed. *e.*), Kristnubalken af Smålandslagen (se N:o 393, ed. *b.*) och Bjärköarätten (se N:o 413, ed. *b.*). Lund 1844.
7. Gotlandslagen. Lund 1852. (Se N:o 390, ed. *c.*)
8. Visby stadslag och sjö rätt. Lund 1853. [*Ej fornsv.*]
9. Skånelagen. Lund 1859. [*Ej fornsv.*]
10. K. Magnus Erikssons Landslag. Lund 1862. (Se N:o 406.)
11. K. Magnus Erikssons Stadslag. Lund 1865. (Se N:o 414, ed. *h.*)
12. K. Christoffers Landslag. Lund 1869. (Se N:o 408, ed. *i.*)
13. Ordbok. Lund 1877. (Se B N:o 638).
Rec. F. Dyrhlund i Tidskr. for Philol. og Pædag. 6 (1865) s. 314—23.

b. Öfversättningar till latin.

387. Codex legum regni Sveciæ antiquarum, quales sunt Uplandicæ, Westgothicæ, Ostgothicæ, Sudermannicæ, Wesmannicæ, Helsingicæ, Dalicæ, a Ioh. Loccenio Latine versæ. (*Mskrpt* in 4:o i Kongl. Bibl.)

c. Öfversättningar till nysvenska.

388. Valda stycken ur Sveriges gamla lagar. Öfvers. och förklarade af Fredr. Widmark. Ups. 1864. 8:o. — VI, 26 s.
Inneh. utdrag ur: 1. Äldre Vestgötalagen, s. 1—12. — 2. Östgötalagen, s. 12—15. — 3. Uplandslagen, s. 15—24. — 4. Äldre Vestmannalagen [= Dalelagen], s. 25—26.

2. Landskapslagar.

389. Dalelagen.

Dalelagen, äfven kallad Äldre Vestmannalagen. (Jfr N:o 404.) (Författad kort efter 1318 enl. Schlyter, efter 1327 enl. R. Tengberg o. K. H. Karlsson. Har alltifrån Stiernhööks tid ansetts ss. Dalarnes lag, men antogs af Schlyter vara lag för Dalarne och Vestmanland (»Äldre VmL.»). Den förra åsikten har åter upptagits i nyare tid, hvarom se nedan. Åtskilliga partier af VmL. äro hemtade från Upl. o. SdmL.)
Hdskr. Cod. Holm. B 54, äldre delen, fr. omkr. 1350 (enda kända codex).

Edit.

a) Dahle laghen, then i forna tijder hafver brukat varit öfver alla Dalarna och them som in om Dala råmärken bodde. Nylig igenfunnin vthi ett gammalt ms^{to} . . . (utg. af Joh. Hadorph). Sth. 1676. Fol. — (14), 36, (4) s.

b) C. J. Schlyter i SSGL. 5, Lund 1841, s. 3—66.

Utdr. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 25—29.

» *i nysv. öfvers.* F. Widmark, Valda stycken ur Sveriges gamla lagar, 1864, s. 25—26.

Jfr G. E. Sundström, Lex Dalecarlica antiqua sub examen revocata. Diss. acad. (præs. J. E. Boëthius), 1827. (Se B N:o 1171.)

K. H. Karlsson, Äldre Vestmannalag eller Dalalag?, i Hist. tidskr. 9 (1889) s. 45—48.

H. Schüch, Bidrag till frågan om Dalelagen, Ups. 1890. 8:o. — 11 s. (Jfr B N:o 1162.)

E. Brate, Äldre Vestmannalagens ljudlära, 1887. (Se B N:o 415.)
—, Dualis in dem altschwed. älteren Westmanna-gesetze, 1888. (Se B N:o 414.)

—, Dalalagens böjningslära, 1890. (Se B N:o 413.)

390. Gotlandslagen.

(Gotl. ell. Guta lagh är i sin nu kända form författad trol. i slutet af 1200-t. att döma af texten i den äldsta bevarade *hdskr.* Dock torde en ännu äldre red. hafva funnits, som legat till grund för både den forntyska och danska öfvers. (se nedan). Inga balkar finnas här, endast korta kapitel i fortlöpande följd.

Jfr *Schlyter*, GotlL., sid. v ff., o. *Schück*, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 143.)

Hdskr. A. Cod. Holm. B 64 (fr. omkr. 1350). — B. Cod. AM. 54, 4:o (en 1587 af Dav. Bilefeld gjord afskrift efter en numera förlorad *hdskr.* fr. 1470; har 6 stycken [»additamenta» hos Schl.] utöfver föreg.). — C. Lemningar af en tredje (äfvenså förlorad) *hdskr.* finnas kvar i form af citat i margin af cod. B (jfr ed. e nedan). — Af cod. B finnes dessutom en afskr. i St. Kong. Bibl. Kbhn (Gam. kong. Saml. 3363, 4:o), och af denna senare likaledes en afskr. i samma bibl. (Kall'ske Saml. 650, 4:o).

Eddit.

- a) Gothlandz-laghen på gammal göthiska, med en historisk berättelse vid ändan, huruledes Gothland först är vpfunnit och besatt... Med nu brukelig svensk vttholking och fullkomligt register (utg. af Joh. Hadorph). Sth. 1687. Fol. — (14), 53, (23) s. (Eft. cod. A.)
- b) Guta-Lagh das ist: der Insel Gothland altes Rechtsbuch. In der Ursprache und einer wiederaufgefundenen altdeutschen Uebersetzung hrsg.; mit einer neudeutschen Uebers. nebst Anmerkungen versehen von Karl Schildener. Greifsw. 1818. 4:o. — XLVIII, (1), 274, (1) s. (Aftr. efter ed. a.)
Gutniska texten med parallel medelhögtysk (efter cod. Holm. B 65, fr. 1401) och nytysk öfvers. upptager s. 1—92.
- c) Gotlandslagen [med Guta saga och addit. äfvensom gammal tysk o. dansk öfvers. med tillägg af 2 danska förordningar af 1492 o. 1537]. Utg. af C. J. Schlyter. Lund 1852. 4:o. — (2), XXXI, 382 s. + 2 taf. facs. = SSGL. 7.
Den forngutn. texten (cod. A) med parallel nysv. öfvers. upptager s. 3—104, Addit. (ur cod. B) s. 104—12, GotlL. på medelhögtyska (efter cod. Holm. B 65) s. 113—62 och på danska (efter cod. AM. 55, 4:o, fr. omkr. 1550) s. 169—218. Resten utgöres af glossarier. (Jfr N:o 316.)
- d) C. Sæve, Gutniska urkunder, 1859, s. 1—31 (efter cod. A, normaliserad text), s. 36—39 (tillägg o. var. efter cod. B) samt Anmärkningar, s. 59—67.

- e) H. Pipping, *Gotländska studier*, 1901 (se B N:o 196), s. 1—69. (Efter cod. B, som underkastats en noggrann undersökning s. 71—85.)

Utdr.

- a) A. Noreen, *Altschwed. Leseb.*, 1892—94, s. 36—37. (Enl. cod. A.)
- β) H. Hjärne, *Medelt:s statskick*, 1895, s. 322—24.

391. Hednalagen.

Den s. k. hednalagen (»Om kamp och envige»).

(Fragment af en fornsv. lag, möjligen hörande till en form af Ä. VGL. tidigare än Schlyters cod. A.)

Hdskr. Ingen fullst. sådan känd. Möjligen höra några i Norge funna gamla fragm. af VGL. (beskrifna af P. A. Munch, Saml. afhandl. 1, 1873, s. 278—79, och utg. af Klemming 1874 i Småstycken på forn sv., s. 99—102), förut använda ss. omslag för räkenskaper fr. 1600-talet, samman med »hednalagen» (*Läffler*). Yngre afskrifter äro begagnade i nedanstående tryck.

Eddit.

- a) [Jonas Bure], *Vplandz laghen*, 1607, bl. LXIII verso.
- b) E. M. Fant i SRS. I II, 1818, s. 237. (Efter 5 yngre *hdskr.*)
- c) C. J. Schlyter i UplL., 1834, s. 275 not. 100. (Aftr. efter ed. a.)
- d) Ol. Petri Svenska krönika, utg. af G. E. Klemming. Sth. 1860. 8:o. S. 50—51. (Efter en *hdskr.* tillh. Sv. Riksark.) Det kan här anmärkas att »hednalagen» finnes af Ol. Petri's hand inskrifven å bl. 42 v. af Engsöcodex af UplL. (utg. 1902 af O. v. Friesen; se N:o 396, ed. g), men detta stycke är ännu outgifvet.
- e) E. Hildebrand, *Läsebok i sv. litt.* 1, 1897, s. 6.
Jfr *Fr. Läffler*, Om den fornsvenska hednalagen, 1880. (Se B N:o 1129.)

392. Helsingelagen.

(Författad 1320—47, med ansenliga lån ur UplL. Gälde äfven för Norrland och Finland. Numera blott en *hdskr.* i behåll.)

Hdskr. A. Cod. Ups. Lag N:o 49 (fr. omkr. 1350, bestämmdt efter 1320), ngt defekt. — B. En numera för-

lorad codex (värdefullare än den föreg.), som legat till grund för edit. af 1609. — C. Anteckningar vid slutet af uppl. 1609 (efter okända hdskr.): »Åtskilnader på någre ord ...»

Edit.

- a) Hälsinge laghen, som öfver alle Nordlanden, thet är Sundhedhi, Mädelpada, Ångermanland och Norrebrotn, fordom brukades ... [Utg. af Jonas Bure.] Sth. 1609. Fol. — (1), 27, (1) bl. (Efter cod. *B.*)
- b) Hälsinge laghen ... Sth. 1643. 4:o. — 52 s. (Äfven i Sveriges rikkes Landz- och Stadzlagh ..., 1643.) (Aftr. efter ed. *a.*)
- c) Hälsinge-laghen ... Sth. 1650. 12:o. — 84 s. (Äfven i Sveriges rikkes gamle laghböcker, 1650.) (Aftr. efter ed. *b.*)
- d) Hälsinge laghen ... Sth. 1665. Fol. (Äfven i Sveriges rikkes lagh-böcker, ed. I. Meurer, 1666.) (Nytt aftr. efter ed. *a.*)
- e) C. J. Schlyter i SSGL. 6. Lund 1844. 4:o. — S. I—XVII o. 3—93. (Efter cod. *A* såsom hufvudcodex.)

Utdr. H. Hjärne, Medeltidens statsskick, 1895, s. 344—47.
Jfr *A. Liljenstrand*, Om Helsingelagens ålder och betydelse för lagskipningen i Finland under äldsta tider, 1866. (Se *B* N:o 1121.)

393. Smålandslagen.

Smålandslagens Kristnubalk.

(Lagen, författad omkr. 1300 ell. ngt senare, gälde blott för Tiohärads lagsaga. Den har lånat från Upl. o. ÖGL. Ingen fullständig hdskr. finnes numera i behåll (1340 fans dock en sådan, enl. hvad ett diplom ger vid handen), utan endast KkB.)

Hdskr. *A.* Cod. Skokl. 4:o perg. (fr. sen. h. 1300-t.). — *B.* Cod. AM. 51, 4:o (2:dra handen; fr. sen. h. ell. sl. 1300-t.), defekt i sl. — Af cod. *A* finnas två afskrifter, den ena i Palmisk. saml. i Ups. Univ.-bibl., den andra i Rålamb's saml. i Kongl. Bibl. — En numera förlorad hdskr. (*C*) har användts af M. v. Celse för hans edition (se nedan).

Edit.

- a) M. v. Celse, Fragmentum legis Smolandicæ, titulum de jure ecclesiastico continens ... (med lat. öfvers.),

i Acta literaria et scient. Sveciæ anni 1732. Ups. 1735. 4:o. S. 71—101. (Efter cod. *A* och *C*.)

- b) C. J. Schlyter i SSGL. 6. Lund 1844. 4:o. S. XVIII—XXIX o. 97—110 (+ Gloss. s. 197—220.) (Efter cod. *A* med var. m. m. ur *B.*)

Jfr C. J. Schlyter, Om det i Smålandslagens Kristnubalk fl. 1 införda, till en förlorad konungsbalk hörande stadgande, som angår eriksgatan, 1879. (Se *B* N:o 1153.)

E. Björkman, Smålandslagens ljudlära, 1896. (Se *B* N:o 411.)

394. Södermannalagen.

(Troligen författad omkr. 1295, samtidigt med och påverkad af Upl., stadfästad först 1327 af Magnus Eriksson, i hvars »Confirmatio» lagen säges vara tillkommen genom en revision af gamla stadgar, verkställd af lagmannen Laufrinz Ulfsson m. fl. Af de fsv. hdskr.:er, som finnas kvar, innehålla blott 2 (codd. *A* o. *B*) hela lagen, de öfriga nästan endast KkB. och företalet.)

Hdskr. *A.* Cod. Holm. *B* 53 (skr. ej långt efter 1327). — *B.* Cod. Havn. St. K. B. (Ny kong. Saml. N:o 2237), skr. ej långt efter 1335. — *C.* Cod. Holm. *B* 5 b (äldre delen; fr. sen. h. 1300-t.). — *D.* Cod. AM. 52, 4:o (äldre handen; fr. sen. h. 1300-t.). — *E.* Cod. Skokl. fol. perg. (fr. sl. 1300-t.). — *F.* Cod. Holm. (*Engestr.* saml.), skr. 1459. — *G.* Cod. Havn. St. K. B. (Thott N:o 2196, 4:o), fr. midt. 1400-t. — *H.* Cod. RA. 4:o perg. (fr. midt. 1400-talet.). — *I.* Cod. Skokl. fol. perg. (fr. midt. 1400-t.). — *K.* Cod. Ups. Lag N:o 25 (fr. sen. h. 1400-t.). — *L.* Cod. Holm. *B* 17 (fr. sen. h. 1400-t.). — *M.* Cod. Havn. St. K. B. (Thott N:o 2204, 4:o), fr. sen. h. 1400-t. — *N.* Cod. Paris. Bibl. Nat. N:o 10,503 (fr. sl. 1400-t.). — *O.* Cod. Holm. *B* 44 (fr. sl. 1400-t.). — *P.* Cod. Ups. Lag N:o 16 (fr. börj. 1500-t.). — *Q.* Cod. Holm. *B* 42 (fr. börj. 1500-t.). — Dessutom 33 codices, i allt 49 st. — I senare tid har upptäckts ett hdskr.-fragm. om 2 bl. fr. förra hälften af 1300-t., tillh. Deutsches Seminar i Göttingen, okänt för Schlyter. (Se nedan.)

Edit.

- a) Södermannalagen ... vthaff ett gammalt mst^o som finz in Archivo Regni, medh flijt affskrifvin och medh

the andra laghböckerne jämfördt af Claudio Åkerman. Sth. 1666. Föl. — (2), 44 bl. (Efter cod. A.) — Äfven i Sveriges rikets lagh-böcker, ed. I. Meurer, 1666.

- b) C. J. Schlyter i SSGL. 4. Lund 1838. 4:o. — (2), LV, 338 s. + 2 taf. facsim. (Efter cod. A med var. ur de öfriga.) Additamenta (diverse stadganden, marg-anteckningar o. d.) N:o 1—11 (efter cod. B), 12 (efter cod. N) ibid. s. 184—95.

Utdr. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 15—18. (Enl. cod. A.)

Jfr C. M. Kjellberg, Södermannalagen och dess konungabalk, 1898. (Se B N:o 1098.)

C. J. Schlyter, Om en föregifven ännu i behåll varande äldre red. af Södermannalagen, 1881. (Se B N:o 1154.)

A. R. Larsson, Södermannalagens språk i. Ljudlära. 1891. (Se B N:o 466.)

Rörande det nyfunna fragm. se följande uppsatser:

K. Maurer, Ein neues Bruchstück von Södermannalagen, i Sitzungsberichte d. philos.-philol. u. d. hist. Classe d. k. Bayer. Akad. d. Wiss. München Jahrg. 1894 s. 427—42. Münch. 1895. 8:o. (Den fornsv. texten aftryckt s. 433—37.)

F. H[agerup], Gammelt Haandskrift af Södermannalagen, i Tidsskr. for Retsvidensk. 7 (1894) s. 500.

A. B. Larsson, Om det nyfunna fragmentet af Södermannalagen, i Arkiv f. nord. filol. 13 (1896/97) s. 53—66.

N. Flygare, Än en gång det nyfunna fragmentet av Södermannalagen, i Arkiv f. nord. filol. 15 (1898/99) s. 390—400. (Hela lagtexten aftryckt s. 391—96.)

395. Södermannalagen (Dansk).

(Södermannalagens kyrkobalk i dansk öfversättning.)

Hdskr. A. Cod. Holm. C 66 (fr. sen. h. 1400-t.). — B. Cod. Havn. St. K. B. (Gam. kong. Saml. N:o 3137), fr. 1500-t. — C. Cod. AM. 23, 4:o (fr. 1500-t.). — D. Cod. Havn. St. K. B. (Gam. kong. Saml. N:o 3124), fr. förra h. 1500-t. — E. Cod. Havn. St. K. B. (Thott N:o 2125), fr. sen. h. 1500-t. Dessa motsvara Schlyters codd. 34—38.

Edit. G. J. Thorkelin i Samling af danske Kirke-Love. Kbh 1781. 4:o. S. 31—43. (Efter cod. D.)

Att denna lag blifvit inryckt bland danska lagar beror på en fel-läsning af utg., som i st. f. »Jus eccles. *Suonorum*» läst »J. e. *Scanorum*». (Jfr *Schlyter* SdmL. Föret. s. XLVII f.)

396. Uplandslagen.

(Författad 1295, troligen af domprosten Andreas And, öfversedd af honom jämte lagm. Birger Persson till Finsta och 10 bisittare; utgör en reviderad redaktion af gamla stadgar, såsom Vigher Spå's »flockar». Stadfästad 1296. Endast 3 fsv. hdskr., codd. A—C (+ en förlorad, cod. E), innehålla hela lagen, de öfriga endast KkB. och ett stycke af KgB.)

Hdskr. A. Cod. Ups. Lag N:o 12 (trol. skr. år 1300). — B. Cod. Holm. (f. d. *Schildener*) älsta delen, fr. förra h. 1300-t.; defekt. — C. Cod. Holm. B 52 (fr. omkr. 1350). — D. Cod. Ups. Lag N:o 49 (fr. omkr. 1350). — E. Den numera förlorade (trol. den älsta) cod., som legat till grund för edit. af 1607; möjligen en defekt afskr. af orig. af 1295. — F. Cod. Ups. Lag N:o 53 (fr. sl. 1500-t.). — G. Cod. Holm. B 11 (fr. sen. h. 1300-t.). — H. Cod. Ups. Lag N:o 18 (skr. 1384). — I. Cod. Holm. B 7 (fr. sl. 1300-t.). — K. Cod. Holm. (f. d. Sths Rådhusark.), fr. sen. h. 1300-t. — L. Cod. Holm. Lag N:o 21 (fr. börj. 1400-t.). — M. Cod. Havn. St. K. B. (Thott N:o 2198), fr. börj. 1400-t. — N. Cod. Holm. B 57 (fr. sl. 1300-t.). — O. Cod. Ups. Lag N:o 9 (fr. midt. 1400-t.). — P. Cod. Holm. (f. d. Calmar.), fr. midt. 1400-t. — Q. Cod. d'Albedyhll. — R. Cod. Holm. B 23 (fr. midt. 1400-t.). — S. Cod. Ups. Lag N:o 13 (fr. sen. h. 1400-t.). — T. Cod. Havn. St. K. B. (Ny kong. Saml. N:o 2234), fr. midt. 1400-t. — Utom dessa 19 finnas dessutom 104 yngre hdskr., delvis afskrifter. — En (efter Schlyters tid) 1867 upptäckt cod. (fr. midt. af 1300-t.) å *Engsö* slott har först nyligen beaktats och utgifvits (se nedan ed. g). Den öfverensstämmer i det hela med cod. F här ofvan, som helt visst är afskrifven efter Engsö-codex. (Se v. *Friesen*, nedan anf. arb. s. XII f.)

Edit.

- a) Vplandz laghen, sum af Byrgher Magnusa son Svea och Giötha kununge, åhrom åter Ch. b. 1295 för-

bättradhes. [Utg. af Jonas Bure.] Sth. 1607. Fol. — 64, (1) bl.

- b) I Sveriges rikets Landz- och Stadzlagh ... Sth. 1643. 4:o. — 120 s. (Aftr. efter edit. a.)
- c) I Sveriges rikets gamle laghböcker ... Sth. 1650. 12:o. — 196 s. (Aftr. efter edit. b.)
- d) C. Åkerman, i Sveriges rikets lagb-öcker ..., ed. I. Meurer. Sth. 1666. Fol. (Upl. tr. 1665.) — (1), 54 bl. (Aftr. efter edit. a.)
- e) Jus vetus Uplandicum, quod Birgerus Magni filius, Svionum Gothorumque rex, a:o 1295 recognovit, et e Svionico in Latinum transtulit Johannes Loccenius; verum vernaculi codicis castigatissima editione, notis, animadversionibus, et prolegomenis collationem quandam legum veterum Gothicarum et Græcarum, inprimisque Atticarum, continentibus, illustravit Carolus Lundius, ac edidit Olavus Rudbeckius. Ups. 1700. Fol. — (10), 22, (2), 184 s.
Innehåller (parallelt tryckta) den sv. lagtexten (aftr. efter edit. a) och Loccenii lat. öfvers. (s. 1—130) samt där-
efter Lundii »Notæ» (s. 131—84).
- f) C. J. Schlyter i SSSL. 3. Sth. 1834. 4:o. — (2), LXXXIII, 456 s. + 3 taf. facsim. (Efter cod. A med var. ur de öfriga.)
- g) O. v. Friesen, Upplandslagen efter Ängsöhandskriften (SFSS. 35), 1902. — (2), XXI, 167 s. + 2 fotolit. pl. (Efter cod. Engsö, förut ej använd; se ofvan.)

Utdr.

- α) H. Bjursten, Öfversigt af sv. spr:s o. litt:s hist. 2 (Läsebok), 1861, s. 29. (2:a uppl. 1863.)
- β) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 9—11. (Enl. cod. A.) Inneh. Konfirmationen o. Förordet.
- γ) H. Hjärne, Medelt:s statsskick, 1895, s. 328—40.

Utdr. i nysv. öfvers. F. Widmark, Valda stycken ur Sveriges gamla lagar, 1864, s. 15—24.

Jfr *Fr. Löffler*, Om 1607 års upplaga af Uplandslagen. Ups. 1880. 8:o. — (1), 32 s. (Särtr. ur UUA.)

397. **Uplandslagen (Lat.)**

(Uplandslagen i latinsk öfversättning.)

1. Hela lagen öfvers. i:
J. Loccenius, Jus vetus Uplandicum ... Ups. 1700. Fol. (Se N:o 396, ed. e.) Utgör öfvers. af sv. texten i ed. a ibid., som aftryckts jämsides.
2. Uppl:s KkB. finnes i följ. lat. öfvers:ar.
a) Ragvald Ingemundssons öfvers., som ingår i hans 1481 verkställda öfvers. af MELL., utg. af J. Messenius 1614 (se N:o 407). För denna öfvers. hafva användts unga, mindre goda hdskr., hvartill komma flere misslyckade »emendationer» af Messenius.
- b) J. Loccenius, Sveciæ regni leges civiles aut civitatum, Sth. 1672, fol. (se N:o 415), s. 145—68. Öfvers. af en text, som är olik alla andra bevarade och här-
rör från en numera förlorad hdskr., aftryckt i Sveriges rikets Landzlagh, Sth. 1608, fol. (se N:o 408, ed. a), s. LXXX—LXXXIX.

398. **Vestgötalagen.**

(Består af fyra särskilda partier af olika ålder. I. Äldre VGL. (förf. sannolikt i börj. af 1200-talet af lagman Eskil med ledning af äldre stadgar). II. Yngre VGL. (en ny redaktion af föreg., gjord mellan 1281 och c. 1300). III. Lydekini excerpter o. anteckningar fr. omkr. 1300. IV. Anteckningar och rättelser af två okända förf. fr. omkr. 1325; se nedan cod. D. — Af Ä. VGL. finnes blott en (nästan) fullst. hdskr. och 3 fragm. (codd. G, I o. det norska fragm., hvarom nedan: sist bl. *Hdskr.*). Af Y. VGL. finnes ingen fullst. hdskr., men 12 st. större eller mindre fragment.)

Hdskr. A. Cod. Holm. B 59^I (älsta handen, bl. 1—43, fr. 1281—90), 1:a bl. saknas; randglossor af yngre händer (se cod. D). — B. Cod. Holm. B 58 (inneh. blott afd. II, dock ej alldeles fullst.), fr. omkr. 1350. — C. Cod. Holm. B 59^{II} (andra handen, bl. 59—66, inneh. III), fr. omkr. 1300; 1 bl. inuti bortskuret. — D. Cod. Holm. B 59^{III-IV} (inneh. IV, skr. omkr. 1325, dels — större delen — af en onämd präst fr. Vidhems sn, dels — en mindre del — af en munk af Johannes' af Jerusalem orden). — E. Cod.

Holm. *B 59^v* (fragm., 1 bl., af en infogad f. d! själfständig handskr.), fr. omkr. 1350. — F. Cod. Ups. fragm., 2 bl. perg. (fr. omkr. 1350). — G. Cod. Holm. *B 6* (fr. sen. h. 1300-t.), inneh. bl. a. ett fragm. af Ä. VGL. — H. Cod. Holm. *B 10* (fr. sen. h. 1300-t.). — I. Tillägg i cod. Holm. *B 56* (VestmL.; fr. börj. ell. förra h. 1300-t.), inneh. Y. VGL. och ett fragm. af Ä. VGL. — K. Cod. Ups. Lag N:o 20 (fr. förra h. 1400-t.). — L. Cod. Holm. *B 35* (fr. sl. 1400-t.). — M. Cod. *Sack* (Bergshammar), fr. sen. h. 1400-t. — N. Cod. Linc. perg. 4:o (fr. sen. h. 1400-t.). — O. Cod. Ups. *C 36* (fr. midt. 1400-t.). — Några yngre codd. innehålla enskilda stycken af de i afd. IV ingående (se därom Collin-Schlyter VGL. Inl.). — Till de nu nämnda codd. af VGL. (alla använda, helt och hållet eller i form af varianter) kommer ett i norska Rigsarkivet upptäckt, sedan 1862 K. Bibl. tillhörigt fragm. (2 bl. perg.) af Ä. VGL. fr. slutet af 1200-talet (*Klemming*), inneh. delar af Ærfpa, Rætlösæ o. Jorþar B. Det är en afskr. efter sv. orig., gjord af en norrman och alltså starkt norvegiserande. Jfr *P. A. Munch* i Langes Norsk tidskr. 1847, s. 31 f. (omtr. i Saml. Afh. 1, 1873, s. 278—79), samt *C. J. Schlyter* i (tidskr.) Frey 1847, s. 193 ff. Om nämnda fragments offentlighörande i tryck se (nedan) edit. e.

Edit.

- a) Wästgötha lagboken . . . vthaff ett off-gammalt ms^{to} som fins in Archivo Regni [o: Riksarkivet], medh flijt vthskrifvin . . . aff Georg Stiernhielm . . . Första gången tryckt. Sth. 1663. Fol. — (4), 112 s. (Äfven i Sveriges rikets lagböcker, ed. I. Meurer, 1666.) — (Efter cod. A, C—E, K, mycket otillfredsställande.)
- b) Codex juris Vestrogothici, ex vetusto Bibl. Regiæ Holm. manuscripto transscriptus, quem Latine vertit notisque illustravit Ebbe Sam. Bring. P. 1*. Lund 1818 [—22]. 4:o. — 174 s. (oafsl.). Äfven utg. ss. disp. (P. 1—21) under Brings præsidium, Lund 1812—22. (Efter cod. B i en afskr., tagen af J. Holmbergson

efter Wennæsi afskr., under jämförande med hufvudcodex *B 58*; onöjaktig enl. *Schlyter*.)

- c) H. S. Collin o. C. J. Schlyter, Vestgöotalagen, i SSGL. 1, Sth. 1827. 4:o. — (16), LXXVII, 592 s. + 8 taf. facsim.

Inneh. I. Äldre codex af Vestgöotalagen (efter cod. A), s. 3—74. — II. Yngre codex af VGL. (Föret. o. KyrkoB. efter cod. G, det öfr. efter cod. B), s. 77—253. — III. Lydekini excerpter o. antecknar (efter cod. C, som dock här ej är fullst. utg.), s. 257—81. — IV. Antecknar af 2 onämnda förf., större delen af prästen från Vidhem (aftr. efter cod. D o. E), s. 285—344. — V. Appendix: »Konungx vtskyller af . . . västergötlandh» (efter cod. Ups. Lag N:o 18), s. 345—47. — Varianter anförda efter de flesta af de ofvan nämnda handskrifterna.

- d) En upplaga af Ä. VGL., afsedd till begagnande vid föreläsningar, utgafs (arkvis) af M. B. Richert, Ups. 1869—76?, 8:o. (Aftryck efter ed. c.)
- e) G. E. Klemming, Ett fragment af äldre Vestgöotalagen, i Småstycken på forn sv. (Bil. t. Sv. Fornskr.-sällsks årsmöte 1874), 1868—81, s. 99—102. (Efter det i Norge funna hdskr.-fragmentet, se här ofvan.)
- f) Äldre Västgöotalagen. Normaliserad text (utg. af E. Schwartz o. A. G. Noreen). Ups. 1876. 8:o. — (2), VIII, (4), 67 s.
Rec. — i Hist. bibliotek, utg. af C. Silfverstolpe, 3 (1876) s. xxxvii ff.
I. Flodström i Nord. tidskr. for filol. Ny R. 4 (1879/80) s. 60—70.
- g) G. E. Klemming, Yngre Vestgöta lagens äldsta fragment antecknade af Lydekin omkr. år 1300, i Småstycken på forn svenska (Bil. t. Sv. Fornskr.-sällsks årsmöte 1880), 1868—81, s. 179—216. (Fullst. text efter cod. C, som blott delvis utgifvits af Collin-Schlyter, VGL. s. 257—81; se ofvan ed. c.)
- h) Västgöta lagbok. [Fotogr. facsimile af cod. Holm. *B 59*, älsta delen, utg. af A. Börtzell o. H. Wieselgren.] Sth. 1888—89. 4:o. — 58 bl. facsim. + (11) s. typtryck.

Tillägget innehåller följ. stycken: 1. Början af kyrkobalken (med nyare typer). 2. Hela nämnda balk i nysv. öfvers. (efter Iv. Otman, reviderad af A. Noreen). 3. Vestgöta lagmanslängd (hdskr:s bl. 48).

Rec. E. H[ildebran]d i Hist. tidskr. 9 (1889): Öfvers. o. gr. s. 50—51.

- i) Äldre Västgötalagen. Normaliserad text jämte noter och anmärkningar till de studerandes tjänst utg. af H. Vendell. H:fors 1897. 8:o. — (2), VII, 104 s.
Rec. F. Detter i Deutsche Litt.-zeitung 20 (1899) sp. 1917.

Utdrag.

1. H. Bjursten, Öfversigt af sv. spr:s o. litt:s hist. 2 (Läseb.), 1861, s. 28. (2:a uppl. 1863.)
2. A. Noreen, Væsgötæ laghbok, ed. Börtzell o. Wieselgren, 1888—89, Bih. s. (3)—(4), inneh. början af kyrkobalken (efter cod. A).
3. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 1—8 (efter cod. A), s. 12—15 (efter cod. D).
4. H. Hjärne, Medeltidens statskicks, 1895, s. 294—95 (Rætlöso-balk. 1—3).
5. E. Hildebrand, Läsebok i sv. litt. 1, 1897, s. 7—9. (Efter cod. A.)
6. A. Boldt, Vitterhet på prosa, 1899, s. 62—73. (Efter Vendells text o. Otmans öfvers.)

Jfr En arfsfråga i äldre Vestgötalagen, 1898. (Se B N:o 1033.)

B. Kjellén, Studier i äldre Vestgötalagen, 1898. (Se B N:o 1099.)

Fr. Löffler, Hedniska edsformulär i äldre Vestgötalagen, 1878. (Se B N:o 1130.)

—, Ännu några ord om de hedniska edsformulären i Norden, 1880. (Se B N:o 1131.)

O. Rabenius, De antiquis Westrogothiæ legiferis. Diss. acad. Ups. 1769. 4:o. (Se B N:o 233.)

G. Cederschiöld, Om några ställen i äldre Västgötalagen, 1898. (Se B N:o 523.)

K. H. Karlsson, Växlingen mellan *a* och *æ* i stamstavfvelser uti Vestgötalagen I—V [enl. Schlyters edit.], 1883. (Se B N:o 423.)

O. Klockhoff, Relativsatsen i den äldre fornsvenskan med särskild hänsyn till de båda Vestgötalagarna, 1884. (Se B N:o 507.)

E. Lidblom, Lydekinshandskriften i Kongl. Bibl. (sign. K. B. g. s. B 59) 1, 1901. (Se B N:o 467.)

K. T. Melin, Öfversigt af substantivens böjning i äldre Västgötalagen, 1889. (Se B N:o 472.)

A. G. Noreen, Bidrag till äldre Västgötalagens tåkstskritik 1—2, 1889, 1891. (Se B N:o 557.)

M. B. Richert, Om den rätta betydelsen af Vestgötalagens inlednings- och slutord, 1879. (Se B N:o 1144.)

A. P. Wadstein, Kasusläran i äldre Vestgötalagen, 1874. (Se B N:o 512.)

E. Wadstein, Västgötalagens konong vrækæ, 1899. (Se B N:o 575.)

399. Vestgötalagen (Nysv.).

(Äldre Vestgötalagen i nysvensk öfvers.)

Äldre Västgötalagen öfvers. och förklarad. Akad. afh. af Ivar Otman. H:fors (tr. Borgå) 1883. 8:o. — (1), IX, 147, (2) s.

Inneh. 1. Text, s. 3—106. 2. Bihang, s. 107—47; däribland »Rim och verslämningar i VGL. I», s. 121—40.

Rec. A. Noreen i Nord. revy 1883/84, sp. 17.

A. O. Freudenthal i Finsk tidskr. 15 (1883) s. 372—73.

Utdrag.

1. F. Widmark, Valda stycken ur Sveriges gamla lagar, 1864, s. 1—12.

Inneh. 1. Af mandrapi. 2. Rætlöso-balken 5. 3. Fornæmis-balken 1—8.

2. Kyrkobalken, öfvers. af A. G. Noreen, i Væsgötæ laghbok, ed. Börtzell o. Wieselgren, 1888—89. (Se här ofvan N:o 398, ed. h.)

3. Spelmansbalken, i Nordmannaskämt, efter medeltida källor af A. U. Bååth. Sth. 1895. 8:o. S. 171.

400. — (Lat.).

(Äldre Vestgötalagen i latinsk öfvers.)

Legum W. Gothicarum in Svionia liber, quem e Gothico in Latinum convertit Joh. Loccenius, uberioribus notis ac animadversionibus illustravit C. Lundius, edidit autem Ol. Rudbeckius. Vpsalis s. a. [1690-talet; efter 1693, men före 1697]. Fol. — (22), 148 s.

401. — (Lat.).

»Statuta generalia dicta Kirkiobalker.»

(En latinsk sammanställning af Äldre o. Yngre VGL:s Kirkiob. med Brynolfs stadge (se N:o 456) och Lydekini anteckningar.)

Hdskr. Flere sådana fr. fornsv. tid (se Collin-Schlyter, VGL. s. x ff., XIV, XXX, Schlyter, MELL., 1862, s. L f.).
Edit. Collin-Schlyter, VGL., 1827, s. 317—44.

402. Vestgötalagen (Fransk).

(Vestgötalagen i fransk öfvers.)

La loi de Vestrogothie (codex antiquior). Traduite et annotée par Ludov. Beauchet. Paris 1889. 8:o. — (4), 142, (2) s. (Särtr. ur Nouvelle revue hist. de droit français et étranger 1886—87.) Ny utvidgad uppl. därpå:

403. Loi de Vestrogothie (Westgöta-lagen), traduite et annotée et précédée d'une étude sur les sources du droit suédois par Ludov. Beauchet. Paris 1894. 8:o. — XXII, 464 s. (Anordningen alldeles = Collin-Schlyters.)

Rec. I. S. Landtmanson i Tidsskr. for Retsvidensk. 8 (1895) s. 170—90. Kria. 8:o.

404. Vestmannalagen.

»Yngre Vestmannalagen» (till skilnad från »Äldre VmL.» eller Dalelagen, se N:o 389).

(Författad mellan 1320-talet, Dalelagens ungefärliga affattningstid, och 1347, då MELL. tillkom. Hvilka på Upl:s grund, med delvis ordagranna lån från denna. Endast 3 fullst. fsv. hdskr. äro kända.)

Hdskr. (A hör till Dalelagen; se N:o 389). — B. Cod. Holm. B 57 (äldre handen, fr. förra h. 1300-t.). — C. Cod. Holm. B 56 (fr. börj. ell. förra h. 1300-t.). — D. Cod. Holm. B 55 (fr. sen. h. 1300-t.). — E. Cod. Ups. Lag N:o 10 (fr. sl. 1300-t.), inneh. blott KkB. — Efter tiden för Schlyters edit. af VmL. har dessutom tillkommit Cod. Holm. Lag N:o 43 (fr. sen. h. 1400-talet), som inneh. ett fragm. af denna lag (jämte MELL. m. m.; jfr *Schlyter* MELL., 1862, s. XXXIX), utgifven.

Edit.

a) Wästmannalaghbook ... vthaff ett gamalt mst^o som finz in Archivo Regni [Riksarkivet] medh flijt affskrifvin, och medh the andra lagharne jämfört af Claudio Åkerman. Sth. 1666. Fol. — (2), 51 bl. (Efter cod. C med var. ur D: »Åthskilnadher» i sl. af hans

edit.). — Äfven i Sveriges rikets lagh-böcker, ed. I. Meurer, 1666.

b) C. J. Schlyter i SSGL. 5, Lund 1841, s. 69—239. (Efter cod. B med var. ur C—E.)

Jfr K. K:son *Siljestrand*, Ordböjningen i Västmannalagen 1—3, 1891—93. (Se B N:o 484.)

405. Östgötalagen.

(Redigerad omkr. 1290, trol. af en andlig. Gälde äfven för Öland. Blott en fullst. hdskr. fr. fsv. tid, dessutom flere fragment, af hvilka tre innehålla blott KkB.)

Hdskr. A. Cod. Holm. B 50 (fr. omkr. 1350), den enda fullst. fsv. hdskr. — B. Den numera förlorade hdskr. (trol. äldre än föreg.), som legat till grund för edit. 1607 (se a här nedan). — C. Cod. Ups., fragm. af 31 bl. o. 10 små remsor fr. sen. h. 1300-t. (förr använda af bokbindare). Senare hafva af samma hdskr. ytterligare två fragm. upptäckts, inlimmade i bokband i K. Bibl. Varianter ur dessa äro anförda af Schlyter i SkåneL. 1859, Addenda s. 651 f. — D. 4 blad i 8:o af en cod. (fr. omkr. 1350), inklistrade i pärmarne till cod. Holm. B 24. — E. Ett bl. (fr. omkr. 1350), fastklistradt i pärmen till cod. Ups. C 30. — F. Cod. Rosenblad perg. 4:o (fr. 1500-t.). — G. Varianter hemtade ur Tillägg till edit. 1607. (Jfr cod. B.) — H. Cod. Skokl. pg. fol. (fr. sen. h. 1300-t.). — I. Cod. Holm. B 1 (fr. sl. 1400-t.). — K. Cod. Ups. Lag N:o 68 (fr. omkr. 1450). — (De tre sistnämnda inneh. endast Kyrkobalken.) — L. Cod. Holm. B 51 (1590 afskr. efter cod. A). — Dessutom hafva efter Collin-Schlyters tid framkommit följande 2 fragment, hvilka alltså ej kunnat af dem begagnas, näml.: M. Cod. Holm. perg. (10 bl. i 8:o, fr. midten af 1300-t., sammansydd och anv. ss. räkenskapsomslag; funna i Kammararkivet). — N. Cod. AM. 1056, 4:o, fragm. v. 2 bl., perg., fr. förra h. 1300-t., således äldre än någon förut känd hdskr. af ÖGL. (hafva varit anv. ss. omslag för räkenskaper i danska Rentekammerarkivet). Se edit. g och f här nedan.

Edit.

- a) Östgötha laghen, thän af forna Svea ok Götha konungar ok regänter, ok särdeles kunung Knuth Eriks hin heligas son ok Birger Jarl, stadgadh ok förbättradh är vidh åhrom 1168 ok 1260 [var. 1251]. [Utg. af Jonas Bure.] Sth. 1607. Fol. — (1), 65, (2) bl. (Efter en numera förlorad hdskr., se cod. *B.*)
- b) I Sveriges rijkes Landz- och Stadzlagh ... Sth. 1643. 4:o. — 142 s. (Aftr. efter edit. *a.*)
- c) I Sveriges rijkes gamle laghböcker ... Sth. 1650. 12:o. — 220 s. (Aftr. efter edit. *b.*)
- d) Östgötha laghen ... Nu på nytt vthgången och medh nyttige concordantier förmeredt. Sth. 1665. Fol. — (1), 61 bl. (Aftr. efter edit. *a.*) — Äfven i Sverikes rikets lagh-böcker ..., ed. I. Meurer. Sth. 1666. Fol.
- e) H. S. Collin o. C. J. Schlyter i SSGL. 2. Sth. 1830. 4:o. — (2), xxxi, 403 s. + 4 taf. facsim. (Efter cod. *A.*, med var. ur *B—K.*)
- f) O. Nielsen, Levninger af nordiske Håndskrifter fra Middelaldren, i Tidskr. f. Philol. og Pædag. 6 (1865) s. 258—61. (Efter cod. *N.*) — Texten omtryckt af C. J. Schlyter i Kr. LL. (SSGL. 12), 1869, Inledn. s. CV—CVII.
- g) G. E. Klemming, Fragment af Östgötalagen, i Småstycken på forn svenska (Bil. t. SFS:s årsmöte 1873), 1868—81, s. 81—98. (Efter cod. *M.*)
- h) Östgötalagen. Aftryck efter 1830 års upplaga [Collin-Schlyters], ombesörjdt af L. Fr. Leffler. Ups. 1880. 8:o. — (1), 154 s. (Efter edit. *e.*)
Afsedd att användas vid utg:s föreläsningar. Collin-Schlyters ändringar godkännas ej alltid.
- i) Östgötalagen [efter Collin-Schlyters text] med förklaringar utg. af A. O. Freudenthal. H:fors 1895. 8:o. — IV, 280 s. (= Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland XXIX.)
Rec. H. B. i Finsk tidskr. 38 (1895) s. 321—24.

- k) Östgöta laghbok. [Fotolitogr. reproduktion efter cod. *A.*, utg. af A. Börtzell.] Sth. 1898. Fol. — 106 bl. facsim.-text + 1 s. (efterskrift).
Utdr. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 19—21 (enl. cod. *N.*) o. 29—32 (enl. cod. *A.*).
Utdr. i nysv. öfvers. F. Widmark, Valda stycken ur Sveriges gamla lagar, 1864, s. 12—15. (Inneh. Vådämål och Sårämål.)
Jfr E. Estlander, Östgötalagens stadganden om oäkta barns arfsrätt samt om arf efter oäkta barn, 1899. (Se *B* N:o 1065.)
F. A. Tamm, Anmärkningar till Östgötalagen (textkodex), 1892. (Se *B* N:o 570.)

3. Allmänna landslagar.

406. **Magnus Erikssons Landslag** (1347).

- (Författad vid tiden 1340—47 af en af konungen tillsatt nämnd af tre lagmän (Tiohärads, Vestergötlands och Värmlands) på grundval af landskapalagar och särskilda stadgar och särskildt med UplL. o. ÖGL. till närmaste förebild och källa. På grund af prästernas motstånd (vid möte i Örebro 1347) antogs ingen KkB., och ingen kunglig stadfästelse utfärdades. Dock antogs lagen efter hand i de särskilda landskapen, ofta med tillfogande af egen lags KkB. eller med lån af UplL:s. Ej sällan saknas i de äldre hdskr. hela KkB. Omkr. ett 100-tal fornsv. hdskr., hela ell. fragment, äro bevarade.)
- Hdskr.* A. Cod. AM. 51, 4:o (älsta handen, fr. omkr. 1350). — B. Cod. Holm. Lag N:o 21 (älsta handen, fr. sen h. 1300-t.). — C. Cod. Linc. perg. 4:o (älsta handen, fr. omkr. 1350). — D. Cod. Skokl. 4:o (fr. sen. h. 1300-t.). — E. Cod. Ups. Lag N:o 6 (fr. sen. h. 1300-t.), 1 bl. saknas. — F. Cod. Holm. *B 5 b* (fr. sen. h. 1300-t.), def. — G. Cod. Holm. *B 11* (fr. sen. h. 1300-t.), def. i sl. — H. Cod. Ups. Lag N:o 23 (fr. sen. h. 1300-t.), 2 bl. i börj. saknas. — I. Cod. Holm. *B 6* (fr. sen. h. 1300-t.). — K. Cod. Holm. *B 10* (fr. sen. h. 1300-t.). — L. Cod. AM. 53, 4:o (fr. sen. h. 1300-t.), def. —

M. Cod. Skokl. 4:o (fr. sen. h. 1300-t.). — **N.** Cod. Lund. (J. 4:o N:o 22), fr. sen. h. 1300-t.; 1 bl. saknas. — **O.** Cod. Skokl. 4:o (fr. sl. 1300-t.), 3 bl. saknas. — **P.** Cod. Havn. St. K. B. (Ny k. Saml. 2234), fr. sl. 1300-t. — **Q.** Cod. Ups. Lag N:o 69 (fr. sl. 1300-t.). — **R.** Cod. Holm. *B* 7 (fr. sl. 1300-t.). — **S.** Cod. Havn. St. K. B. (Thott N:o 2198), fr. börj. 1400-t. — **T.** Cod. Ups. Lag N:o 50 (skr. 1411). — Dessutom ännu en mängd hdskr., delvis afskr., i allt 101 st. — Efter Schlyters tid hafva i Kbhn upp-täckts 6 st. perg.-fragm., tillhörande 2 blad af en cod. i 4:o (närmast lik cod. *N*) af MELL. fr. 1300-talet (förut använda af bokbindare), nu (m. sign. 921, 4:o, VII) införlivade med AM.-samlingen å Univ.-bibl. i Kbhn (jfr *Lorenzen* här nedan).

Edit. C. J. Schlyter, Magnus Erikssons Landslag, i SSGL. 10. Lund 1862. 4:o. — (6), CIII, 459 s. + 2 taf. facsim. (Efter cod. *A* med var. ur en mängd andra.) *Rec. K. Olivecrona* i (Naumanns) Tidskr. för lagstiftning 1 (1864) s. 13—22.

Utdr.

α) A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 32—36. (Enl. cod. *A*.)

β) H. Hjärne, Medelt:s statskick, 1895, s. 394—423. (Enl. cod. *A*.)

γ) E. Hildebrand, Läseb. i sv. litt. 1, 1897, s. 10—11.

Jfr *M. Lorenzen*, Nyfundne fragmenter af en codex af Magnus Erikssons landslag, i Arkiv f. nord. filol. 5 (1888/89) s. 110. (Hvarken text eller varianter anföras.)

H. O. H. Hildebrand, När antogs k. Magnus Erikssons landslag?, 1874. (Se *B* N:o 1085.)

K. Maurer, Udsigt over de nordgerm. Retskilders Hist., 1878, s. 174—81.

C. J. Schlyter, Om den i några äldre handlingar förekommande benämningen »medleste lagen», 1846. (Se *B* N:o 1151.)

407. **Magnus Erikssons Landslag (Lat.)**

(MELL. — med UplL:s Kkb. — i latinsk öfvers. af Ragv. Ingemundsson. Från 1481 enl. Messenius.)

Hdskr. **A.** Cod. Linc. fol. (skr. 1506). — **B.** Cod. Ups. Lag N:o 46 (skr. 1595). — En Cod. Lund. (J. fol. N:o 16) är endast en afskr. efter Messenii edit.

Edit. Leges Svecorum Gothorumque per doctorem Ragvaldum Ingemundi, ecclesie archidiaconum Vbsalensis, anno 1481 latinitate primum donatæ; nunc autem zelo patriæ illustrandæ Iohannis Messenii ... luci publicæ cum legum indice locupletissimo consecrantur. Sthlmie 1614. 4:o. — (8), 341, (18) s.

408. **Kristofers Landslag (1442).**

(Närmast en bearbetning af MELL., stadfästad 1442. Kkb. saknas äfven här, men lånas ofta, vanligen fr. UplL., stundom fr. SdmL. Fornsv. handskrifter finnas i behåll till ett antal af 25.)

Hdskr. **A.** Cod. Havn. St. K. B. (Gam. k. Saml. 1209), fr. omkr. 1450. — **B.** Cod. Holm. (f. d. *Cl. Livijn*), älsta handen, af år 1446. — **C.** Cod. Holm. *B* 23 (fr. omkr. 1450). — **D.** Cod. Berol. Kgl. B. (Ms. Germ. 84, 4:o), fr. sen. h. 1400-t. — **E.** Cod. Holm. *B* 34 (fr. sen. h. 1400-t.). — **F.** Cod. Havn. St. K. B. (Thott N:o 2204), fr. sen. h. 1400-t. — **G.** Cod. d:o d:o (Thott N:o 2200), fr. samma tid. — **H.** Cod. Ups. Lag N:o 13 (fr. sen. h. 1400-t.), def. i sl. — **I.** Cod. Holm. *B* 35 (fr. omkr. 1470). — **K.** Cod. Holm. *B* 22 (fr. sen. h. 1400-t.), def. — **L.** Cod. Ups. Lag N:o 5 (fr. sl. 1400-t.). — **M.** Cod. Holm. *B* 40 (fr. sl. 1400-t.), def. i börj. — **N.** Cod. Ups. Lag N:o 52 (fr. år 1500). — **O.** Cod. Wolfenb. (Helmst. Samml. N:o 770), skr. 1507. — **P.** Cod. Holm. (f. d. Ovikens), fr. sl. 1400-t. — **Q.** Cod. Holm. *B* 24 (fr. börj. 1500-t.). — **R.** Cod. Holm. *B* 42 (fr. börj. 1500-t.), def. — **S.** Cod. Holm. *B* 36 (fr. börj. 1500-t.). — Dessutom en mängd yngre hdskr., i allt 160 st.

Edit.

a) Sverikes rikkes Landzlagh, som af Rijkens rådh blef öfversedd och förbättrat: och af k. Christofer ... 1442 stadfäst: så och af menige Sverikes rikkes ständer samtykt ... [utg. af Jon. Bure?]. Sth. 1608. Fol. — (4), 99 bl. (Efter en numera förlorad hdskr., närmast lik cod. *A*.)

- b) Sveriges Landz lagh, efter som han är aff Carl then nionde ... öfversedd, confirmerat, och år 1608 publicerat vorden. Nu ... på nyt vplagd ... Sth. 1621. Fol. — (4), 99, (1) bl.
- c) Sveriges Landz lagh ... Sth. 1635. 4:o. — 200, (27) s.
- d) Sveriges Landzlagh ... Sth. 1638. St. 4:o. — 174, (15) s.
- e) Sveriges rikkes Landz- och Stadzlagh ... Sth. 1643. St. 4:o. — 174 s.
- f) Sveriges Landzlagh ... Nu medh flere concordantier förbättrat och på nytt vthgången. Sth. 1665. Fol. — (5), 96, (37) s. Äfven i Sveriges rikkes lagh-böcker, ed. I. Meurer. Sth. 1666. Fol.
- g) Sveriges Landz-lagh ... (Utg. af P. Abrahamsson.) Sth. 1702. Hög 12:o. — (16), 462 s.
- h) Sveriges rikkes Lands-lag ... Nu å nyo andra gången ... uplagd. (Samme utg. som föreg. edit.) Sth. 1726. 4:o. — (11), 888, (3) s. — Därtill hör ett särskildt: Orde-register öfver de anmärckningar som vid Sveriges rikkes Landz-lag af Petter Abrahamsson gjorde och år 1726 af trycket utgångne äro, uprättadt ... af Hindr. Drysell. Sth. 1728. 4:o. — (7), 370, (3) s. (Ed. *b—h* äro alla aftr. efter ed. *a*.)
- i) C. J. Schlyter i SSGL. 12. Lund 1869. 4:o. — (2), cxvii, 486 s. + 2 taf. facsim. (Efter cod. *A* med var. ur de öfriga.)
- Jfr *K. Maurer*, Udsigt over de nordgerm. Retskilders Hist., 1878, s. 181—86.
- H. Hjärne*, Om förhållandet emellan landslagens båda redaktioner. Några kritiska anmärckningar, 1884. (Se *B* N:o 1089.)
- K. H. Karlsson*, Förhållandet mellan landslagens båda redaktioner [riktad mot näst föreg.], 1884. (Se *B* N:o 1095.)

409. **Kristofers Landslag** (Lat.).

(Kr. LL. i latinsk öfvers.)

Sveciæ regni leges provinciales, prout quondam a ... Carolo IX. ... post recognitionem confirmatæ & anno 1608 pu-

- blicatæ sunt. A Joh. Loccenio in Latinam linguam traductæ, & brevibus notis illustratæ. Holmiæ 1672. Fol. — (12), 202, (2) s. (Öfvers. efter ed. af 1608; se N:o 408, ed. *a*.)
- [Ny uppl.] Londini Scanorum 1675. 8:o. — (15), 349 s.
410. **Kristofers Landslag** (Dansk).
(Kr. LL. i dansk öfvers.)
Hdskr. A. Cod. Lund. (J. fol. N:o 28), fr. midten af 1500-t.
— B. Cod. Ups. Lag N:o 65 (skr. 1576). — C. Cod. Holm. *C* 79 (skr. 1594).
Edit. Ej utgifven.
411. — (Finsk).
(Kr. LL. i finsk öfvers. fr. 1602.)
Sveriges rikkes Landslag, stadfastad af k. Christopher år 1442.
Öfvers. på finska språket af Ljungo Thomæ. Utg. af W. G. Lagus. H:fors 1852. 4:o. — (2), 230 s. (Endast titeln svensk.)
412. — (Tysk).
(Kr. LL. i tysk öfvers.)
Schwedisches Land-recht, wie dasselbe vor Zeiten von ... Carl dem Neundten ... übersehen, confirmiret, und anno 1608 publiciret, neulicher Zeit aber im Reiche wieder aufgeleget, und mit vielen ... Anmerckungen ... vermehret und erkläret ausgekommen, jetzo ... aus der Schwedischen in die Teutsche Sprache ... übersetzt, und mit kurtzen notis marginalibus illustriret. Frankf. u. Leipz. 1709. 4:o. — (16), 536 s. — Förekommer äfven tillsammans med MESTadsL. (i tysk öfvers.) med gemensamt (graveradt) titelblad. (Se N:o 417.)

4. Stadslagar.

413. Bjärköarätten.

(Författad omkr. 1300, närmast för Stockholm, men användes äfven i några andra städer, ss. Lödöse m. fl. Inneh. mest ordningsstadgar samt sjö- och handelsrätt. Blott en fullst. hdskr. bevarad.)

Hdskr. A. Cod. Holm. *B 58* (fr. 1345—50), enda fullst. cod.; är lämpad för Lödöse. — B. Cod. Holm. *B 53* (fr. tiden närmast efter 1327), inneh. ett enda bl. (början) af lagen, som trol. varit använd af någon stad i Södermanland (resten af cod. utgöres af SdmL.).

Edit.

a) Biärköa rätten, thet är: then äldsta Stadz lag i Sveriges rjke, först brukat i Biörköö många hundrade år sedan. Men af Byrger Järl sedermera något tillökt år 1254 och Stockholms stad gifven. Nu först på gammalt pergament igenfunnen och vplagd. Hvar hoos föllia några the äldsta konunga stadgar som ... fördom vid domstolarne brukade varit. (Utg. af Joh. Hadorph.) Sth. 1687. Fol. — (12), 15, (9) s. (»Stadgarne» upptaga 72, (25) s. Se vidare N:o 447.)

b) C. J. Schlyter i SSGL. 6. Lund 1844. 4:o. S. xxx—xl, 113—34 o. (Gloss.) 221—50. (Efter cod. A med var. ur B.)

Jfr K. Maurer, Udsigt over de nordgerm. Retskilders Hist., 1878, s. 170—71.

H. Schück, Sv. lit.-hist., 1885—90, s. 145.

G. F. Zetterberg, Bjärköarättens ljud- och böjningslära, 1893. (Se B N:o 502.)

414. Magnus Erikssons Stadslag.

(Utarbetad 1350—57 på grundval dels af MELL., dels af äldre rättssedvänjor i städerna; erhöill aldrig kungl. stadfästelse, men uppgifves redan 1365 vara utgifven af K. Magnus. KkB. saknas äfven här, men lånas ofta från UpL., någon gång från SdmL. De flesta hdskr. skrifna efter 1471 ha en olika red. af KgB. fl. 2 o. 3, beroende på de detta år af rikets råd gjorda ändringar i afs. på magistratens sammansättning. Orig.-brevet aftr. hos

Schlyter, StadsL. s. 401—02 (ss. Add. A). Af StadsL. finnas 45 hdskr. o. fragm. från medeltiden bevarade.)

Hdskr. A. Cod. Holm. (f. d. Rådhusark. Sth.), fr. sen. h. 1300-t., efter 1357. — B. Cod. Holm. (f. d. Rådhusark. Söderköp.), skr. 1387. — C. Cod. Holm. Lag N:o 47 (fr. sl. 1300-t.), 1 bl. saknas. — D. Cod. Linc. perg. 4:o (fr. sen. h. 1300-t.). — E. Cod. Holm. *B 5 b* (äldre delen, fr. sen. h. 1300-t.). — F. Cod. AM. fragm. Addit. fol. N:o 17 (fr. sen. h. 1300-t.). — G. Cod. Ups. Lag N:o 50 (skr. 1411), def. — H. Cod. Havn. St. K. B. (Thott N:o 2197), fr. midt. 1400-t. — I. Cod. Karlstads Lärov.-bibl., perg. 4:o (fr. midt. 1400-t.). — K. Cod. Holm. Lag N:o 46 (fr. midt. 1400-t.). — L. Cod. Holm. (f. d. Rådhusark. Arboga), fr. midt. 1400-t. — M. Cod. Holm. *B 47* (fr. midt. 1400-t.). — N. Cod. Holm. *B 4* (fr. midt. 1400-t.). — O. Cod. Linc. N:o 17, perg. (skr. 1469). — P. Cod. Skokl. perg. 4:o (fr. sen. h. 1400-t.). — Q. Cod. Berol. Kgl. B. (Ms. Germ. N:o 84, 4:o), fr. sen. h. 1400-t. — R. Cod. Paris. (Bibl. Nat. 7830), fr. sen. h. 1400-t. — S. Cod. Ups. Lag N:o 27 (fr. sen. h. 1400-t.), def. — Dessutom en mängd yngre hdskr., i allt 110 st. (Se Schlyters edit. Inledn.)

Edit.

a) Sveriges rikkes Stadz lagh, efter ... Gustaf Adolffs ... befalning vthgången aff trycket. [Utg. af Jonas Bure.] Sth. 1617 (i sl. 1618). Fol. — (2), 95, (3) bl. (Efter cod. A med läsarter ur andra.)

b) Sveriges rikkes Stadz lagh ... aff trycket år 1618. Sampt itt nytt register här til bijfoghat. Sth. 1635. 4:o. — 184, (40) s.

c) — [Ny uppl.] Sth. 1638. St. 4:o. — (3), 160, (51) s.

d) I Sveriges rikkes Landz- och Stadz lagh ... Sth. 1643. St. 4:o. — (3), 160, (29) s.

e) Sveriges rikkes Stadz lagh ... nu på nytt vplagdt, medh nyttige concordantier och register förbättrat ... Sth. 1665. Fol. — (2), 74 bl. (Äfven i Sveriges rikkes lagh-böcker, ed. I. Meurer. Sth. 1666. Fol.)

- f) Sveriges Stads-lagh ... (Utg. af P. Abrahamsson.) Sth. 1702. Hög 12:o. — (7), 392, (72) s.
- g) Sveriges Stads-lagh ... Nu åter å nyo med anmärkningar vplagd. (Utg. af Isr. Arnell.) Sth. 1730. 4:o. — (5), 828, (80) s. (Alla uppl. *b—g* aftr. efter *a*.)
- h) C. J. Schlyter, Magnus Erikssons Stadslag, i SSGL. 11. Lund 1865. 4:o. — (2), CV, 490 s. + 2 taf. facsim. (Efter cod. *A* med var. ur de öfriga.)

Rec. K. Olivecrona i (Naumanns) Tidskr. f. lagstiftning o. lagskipn. 3 (1866) s. 509—12.

Jfr *K. Maurer*, Udsigt over de nordgerm. Retskilders Hist., 1878, s. 180—81.

415. Magnus Erikssons Stadslag (Lat.).

(MESTL. i latinsk öfvers.)

Sveciæ regni leges civiles aut civitatum, secundum ... Gustavi Adolphi ... mandatum publicatæ & typis excusæ a. 1618. A Joh. Loccenio in Latinam linguam traductæ, & brevibus notis illustratæ. Accedunt regulæ juris Sveogothici, atque index. Holmiæ 1672. Fol. — (4), 168, 66, (2) s. — [Ny uppl. med samma titel.] Londini Scanorum 1675. 8:o. — (5), 437, (1) s.

416. — (Finsk).

(MESTL. i finsk öfvers. fr. 1609.)

Sveriges rikets Stadslag öfvers. på finska språket af Ljungo Thomæ. Utg. af W. G. Lagus. H:fors 1852. 4:o. — (6), 173 s.

417. — (Tysk).

(MESTL. i tysk öfvers.)

Des Reichs Schweden Stadt-Recht, welches auff ... Gustav Adolphi ... Befehl anno 1618 gedruckt; nun aber ... von neuen aufgeleget und mit ... Anmerckungen ... vermehret und erkläret worden, ... aus der Schwedischen in die Teutsche Sprache ... übersetzt ... Frankf. u. Leipz. 1709. 4:o. — (7), 308, [Reg. über die Schwed. Land- u. Stadt-Lagh:] (92) s. — Förekommer äfven sammanförd med *Kr. LL.* i tysk öfvers. med gemensamt (graveradt) titelblad: Das Schwedische Land- und Stadt-

Recht mit denen dazu gehörigen Notis und Allegaten. S. l. & a. [1709]. 4:o.

418. Magnus Erikssons Stadslag (Kommentar).

(Kommentar till MESTL.)

Vår äldsta lagkommentar utg. af C. G. E. Björling. 1. Lund 1896. 4:o. — (2), 32, XIV s.

Texten (s. 1—31) utgör en icke officiel, i flere codices (19 st.) af MESTL. intagen kommentar öfver denna lag, förbigången af Schlyter. Älsta hdskr. är fr. förra hälften af 1500-talet.

419. Söderköpingsrätten.

(Författad senare än Östgötalagen, som varit dess källa, således troligen omkr. år 1300.)

Hdskr. Ingen fornsv. sådan numera bevarad, men ännu på 1600-t. fans en cod., skriven (att döma af språket) före 1350. Ur denna hafva på sin tid excerpter tagits dels af Joh. Bureus (i hans handskrifna ordböcker: cod. Holm. *F a 13*), dels af Laur. Bureus (i ett af honom 1650 skrifvet arbete »Lexicon antiquæ lingvæ Scanzianæ», hvaraf 2 band, omfattande bokstäfverna A—B, föreligga i hdskr.; tillh. resp. Ups. Univ.-bibl., sign. *R 594*, o. K. Bibl., sign. *F e 1*). Efter dessa citat har texten rekonstruerats af Klemming.

Edit.

a) G. E. Klemming, Uppllysningar och anmärkningar om Söderköpings-rätten, i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 25 (1867) s. 261—86. (Efter ofvan nämnda samlingar af citat.)

b) C. J. Schlyter i SSGL. 11 (MESTL.), 1865, Inl. s. LXIV—LXVII. (Texten i smndrag aftr. s. LXVI f. efter Klemmings excerpter, som redan då förelågo i tryck (korrekturafdrag?) och tillstälts Schlyter af utg.)

Jfr *J. E. Rydqvist*, Sv. spr:s lagar 4, 1868, s. 222—23.

V. Gödel, Fornnorsk-isländsk litt. i Sverige 1, 1897, s. 236—37. (Om L. Burei lexikon.)

5. Gårdsrätter.

420. Magnus Erikssons Gårdsrätt.

(Gälde för konungens och stormännens husfolk, senare äfven för deras krigsfolk. Går sannolikt tillbaka till en stadga eller privat uppteckning från sl. af 1200-talet, hvilken bekräftades af k. Magnus Eriksson, troligen 1319, och med vederbörliga förändringar äfven af hans efterträdare. Omkr. 25 fsv. hdskr. kända, de flesta dock otillräckligt undersökta, hvarför det ej kan afgöras huruvida de alla äro den af k. Magnus stadfästade eller falla under efterföljande. Af den nu omhandlade gårdsrätten finnas två något olika red. (a och b) hvilka (enl. *Maurer*) kunna föras tillbaka till en gemensam äldre urkälla.)

Hdskr. A. Ett fragm. å $\frac{1}{2}$ sida, fr. omkr. 1400, nu i norska Rigsarchivet, inneh. många olikheter mot öfriga kända hdskr. — B. Cod. Ups. Lag N:o 20 (fr. förra h. 1400-t.). — C. Cod. Holm. B 47 (fr. midt. 1400-t.). — D. Cod. Ups. Lag N:o 5 (fr. midt. 1400-t.). — E. Cod. Karlstads Lärov. bibl. perg. 4:o (fr. midt. 1400-t.). — F. Cod. Holm. B 14 (fr. midt. 1400-t.). — G. Cod. Holm. (*Engestr.* saml.), fr. 1459. — H. Cod. Holm. B 2 (fr. sen. h. 1400-t.). — I. Cod. Linc. perg. 4:o (fr. sen. h. 1400-t.). — K. Cod. Skokl. perg. 4:o (fr. sl. 1400-t.). Dessutom 16 hdskr. (kanske ej alla hithörande) fr. sen. h. 1400-t. eller börj. 1500-t.

Edit.

- a) J. Hadorph i Gambla stadgar (efter BiärköaR.), 1687, s. 8—10. (Efter cod. *H* med några var. ur *K*.)
- b) G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t. SFS:s årsmöte 1871), 1868—81, s. 53—57 (red. a, efter cod. *H* med var. efter *K*) o. 58—62 (red. b, efter cod. *I*).
- c) K. Maurer, Zum alten schwedischen Hofrechte, i Germania 24 (1879) s. 64—65. (Efter cod. *A* enl. G. Storms läsning.)

Jfr *K. Maurer*, Das älteste Hofrecht des Nordens, 1877 (se B N:o 1136), särskildt s. 31 ff.

K. Maurer, Udsigt over de nordgerm. Retskilders Historie, 1878, s. 186—87.

421. Drottning Margaretas Gårdsrätt.

(= Eriks af Pommern d:o, endast något knappare.)

Hdskr. »Ex cod. membr.» (*Hadorph*), trol. = cod. Rål.

N:o 14, 4:o (fr. sen. h. 1400-t.); se N:o 422.

Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärköaR.), 1687, s. 32—34. Med tillägg ur Eriks af Pommern Gårdsrätt (båda f. ö. lika), s. 34.

På danska utg. af J. H. Schröder, Reginæ Margarethæ Jus aulicum Svecanum Danice. E cod. mss. Hallenbergiano Bibl. Reg. Acad. Upsal. Diss. acad. Ups. 1842. 4:o. — 8 s. Förut utg. af P. K. Ancher, Om gamle Gaardsrætter, Kbh. 1809 (i förf:s Samlede jurid. Skrifter D. 2: Afd. 1), samt i Danske Gaards-Retter og Stads-Retter, Kbh. 1827 (= Gamle danske Love D. 5).

422. Eriks af Pommern Gårdsrätt.

(Endast en yngre red. af Magnus Erikssons Gårdsrätt. Minst 17 hdskr. äro kända.)

Hdskr. A. Cod. Ups. Lag N:o 9 (fr. midt. 1400-t.). — B. Cod. Ups. Lag N:o 7 (fr. midt. 1400-t.). — C. Cod. Holm. (f. d. Arboga Rådhusarkiv), fr. midt. 1400-t. — D. Cod. Holm. B 23 (fr. midt. 1400-t.). — E. Cod. Holm. B 5 b (yngre hand, fr. midt. 1400-t.). — F. Cod. Skokl. perg. 4:o (fr. sen. h. 1400-t.). — G. Cod. Havn. St. K. B. (Thott N:o 600), fr. sen. h. 1400-t.; inneh. § 1—22, afsedd att tillämpas af Vadstena klostets syssloman. — H. Cod. Holm. Rål. N:o 14, 4:o (fr. sen. h. 1400-t.), kallar sig »Dr. Margaretas Gårdsrätt» o. är troligen den af Hadorph utgifna (se föreg. N:r). — I. Cod. Skokl. pp. 4:o (fr. sl. 1400-t.), kallar sig »Karl Knutssons Gårdsrätt»; *outgifven*. Dessutom 6 hdskr. fr. sen. h. ell. slutet af 1400-t.

Edit.

- a) J. E. Rietz, Jus aulicum regis Caroli VIII Canuti [oriktig titel i st. f. ofvanst.]. Diss. acad. [Lund 1850.] 8:o. S. 189—95. — Afsedd att ingå i SS. T. 4 (aldrig utg.; jfr här ofvan N:o 5), såsom synes af pagineringen 189—192, med hvilken sistn. sida

disp. slutar. Resten, s. 193—95, trycktes jämväl af utg., men är numera mycket sällsynt. (Tr. efter cod. G.)

- b) G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t. SFS:s årsmöte 1871), 1868—81, s. 63—68. (Efter cod. F med var. efter C o. D.)

Jfr K. Maurers under N:o 420 anförda arbeten.

6. Gillestadgar och skråordningar.

a. Samlingar.

423. Skrå-ordningar, samlade af G. E. Klemming. Sth. 1856. 8:o. — (5), 335 s. + 4 kolor. taf. = SFSS. 13. (= H. 27.)
Inneh. 1. Bältare-svennernas före 1437. — 2. Skomakarnes före 1474, med tillägg 1477, 89, 99 o. 1502. — 3. Köttmånglarnes 1477. — 4. Smedernas 1479. — 5. Murarnes 1487. — 6. Skräddarnes 1501, med tillägg 1508, 17. — 7. Guldsmedernas 1501?, med stadgar, bref o. ordningar 1473—89. — 8. Dragarnes 1502?, 1503? — 9. Bagarnes 1506—10? — 10. Tunnbindarnes fr. börj. af 1500-t. — 11. Hamnskrå 1450 (i två red.). — Dessutom upptagas 5 andra skråordningar m. m. från nyare tid. (Om de använda hdskr. se de särskilda titlarne.)

b. Enskilda gillen.

424. S. Eriks gille.

Stadga för ett S:t Eriks gille nära Upsala.

Hdskr. Cod. Holm. B 92 b (fr. börj. 1500-t.), def.

Edit. G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t.

SFS:s årsmöte 1875), 1868—81, s. 111—25.

Utdr. A. Noreen, Altschwed. Leseb., 1892—94, s. 99—102.

425. S. Gertruds gille.

Bröderne af S. Gertruds gille i Stockholm 1419—84.

Hdskr. Cod. Holm., hög, smal fol., perg. (orig.-cod.).

Edit. G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t.

SFS:s årsmöte 1882), 1868—81, s. 297—318.

426. S. Görans gille.

Stadga för ett S:t Görans gille (fr. 1500-talets början).

Hdskr. Ingen gammal känd, endast en af P. Salan gjord (god) afskrift i Cod. Ups. (Cels. saml.), 4:o pp., fr. börj. 1500-t., något def. i början.

Edit.

a) Statuta confraternitatis a S. Georgio dictæ Svethice. E cod. mscr. Bibl. Reg. Acad. Upsal. ed. J. H. Schröder. Diss. acad. Ups. 1836. 4:o. — 8 s.

b) G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t. SFS:s årsmöte 1876), 1868—81, s. 127—34.

427. S. Görans gille vid Kopparberget.

Stadga för S:t Görans gille vid Kopparberget.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. Ant.-ark.), 4:o pg. o. pp., fr. sen. hälften af 1400-t., def.

Edit.

a) Statuta convivii a S. Georgio dicti ad Magnum Cuprimontem Dalekarliæ. Diss. acad. (præs. J. H. Schröder) resp. C. W. Böttiger. Ups. 1833. 4:o. — 10 s. (Efter en i Nordinska saml. Ups. befintlig, felaktig, afskr. af ofvanst. cod.)

b) Diplom. Dalek. 1, 1842, s. 57—60.

c) G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t. SFS:s årsmöte 1874), 1868—81, s. 103—10.

428. S. Karins gille.

Stadga för S. Karins gille i Björke s:n på Gotland 1443 (på forngutniska).

Hdskr. Ingen bevarad.

Edit.

a) Joh. Schoumacher, De Gothlandia. Diss. acad. (præs. J. Steuch). P. 1*. Ups. 1716. 4:o. — 16 s. (Den begagnade hdskr. numera förlorad.)

b) G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t. SFS:s årsmöte 1877), 1868—81, s. 149—51. (Aftr. efter edit. a.)

c) Haqv. Spegel, Rudera Gothlandica . . . anno 1683, ed. O. V. Wennersten. Visby 1901. 12:o. S. 184

—86. (Bil. t. Gotlands Alleh.) Den af Spegel be-
gagnade hdskr. har tydligen varit densamma som den,
hvilken tryckts af Schoumacher. Spegel har dock ett
stycke, som saknas hos den andre.

429. **Jungfru Marie gille.**

Stadga för ett Jungfru Marie gille.

Hdskr. Ingen gammal bevarad, endast en afskrift i Cod.
Holm. *F b 6* (Aschanei saml.).

Edit. G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t.
SFS:s årsmöte 1877), 1868—81, s. 143—48.

c. Enskilda skrän.

430. **Bagarnes skrå.**

Bagarnes skrå från början af 1500-talet (c. 1506—10).

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. Rådhusark. Sth.), lit. 8:o perg.,
orig. fr. omkr. 1506—11.

Edit.

a) G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856,
s. 211—15. (Aft. efter en dålig afskrift fr. 1600-
talet, befintlig i en saml. »Skråordningar fr. 1600-t.»
i Vitt. H. o. A. akad. Orig. var då okändt.) Å nyo
utg. af:

b) G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t.
SFS:s årsmöte 1870), 1868—81, s. 33—38. (Efter
den 1865 till K. Bibl. skänkta orig.-hdskr.)

431. **Bältaresvennernas skrå.**

Bältaresvennernas [o: sadelmakarnes] skrå före 1437 (med
något yngre tillägg).

Hdskr. Cod. Holm. *B 92 a* (orig. fr. börj. 1400-t., med
tillägg af många händer fr. 1400- o. börj. 1500-t.).

Edit. G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856,
s. 3—10.

432. **Dragarnes skrå.**

Dragarnes [o: vindragarnes] skrå fr. 1502 eller 1503.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. Rådhusark. Sth.), lit. 8:o perg.,
orig.

Edit. G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856,
s. 185—208. Med 2 facsim.-bilder i färger.

433. **Guldsmedernas skrå.**

Guldsmedernas skrå fr. 1501?

Hdskr. Cod. Holm. (orig., f. d. tillh. Guldsmedsäm. i Sth.),
lit. 8:o perg.

Edit. G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856,
s. 141—59. Med 2 facsim.-bilder i färger. (Om de af
Klemming ibid. s. 160 ff. tryckta äldre stadgarne för
guldsmeder af 1473, 74, 85 (2 st.) o. 89 se afd. 7 här
nedan under resp. år.)

434. **Hamnskrå.**

Hamnskrå af 1450 (närmast en fiskeristadga).

Hdskr. Ingen gammal känd. I K. Bibl. finnas 2 st. (sins-
emellan något varierande) afskr. (a, b) i Hadorphs saml.
af författningar. (Orig. förmodligen förstördt i slottsbranden
1697.) Af var. b finnes ännu en afskr. i en cod. Lund.
(DelaGard. saml. *C II 6*), fr. omkr. 1600, samt en för-
kortad text (37 till 40 punkter) i flere afskrifter, tryckt
flere gånger in 4:o (u. o. o. å.) vid midt. o. slutet af
1600-talet (några var. anförda af Klemming). En tredje
red. (c), där stadgan uppgifves vara författad år 1400(!),
är bevarad i två handskrifter: 1) Cod. Holm. Lag N:o 51
(fr. sen. h. 1500-t.), och 2) en Cod. RA. (fr. sl. 1500-t.),
bägge outgifna. Jfr Schlyter, MESTL., 1865, s. xxxiii
o. xxxvi f.

Edit. G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856,
s. 289—98 (var. a, i 45 punkter) o. 298—309 (var. b,
i 75 punkter), bägge efter Hadorphs afskrifter.

435. **Köttmånglarnes skrå.**

Köttmånglarnes skrå af 1477.

Hdskr. Ingen gammal känd, endast 2 (moderniserade) af-
skrifter: A. Cod. RA. (Oxenstj. saml.), fr. början af 1600-t.
— B. Cod. Ups. (Nordins saml. N:o 841, 4:o), yngre än A.

Edit. G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856,
s. 47—53. (Efter bägge hdskr., med af utg. gjord ar-
kaiserad stafning.)

436. **Murarnes skrå.**

Murarnes skrå af 1487.

Hdskr. Cod. Holm. (f. d. Murmästare-åmb:s i Sth.), lit. 8:o perg., orig.*Edit.* G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856, s. 77—88. (Med 2 facsim.-bilder i färger.)437. **Skomakarnes skrå.**

Skomakarnes skrå före 1474. Med flere tillägg t. o. m. 1502.

Hdskr. Cod. Vitt. H. o. Ant. akad. (f. d. van Suchtelen tillh.), lit. 4:o perg., fr. förra h. 1400-t. m. yngre tillägg.*Edit.* G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856, s. 13—34.

438. — (Nysv.).

Skomakara-skra: Skomakare-skråordning, af Stockholms stads magistrat gillad och stadfäst år 1474, jemte några sedan tillagda stadganden. [Utg. af J. G. Liljegren.] Sth. 1835. 12:o. — 86 s.

439. **Skräddarnes skrå.**

Skräddarnes skrå 1501, med tillägg fr. 1508 o. 1517.

Hdskr. Cod. Holm. (orig., f. d. tillh. Skräddare-åmb. i Sth.), lit. 8:o perg.*Edit.* G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856, s. 95—119, m. 2 facsim.-afbildn. i färger. (Om de här utg. stadgar för skräddare af 1356 o. 1453 se afd. 7 här nedan under resp. år.)440. **Smedernas skrå.**

Smedernas skrå af 1479.

Hdskr. Ingen gammal bevarad. Tre yngre (moderniserade) afskrifter kända: A. Cod. RA. (Oxenstj. saml.), fr. förra h. af 1600-t. — B. Cod. Holm. (Hadorphs saml. af författn.), något yngre än A. — C. Cod. Ups. (Nordins saml. N:o 841, 4:o), yngst.*Edit.* G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856, s. 61—73. (Efter alla tre afskrifterna med någon normalisering.)441. **Timmermäns skrå.**

Timmermäns skrå 1454.

Hdskr. Ingen känd.*Edit.*

a) Een copia vthaff Timbermänz skråån, lydandes ord ifrå ord, lyka medh skråån. Sth. u. å. [1604], lit. 4:o. — 16 s. (Ex. unicum i K. Bibl.)

b) G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t. SFS:s årsmöte 1869), 1868—81, s. 17—31. (Aft. efter a.)

442. **Tunnbindarnes skrå.**

Tunnbindarnes skrå fr. börj. af 1500-t. (trol. 1500—20).

Hdskr. Ingen gammal bevarad, endast en officiel afskr. i Nord. museets saml., på 6 perg.-bl. i lit. 4:o, fr. år 1579.*Edit.* G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856, s. 219—25.

Jfr P. G. Vistrand, Anteckningar om handtverksämbeten i Stockholm, 1895 (se B N:o 921), s. 14.

7. Offentliga stadgar och urkunder. (Förordningar, traktater, privilegier o. d.)

a. Samlingar.

443. Fyra k. Albrekts förskrifningar »uppå åtskillige måhl som aff honom emot lagh bedreffne voro».

Hdskr. Ej uppgifven.*Edit.* J. Hadorph i Bih. till Rimkr. (se N:o 446), 1676, s. 34—41.

Förskrifningarna äro af åren 1371, 1375, 1378 o. 1383.

444. Trenne k. Albrechtz förskrifningar [af åren 1369, 1370 o. 1383], ther uthaff Her Boo Jonssons välde och myndighet kan intagas. [Wisingsborg 1672.] 4:o. — 9 opag. sid. Utgör bil. t. Alexandri Magni historia på svenska rijm ...

bekostat genom Hr: Boo Jonszon ... (ed. J. Hadorph).
Wijsingzb. 1672. 4:o. (Jfr N:o 67, ed. a.)

445. [Bergsordningar.] Kongl. stadgar, förordningar, privilegier och resolutioner, angående justitien och hushållningen vid bergverken och bruken ... uti Sveriges rike och ther under lydande provincier. Sth. 1736. 4:o. — (49), 878 s. + Reg. (182 opag. sid.).

Inneh. bl. a. 19 st. på sv. från medelt. (1347—1525), aftryckta efter orig. eller »tilförlätelige» afskrifter. De äro följande:
1. K. Magni privilegier för Kopparbergsmännen i Falun, 1347. — 2. Dens:s bergsordning o. stadga för Norberg, 1354. — 3. Dens:s ordning o. stadga för Jernbergslagen, 1360. — 4. K. Albrekts artiklar för Norbergs bergslag, 1368. — 5. K. Eriks privilegier för Vermlands bergslag, 1413. — 6. Dens:s bref om frihet uppå Åtvidaberg för dem som där bergsbruk öfva, 1413. — 7. Dens:s privilegier för Kopparbergslagen i Falun, 1413. — 8. Dens:s privilegier för Norberg, Bitsberg, Vikaberg, Silfverberg, Tunaberg o. Skinskatteberg, 1420. — 9. K. Kristofers konfirmation på Kopparbergs privil., 1442. — 10. Dens:s privilegier för Norberg, 1444. — 11. K. Karl VIII:s konfirm. på privil. för Kopparberg, 1449. — 12. Dens:s privilegier för Norberg, 1449. — 13. K. Kristierns stadfästelse af Kopparbergs privil., 1458. — 14. Dens:s privilegier för Norberg, 1458. — 15. Sten Sture d. ä:s o. RR:s förordn. om malmberg å skattejord, 1485. — 16. K. Hans' privilegier för Norberg, 1497. — 17. Dens:s privilegier för Kopparberg, 1499. — 18. Sten Sture d. y:s konfirmation å Kopparbergs privil., 1512. — 19. K. Gustaf I:s konfirmation å Kopparbergs privilegier, 1525. — (Se f. ö. här nedan under afd. b å de särskilda åren.)

446. [Bihang till Rimkrönikorna, ed. J. Hadorph.] — Then andra delen til Rijn-chronikorne hörande, innehåller åtskillige konglige och furstlige förlikningar, föreningar, försäkringar, dagtingan, förbund, förskrifningar, legdebref, etc. ...: uplagd aff Johan Hadorphio. Sth. 1676. 4:o. — (XXIV), 474, (30) s.

Inneh. 218 aktstycken för åren 1308—1523, de flesta på svenska, däribland svenska traktater o. d. särskildt s. 77—474 (åren 1434—1523).

447. [Gambla stadgar vid Biärköarätten, ed. J. Hadorph.] — Några gamla stadgar, ifrån k. Magni Ladulåses tidh år

1280 til k. Gustaffs den förstes, som mycket hafva brukelige varit vidh domstolarne, och en deel förr tryckte ... här af sina original eller bästa exemplar tryckte. [Utg. af Joh. Hadorph.] Sth. 1687. Fol. — 97 (delvis opag.) sidor. Tryckta vid J. Hadorphs edit. af Biärköa rätten ... Sth. 1687 (se N:o 413, ed. a).

Inneh. följande aktstycken på svenska. 1. Magnus Ladulås' stadga om landsfred, 1280. — 2. D:o d:o om gästning, 1285. — 3. D:o d:o om lönmord, 1284. — 4. Magnus Erikssons Gårdsrätt, 1319. — 5. Dens:s stadga vid eriksgatan, 1335. — 6. D:o d:o af Skepinge, 1335. — 7. D:o d:o af Upsala, 1344. — 8. D:o d:o af Telge, 1345. — 9. Stadga om frälsejord m. m., Jönköp. 1360 [o: 1352]. — 10. K. Albrekts stadga för Hamars treding i Trögd, 1369. — 11. Dens:s stadga 1375. — 12. Dens:s bref om vargs o. björns skjutande, 1376. — 13. Telge stadga, 1380. — 14. Dr. Margaretas Gårdsrätt m. tillägg ur Eriks af Pommern d:o. — 15. Eriks af Pommern påbud om krogars upprättande, 1413. — 16. Dens:s påbud om räfsteting, 1413. — 17. Wäxjöstadgan 1414. — 18. D:o d:o den 2:a af samma år. — 19. Eriks af Pommern stadga 1416 [o: 1414] (»For thy at wij annamadhom ...»). — 20. Strängnässtadgan 1437. — 21. »Om höghmålis ogärningar» (gamla straffordningen), 1439. — 22. K. Kristofers plakat till stiftet, 1441. — 23. Dens:s förbudsplakat mot oenighet bland fogdar m. m., 1442. — 24. Dens:s påbud om sakörens lagliga delning, 1444. — 25. Karl Knutssons artiklar, 1448. — 26. Dens:s stadga om varuvärden, 1450. — 27. Dens:s förordning om mynt, 1453. — 28. K. Kristierns plakat om »olaga gästerjens och landt-rijdh», 1458. — 29. Dens:s plakat om skattegodsens vidmakt-hållande, 1459. — 30. Dens:s påbud till Vestergötland o. andra landsändar, 1462. — 31. Kalmare recess 1474. — 32. D:o d:o den 2:a, 1483. — 33. Sten Stures o. RR:s stadga om fotekvarnar, 1485. — 34. Dens:s förordn. om malmberg, 1485. — 35. Dens:s förordn. om guldsmeder, 1485. — 36. Dens:s förordn. om silfver- o. guldkontroll m. m., 1489. — 37. Dens:s stadga om sventjänares löner o. hästar, 1489. — 38. Telge stadga »om åtskillige mål», 1491. — 39. K. Hans' bafsked fr. riksd. i Sth. 1499 samt resolution på allmogens klagepunkter. — 40. Regerings o. Råds stadga »om femte mans arf», 1507. — 41. Wäxjö stadga 1514. (Om de särsk. styckena se afd. b här nedan, under resp. år.)

448. Magnus Ladulås' fridstadgar, 1285(?): a. Riksfrid. b. Konungsfrid [allmän landsfred]. I H. Hjärne, Medeltidens statsskick, 1895, s. 314—22.

- Aftryckta: *a* ur Collin-Schlyter, VGL., 1827, s. 310—16; *b* ur Sv. Dipl. 1, 1829, N:o 818. (Om andra editioner af nämnda fridstadgar se här nedan afd. b, N:o 457 o. 458.)
449. Myntordningar (3 st.). I Lagerbrings Samling af åtskill. handl. . . i sv. hist. D. 3, 1758, s. 263—71. Lund. 8:o. Inneh. följande myntordningar. 1. Karl VIII Knutssons, 1449. — 2. Sten Sture d. ä:s, 1480. — 3. K. Hans', 1497. (Se vidare å resp. år i afd. b här nedan.)
450. [Norbergs privilegier.] — Privilegier för Norberg. I G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t. SFS:s årsber. 1876), 1868—81, s. 135—42. Inneh. 1. K. Magnus Erikssons privil., 1354. — 2. K. Albrekts d:o, 1368. (Om hdskr. o. öfriga edit. se under resp. år å afd. b här nedan.) — Om förnyade privil. för Norberg se afd. b under åren 1420, 1444, 1449, 1458 o. 1497.
451. [Norska förbund.] — Några norska förbund med Sverige [utg. af J. Hadorph]. I Sanct Olaffs saga på Svenske rim, utg. af J. Hadorph, Sth. 1675, 8:o, s. 79—130. (Jfr N:o 56, ed. a.) Inneh. 15 handlingar på svenska från åren 1441 (2 st.), 1449 (6 st.) o. 1482 (7 st.).
452. Paa Halland oc Skåne. Trenne k. Waldemars i Danmark förskrifningar på Skåne, Halland, Bleking in under Sverige til evigh tijd. *Hdskr.* Öfvers. fr. lat. c. 1520 i »Spegelbergs bok» (cod. Holm. D 2), af annan (dock samtidig) hand än Spegelbergs. (Hos Hadorph heter det: »af en gammal book i Archivo Reg.») *Edit.*
- a) J. Hadorph, Bih. t. Rimkrön., 1676, s. 19—31. (Lat. o. sv. text parallelt.)
- b) Sv. Dipl. 5, 1858—65, N:o 3537 a, 3741 a, 3747 a. Inneh. tre urkunder af 1341, 1343 (2 st.) ang. Skåne, Halland o. Blekinges afträdande till k. Magnus Eriksson.
453. Svenska riksdagsakter jämte andra handlingar, som höra till statsförfattningens historia. Utg. af Em. Hildebrand och O. Alin. D. I: 1 (1521—44). Sth. 1887. 8:o. — (8), XIV, 412 s.

- Handlingar fr. 1522—25 aftryckta s. 3—39. Forts. af arbetet berör ej medeltiden.
454. Sverges traktater med främmande magter jemte andra dit hörande handlingar, utg. af O. S. Rydberg. D. 1—4 (forts. ej hithörande). Sth. 1877—88. St. 8:o. *Hdskr.* Mest efter handlingar i Sv. Riksark. och Danska Geheimearchivet. Inneh. D. 1, 1877, inneh. handl. f. åren 822—1335. — D. 2, 1880—83, handl. fr. 1336—1408. — D. 3, 1891—95, handl. fr. 1409—1520. — D. 4, 1885—88, handl. fr. 1521—71. *Rec.* C. Annerstedt i Nord. tidskr. (Letterst.) 1 (1878) s. 87—95, och Hist. tidskr. 1 (1881) s. XLVI—LIII. *H. Hildebrand* i Framtiden. N. F. 1 (1877) s. 220—23. [*E. Hildebrand*] i Hist. tidskr. 4 (1884) Ö. & gr. s. xxv—xxviii; ibid. 8 (1888) Ö. & gr. s. 76—80; ibid. 16 (1896) Ö. & gr. s. 45—47. (Alla tre uppsatserna undert. *Ehd.*)
- b. Enstaka stadgar o. d. (Kronologiskt.)¹⁾
455. Bisk. Brynolfs stadga om tionde, dråp, helgedagsbrott och biskops rättighet. Skara 1281. *Hdskr.* A. Cod. Holm. B 59^I (fr. 1281—90). — B. Cod. Holm. B 10^{III} (fr. efter 1350). *Edit.*
- a) G. Stiernhielm i Västgötha laghbook, 1663, s. 92—93. (Efter cod. A.)
- b) Collin-Schlyter, Vestgöotalagen (SSGL. 1), 1827, s. 70—73. (Eft. cod. A med var. ur B.)
- c) Sv. Dipl. 1, 1829, N:o 709. (Eft. cod. A m. var. ur B.)
- d) Schwartz-Noreen, Äldre Västgöotalagen, 1876, s. 64—66. (Normalis. aftr. efter ed. b.)

¹⁾ Denna förteckning gör naturligtvis ej anspråk på fullständighet. Afsikten har närmast varit att ge anvisningar till en kontinuerlig serie af handlingar, för att belysa svenska språkets utveckling äfven genom de officiella urkunderna. Särskildt för den tid som ej ingår i Sv. Dipl., d. v. s. handlingar från åren 1351—1400 och från 1421 till medeltidens slut, har man ansett ett rikligare urval vara af behovet påkalladt, alljämt fasthållande att det här gäller filologiska intressen, ej diplomatiska.

- e) H. Vendell, Äldre Västgötalagen, 1897, s. 69—71.
(Efter facsim.-edit. af cod. A.)
Nysv. öfvers. I. Otman, Äldre Västgötalagen öfvers. o. förkl., 1883, s. 101—05.
Fransk öfvers. L. Beauchet, Loi de Vestrogothie, trad. et annotée, 1894, s. 267.
456. K. Magnus Ladulås' stadga om lönmord, frillobarns arf m. m. 1284. (*Inc.*: »Legher maþær man til at dræpa.»)
Hdskr. A. Cod. Holm. B 59^{III} (fr. omkr. 1325). — B. Cod. Holm. B 10^{III} (fr. efter 1350).
Edit.
a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 6. (»Ex cod. ant. membr.» = cod. B.)
b) Collin-Schlyter, Vestgötalagen (SSGL. 1), 1827, s. 287 (IV: 9). (Efter cod. A med var. ur B.)
Fransk öfvers. L. Beauchet, Loi de Vestrogothie, trad. et annotée, 1894, s. 428.
457. K. Magnus Ladulås' stadga om frigästnings upphörande, edsörebrott, adelns privilegier m. m. Alsnö 1285. (*Inc.*: »Magnus ... Vir kyænnum þær vidþær at aff þæt walð.»)
Hdskr. A. Cod. Holm. B 59^{III} (fr. omkr. 1325). — B. Cod. Holm. B 10^{III} (fr. efter 1350).
Edit.
a) G. Stiernhielm, Wästgötha laghbook, 1663, s. 88—92. (Källan ej angifven; öfverensst. med cod. A.)
b) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 3—5. (»Ex cod. membran.», c: cod. A.)
c) Collin-Schlyter, Vestgötalagen (SSGL. 1), 1827, s. 310—16 (IV: 19). (Efter cod. A med var. ur B.)
d) Sv. Dipl. 1, 1829, N:o 799. (Efter cod. A med var. ur B.)
e) H. Hjärne, Medelt:s statsskick, 1895, s. 314—18. (Aftr. efter ed. c.)
Fransk öfvers. L. Beauchet, Loi de Vestrogothie, trad. et annotée, 1894, s. 440—45.
Om dateringen af denna o. närmast följ. stadga se *R. Kjellen* i *Hist. tidskr.* 14 (1894) s. 247—60. (Se B N:o 857.)

458. K. Magnus Ladulås' stadga om allmän landsfred m. m. Skeninge 1285. (*Inc.*: »Magnus ... Af skiel dömom wir.»)
Hdskr. Cod. Holm. B 10^{III} (fr. efter 1350).
Edit.
a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 1—3. (»Ex ant. cod. membr.») Dateras här oriktigt 1280.
b) Sv. Dipl. 1, 1829, N:o 813.
c) H. Hjärne, Medelt:s statsskick, 1895, s. 318—22. (Aftr. efter ed. b.)
459. Nöteborgska fredstraktaten 1323.
Hdskr. Orig. numera okänt. Följ. afskrifter förvaras i Sv. Riksark. a. En sv. öfvers. af det äkta brevet, i pp.-afskr. fr. sl. 1400-t. — b. Afskr. i en dagbok öfver en legation till Novgorod 1537 (kopierad efter orig.-brevet; fullständigare än följ.). — c. En officiell legationsberättelse, grundad på näst föreg. dagbok och af samma år, men defekt (i börj. är dessutom ett stycke öfverhoppadt, som fins i dagboken). — d. Afskr. i 1547 års riksregistratur. Dessutom finnas (alla grundade på den i Novgorod tagna kopian) i samma arkiv ytterligare trenne afskr. näml. e. En lös sådan fr. 1500-t., f. En d:o fr. sl. 1500-t. (i Oxenstjernska saml.) och g. En d:o fr. sen. h. 1600-t. i kopicboken »Muscovitica».
Edit.
a) Suomi, tidskr. i fosterl. ämnen, 1 (1841) H. 1, s. 62—68. (Efter afskr. g.)
b) Sv. Dipl. 3, 1842—50, N:o 2418 (efter afskr. c, supplerad efter d), N:o 2418 AC (efter afskr. a).
c) O. S. Rydberg, Sv. trakt. 1, 1877, s. 447—49 (efter afskr. b med var. ur c—g) och s. 451—54 (efter a).
En förfalskad afskr. fr. 1520-t. finnes bevarad i biskop Brasks kopicbok (sign. J 11) i Riksark.
Edit.
α) Sv. Dipl. 3, N:o 2419.
β) Rydberg, Sv. trakt. 1, s. 451—54 (aftryckt parallelt med den autentiska efter afskr. a; se ofvan ed. c).

460. K. Magnus Erikssons stadfästelse (»confirmation») af Södermannalagen 1327.

Hdskr. A. Cod. Havn. St. K. Bibl. (Ny kong. Saml. 2237), fr. strax efter 1335. — B. Cod. Holm. B 2 (fr. sen. hälft. 1400-t.). — C. Cod. Holm. (f. d. Calm. Gymn.), 4:o; detta stycke afskr. fr. 1600-t. — D. Cod. Riksark. (»Kopieb. fr. medelt. N:o 1»; fr. midt. 1400-t.), inneh. stycket förändradt till stadfästelse af en för hela riket gällande lagbok.

Edit.

- a) J. Hadorph i Föret. till Dahle laghen, 1676. (Efter en numera förlorad *hdskr.*, närmast liknande cod. B o. C här ofvan; trol. en afskr. fr. sl. 1500-t. Jfr Schlyter, SödermL.: *hdskr.*-beskr. under N:o 46.)
 b) C. J. Schlyter, Södermannalagen (SSGL. 4), 1838, s. 1—4. (Efter cod. A med var. ur de öfriga.)
 c) Sv. Dipl. 4, 1853—56, N:o 2624. (Aftr. efter ed. b.)

461. K. Magnus Erikssons stadga om trälldoms aflysning m. m. (då han red sin eriksgata). Skara 1335.

Hdskr. Orig. numera förloradt.

Edit.

- a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 10—11. (»Ex orig.»)
 b) Sv. Dipl. 4, 1853—56, N:o 3106. (Aftr. efter ed. a.)

462. K. Magnus Erikssons stadga om gästgifveri m. m. Skeninge 1335.

Hdskr. Orig. numera förloradt.

Edit.

- a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 11—13. (»Orig.»)
 b) Sv. Dipl. 4, 1853—56, N:o 3175. (Efter afskr. tagen fr. orig. i sl. af 1600-t., nu tillh. Kongl. Bibl., jämte var. ur edit. a och ur tvänne afskrifter, den ena i Lunds Univ.-bibl. (G. H. Silfverhielms), den andra i Sv. Riksark.)

463. K. Magnus Erikssons stadga för bergsmän i Närike. 1340.

Hdskr. Orig. förloradt. Yngre afskr. af C. R. Berch i Vitt. H. o. A. akad.

Edit. Sv. Dipl. 4, 1853—56, N:o 3526. (Efter Berchs afskr.)

464. K. Magnus Erikssons stadga om gästgifveri, nämnd m. m. Ups. 1344.

Hdskr. Orig. förloradt. (Afskr. se nedan ed. b.)

Edit.

- a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 15—19. (Efter det förlor. orig.)
 b) Sv. Dipl. 5, 1858—65, N:o 3864 (efter afskr. af orig. fr. sl. af 1600-t. i K. Bibl.) o. 3864 a (efter afskr. i Brasks kopiebok i Sv. Riksark., sign. J 11).

465. K. Magnus Erikssons stadga om frälse m. m. Telge 1345.

Hdskr. Orig. förloradt.

Edit.

- a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 19—22. (Källan ej uppgifven, trol. efter orig.)
 b) Sv. Dipl. 5, 1858—65, N:o 3972. (Efter afskr. fr. orig. i sl. 1600-t. i K. Bibl.)

466. K. Magnus Erikssons fullmakt för konungsnämnd. 1346.

Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.

Edit.

- a) Sv. Dipl. 5, 1858—65, N:o 4108.
 b) H. Hjärne, Medelts statsskick, 1895, s. 384—85. (Aftr. efter ed. a.)

467. K. Magnus Erikssons privilegier för Kopparberg. 1347.

Hdskr. A. Orig. perg. i Falu grufarkiv. — B. Afskr. i Riksregistr. 1523—28, i Sv. Riksark.

Edit.

- a) Bergsordningar, 1736, s. 1—6. (Efter *hdskr.* A.)
 b) Dipl. Dalekarl. 1, 1842, s. 14—17 (efter *hdskr.* A), s. 18—20 (efter B).
 c) Sv. Dipl. 5, 1858—65, N:o 4142. (Efter *hdskr.* A.)
 d) A. Noreen, Altschwed. Eeseb., 1892—94, s. 21—25. (Aftr. efter edit. c.)

468. Stadga om frälsejord och utgärdesbönder, gjord i Jönköping 1352 (i Hadorphs källa orätt: 1360).

- Hdskr.* A. Onämnd, anv. af Hadorph (har år 1360). —
 B. Cod. Havn. St. K. Bibl. (Thotts saml. N:o 2198), fr.
 börj. af 1400-t. — C. Cod. Holm. *B 1* (fr. sl. 1400-t.).
 — D. Ett fragm. i Registrum eccl:æ Linc. (i Sv. Riksark.),
 fr. förra hälft. 1400-t. (förr Ant.-arks med sign. *A 18*).
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687,
 s. 22—23. (Efter *hdskr. A.*)
469. K. Magnus Erikssons bergsordning och stadga för Norberg.
 1354.
Hdskr. A. Orig. numera förloradt. — B. Afskr. i en cod.
 Ups. (Hallenbergers saml. N:o 127), älsta hand, fr. sen. h.
 1300-t. — C. Afskr. i Riksregistr. 1523—25, i Sv. Riks-
 arkivet.
Edit.
 a) Bergsordningar, 1736, s. 6—9. (Efter orig. eller möj-
 ligen cod. *B.*)
 b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 24—26. (Efter *hdskr. C.*)
 c) G. E. Klemming, Småskrifter på forn sv. (Bil. t.
 SFS:s årsmöte 1875), 1868—81, s. 135—38. (Efter
 cod. *B.*)
- Utdr.* J. Bosworth, The origin of the Danish, and an
 abstract of Scandinavian literature ... Lond. 1836. 8:o.
 S. 29. (Innehåller börj. af Norbergs privil. på fornsv.
 jämte engelsk öfvers., f. ö. ingenting af svenskt intresse.)
470. K. Magnus Erikssons stadga för skräddarne i Stockholm.
 1356. (Lat. orig. med notarial öfvers. till svenska.)
Hdskr. Cod. Holm. perg. (f. d. Skräddareämbetets i Sth.).
Edit. G. E. Klemming, Skråordningar (SFSS. 13), 1856,
 s. 121—22.
471. Erik Magnussons proklamation 1356.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. fr. sl. 1500-t. i Sv. Riksark.
 (sign. *J 3*).
Edit. O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 228.
472. K. Magnus Erikssons bref om frånträdande af kronan till
 förmån för sonen Erik Magnusson. 1357.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark.
Edit. O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 245—47.

473. Erik Magnussons stadga »om flock och samnad» mot fogde.
 1357.
Hdskr. A. Cod. Holm. *B 14* (omkr. 1450); här orätt dat.
 1407. — B. Cod. Holm. Lag N:o 46 (omkr. 1450); här
 dat. 1300. — C. Cod. Holm. Rål. (fr. sen. h. 1400-t.),
 i 2 afskrer; äfven här orätt dat. 1407. — D. Cod.
 Holm. *B 1* (fr. sl. 1400-t.); här rätt daterad.
Edit. C. J. Schlyter i Christoffers Landslag (SSGL. 12),
 1869, s. 401—02 (= Addit. 6).
474. K. Magnus Erikssons bref, hvori han utlofvar skiljedom
 mellan sonen Erik och dennes motparti. Lund 1358.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark. (nu förloradt).
Edit.
 a) J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 31—32. (Efter
 orig.)
 b) O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 255—56.
 (Afr. efter ed. *a.*)
475. K. Erik Magnussons bref till Södermanlands innebyggare m.
 löfte att ej pålägga skatt i annan ordning än landslagen
 föreskrifver. 1358.
Hdskr. Orig. förloradt i Sth:s slottsbrand 1697. Afskr.
 efter orig. fr. förra h. 1600-t. i Palmsköldska saml. i
 Ups. Univ.-bibl. (en kopicbok: »Gamla stadgar o. recesser».)
Edit. Hist. handl. utg. af Samf. f. utg. af *hdskr. rör.*
 Skand:s hist. 2 (1862) s. 3—4. (Efter ofvannämnda afskr.)
476. K. Magnus Erikssons öppna bref och påbud om riksdag i
 Kalmar. Lund 1359.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark.
Edit.
 a) Handl. rör. Skand:s hist. 19 (1834) s. I—IV m. fac-
 sim. Äfven sep. Sth. 1834. 4:o. 3 opag. s. (i 4
 spalter).
 b) O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 269—70.
 c) H. Hjärne, Medelt:s statsskick, 1895, s. 424—25.
 (Afr. efter ed. *b.*)

477. K. Magnus Erikssons freds- och förlikningsakt mellan honora och k. Eriks forna anhängare. Söderköping 1359.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark. (nu förlorad).
Edit.
 a) J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 32—34. (Efter orig.)
 b) O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 266—69. (Aftr. efter ed. a.)
478. K. Magnus Erikssons ordning och stadga för Jernbergslagen. 1360.
Hdskr. Orig. okänt.
Edit.
 a) Bergsordn., 1736, s. 9. (Efter ung afskr.)
 b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 32. (Aftr. efter ed. a.)
479. K. Håkan Magnussons bref om en allmän afgift till Vadstena klosterns uppbyggande. Ups. 1361.
Hdskr. Afskr. i »Åbo domkyrkas Svartbok» (förr tillh. Antark. med sign. A 25, nu i Sv. Riksark.).
Edit.
 a) (H. G. Porthan) i Tidn:ar utg. af et sällsk. i Åbo 11 (1784) s. 337—39.
 b) R. Hausen, Registrum eccl:æ Aboens., 1890, s. 112—13.
480. K. Håkan Magnussons bref om rätt för Finlands lagman, prästerskap och tolf män af allmogen att deltaga i konungaval vid Mora sten. 1362.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksarkivet. Afskr. i »Åbo domkyrkas Svartbok», i samma arkiv.
Edit.
 a) S. Lagerbring, Saml. af åtskill. handl. ... i sv. hist. D. 1 [1750-t.] s. 193—96. (Efter orig.)
 b) (H. G. Porthan) i Tidn:ar utg. af et sällsk. i Åbo 11 (1784) s. 153—55. (Efter »Svartboken».)
 c) R. Hausen, Bidrag t. Finl:s hist. 1, 1881—83, s. 455—56, med facs. å särsk. blad in 4:o. (Efter orig.)

- d) Dens., Registrum eccl:æ Aboens., 1890, s. 114—15 (»Svartboken».)
 Detta dokument, som är dateradt d. 15 febr., har kallats »Finlands äldsta grundlag».
481. K. Magnus Erikssons o. k. Håkans (sonens) proklamation mot de i landet inträngde utlänningarne jämte försäkran om tillgift för dem som återvände till trohet. Arboga 1365.
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit. O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 344.
482. K. Albrekts artiklar för Norbergs bergslag. 1368.
Hdskr. A. Orig. nu okänt. — B. Afskr. i en cod. Ups. (Hallenbergssaml. N:o 127), äldsta handen, fr. sen. h. 1300-t.
Edit.
 a) Bergsordn., 1736, s. 12—13. (Trol. efter cod. B.)
 b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 37. (Aftr. efter ed. a.)
 c) G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t. SFS:s årsmöte 1875), 1868—81, s. 139—41. (Efter cod. B.)
483. K. Albrekts fullmakt för Bo Jonsson (Grip) att vara konungens högtbetrodde ämbetsman. Sth. 1369.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark.
Edit.
 a) J. Hadorph, Trenne k. Albrechtz förskrifffningar. Bil. t. Alexandri Magni hist. på sv. rijm, 1672, 4:o. (Detta st. 3 opag. s.)
 b) A. C. Forssenius, De dapifero principe quondam senatus Suiogoth., vulgo drotset. Diss. acad. (præs. Sv. Lagerbring). Lundæ 1781. 4:o. S. 17—19. (Efter en afskr. ur Warmholtz' saml., gjord af C. C. Gjørwell; »ganska felagtig» enl. J. G. Liljegren.)
 c) Handl. rör. Skand:s hist. 16 (1831) s. 3—6. (Efter afskr., af J. G. Liljegren jämförd med orig.)
484. K. Albrekts förlikningsbref till rikets män. Sth. 1370.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit. J. Hadorph, Trenne k. Albrechtz förskrifffningar. Bil. t. Alexandri Magni hist. på sv. rijm, 1672, 4:o. (Detta st. 4 opag. s.)

485. Fördrag mellan k. Magnus Erikssons o. Albrekts anhängare. 1371.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksarkivet.
Edit. O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—1883, s. 424—26.
486. K. Håkans öppna bref till innebyggarna i Agnaholms fögderi (Vesterg.) att ej lemna skatten till annan man än Erik Kettilsson. Aranäs 1371.
Hdskr. Orig., förr å Tidö, nu i Riksark.
Edit. J. H. Schröder i Handl. rör. Skand:s hist. 13 (1828) s. 15.
487. Linköpings kapitals bannlysning öfver Math. Göstafsson, som ihjålslog bisk. Gottskalk vid Linderås kyrka. Linköp. 1374.
Hdskr. »Ex ms.»
Edit. (H. Spegel), Skriftel. bevis . . ., 1716, s. 130—31.
488. K. Albrekts stadga om allmän fred och om fridsbrytare. Sth. 1375.
Hdskr. »Ex orig.»
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 27—29.
489. K. Albrekts bref till Linköpings o. a. stift om vargs o. björns skjutande samt skinns erläggande. Sth. 1376.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. i Riksark. (»Kopieb. N:o 1»), fr. 1400-talet.
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 29—30. (»Ex antiquis schedis.»)
490. K. Albrekts och Riksens råds stadga. Telge 1380.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 30—31.
491. K. Albrekts fördrag med Danmark. 1381.
Hdskr. Orig. i Danska Geheimearkivet.
Edit. O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 451—55.
492. K. Albrekts bref om förlikning till endräkt med rikets mäktige. 1383.
Hdskr. Ej uppgifven.

- Edit.* J. Hadorph, Trenne k. Albrechtz förskrifffningar. Bil. t. Alexandri Magni hist. på sv. rijm, 1672, 4:o. (Detta st. å de 3 sista opag. sidorna.)
493. Drott. Margaretas utkorande till regent. 1388.
Hdskr. Afskr. fr. 1389 i Danska Geh.-arkivet.
Edit. O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 458—61.
494. Drott. Margaretas manifest till innebyggarna i Östergötland, Tjust o. Kind med löfte att skaffa dem fred mot vilkor af åttlydnad. 1388.
Hdskr. Orig. (nu förloradt).
Edit.
a) J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 54—55. (Efter orig.)
b) O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 473—74. (Aftr. efter ed. a.)
495. Drott. Margaretas konungaförsäkran. 1388.
Hdskr. Orig. nu förloradt. Afskrifter förvaras i Sv. Riksark., Ups. Univ.-bibl. o. Skoklostersaml.
Edit.
a) J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 51—54. (Efter det förlor. orig.)
b) O. S. Rydberg, Sv. traktater 2, 1880—83, s. 469—72. (Hufvudsakl. efter ed. a med var. efter 6 yngre afskr.)
496. Drott. Margaretas stadga om kronogodsens reduktion från k. Albrekts regementstid. Nyköp. 1396.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. (af börj.) i Riksark. (»Kopieb. N:o 1»).
Edit. J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 62—70. (Källa ej angifven.)
497. Svenska riksrådets öfverenskommelse med Erik af Pommern. 1396.
Hdskr. Orig. i Danska Geh.-arkivet.
Edit.
a) J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 62—70. (Källan ej uppgifven.)
b) O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 655—63. (Efter ofvannämnda danska källa.)

498. Utkastet till Kalmar-unionen. 1397.
Hdskr. Orig. i Danska Geh.-arkivet.
Edit.
 a) J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 58—62. (Källan ej uppgifven.)
 b) O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 563—67. (Efter ofvann. danska källa.)
 c) Dens., Om det från unionsmötet i Kalmar bevarade dokumentet, Sth. 1886, s. 93—97.
 d) A. Taranger, Kalmarunionsbrevet af 20 juli 1397. Chria 1898. 8:o. — 11 s.
499. K. Eriks af Pommern hyllningsbref. Kalmar 1397.
Hdskr. Orig. i Danska Geh.-arkivet.
Edit.
 a) J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 55—58. (Källan ej angifven.)
 b) O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 560—62. (Efter orig.)
500. Förlikningsbref mellan drott. Margareta och svenske stormän. 1398.
Hdskr. Orig. i Danska Geh.-arkivet.
Edit. O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 592—95.
501. Drott. Margaretas plakat om skattelindring. 1403. (Halfdansk.)
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit.
 a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter Biärkr.), 1687, s. 35—36. (Troligen efter orig.)
 b) Sv. Dipl. Ny f. 1, 1875—84, N:o 328. (Aftr. efter edit. a.)
502. Riksrådets betänkande om allmogens utskylder. Ståkeborg 1403.
Hdskr. Orig. obekant. Afskr. fr. sl. af 1500-t. i Hogensk. Bjelkes saml. (»Gröna boken N:o 2») i Ups. Univ.-bibl.

- Edit.*
 a) Hist. handl. utg. af Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand: hist. 7 (1870) s. 8—10. (Efter ofvann. afskr.)
 b) Sv. Dipl. Ny f. 1, 1875—84, N:o 380. (Aftr. efter ed. a.)
503. K. Eriks af Pommern bref om allmänningarnas uppodlande i Finland. Helsingborg 1411.
Hdskr. Afskr. i »Åbo domkyrkas Svartbok» (nu i Sv. Riksarkivet).
Edit.
 a) (H. G. Porthan) i Tidn:ar utg. af et sällsk. i Åbo 11 (1784) s. 371—72.
 b) Sv. Dipl. Ny f. 2, 1879—87, N:o 1375.
 c) R. Hausen, Registrum eccl:æ Aboens., 1890, s. 242.
504. K. Eriks af Pommern bref om frihet för bergsbruks idkare uppå Åtvidaberg. 1413.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit. Bergsordn., 1736, s. 14. (Saknas i Sv. Dipl. Ny f.)
505. K. Eriks af Pommern privilegier för Kopparberg. 1413.
Hdskr. Orig. i Falu grufarkiv.
Edit.
 a) Bergsordn., 1736, s. 14—15.
 b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 72.
 c) Sv. Dipl. Ny f. 2, 1879—87, N:o 1709. (Efter B. E. Hildebrands afskr. af orig.)
506. K. Eriks af Pommern privilegier för Värmlands bergslag. 1413.
Hdskr. Orig. å perg. i Fernebo härads arkiv.
Edit.
 a) Bergsordn., 1736, s. 13—14.
 b) Sv. Dipl. Ny f. 2, 1879—87, N:o 1708. (Efter afskr. af orig., tagen af Joh. Johansson i Noraskog.)
 c) J. Johansson, Noraskogs arkiv 2, 1895, s. 660. (Efter orig.)
507. K. Eriks af Pommern påbud om krogars upprättande i Strängnäs' och flere stift. 1413.
Hdskr. »Ex orig.»

Edit.

- a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 36—37.
 b) Sv. Dipl. Ny f. 2, 1879—87, N:o 1711. (Aftr. efter a.)
508. K. Eriks af Pommern påbud om räfsteting. Sth. 1413.

Hdskr. »Orig.»*Edit.*

- a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 37—39.
 b) Sv. Dipl. Ny f. 2, 1879—87, N:o 1703. (Aftr. efter a.)
509. Växiöstadgan (den första), om landbos skyldigheter. 1414.

Hdskr. »Ex ant. membr.»*Edit.*

- a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 39—40. (Efter afskr. fr. 1483.)
 b) Sv. Dipl. Ny f. 2, 1879—87, N:o 1968 not. (Aftr. efter ed. a.)

510. Växiöstadgan (den andra). 1414.

Hdskr. Orig. ej uppgifvet. En afskr. i Arvid Trolles lagbok (cod. Holm. B 4, fr. sen. h. 1400-t.). En annan (afvikande) afskrift finnes i en hdskr. i K. Bibl. (»Historiska o. jurid. anteckningar», lit. 4:o, fr. 1490-t.); utgifven.

Edit.

- a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 40—42.
 b) Sv. Dipl. Ny f. 2, 1879—87, N:o 1968. (Efter B 4.)
 Båda de senaste stadgarne äro enl. några oäkta (*Styffe*, Bidrag t. Skand:s hist. 2, s. xcvm not **), enl. andra förfalskade, men ej understuckna (*K. H. Karlsson*, Den svenske konungens domsrätt, 1890, s. 82 not 5).

511. Stadga utfärdad på räfsteting i Skara 1414. (*Inc.*: »For thy at wij annamadhon Swerikes lagh.»)

Hdskr. A. Orig., numera förloradt. — B. Cod. Ups. Lag 20 (detta st., utan början, fr. midt. ell. sen. h. 1400-t.). — C. Cod. Linc. (fr. sen. h. 1400-t.). — D. Cod. Sac. (Bergshammar), fr. sen. h. 1400-t. — E. Cod. Holm.

B 35 (fr. omkr. 1470). — F. Cod. Ups. Lag 48 (fr. sl. 1400-t.). — G. Cod. Ups. Lag 7 (detta st. fr. 1500-t.; endast början).

Edit.

- a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 42—44. (»Ex ant. cod. mss.»; Hdph uppger orätt 1416.)
 b) Sv. Dipl. Ny f. 2, 1879—87, N:o 1975. (Efter cod. F med var. ur B.)

Författad i Vestergötl. i k. Eriks af Pommern tid, men ej utfärdad af honom. Stadgan fins utan titel i gamla cod. och är snarast att anse såsom »ett almogens ell. Götharijkets beslut nidan om Tidvedh, om någre puncter ell. articular som the funno sig ther nidre i landet nyttoge vara» (*Hadorph*).

512. K. Eriks af Pommern privilegier för Norberg, Bitsberg, Vikaberg, Silberberg, Tunaberg o. Skinskatteberg. 1420.

Hdskr. Orig. i Norbergs kyrka (oläsl.). Vidim. afskr. ibid.

Edit.

- a) Bergsordn., 1736, s. 15—16. (Efter den vidim. afskr.)
 b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 74—75. (Aftr. efter ed. a.)
 c) Sv. Dipl. Ny f. 3, 1885—92, N:o 2745. (Aftr. efter a.)

513. K. Eriks af Pommern bref om olaglig köpenskap. Kbhn 1423.

Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.

Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 1.

514. Karl Knutssons bref om skatternas minskning. Enköping, odat. [1430-talet].

Hdskr. Orig. okänt. Afskrift fr. sl. 1500-t. i Hogensk.

Bjelkes saml. i Ups. Univ.-bibl. (»Gröna boken N:o 2»).

Edit. Hist. handl. utg. af Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. 7 (1870) s. 12.

515. K. Eriks af Pommern bref om Finlands delning i tvänne lagsagor. 1435.

Hdskr. Orig. nu okänt. Afskr. i »Åbo domkyrkas Svartbok» (i Sv. Riksark., f. d. Ant.-ark:s med sign. A 25).

Edit.

- a) (H. G. Porthan) i *Tidn:r utg. af et sällsk. i Åbo*, årg. 10 (1783) s. 340—41. (Efter »Svartboken».)
 b) R. Hausen, *Registrum eccl:æ Aboens.*, 1890, s. 349—50.

516. K. Erika af Pommern förordning om en landsrätts inrättande i Finland. 1435.

Hdskr. Orig. okänt. Afskr. i »Åbo domk:s Svartbok» (se föreg.).

Edit.

- a) (H. G. Porthan) i *Tidn:r utg. af et sällsk. i Åbo*, årg. 10 (1783) s. 329—32. (Efter »Svartboken».)
 b) R. Hausen, *Reg. eccl:æ Aboens.*, 1890, s. 350—51.

517. Årkeb. Olofs stadga om frälsemäns hemkallande ur främmande tjänst. Ups. 1435.

Hdskr. Orig. okänt. Två afskr.: den ena (a) i Sv. Riksark., den andra (b) i *Hogensk. Bjelkes saml. i Ups. Univ. bibl.* (»Gröna boken N:o 2»).

Edit. Hist. handl. utg. af *Samf. f. utg. af hdskr. rör Skand:s hist.* 7 (1870) s. 10—11. (Efter afskr. a med var. ur b.)

518. Förslag till Kalmarunionens förnyande, framställt af de tre Nordiska rikenas rådsförsamlingar. Kalmar 1436. (Fick aldrig gällande kraft.)

Hdskr. Orig. okänt. Endast senare afskr:er (de flesta ganska felaktiga) i Sv. Riksark. o. Ups. Univ.-bibl.

Edit.

- a) J. Hadorph, *Bih. t. Rimkr.*, 1676, s. 117—23. (Efter en nu förlorad *hdskr.*; var. anföras ur A. Huitfeldts danska text i hans *Krönike*, Kbh 1603.)
 b) O. S. Rydberg, *Sv. trakt.* 3, 1890—95, s. 171—79. (Efter Riksark:s kopiebok *B 9* — gammal sign. *J* — fr. omkr. 1560, med var. ur andra yngre o. sämre afskrifter.)

519. Rikens råds bref om en tredings afslående af skatten i Finland. 1436.

Hdskr. Afskr. i »Åbo domkyrkas Svartbok» (i Sv. Riksark.)

Edit.

- a) (H. G. Porthan) i *Tidn:r utg. af et sällsk. i Åbo* 11 (1784) s. 204.
 b) R. Hausen, *Registrum eccl:æ Aboens.*, 1890, s. 352.
520. Rikens råds bref på hvar femte rök, som afslogs af skatten i Finland före det som frälse och under kyrkan kommet var. Sth. 1436.
Hdskr. Afskr. i »Åbo domkyrkas Svartbok» (i Sv. Riksark.).
Edit.
- a) (H. G. Porthan) i *Tidn:r utg. af et sällsk. i Åbo* 11 (1784) s. 217—19.
 b) R. Hausen, *Registrum eccl:æ Aboens.*, 1890, s. 353—54.
521. Rikens råds privilegiebref för Stockholms stad. Sth. 1436.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, *Urkunder t. Sths hist.* 1, 1900, s. 2—7.
522. Rikens råds stadga. Strängnäs 1437.
Hdskr. (A. En nu förlorad, begagnad af Hadorph.) — B. Cod. Ups. Lag N:o 9 (fr. omkr. 1450; saknar 5 punkter). — C. Cod. Holm., f. d. Riksark. (fr. omkr. 1450; saknar 3 d:o).
Edit. J. Hadorph, *Gambla stadgar* (efter BiärkR.), 1487, s. 44—45. (Efter cod. A.)
523. Rikens råds stiftelsebref för Nådendals kloster i Finland. 1438.
Hdskr. Orig. å perg. med 36 vidhäng. sigill, i Sv. Riksark.
Edit.
- a) (H. G. Porthan) i *Åbo tidningar* 19 (1796) s. 1—2.
 b) W. G. Lagus, *Handl. t. upplysn. i Finsk kyrkohist.* 3 (1838) s. 36—37.
524. Riksrådets, prelaters o. ridderskapets stadga »om högmälis ogerningar» (o: tidelag, mord o. dråp). Sth. 1439.
Hdskr. A. En (nu trol. förlorad) *hdskr. anv. af Håd.* — B. Cod. Skokl. (detta st. fr. 1400-t.; resten fr. sl. 1300-t.). — C. Cod. Havn. St. K. Bibl. (Thott N:o 2196); detta st.

- efter 1450. — D. Cod. Holm. B 35 (fr. omkr. 1470). — E. Cod. Holm. B 22 (fr. sen. h. 1400-t.). — F. Cod. AM. 46, 4:o (trol. fr. 1484). — G. Cod. Holm. Rål. N:o 14, 4:o (fr. sen. h. 1400-t.). — H. Cod. Moskva Kejs. ark. (fr. sen. h. 1400-t.). — I. Cod. Havn. St. K. Bibl. (Ny kong. Saml. 2232), fr. sen. h. 1400-t. — K. Cod. d:o d:o (Ny k. S. 2235), fr. sen. h. 1400-t. — L. Cod. Linc. (fr. börj. 1500-t.). — Dessutom flere yngre hdskr.
- Edit.* J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 44—47. (Efter cod. A.) — Ingår äfven i de första tryckta upplagorna af Landslagen (fr. 1608 o. f.) ss. tillägg till Högmälisbalken.
525. Finska landsrättens dom ang. ett gods i Ragnastala [Rau-nistula] by i Röntämäki s:n. Åbo 1440.
Hdskr. Afskr. i »Åbo domkyrkas Svartbok» (i Sv. Riksark.).
Edit.
- a) (H. G. Porthan) i Tidn:ar utg. af et sällsk. i Åbo 11 (1784) s. 361—65.
b) R. Hausen, Registr. eccl:æ Aboens., 1890, s. 381—82.
526. K. Kristofers bref till Karl Knutsson (Bonde), hvori denne nämnes till Svea rikets drotset och tages i konungens särskilda hägn. Sth. 1441.
Hdskr. Orig. å perg. i Gyllenstjernska arkivet.
Edit. J. H. Schröder, Monumenta diplomatica Svecana 1822, s. 7—8.
527. K. Kristofers plakat t. Linköpings och öfriga stift i riket om frid och sämja, förbud mot våldgästning och bärande af vapen. 1441.
Hdskr. »Orig.»
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 46—47.
528. K. Kristofers förbudsplakat mot oenighet mellan fogdar, ämbetsmän och menige allmogen om deras skatter. Lödöse 1442.
Hdskr. Ej uppgifven.

- Edit.* J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 48—49.
529. K. Kristofers konfirmation å Kopparbergs privilegier. 1442.
Hdskr. Orig. i Falu grufarkiv.
Edit.
- a) Bergsordn., 1736, s. 16—17.
b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 93—94.
530. K. Kristofers skydds- och privilegiebref för Stockholms stad. Sth. 1442.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. i Sths Rådhusarkiv (»Inventarium öfver Sths stadhz privil.», kopiebok fr. midt. 1600-t.).
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 10.
531. Biskop Nils' i Linköping och fem världsliga Riksens råds bref rörande häradsvatten och kungsådra i Forsviks ström. 1442.
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit. C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 321—22.
532. K. Kristofers bref om tullfrihet för Stockholms stad. Sth. 1444.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 11.
533. K. Kristofers privilegier för Norberg. 1444.
Hdskr. Orig. i Norbergs kyrkoarkiv (förvittradt o. oläsligt). Vidimerad afskr. ibid. fr. sl. af 1600-talet.
Edit.
- a) Bergsordn., 1736, s. 17—18. (Efter den vidim. afskr.)
b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 99. (Afr. efter ed. a.)
534. K. Kristofers påbud om häradsingälds och sakörens lagliga delning till treskiftes. Kalmar 1444.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 49.

535. Rikens råds privilegiebref för Stockholms stad. Sth. 1448.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 12.
536. K. Karl Knutssons stadgar ell. artiklar om rymning undan konungs baner, nidingsverk, dråp m. m. (o: en kortfattad gårdsrätt). 1448.
Hdskr. Orig. nu förloradt. På Hdphs tid funnos flera hdskr., af hvilka en användes ss. hufvudkälla och var. meddelas ur andra.
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 49—50.
537. K. Karl Knutssons myntordning [snarare instruktion för myntmästare]. 1449.
Hdskr. Orig. okänt.
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtskill. handl. i sv. hist. 3 (1758) s. 263—64. (»Efter i Ant.-arch. befintliga handl.»)
538. K. Karl Knutssons konfirmation å privilegier för Kopparberg. 1449.
Hdskr. Orig. i Falu grufarkiv.
Edit.
 a) Bergsordn., 1736, s. 18—19.
 b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 102—03.
539. K. Karl Knutssons privilegier för Norberg. 1449.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit.
 a) Bergsordn., 1736, s. 19. (Trol. efter orig.)
 b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 103. (Afr. efter ed. a.)
540. Halmstads dagtingan. 1450.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit. J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 170—73.
541. K. Karl Knutssons stadga om varors värden, handtverkarens lön m. m. Vadstena 1450.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 51.

542. K. Karl Knutssons förordning om mynts värde och myntare. Sth. 1453.
Hdskr. »Orig.» (i Sv. Riksark.).
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 51—52.
543. K. Karl Knutssons stadfästelse af skräddarnes privilegier fr. 1356. Gifven 1453.
Hdskr. Cod. Holm. perg. (f. d. Skräddareämbetets).
Edit. G. E. Klemming, Skråordn. (SFSS. 13), 1856, s. 122—23.
544. K. Karl Knutssons privilegiebref för Stockholms stad. Sth. 1456.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 13—14.
545. K. Kristiern I:s privilegier för prästeståndet. Sth. 1457.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. n. Cod. RA. (»Kopieb. N:o 1»), fr. sl. 1400-t.), här ngt förkortad m. anteckn. att hufvudbrefven funnos i Ups. o. Linköpings domkyrka. — b. i Nordinska saml. i Ups. Univ.-bibl.
Edit. E. M. Fant i Handl. rör. Skand:s hist. 7 (1819) s. 3—9. (Efter b; språket moderniseradt, med å o. s. v.)
546. Riksrådets privilegiebref för Stockholms stad. Sth. 1457.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 14—15.
547. Norges rikets råds skrifvelse till svenska rikets råd om k. Kristierns älte sons antagande till bägge rikenas konung efter fadren. Skara 1458.
Hdskr. Orig. i Säfstaholms arkiv.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 36 (1855) s. 35—38.
548. K. Kristiern I:s skydds- och privilegiebref för Stockholms stad. Sth. 1458.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 17—18.

549. K. Kristiern I:s plakat om »olaga gästerij och landtrijdh». Sth. 1458.
Hdskr. Ej angifven. (Börj. saknas.)
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 52—53.
550. K. Kristiern I:s stadfästelse å Kopparbergs privilegier. 1458.
Hdskr. Orig. i Falu grufarkiv.
Edit.
 a) Bergsordn., 1736, s. 19—20. (Efter orig.)
 b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 108—09. (Efter d:o.)
551. K. Kristiern I:s privilegier för Norberg. 1458.
Hdskr. Orig. i Norbergs kyrkoarkiv (oläsligt). Vidim. afskr. ibid. fr. slutet af 1600-talet.
Edit.
 a) Bergsordn., 1736, s. 20—21. (Efter den vidim. afskr.)
 b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 108. (Afr. efter ed. a.)
552. K. Kristiern I:s plakat om skattegodsens vidmakthållande m. m. Sth. 1459.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 53—54.
553. K. Kristiern I:s resolution på Stockholms stads besvär om olaga hamnar och om handeln i Dalarne. Djurehamn 1461.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 19—20.
554. K. Kristiern I:s påbud till Vestergötland (och likalydande till andra landsorter). 1462.
Hdskr. »Orig.»
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 55.
555. K. Kristiern I:s återkallelse af bref som äro Stockholm till skada. Sth. 1463.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 20—21.

556. Riksens ständers beslut om k. Karl Knutssons återkallande till riket. Sth. 1464.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtskill. handl. i sv. hist. 2 (1754) s. 266—68.
557. Biskop Kettils m. fl:s bref, hvarigenom Karl Knutsson återkallas till Sverige. Sth. 1464.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtskill. handl. 2 (1754) s. 268—70.
558. Frids- och förlikningstraktat mellan k. Karl Knutsson och ärkeb. Jöns Bengtsson. Sth. 1465.
Hdskr. »Orig. på perg.»
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtskill. handl. i sv. hist. 2 (1754) s. 275—81.
559. Riksens råds bref om utländingars uteslutande ur städernas råd. Sth. 1471.
Hdskr. Orig. (med 21 sigill) i Sths Rådhusarkiv. Urkunden ingår dessutom i många handskr.:er af MESTL.
Edit.
 a) C. J. Schlyter, Magn. Erikssons Stadslag (SSGL. 11), 1865 (= Addit. A), s. 401—02. (Efter orig. m. var. ur flere hdskr.)
 b) K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 24—25. (Efter orig.)
- 559 a. Sten Sture d. ä:s och Riksens råds stadga för guldsmeder. 1473.
Hdskr. Orig. på perg. (med 6 sigill) i K. Bibl. (f. d. Guldsmedsämhetets i Sth.).
Edit. G. E. Klemming, Skråordn. (SFSS. 13), 1856, s. 160—61.
560. Stadganden för guldsmeder. 1474. (Ur Kalmare recess punkt. 19—22.)
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. »ex orig.» å K. Bibl. (i Schmedemans samling af författningar).
Edit. G. E. Klemming, Skråordn. (SFSS. 13), 1856, s. 161—62. (Efter Schmedemans afskr.)

561. Kalmare recess. 1474.
Hdskr. A. Orig. i Sv. Riksark., nu förloradt. — B. Cod. Ups. Lag N:o 39 (fr. sen. h. 1400-t.). — C. Cod. *Sack* (Bergshammar), fr. sen. h. 1400-t.; blott sista art. — D. Cod. Holm. (f. d. Falkenberg & Brokind), fr. sen. h. 1400-t. — E. Cod. Holm. *B 4* (fr. sen. h. 1400-t.; utvidgad text). — F. Cod. Holm. *B 1* (fr. sl. 1400-t.). — G. Cod. Holm., f. d. Riksark. (fr. 1513); börj. saknas.
Edit.
 a) J. Hadorph, [Bih. till ed. af] Dähle laghen, 1676, å 4 opag. s. (Efter *hdskr. A.*)
 b) Dens., Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 56—59. (Trol. efter samma källa som *a.*)
 c) (Punkt. 19—22:) G. E. Klemming, Skråordn., 1856, s. 161 f. (Jfr N:o 560.)
562. Arboga kyrkomötes kungörelse om bannlysning af alla, som med beskattning, gästning eller öfvervåld besvära de andlige, deras landbor och tjänare. Arboga 1474.
Hdskr. Orig. å pp. i Sv. Riksarkivet.
Edit. Hist. handl. utg. af Samf. för utg. af *hdskr. rör.* Skand:s hist. 8 (1879) 1, s. 38—40.
563. Sten Sture d. ä:s och Riksens råds privilegier för Upsala akademi. Strengn. 1477.
Hdskr. »Ex ms.»
Edit. (H. Spegel), Skriftel. bevis, 1716, s. 62—63.
564. Sten Sture d. ä:s myntordning. 1480.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark. (förut i Antikv.-ark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtskill. handl. i sv. hist. 3 (1758) s. 264—67.
565. Kalmare recess (den andra). 1483.
Hdskr. A. Orig. nu okänt. — B. Cod. Ups. Lag N:o 7 (detta st. fr. sl. 1400-t.). — C. Cod. Holm., f. d. Riksark. (detta st. fr. börj. 1500-t.).
Edit.
 a) J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 318—33. (»Ex orig.»)

- b) Dens., Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 59—62. (Här endast de punkter som ej väsentl. stämma m. Recessen af 1474; se N:o 561.)
566. Sten Sture d. ä:s och Riksens råds förordning om malmberg och kronans tionde däraf. Strängn. 1485.
Hdskr. A. Orig. okänt. — B. Cod. Karlst. lärov. saml. (detta st. fr. sl. 1400-t.; f. ö. fr. omkr. 1450).
Edit.
 a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 63. (Källan ej uppgifven.)
 b) Bergsordn., 1736, s. 21—22. (Utan uppgifven källa, trol. ed. *a.*)
567. Sten Sture d. ä:s och Riksens råds stadga om fotekvarnar. Jungfruhamn 1485.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 62.
568. Sten Sture d. ä:s och Riksens råds förordning om guldsmeder. Jungfruhamn 1485.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. efter orig. i K. Bibl. (Schmedemans saml. af författn.).
Edit.
 a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 63—64. (Källa ej uppgifven.)
 b) G. E. Klemming, Skråordn. (SFSS. 13), 1856, s. 162—63. (Efter Schmedemans afskr.)
569. Bisk. i Åbo Kort Bitzes förordning om fattigtiondens användning till kanikernas underhåll. Korois 1486.
Hdskr. Cod. Riksark. (»Åbo domkyrkas Svartbok», m. gammalt sign. *A 25*).
Edit.
 a) (H. G. Porthan) i Tidn:ar utg. af et sällsk. i Åbo 12 (1785) s. 113—15.
 b) W. G. Lagus i Handl:ar t. upplysn. i Finlands kyrkoh. Ny f. 3 (1838) s. 13—14.
 c) R. Hausen, Registr. eccl:æ Aboens., 1890, s. 550—51.

570. Rikens regerings och råds öppna bref och förordning till Linköpings (och öfriga) stift om silfver- och guldkontroll m. m. Jungfruhamn 1489.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. i Ups. Univ.-bibl. (Nordins saml. N:o 841, 4:o).
Edit.
a) J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 64—65. (Källa ej uppgifven.)
b) G. E. Klemming, Skråordn. (SFSS. 13), 1856, s. 167—68. (Efter Nordins afskr.)
571. Sten Sture d. ä:s och Rikens råds stadga om sventjänarens löner och hästar m. m. Sth. 1489.
Hdskr. »Orig.» (trol. i Riksark.).
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 65—66.
572. Rikens råds och mäns stadga och försäkring om åtskilliga mål. Telge 1491.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 67—70.
573. Rikens råds stadfästelse å 1436 års privilegiebref för Stockholms stad. Sth. 1494.
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark. (dit kommet fr. Kristiern II:s arkiv, den s. k. Münchensaml.).
Edit.
a) E. G. Geijer, Privilegia urbis Stockholmensis tempore Stenonis Sture senioris confirmata. Diss. acad. (resp. T. H. Wrangel). Ups. 1833. 4:o. — 10 s. (Efter afskr. af orig. tagen af D. Ekdahl.)
b) K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 26—27. (Efter orig.)
574. K. Hans' myntordning. 1497.
Hdskr. Orig. okänt.
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtskill. handl. i sv. hist. 3 (1758) s. 267—71. (»Efter i Ant.-arch. befintliga handl.»)

575. K. Hans' privilegier för Norberg. 1497.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit.
a) Bergsordn., 1736, s. 23.
b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 166—67. (Aftr. efter ed. a.)
576. Interimistiskt skydds- och privilegiebref å k. Hans' vägnar för Stockholms stad. S:t Clara kloster 1497.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit.
a) C. G. Styffe, Bidr. t. Skand:s hist. 4, 1875, s. 231—32.
b) K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 29—30.
577. K. Hans' privilegie- och skyddsbref för Stockholms stad. Sth. 1497.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 31.
578. K. Hans' förnyade privilegier för Kopparberget. 1499.
Hdskr. Orig. ej uppgifvet. Afskr. i Riksregistr. 1523—25.
Edit.
a) Bergsordn., 1736, s. 24—25.
b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 168—69. (Efter Riksreg.)
579. K. Hans' bifsked från riksdagen i Sth. 1499 samt resolution på allmogens klagopunkter.
Hdskr. Orig. i Upsala Rådhusarkiv.
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 70—71. (Blott en del aftryckt.)
580. Sten Sture d. ä:s förbud mot Öregrunds m. fl. orters utrikes handel. Sth. 1502.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit.
a) C. G. Styffe, Bidrag t. Skand:s hist. 4, 1875, s. 330—31.
b) K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 32.

581. Svante Stures stadfästelse af Sten Sture d. ä:s förbud mot Öregrund's m. fl. orters utrikes handel (se föreg.). Sth. 1505.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 34—35.
582. Riksbans regerings och råds stadga om femte mans arf. Sth. 1507.
Hdskr. A. Orig. okänt, men trol. begagnadt af Hdph. — B. Cod. Holm. B 2 (detta stycke fr. 1500-t.). — C. Cod. Saek, Bergshammar (detta st. fr. 1500-t.).
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 71. (Efter *hdskr.* A?)
Jfr C. J. Schlyter i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 18 (1846) s. 201.
583. Stilleståndstraktat på sextio år mellan Sverige och Ryssland. Novgorod 1510.
Hdskr. Orig. nu förloradt. Två afskr.: a. i kopieboken J 23, äldre; b. annan afskr., koll. med orig. (enligt anteckn. af Runell-Palmsköld), i saml. »Muscovitica».
Edit. I Suomi, tidskr. i fosterl. ämnen, 1 (1841) h. 3, s. 56—66 (m. parall. lat. text). H:fors. 8:o. (Efter afskr. b.)
584. Sten Sture d. y:s konfirmation på Kopparbergs privilegier. 1512.
Hdskr. Orig. okänt. En afskr. fins i K. Bibl. (»Store Kopparbergz gamle privilegia», fr. Antikv.-ark.).
Edit.
a) Bergsordn., 1736, s. 25—26. (Källa ej uppgifven.)
b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 219—20. (Efter afskr. i K. Bibl.)
585. Traktat mellan Sverige och Ryssland med förnyelse och stadfästelse af den 1510 slutna traktaten [se N:o 583]. St. Novgorod 1513.
Hdskr. Orig. okänt. Följ. afskr.: a. En nära samtidig afskr. af den orig. bilagda öfvers., i Brasks kopiebok (sign. J 11). b. I Riksregistraturet; sämre.
Edit. O. S. Rydberg, Sv. trakt. 3, 1890—95, s. 579—81. (Efter afskr. a med var. ur b.)

586. Sten Sture d. y:s skydds- och privilegiebref för Stockholms stad. Sth. 1513.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. i Sths Rådhusarkiv (»Inventarium öfv. Sths stadhz privil.»), kopiebok fr. midt. af 1600-t.).
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 35—36.
587. Bisk. Hans (Brask) förnyar sina företrädares stadga om prästernas tionde och sportler. Ålhem 1514.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. a i »Carl Jönssons kopiebok», fr. sl. 1500-t., i Sv. Riksark.; b i H. Spegels »Archivum ecclesiast.» i Ups. Domkap:s arkiv.
Edit. Hist. handl. utg. af Samf. f. utg. af *hdskr.* rör. Skand:s hist. 8 (1879) 1, s. 65—67. (Efter kop. a med var. ur b.)
588. Stadga om giftostämman, landbors gengärd, dagsverken m. m. Wäxiö 1514.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 72.
589. K. Kristiern II:s skyddsbref till Stockholms stad vid dess öfverlemnande. Wognsön [o: Skeppsholmen] 1520.
Hdskr. Orig. numera förloradt. Tre senare afskr. finnas: två i Sths Rådhusark., en i Sv. Riksark.
Edit.
a) J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 444. (Efter orig.?)
b) O. S. Rydberg, Sv. trakt. 3, 1885—88, s. 618—20. (Aft. efter ed. a.)
c) K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 36—38. (Aft. efter ed. a.)
590. K. Gustaf I:s skyddsbref vid Stockholms stads öfverlemnande. Dat. Skeppet Svanen 1523.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 39—40.

591. K. Gustaf I:s konfirmation å Kopparbergs privilegier. 1525.
Hdskr. Orig. i Falu grufarkiv.
Edit.
 a) Bergsordn., 1736, s. 26—27.
 b) Dipl. Dalek. 2, 1844, s. 42—43.
 c) Granlund, Gust. I:s registratur 2, 1864, s. 14—15.
 (Aftr. efter ed. b.)

8. Diverse stadgar.

592. Stadga för klockare i Upsala. (Uppges vara fr. Magnus Ladulås' tid.)
Hdskr. Cod. Ups. (Celses saml. N:o 14, 4:o), fr. sl. 1400-t.
Edit. H. Reuterdaahl, Statuta synodalia, 1841, s. 213—14. (Endast börj.; forts. liknar texten i följ.)
593. Stadga för klockare i Åbo kyrka (»Åbo klockarelag».)
Hdskr. Cod. Holm. A 57 (fr. sen. h. 1400-t.).
Edit. H. Reuterdaahl, Officium custodis ecclesie Aboensis, i Statuta synodalia, 1841, s. 209—13.
594. Karl VIII Knutssons krigsartiklar (eller i hvarje fall en officiel skrift från medeltiden) anses af G. E. Klemming (Läke- o. örteböcker, 1883—86, s. 500) föreligga i PEDER MÅNSSONS Stridslag (se N:o 325), hvilket arbete, enligt samme forskare endast afskrifvits af P. Månsson.
595. Tröghbolagh. — Skogsstadga för mädhal tridhiung (mellersta tredingen) i Trögd. (Författad omkr. 1320.)
Hdskr. Cod. Skokl. 4:o perg. (fr. sen. h. 1400-t.).
Edit. G. E. Klemming, Småstycken på forn sv. (Bil. t. SFS:s årsmöte 1872), 1868—81, s. 71—80. (Jfr N:o 97.)
596. —. Stadga för Hammars treding i Trögden, utfärdad 1369 af k. Albrekt.
Hdskr. Numera förlorad.
Edit. J. Hadorph, Gambla stadgar (efter BiärkR.), 1687, s. 23—26.

- Öfverensstämmet, så när som på ortnamnen och den kungl. stadfästelsen, i det närmaste med näst föreg. Äfven den rimmade inledn. (se N:o 97) är densamma.
597. Stadga för Vadstena klostets syssloman, gårdsmästare m. fl. 1451.
Hdskr. A. Cod. Havn. St. Kong. Bibl. (Thott N:o 600), fr. 1461. — B. Cod. Ups. C 74 (fr. omkr. midt. af 1400-t.).
Edit.
 a) J. E. Rietz, Ordo regiminis monasterii Vadstenensis a:o 1451 datus, i SS. 3, 1844, s. 241—56. (Efter cod. A.) Äfven utg. ss. akad. disp. under tit.: Wadstena-klostets stadge, Lund 1845.
 b) G. E. Klemming, H. Birgittas uppenb. (SFSS. 14) D. 5, 1883—84, s. 109—26. (Efter cod. A; B ej begagnad; okänd?)
- Den tryckta redaktionen utgör ett utdrag ur och bearbetning af klosterregeln af 1451 (se N:o 275) eller dess föregångare och är stadfäst af bisk. Nils 1452. I den obegagnade cod. B är emellertid stadfästelsen daterad 1443, hvilket tycks förutsätta en äldre red. än den utgifna.

III. Handlingar. (Diplom, bref, testamen- ten o. d.)

1. Samlingar. (Diplomatarier, registraturer, kopie- böcker, brevsamlingar o. d.)

a. Allmänt

598. Diplomatarium Suecanum. — Svenskt diplomatarium. Utg. (1—2) af J. G. Liljegren, (3—5) B. E. Hildebrand o. (6: 1) E. Hildebrand. Vol. 1—6: 1. Sth. 1829—78 (forts.). 4:o.
Inneh. Vol. 1 (för åren 817—1285), 1829, inneh. N:is 1—902. (2), xxii, 740, viii s. + 5 tab. — Vol. 2 (år 1286—1310), 1834—37, inneh. N:is 903—1772. (5), 704 s. + tab. 6, 7. I detta bd ingår med särskild pag. en afhandling: »Anteckningar rör. medeltidens tideräkning» (se B N:o 2). — Vol. 3 (år 1311—1326), 1842—50, inneh. N:is 1773—2600. (8), 840 s. — Vol. 4 (år 1327—1340), 1853—56, inneh. N:is 2601—3532. (7), 831 s. — Vol. 5 (år 1341—1347), 1858—65, inneh. N:is 3533—4274. (4), 825 s. — Vol. 6: 1 (år 1348—1350), 1878, inneh. N:is 4275—4663. (2), 264 s. (Mera har ej utkommit intill år 1902.)
Jfr [N. A. Kullberg], Svenska Riksarkivets pergamentsbref fr. o. med 1351. 1—3. Sth. 1866—72. (Se B N:o 97.)
Svenska Riksarkivets pappershandlingar 1351—1400. Sth. 1887. (Se B N:o 96.)
599. Svenskt Diplomatarium [Ny följd] fr. o. med år 1401. Utg. af Riksarkivet genom C. Silfverstolpe. D. 1—3. Sth. 1875—92. (Reg. till d. 3 utg. af H. Rosman 1902.) 4:o.
Inneh. D. 1 (för åren 1401—1407), 1875—84, inneh. N:is 1—917. (1), v, 806 s. — D. 2 (år 1408—1414), 1879—87, inneh. N:is 918—2029. (1), 1000 s. — D. 3 (år 1415—1420), 1885—92, 1902, inneh. N:is 2030—2845. 720 s.

600. Bidrag till den katolska hierarkiens historia i Sverige 1463—1515. Utg. af C. G. Styffe. Sth. 1879. 8:o. — 72 s. = Hist. handlar af Samf. f. utg. af handskr. rör. Skand:s hist. D. 8 (1879): 1.
Inneh., jämte 17 aktstycken på latin eller danska, 6 sådana på svenska efter orig. i Sv. Riksarkivet. De tillhöra åren 1464, 1474, 1485, 1498 o. 1514 (2 st.) och finnas upptagna här nedan i underafd. 2 på sina resp. år.
601. Bidrag till Skandinaviens historia ur utländska arkiver saml. o. utg. af C. G. Styffe. D. 1—5. Sth. 1859—84. 8:o, Inneh. D. 1, 1859: Sveriges förhållande till Meklenburg intill slutet af 14:e seklet, samt dess inre tillstånd under k. Albrekt. 8, cix, 220 s. — D. 2, 1864: Förhandlingar med Tyskland och Sveriges inre tillstånd under unionstiden, 1395—1448. (2), cxxxvii, 320 s. — D. 3, 1870: Sverige under Karl Knutsson o. Kristiern af Oldenburg, 1448—1470. (2), cclxxx, 312 s. — D. 4, 1875: Sverige i Sten Sture d. ä:s tid, 1470—1503. (3), cccxlii, 364 s. — D. 5, 1884: Sverige under de yngre Sturarne, särdeles under Svante Nilsson, 1504—1520. (3), clxviii, 668 s.
Rec. [E. Hildebrand] i (Sv.) Hist. tidskr. 5 (1885) öfvers. o. gr. s. 4—12. (Undert. Ehd.)
K. H. K[arlsson] i Nord. revy 2 (1884/85) sp. 326—29.
602. Samling af bisk. Hans Brasks bref [åren 1523—27], gjord af framl. ärkeb. dr Eric Benzelius d. y. sådan som den befinnes på Linköpings bibliothek, [1—2]. I Link. Bibl:s handl. D. 1—2. Link. 1793, 95. 8:o.
Inneh. 1 (upptagande N:is 1—28) i LBH. 1, 1793, s. 141—207. — 2 (N:is 29—57) ibid. 2, 1795, s. 178—224.
Hdskr. N:o 1—27 efter orig. i Link. Stiftsbibl., afskr. af E. Benzelius d. y. De öfriga afskr. af Ol. Sundel ur »Riks Archivi handlingar» (se LBH. 2: s. 178).
Några (N:is 8, 13, 16, 17, 24 o. 26) af de här tryckta brefven äro redan förut offentliggjorda i olika publikationer af Celsius, Spiegel, v. Troil m. fl. — Forts. af denna samling föreligger i följ.
603. Biskop Hans Brasks brevvelxling, [1—4]. I Handl. rör. Skand:s hist. D. 13: s. 17—134; D. 14: s. 25—95; D. 15: s. 4—50, o. D. 16: s. 7—127. Sth. 1828—31. 8:o.
Inneh. 1 omfattar åren 1524—25. 2: 1525—26. 3: 1526. 4: 1526—27.
Hdskr. Cod. RA. med gam. sign. J 11 (»Brasks kopiebok»).
Jfr N:is 602 o. 604.

604. Förbigångna handlingar hörande till bisk. Brasks brevväxling. I Handl. rör. Skand:s hist. D. 17: s. (67—)69—224, o. D. 18: s. 211—345. Sth. 1832—33. 8:o.
Inneh. 37 st. bref på svenska, resten latin.
Hdskr. »Brasks registratur 1523—27» i Linköpings Stifts-bibl.
Jfr *E. O. Senell*, Supplement till bisk. Hans Brasks brevväxling 1527—28. Akad. afh. (præs. J. H. Schröder). Ups. 1854. 4:o. — 10 s.
605. Biskop Hans Brasks kopiebok. Linköp. (tr. Sth.) 1875. 8:o. S. 1—32* (ej fortsatt). Bil. t. Östergötlands fornminnesfören:s tidskr. 1.
Hdskr. Efter orig. i Sv. Riksark. (se N:o 603).
606. Bref från Hans Brask, bisk. i Linköping. I Svenska magazin, utg. af C. C. Gjørwell, 1766, s. 778—82. 8:o.
Inneh. 4 bref (2 fr. 1523 och 2 fr. 1524), aftryckta efter källor i Sv. Riksark., däribl. ett till Bern. v. Meelen o. ett till Ture Jönsson.
607. DelaGardiska archivet eller Handlingar ur greff. DelaGardiska biblioteket på Löberöd. Utg. af P. Wieselgren. D. 1—3(—20). Sth. 1831, Lund 1832(—43). 8:o.
Svenska medeltidshandlingar finnas aftryckta i D. 2 (16 st.) och 3 (17 st.).
608. Diplomata Suecana hactenus inedita. Diss. acad. præ. E. M. Fant. P. 1—2. Ups. 1797, 1805. 4:o. — 17 s.
Inneh. 12 st. svenska medelt.-handlingar fr. åren 1340—1488. (De återfinnas å resp. år i afd. 2 här nedan.)
609. Eriks af Pommern skattebok för 1413.
Hdskr. Ingen gammal bevarad. En afskrift fans år 1545 och bevarades ännu 1681 i Riksarkivet. Ur denna afskr. har Joh. Bureus gjort utdrag i sin s. k. »Sumle» (cod. Holm. *F a 12*). Dessa utdrag äro utgifna i följ.
Edit.
a) R. Hausen, Bidrag t. Finlands hist. 1, 1881—83, s. 303—19.
b) G. E. Klemming, Sv. landsm. Bih. 1, 1886, s. 161—75.

610. Frälse- och sköldebref på svenska. I Lagerbrings Samling af åtskill. handlingar ... i svänska hist. D. 3, Lund 1758, s. 208—20.
Frälsebrefven äro 8 st. och äro utfärdade åren 1396, 1407, 1416, 1444, 1482, 1483, 1502 o. 1513.
Hdskr. Efter »orig. på pergament».
611. Gamla bref och documenter. I Lagerbrings Saml. af åtskill. handl. D. 3, 1758, s. 192—309.
Inneh. åtskilliga handlingar på svenska, fr. 1300—1500-t., såsom frälsebref (se N:o 610), Biskop Thomas' bref till Karl Knutsson 1436, Ivar Greens handbref till d:o (odat.), Karl Knutssons testamente 1470, Dens:s myntordning 1449 (se N:o 537), Sten Sture d. ä:s d:o 1480 (se N:o 564), K. Hans' d:o 1497 (se N:o 574). (Se f. ö. afd. 2 här nedan under de resp. åren.)
612. K. Gustaf den förstes registratur. Utg. af Riksarkivet genom V. G. Granlund. 1 (1521—24) — 2 (1525). Sth. 1861, 64. 8:o. (De öfriga delarne beröra ej medeltiden.) = Handlingar rör. Sveriges historia. Ser. I.
Inneh. D. 1, 1861: (2), III, 328 s. + Reg. 30, (1) s. — D. 2, 1864: (v), 285 s. + Reg. 33 s.
Hdskr. Efter orig. i Sv. Riksark.
Utdrag fr. åren 1523—25 finnas tryckta i:
a) Handl. rör. Skand:s hist. D. 23 (1839) s. 1—84.
b) Diplomatarium Dalek., 1842—53. (Aftr. efter a.)
c) Några stycken äfven i Arwidssons Handl. till uppsyn. af Finkl:s häfder, 1846—58. (Se N:o 640.)
613. E. E:son Gyllenstiernas bref och kvitton (resp. 1 och 4) af år 1502 o. 1503.
Hdskr. Orig. i Ups. Univ.-bibl:s permebrefsaml.
Edit. Chr. Högman, Om Erik E:son Gyllenstierna och Westgötha-allmogens uppresning år 1502. Akad. afh. (præs. J. H. Schröder). Ups. 1851. 4:o. S. 6—8.
Inneh. 5 handlingar fr. år 1502—03.
614. Handlingar ang. k. Magnus Erikssons landslag. I Hist. handl. af Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. D. 2 (1862) s. 1—4.
Inneh. (utom ett lat. bref) två svenska handlingar: ett bref ang. jordaköp 1352 och ett kungabref till Södermanlands invånare (lat. o. sv.) 1358 (se N:o 475).

615. Handlingar från 1400-talet. I Hist. handl. af Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. D. 7 (1870) s. 8—18.
Inneh. 7 bref från åren 1403—1438, det sista orig., de öfriga efter afskr. i Sv. Riksark. och Ups. Univ.-bibl. (Upptagna å resp. år här nedan afd. 2.)
616. Handlingar hörande till åren 1467, 1469 o. 1470 (tills. 8 st.). I Handl. rör. Skand:s hist. D. 7 (1819) s. 10—22. Utgöra en samling af politiska bref af Erik Axelsson Thott m. fl. efter hdskrifter i »Fersenska samlingarna».
617. Handlingar rör. Skandnaviens historia (se B N:o 145), 1816—60. 8:o.
Svenska medeltidshandlingar innehållas särsk. i del. 3, 9, 13—17, 19, 21, 29, 32.
618. Historiska handlingar af Samfundet för utg. af handskrifter rör. Skandnaviens historia (se B N:o 146), 1861—1900. 8:o.
619. [Ang. kanonisering af svenska helgon.] Två bref af 1442 o. 1464. I J. H. Schröder, *Prisca episcoporum jura circa beatificationem sanctorum in Scandinavia*. Diss. acad. Ups. 1842. 4:o. S. III f.
620. [Ang. k. Karl Knutsson.] — Några anmärkningar och handlingar beträffande k. Karl Knutson och des regerings tid. I Lagerbrings Samling af åtskill. handl. ... i svänska historien D. 2, 1754, s. 184—288. Lund. 8:o.
Inneh. 28 st. handlingar på fornsv. fr. åren 1422—1469.
621. [—] Handlingar ang. k. Karl VIII Knutsson. I Handl. rör. Skand:s hist. D. 36 (1855) s. 1—87.
Inneh. endast 2 handlingar på svenska, näml. 1. Arfskifte efter konungens moder, 1429 (se nedan afd. 2), och 2. Norges rikets råds skrifvelse till rådet i Sverige om k. Kristierns älsste sons antagande till konung i de bägge rikena, 1458 (se N:o 547).
622. [Ang. k. Kristiern I.] — *Diplomatarium Christierni I*. Samling af Aktstycker, Diplomer og Breve, henhörande til K. Christiern I:s Historie. Ved Hans Knudsen. Udg. af C. F. Wegener. Kbh 1856. 4:o. — xx, 402 s. + 2 taf. (sigillafbildningar).
Bland dessa handlingar från tiden 1448—81 innehållas äfven åtskilliga aktstycken på svenska.

623. [Ang. k. Kristiern II.] — *Acta historiam regis Christierni II illustrantia*. Diss. acad. præ. E. G. Geijer. Ups. 1833. 4:o. — 9 s.
Inneh. (utom danska handlingar) ett stycke på svenska: RR:s skrifvelse om Stockholms slotts öfverlemnande till k. Kristiern 1520 (s. 3—4).
Hdskr. Orig. i Kristiern II:s arkiv i Kristiania (efter afskrift af N. J. Ekdahl).
624. *Monumenta diplomatica Svecana*. In lucem edidit et annotationibus historicis illustravit J. H. Schröder. Facs. 1*. Ups. [1820—]1822. 4:o. — 76 s. + 1 tab. Först utg. ss. akad. dissertationer i 9 partes 1820—22.
Inneh. bl. a. 23 aktstycken (1441—1502) på svenska.
625. Peder Månssons bref från Rom till Vadstena kloster (3 st.), af år 1515, 1516 o. 1518.
Hdskr. Efter orig., som på Benzeli tid egdes af Brenner, på v. Troils tid af akad.-rätmäst. Westerdahl; nu i Ups. Univ.-bibl.
Edit. (U. v. Troil), *Skrifter o. handl.* D. 5, 1791, s. 325—44. — Brevet af 1518 äfven tr. af E. Benzeli i *Diar. Watzst.*, 1721, s. 213—16. (Se f. ö. afd. 2 här nedan under resp. år.)
- 625 a. *Periculum antiquitatum, seu rerum magis insignium sylloge ... Fragmentatas priscae venerandæque vetustatis schedas, ... nec non ingeniorum arte pretioque rara monumenta, maxime contermina mari Balthico, in lucem hactenus non prelo notata, sed manu prodita, a situ & vetustate nunc primum vindicanda ...* (a Rich. von der Hardt). *Conspectus* 1—3. Holms 1709. 4:o. — 56 opag. sid.
I detta ytterst sällsynta arbete, hvaraf ett fullständigt exemplar finnes i Ups. Univ.-bibl. (K. Bibl:s ex. är defekt i slutet) äro aftryckta åtskilliga fornsv. handlingar, däribland flere, hvilkas orig. sedermera gått förlorade. In extenso tryckta äro 7 handl. från resp. åren 1340, 1401, '22, '42, '51, '68 o. '74. I utdrag återgifvas 8 st. (fr. åren 1415—93) och i resumé (»summerier») 29 st. (likaledes fr. 1400-talet).
626. Skriftelige bevis hörande til svenska kyrckio-historien eller biskops chrönikan, uthur gamla handskrefvna böcker, och til en stor del af sina originaler sammansökte [af Haqvin

- Spegel], och nu i dagluset utgifne [af E. Benzelius]. Ups. 1716. 4:o. — (7), 160, (4) s.
 Inneh. bl. a. 18 st. handlingar på svenska från tiden 1874—1518, tyvärr af utg. försedda med »bättrad» ortografi. De återfinnas under N:is 10, 16, 17, 21, 25, 26, 27—30, 31 a, b, 65, 67 (delvis), 71 a, b, 73 och 79. (De äro intagna under sina år i afd. 2 här nedan.)
627. Skrifter och handlingar til uplysning i svenska kyrko och reformationshistorien [utg. af Uno v. Troil]. D. 1—5. Ups. 1790—91. 8:o.
 Inneh. 16 st. handlingar på fornsv. (alla upptagna å sina år i afd. 2 här nedan.)
628. [Sten Sture den äldre.] — Registratur å publike ärender, som blifvit förhandlade emellan riksföreståndaren Sten Sture d. ä. och ärkeb. Jacob Ulfsson. I Handl. rör. Skand:s hist. D. 18 (1833) s. 3—193.
 Inneh. 58 urkunder på svenska från 1490-talet.
Hdskr. Orig. »Gamble Her Stens acter» i Sv. Riksark. med gammalt (Antikv.-arkivets) signum *J 8* in fol.
629. [—] Handlingar upplysande Sveriges historia under riksförest. Sten Sture d. ä:s tid. (Biskopen i Åbo Magnus Nicolai [Stiernkors] registratur eller kopiebok till år 1500.) I Handl. rör. Skand:s hist. D. 22 (1837) s. 1—59.
 Inneh. 25 urkunder på svenska från åren 1490—96. Större delen ingår äfven i Arwidssons Handlingar (se N:o 640).
Hdskr. Orig. pp.-hdskr. i Sv. Riksark. m. gammalt (Antikv.-ark:s) signum *J 13* in 4:o.
630. Bref från riksförest. Sten Sture d. ä. I Svenska magasinet, utg. af C. C. Gjörwell, 1766, s. 731—35. 8:o.
 Inneh. 4 st. bref af enskildt innehåll fr. åren 1470, 1497 o. 1498 (4 st.). Källan ej angifven.
631. [Sten Sture den yngre.] — Riksförest. Sten Sture d. y:s acta och handlingar (registratur). I Handl. rör. Skand:s hist. D. 24 (1840) s. 1—156.
 Inneh. 60 bref på svenska (resten latin).
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark. med gam. sign. *J 10*.
632. [Svante Sture.] — Herr Svante Stures acta och handlingar (registratur), [1—2]. I Handl. rör. Skand:s hist. D. 19 (1834) s. 3—176, och 20 (1835) s. 3—296.

- Inneh. tillsammans 161 handlingar på svenska (resten latin och lågtyska).
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark. med gammalt (Antikv.-ark:s) signum *J 9*.
633. [Ture Jönsson.] — Vestgöotalagmannen Ture Jönssons bref om appresningen emot k. Kristiern II i sydvestra delen af riket 1521. [13 handlingar, utg. af C. G. Styffe.] I Vester-götl:s fornminnesfören:s tidskrift Bd 2: h. 1 (1901) s. 8—24.
Hdskr. N:is 1—6 efter koncepten i Sv. Riksarkivet, N:is 7—13 efter orig. i Danska Rigsarkivet.

b. Angående särskilda landsdelar och orter.

Dalarne.

634. Acta Dalecarlica an. 1503—1511. Diss. acad. præes. E. M. Fant (resp. E. Löfvenius). Ups. 1810. 4:o. — 9 s.
 Inneh. Magistratens i Stockholm trenne bref till Dalarnes inbyggare 1503, 1508 o. 1511. (Se vidare afd. 2 här nedan under resp. år.)
635. Diplomatarium Dalecarlicum. Urkunder rörande landskapet Dalarne, saml. o. utg. af C. G. Kröningsvärd (1 i fören. m. J. Lidén). D. 1—3 + Suppl. Sth. 1842, Fahlun 1844, 46, Sth. 1853. 4:o.
 Inneh. D. 1 (för åren 1248—1522), 1842, inneh. N:is 1—282. x, 312 s. — D. 2 (år 1359—1552), 1844, inneh. N:is 283—629. (4), 312 s. — D. 3 (år 1336—1552), 1846, inneh. N:is 630—919. (4), 246, 68 s. — Suppl. (år 1378—1548), 1853, inneh. N:is 920—970. (4), 61 s. + (Chronol. reg.) 96 s. o. Geneal. tabb.
 Svenska medeltidshandlingar, aftryckta efter olika källor, återfinnas särskildt i D. 1: s. 11—283 (för år 1320—1509), D. 2: s. 1—94 (år 1359—1526), D. 3: s. 4—31 (år 1353—1526) o. s. 189—243 (år 1392—1503), Suppl. s. 1—32 o. 40—48.

Dalsland.

636. Åtskilliga handlingar rör. Dalsland för åren 1366—1525 äro, delvis efter äldre tryckta källor, utgifna af *Lignell, A.*, Beskrifning öfver grefskapet Dal. D. 1—2. Sth. 1851—52. 8:o. (Se reg. ibid. 2: s. 246 ff.)

Finland.¹⁾

637. Bidrag till Finlands historia. Utg. af Reinh. Hausen. D. 1(—2). H:fors 1881—83(—98). 8:o. — D. 1: (1), VI, (14), 456, (2) s. + 3 bl. facsim. (D. 2 inneh. intet af fornsv. intresse.)
D. 1 innehåller: 1. Dombok för s. ö. Tavastland 1443—1502 (s. 1—123; efter hdskr. i Finska Statsarkivet). — 2. D:o för s. v. d:o 1506—10, jämte fragm. af en dombok af 1464 samt en skatteräkenskap, bägge för delar af Egentl. Finland (s. 125—300; efter hdskr. i Sv. Riksark.). — 3. Joh. Burei utdrag ur k. Erik XIII:s af Pommern numera förkomna skattebok för år 1413 (s. 301—19). — 4. Birger Trolles skatteräkenskap för Åbo slott 1463—64 (s. 321—56). Såsom Bihang följer k. Håkan M:sons bref, dat. Ups. 1362, om rätt för Finland att deltaga i konungaval (s. 455—56 + facsim.; efter orig. i Sv. Riksark.).
638. Gamla handlingar til uplysning i Finlands häfder [utg. af H. G. Porthan]. I Tidningar utg. af et sällskap i Åbo, årg. 12 (1785) s. 81—83, 89—91, 97—99, 105—07, 113—15 o. 161—67.
Inneh. 9 handlingar, alla på fornsv., aftryckta efter en hdskr. i Sv. Riksark. (»Åbo domkyrkas Svartbok»), förr, med sign. A 25, tillhörig Ant.-ark, sedan (intill 1890) K. Bibl.
639. Handlingar och uppsatser rörande Finlands kyrkohistoria. Utg. af W. G. Lagus. H. 1—5. H:fors 1845—50. 8:o.
Inneh. åtskilliga fornsv. handlingar, bl. a. sådana rörande Nådendals kloster (se N:o 645) och Åbo domkyrka (se N:o 649).
640. Handlingar till upplysning af Finlands häfder. Utg. af A. I. Arwidsson. D. 1—10. Sth. 1846—58. 8:o.
Innehåller en mängd (omkr. 650) medeltidshandlingar på svenska, den älsta fr. år 1347, efter orig. i Sv. Riksark., Danska Geheimearchivet och Viborgs Rådhusarkiv.
641. Handlingar till upplysning i Finlands kyrkohistorie. Utg. af W. G. Lagus. Ny följd. H. 1—4. Åbo 1836—39. 4:o.
Inneh. tillsammans 39 fornsv. handl., af hvilka en stor del angår Nådendals kloster (se N:o 644). Den äldre följden, utg. af J. Tengström, 1821—32, berör ej medeltiden.

¹⁾ Äfven handlingar rör. särskilda delar af Finland och enskilda orter därstädes (t. ex. Tavastland, Nådendal, Åbo) äro inordnade under ofvanstående rubrik.

642. Nya källor till Finlands medeltidshistoria. Saml. o. utg. af Edw. Grönblad. Saml. 1*. Köpenh. 1857. 8:o. — (2), 749 s.
S. 13—712 inneh. en mängd handlingar fr. åren 1376—1521, mestadels ur Danska Geh.-archivet.
643. Valda urkunder till Finlands historia, utg. af P. Nordmann, 1899. (Se N:o 12.)
Inneh. bl. a. många fornsv. handlingar i nysv. öfvers., särskildt ur Sverges traktater (se N:o 454), »Åbo domkyrkas Svartbok» (se N:o 648), Arwidssons och Grönblads samlingar (se N:is 640 o. 642).
644. Handlingar rör. Nådendals closter. Saml. 1—3. I Handlingar till upplysn. i Finlands kyrkohist. Ny följd. Utg. af W. G. Lagus (se N:o 641), H. 1 (1836) s. 42—57; H. 2 (1837) s. 54—60; H. 3 (1838) s. 36—48; H. 4 (1839) s. 59—79. Åbo. 4:o.
Inneh. 25 fornsv. handlingar fr. tiden 1438—1504, de flesta efter afskrifter af klosterbref i Vitt. hist. o. ant. akad:s hdskr.-saml.
645. Handlingar rör. Nådendals kloster. [Saml. 4.] I Handlingar o. uppsatser rör. Finlands kyrkohistoria, utg. af W. G. Lagus (se N:o 639), H. 1 (1845) s. 24—39; H. 2 (1845) s. 5—46; H. 3 (1846) s. 1—20; H. 4 (1847) s. 1—58; H. 5 (1850) s. 1—13. H:fors. 8:o.
Inneh. tillsammans 84 st. handlingar fr. tiden 1440—1526, likaledes efter afskrifter i Vitt. hist. o. ant. akad:s hdskr.-saml.
646. Dombok för sydvestra Tavastland 1506—10, jämte fragment af en dombok af 1464 samt en skatteräkenskap, begge för delar af Egentl. Finland. I Bidrag till Finlands historia, utg. af R. Hausen, 1, 1881—83, s. 127—300.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark. med nytt signum C 1 (förut i Svea Hofrätts arkiv), smal fol.
647. Dombok för sydöstra Tavastland 1443—1502. I Bidrag till Finlands historia, utg. af R. Hausen, 1, 1881—83, s. 3—123.
Hdskr. Orig. i Finska Statsarkivet, fol., skr. sannolikt i börj. af 1500-t. Ett enda protokoll (af 1486) är tryckt (sid. 80 not.) efter vidim. kopia af Margareta Finke (med något afvikande text), nu tillh. DelaGårdiska saml. i Lunds Univ.-bibl.

648. Registrum ecclesie Aboensis eller Åbo domkyrkas Svartbok med tillägg ur Skoklosters codex Aboensis i tryck utg. af Finlands Statsarkiv genom Reinh. Hausen. H:fors 1890. 4:o. — (3), 668 s. + 2 bl. facsim.

Inneh. en betydlig samling af svenska medeltidshandlingar. En stor del har redan förut efter samma källa utgivits af H. G. Porthan dels i Tidningar utg. af et sällsk. i Åbo, årg. 10 (1788) —12 (1785), dels i noter till hans edit. af P. Junstens (Chronicon episcoporum Finlandensium (se B N:o 219).

Hdskr. Cod. Riksark. (»Svartboken» med sign. fr. Ant.-ark. A 25). Tilläggen äro hemtade ur en pp.-cod. (samtidig m. den förra) i Skokloster-saml.

649. Om Helga Lekame altare i Åbo domkyrka. I Handlingar o. uppsatser rör. Finlands kyrkohistoria, utg. af W. G. Lagus, H. 4 (1847) s. 59—91, o. H. 5 (1850) s. 14—26. Inneh. tillsammans 31 handlingar på svenska fr. tiden 1400—74.

Hdskr. Åbo domkyrkas kopiebook [o: »Svartboken»; se föreg.].

Jämtland.

650. Fornhandlingar rörande Jämtlands län, utg. af P. Olsson. I Jämtlands läns forn.-fören:s tidskr. Bd 1 (1893—95) s. 92—116 och Bd 2 (1896—1901) s. 116—38 o. 221—28. Inneh. 80 n:r, omfattande åren 1420—1580, de flesta på svenska eller svensk-norska.

651. Någre Jemptelandz stadgar och bref ther af man see kan huru then orten fordom vnder Upsala erckiebiskop lydt hafver. I Sanct Olaffs saga på Svenske rim, utg. af J. Hadorph, Sth. 1675 (se N:o 56), s. 137—73. 8:o.

Inneh. 8 handlingar på svenska (delvis med gammalnorsk parallell text) fr. tiden 1303—1525.

651 a. Åtskilliga medeltids-handlingar på sv. rör. Jämtland och Härjedalen äro tryckta i Diplomatarium Norvegicum.

Norrland.

652. Äldre handlingar rörande Norrland [särskildt Jämtland]. I Handl. rör. Skand:s hist. D. 17 (1832) s. 26—46.

Inneh. 7 st. fornsv. handl. jämte norska.

Småland.

653. Småländska archivet. Bref och handlingar hörande till Smålands historia. [Utg. af C. G. Södergren.] D. 1—3*. Wexjö 1853—74. 8:o.

Inneh. åtskilliga (mest efter tryckta källor återgifna) offentliga och enskilda handlingar, bref och diplom från medeltiden.

Stockholm.

654. Bidrag till Stockholms historia. 1—3. I Hist. tidskr. 1 (1881) s. 397—401.

Inneh. 3 aktstycken, alla efter orig. i Sturearkivet i Köbenhavn, utgörande skrivelser från Sthlms magistrat till RF. Svante Sture, de två första med klagomål öfver Öregrunds inkräktande på utrikes handeln, dat. 1508 $\frac{1}{1}$ och $\frac{28}{2}$; den tredje om tidens betryck samt om åtgärder till stadens förvaring, dat. 1509.

655. Handlingar rör. Stockholm åren 1352—1417. I Stockholms stads jordebok, utg. af H. Hildebrand (se N:o 656), 1, 1876, s. 416—20.

Utgöra utdrag ur original i Sv. Riksark. (och ett i Strängnäs).

656. Stockholms stads jordebok. Utg. af K. Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. genom Hans Hildebrand. 1—2: 1 (forts.). Sth. 1876, 89. 8:o. — 1: (6), 458 s. 2: 1: 256 s. = De svenska stadsböckerna fr. äldre tid 1—2: 1. Inneh. 1 utgöres af handl. f. åren 1420—74; 2: 1 för åren 1475—94. (Det outg. häft. 2: 2 skall omfatta åren 1495—98.)

Hdskr. Orig. å perg. i K. Bibl.: 1 med gam. sign. (Ant.-ark:s) B 100; 2 dit öfverlemnadt 1860 af Sths stads magistrat.

657. Stockholms stads skottebok 1502—1510. Utg. af K. Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. genom Hans Hildebrand. Sth. 1889. 8:o. — 256 s. = De svenska stadsböckerna fr. äldre tid 3: 1.

Hdskr. Orig. i K. Bibl.

658. Urkunder till Stockholms historia, utg. af K. Humanist. vetensk.-samf. genom Karl Hildebrand. 1. Sthlms stads privilegiebref 1423—1700. H. 1 [1423—1614]. Sth. (tr. Ups.) 1900. 8:o. — VII, 160 s.

Inneh. bl. a. 24 st. urkunder på svenska (s. 1—40) fr. tiden 1423—1523. Af dessa äro följande n:r förut utgifna: N:o 15 (1465), 17 (1471), 18 (1494), 20 (1497), 22 (1502), 26 (1520) o. 27 (1523). (Se här nedan afd. 2 under resp. år.)

Hdskr. Större delen utg. efter orig. i Sthlms Rådhusarkiv; N:o 4 (1442), 10 (1457) o. 25 (1513) efter afskrifter fr. midten af 1600-talet och N:o 16 (1470) efter afskr. i en kopiebok fr. 1700-t., samtl. afskr. likaledes tillhörande nämnda arkiv.

Vadstena kloster.

659. Vadstena klostrets jordebok 1500, jemte tillägg ur klostrets äldre jordeböcker utg. af K. Samf. f. utg. af *hdskr.* rör. Skand:s hist. genom Carl Silfverstolpe. Sth. 1897—98. 8:o. — (1), IV, 315 s. = Hist. handl. utg. af Samf. etc. (se ofvan) D. 16: N:o 1.

Hdskr. 1500 års jordebok, pp. afl. fol., tillhörig Sv. Riksark. De äldre jordeb. för Vadstena äro: 1. Af år 1447, pg. o. pp. 12:o, i Riksark. (förr i K. Bibl.). 2. Af år 1480, pp. fol., i Kammararkivet. Bägge dessa jordeböcker äro, liksom en uppbördsbok af klostrets syssloman fr. år 1466 (pp. afl. fol., i Ups. Univ.-bibl.), inryckta på vederb. ställen i ofvann. edition.

660. [Jordeboksfragment.] Watzstena clostirs gotze västan staangabro. Sammantr. m. Legenda S. Catharinæ, filie S. Birgittæ. Diss. acad. præ. J. E. Rietz. Lundæ 1847—50. 8:o. S. 177—88. (Ämnad att ingå i den outg. T. 4 af SS., hvarom se N:o 5.)

Hdskr. Cod. Havn. St. K. B. (Thotts saml. N:o 600), fr. sen. hälft. af 1400-t.

Vestergötland.

661. Äldre handlingar rör. Vestergötland. N:o 1—126. I Vestergötl:s fornminnesfören:s tidskr. H. 1 (1869) s. (57—)61—67 (under tit.: Permebref dels afskrifne af Cl. Joh. Ljungström, dels meddelade af G. A. Sparre o. C. G. Styffe), H. 2 (1872) s. 41—60, H. 3 (1877) s. 12—29(—39), H. 4/5 (1888) s. (61—)65—67 o. 69—71(—112), H. 6/7 (1893) s. 23—24(—31), H. 8/9 (1897) s. 96—108(—128), H. 10 (1899) s. 81—83(—96).

Samlingen innehåller bl. a. omkr. 60 perme- o. pp.-bref på svenska fr. tiden 1897—1526, delvis efter orig. i forn.-fören:s o. Skara allm. lärov. samlingar (jfr Förteckning af *K. Torin*; se B N:o 122).

Vestmanland.

662. Permbref från Vestmanland, utg. af K. H. Karlsson. I Vestmanl:s fornminnesfören:s årsskrift H. 3 (1884) s. 87—94. Inneh. 8 st. permebref på fornsv., däraf 3 från 1300-t. (det äldsta fr. 1366), 3 fr. 1400- och 2 fr. 1500-talet, det sista fr. 1513.

Östergötland.

663. Samlingar och anteckningar till en beskrifning öfver Ydre härad i Östergötland. Af L. F. Rääf. D. 1—4. Link. (d. 1) o. Örebro 1856—65. 8:o. Urkunder på fornsv. för åren 1359—1515 äro aftryckta i D. 1, 1856, s. 167—73 o. 178—289; D. 3, 1861, s. 380—84, o. D. 4, 1865, s. 429—33.

2. Enstaka aktstycken. (Kronologiskt.)¹⁾

664. Bengte Laurenssons morgongåfvobref till sin hustru Katrina Benedectsdotter. 1340. (Trol. feldateradt och ngt yngre, enl. *K. H. Karlsson*.)

Hdskr. Ej uppgifven.

Edit. E. M. Fant, Diplomata Svec. 2, 1805, s. 13.

665. K. Magnus Erikssons och drott. Blankas svenska testamente. Lödöse 1346.

Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark. En afskr. (fragm.) i Link. Stiftsbibl.

Edit.

a) Handl. rör. Skand:s hist. 12 (1825) s. 3—37.

b) Sv. Dipl. 5, 1858—65, N:o 4069. (Efter orig.)

Nysv. öfvers.

a) Handl. rör. Skand:s hist. 12: s. 3—37 (tryckt parall. med den fornsv. texten).

β) H. Hildebrand i Vitt. hist. o. ant. akad:s månadsbl. årg. 22 (1893) s. 31—40.

¹⁾ På grund af föreliggande arbetes natur äro här gifvetvis endast på fornsvenska affattade handlingar intagna. Se f. ö. noten å sid. 181, som har sin tillämpning äfven för urvalet i denna afdelning.

- 666 vacat.
667. Karl Hakes bref om egendomsbyte med Ravald Andersson. 1346.
Hdskr. Ej uppgifven. Brevet fins i Ups. Univ.-bibl. med årtalet 1446, hvilket (enl. meddel. af K. H. Karlsson) angifver året för dess utfärdande, hvadan Fant torde läst fel.
Edit. E. M. Fant, *Diplomata Svec.* 2, 1805, s. 14.
668. Bref fr. mag. Petrus Olavi (Birgittas biktfader) till H. Katerina (B:s dotter), »nyligen utfaren till Rom». Odat. [1350-talet.] (*Inc.*: »Min aldra kärasta dotter gudh haffue loff oc hedher.»)
Hdskr. Cod. Riksark. (»Vadst. kopiebok» med gammal sign. A 26).
Edit. K. G. Grandinson, *Fragmentum de vita et miraculis mag. Petri Olavi* [auct. Math. Laurentii Jönek.]. Karlst. 1888. 4:o. S. 15—16.
669. Dombref utfärdadt å rättarting i Strängnäs 1352.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark.
Edit. Sv. skriftprof 1, 1894, pl. VIII (text s. 17).
670. Häradsh. i Bobergs härad Jöns Siggessons bref ang. lagfart af ett jordaköp. 1352.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark.
Edit. Hist. handl. af Samf. f. utg. af handskr. rör. Skand:s hist. 2 (1862) s. 1—2.
671. Bref (falskt) hvarigenom k. Magnus Eriksson och k. Håkan tilldöma Jowan Andersson gods och sedan byta med honom. Dat. »3:e året efter stora döden» [1353?].
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark. (förut i Ant.-arkiv.).
Edit. C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 328.
672. Bref (falskt) af k. Erik Magnusson om Östkinds härads allmänningsgods. 1358.
Hdskr. Orig. i Danska Geh.-arkivet.
Edit. C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 325.

673. Fastebref å jordabyte, utställt af häradsh. i Tjurbo härad Rangvald. Vesterås odat. [1360-talet.]
Hdskr. Orig. å perg. tillh. Vestmanl:s fornminnesförening.
Edit. K. H. Karlsson i Vestm. fornmin.-fören:s årsskr. 3 (1884) s. 87.
674. Dombref rör. Thorön i Götaskären i mål mellan fru Märeta till Fågelvik o. Bo Jonsson (Grip). Sth. 1362.
Hdskr. »Ex orig.» (i Sv. Riksark.).
Edit. O. Rabenius, *De antiquis Westrogothiæ legiferis*, 1769, s. XIII f.
675. Skötebref å ett hemman Gjäsvijk [=: Mässvik] i Värml. 1367.
Hdskr. Ej uppgifven. (Orig. å perg. i Ups. Univ.-bibl.)
Edit. E. M. Fant, *Diplomata Svec.* 2, 1805, s. 15.
676. Algot Benktssons pantbref till Götmar Abramsson. Malmögha 1368.
Hdskr. »Ex orig.» (i Sv. Riksark.).
Edit. O. Rabenius, *De ant. Westrogothiæ legiferis*, 1769, s. XIV.
677. K. Håkans stadfästelsebref ang. fru Catharina Larsdotters eganderätt till vissa gods. Sth. 1371.
Hdskr. Orig. i Engestr. saml. (nu i Riksark.).
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 3 (1817) s. 6—7.
678. Fastebref å jord i Djupnäs, Våla sn, utfärdadt af häradsh. i Norrbo h:d Holmbo. Fernebo tingsställe 1371.
Hdskr. Orig. å perg. i Vestmanl. fornmin.-fören.
Edit. K. H. Karlsson i Vestm. fornmin.-fören:s årsskr. 3 (1884) s. 88.
679. Bo Jonssons bref till ärkeb. Birger om gränsen mellan Upsala och Åbo stift. Odat. [1374].
Hdskr. Orig. å pp. i Sv. Riksark.
Edit. (U. v. Troil), *Skrifter o. handl.* 2 (1790) s. 351—53. (Efter afskr. meddel. af G. Adlerbeth.)
Om brevets datering se O. S. Rydberg, *Sv. trakt.* 2, 1880—83, s. 174 not **.
680. Thyrgils Jonssons gåfvobref till Vadstena kloster. Odat. [1375].

- Hdskr.* Orig. okänt. Afskr. i cod. Havn. St. Kong. Bibl. (Thott N:o 4), fr. 1430—50.
- Edit.* G. E. Klemming, Sv. medelt. bibelarb. (SFSS. 9) D. 1, 1848, s. 588—89.
- Dateringen framgår af en uppgift i klostrets jordebok. Jfr *C. Silberstolpe*, Vadstena klostrets jordebok 1500, Sth. 1898, s. 192.
681. Ett bref från H. Katerina (Birgittas dotter) till ärkeb. Birger Gregersson om Birgittas kanonisering. Rom u. å. [omkr. 1375—80]. (*Inc.*: »Vit ok thet min käre mästare at biscop alfonsus haur sport.»)
- Hdskr.* Skrifvet på baksidan af ett bref från bisk. Alfonsus af Jaen. Bägge breffen äro nedskrifna af samma hand (sekreterarens), trol. biktfadren mag. Petrus Olavi's. Tillhör nu Sv. Riksarkivet.
- Edit.* G. E. Klemming, Ant:s saml., 1868—73, s. 104. Ny uppl. 1880—82, s. 97.
682. Öfverlåtelsebref af Östkind's häradsmän till riksdrotseten Bo Jonsson å allmäningsjord i utbyte mot annan uppgifven jord. Oxnö 1377.
- Hdskr.* Orig. å perg. i Ups. Univ.-bibl.
- Edit.* C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 326—27.
683. K. Albrekts jordaskifte med bisk. Nils i Linköping. Arboga 1381.
- Hdskr.* »Ex ms.» (Orig. å perg. i Sv. Riksark.)
- Edit.* (H. Spegels) Skriftel. bevis, 1716, s. 27—28.
684. Bo Jonssons (Grip) testamente. 1384.
- Hdskr.* Ej uppgifven.
- Edit.* J. Hadorph, Herr Boo Jonssons dråtz i Sverige testamente. Tr. ss. bilaga till Hadorphs ed. af Alexandri Magni historia på svenska rijm . . . Wijsingzb. 1672. 4:o. — 12 opag. s. — I åtskilliga ex. af nämnda rimdikt förekom en annan uppl. af testamentet med tit.: Herr Boo — — — testamente: sampt trenne k. Albrechtz förskriffningar, ther uthaff wälbe:te herr Boo Jonssons välde och myndigheet intagas kan. 4:o. Bägge styckena tillsam. 12 (testam.) o. 9 opag. s. (Jfr N:o 67.)

685. Ridd. Algot Magnussons bref med erkännande af att han mottagit vissa slott och län af drott. Margareta. 1388.
- Hdskr.* Afskr. fr. 1389 i Danska Geh.-arkivet.
- Edit.* O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 462—63.
686. Ridd. o. marsken Erik Ketilssons instämmande i vissa stormåns dagtingan med drott. Margareta. 1388.
- Hdskr.* Afskr. fr. 1389 i Danska Geh.-ark.
- Edit.* O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 465—66.
687. Ett antal svenske riddares o. väpnares bref till drott. Margareta med försäkran om trohet. Nyköp. 1388.
- Hdskr.* Orig. i Danska Geh.-ark.
- Edit.* O. S. Rydberg, Sv. trakt. 2, 1880—83, s. 466—67.
688. Ridd. Heyne Snakenborgs förklaring, att han af drott. Margareta uppburit full betalning för de gods i Vighn (=: Ving), som han förverkat genom sitt deltagande i striden mellan henne o. k. Albrekt. Kalmar 1389.
- Hdskr.* »Efter orig.» (i Sv. Riksark.).
- Edit.* Handl. rör. Skand:s hist. 17 (1832) s. 61—65.
689. Frälsebref för Sixten Olafsson, utfärdadt af ridd. Sten Benkts-son, drott. Margaretas höfvitsman. 1390.
- Hdskr.* Orig. i Sv. Riksark.
- Edit.* Sv. skriftprof 1, 1894, s. 19 (facsim. pl. IX).
690. Fastebref å jord i Djupnäs, utfärdadt af underhärads-h. i Norrbo h:d Laurens Holmbjörnsson. Vangs tingsst. 1399.
- Hdskr.* Orig. å perg. i Vestmanl:s forn.-fören:s saml.
- Edit.* K. H. Karlsson i Vestmanl:s forn.-fören:s årsskr. 3 (1884) s. 89.
691. Räfstetingsdom ang. gods i Östkind's h:d, hvilka på grund af kungl. dombref fränkännas kronan. Linköp. 1413.
- Hdskr.* Orig. å perg. i Sv. Riksark.
- Edit.*
- a) C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 328—29.
- b) Sv. Dipl. Ny f. 2, 1879—87, N:o 1833.
692. Räfstetingsdom ang. en kvarnström i Dufvedal (Motala älf), som fräntagits Vreta kloster. Skeninge 1414.

- Hdskr.* Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit.
 a) C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 318.
 b) Sv. Dipl. Ny f. 2, 1879—87, N:o 1900.
693. Råfstetingsdom, hvarigenom en ström i Dufvedal förklaras för konungstreding och tillerkännes Vreta kloster. 1414.
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit.
 a) C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 319.
 b) Sv. Dipl. Ny f. 2, 1879—87, N:o 1901.
694. Sven Lax' frikallelsebref för Brynolf Magnusson o. hans arfvingar, sedan de gjort full rätt i fråga om arfskifte efter Lars Svensson. Kalmar 1417.
Hdskr. Orig. å perg. i Ups. Univ.-bibl.
Edit.
 a) E. M. Fant, Diplomata Svec. hactenus inedita 1, 1797, s. 10—11.
 b) Sv. Dipl. Ny f. 3, 1885—92, N:o 2391.
695. Sven Lax frikallar sin sonhustru Brita Brynolfsdotter från misstanken att hafva förgifvit sin man Lars Svensson. Kalmar 1417.
Hdskr. Orig. å perg. i Ups. Univ.-bibl.
Edit.
 a) E. M. Fant, Diplomata Svec. hactenus inedita 1, 1797, s. 10.
 b) Sv. Dipl. Ny f. 3, 1885—92, N:o 2386.
696. Öster-Reks häradsrätts bevis om skada å Strängnäs-bispens kvarn vid Husby. 1422.
Hdskr. Orig. å pp. i Sv. Riksark.
Edit. C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 320.
697. Confessorn i Vadstena Erics [Johannis] rekommendationsbref för två nunnor, som ärnade vallfärda till S. Eriks graf i Ups. Vadst. 1422.

- Hdskr.* Efter en »cod. Bibl. Univ. Upsal.» (hvilken uppgifves ej).
Edit.
 a) S. M. Bredberg, De peregrinationibus relig., 1704, s. 32—33.
 b) J. H. Schröder i SRS. II 1, 1828, s. 330. (Aftr. efter ed. a.)
698. Nils Jönssons (Oxenstjerna), Karl Knutsson Bondes m. fl:s gåfvobref å en prebenda i Viborg. 1422.
Hdskr. Orig. å perg. (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s. 187—88.
699. Memmings häradsrätts dom om »kungsledet» i Munkeboda [o: Motala] ström. 1424.
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit. C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 321.
700. K. Eriks af Pommern frälsebref för Peder Stigsson. 1427.
Hdskr. Orig. på perg. (i Ups. Univ.-bibl.).
Edit. E. M. Fant, Diplomata Svec. hactenus inedita 1, 1797, s. 8.
701. Kyrkoprästen Laurens' kvittobref å en till Floda kyrka inbetald skuld. 1427.
Hdskr. Orig. å perg. i Ups. Univ.-bibl. »Afskrift meddelad af gr. Adlersparre.»
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 9 (1821) s. 23—24. (Eft. afskr.)
702. Sten Thuressons (Bjelke) bref till fostersonen Karl Knutsson Bonde på två gods i Tjust. Sth. 1429.
Hdskr. Orig. å perg. (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s. 194—96.
703. Arfskifte efter k. Karl Knutssons moder. 1429.
Hdskr. Orig. å Säfstaholm (f. d. Gyllenstjernska saml., Fågelvik).
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 36 (1855) s. 1—5.

704. Bisk. Sigges i Skara stadfästelse å ett testamente till förmån för Kils kyrkas (Värml.) prästbol. Thingvalla 1431.
Hdskr. »Efter orig.»
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 12 (1825) s. 78—80.
705. Magistratens i Upsala intyg om domkapitlets rätt vid ärkebiskopsval. Ups. 1432.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark.
Edit. (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 2, 1790, s. 370—71.
706. K. Eriks af Pommern svar på Upsala domkapitels skrivelse om ärkebiskopsval efter Joh. Haquini. 1432.
Hdskr. »Ex ms.» (Samtidig afskr. å perg. i Sv. Riksark.)
Edit. (H. Spiegels) Skriftel. bevis, 1716, s. 32—34.
707. Engelbr. Engelbrektssons bref till bisk. Thomas i Strängnäs med uppmaning att frimodigt stå emot k. Erik. Axevall 1434.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. i Sv. Riksark.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 8 (1820) s. 3—4.
708. Dens:s bref till allmogen i Upland med uppmaning att vara Riksen:s råd i Sth. lydaktig. Axevall 1434.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. i Riksark.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 8 (1820) s. 4—5.
709. Ärkeb. Olofs m. fl. biskopars samt Riksen:s råds testimonium för Hans Kröpelin, som vistats i riket. 1435.
Hdskr. Orig. i Ups. Univ.-bibl.
Edit. Ol. O. Celsius, Monumenta polit.-ecclesiastica ex archivo Palmskiöldiano. Diss. acad. Ups. 1750—53. 4:o. S. 1—2.
710. Riksförest. Karl Knutssons bref om Erik Pukes besvär, ett tillämnadt rådsmöte i Enköping m. m. Odat. [1435].
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. fr. sl. 1500-t. i Hogensk. Bjelkes saml. i Ups. Univ.-bibl. (»Gröna boken N:o 2».)
Edit. Hist. handl. af Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. 7 (1870) s. 12—14.
711. Bref [af onämnd] om tvedräkten i landet och det blifvande rådsötet i Arboga. Skarpelösta k:a u. å. [1435].

- Hdskr.* Orig. okänt. Afskr. i samma saml. som näst föreg.
Edit. Hist. handl. (se föreg.) 7 (1870) s. 15—16.
712. Bref [af onämnd] till hr Erik Nilsson (slottsherre på Stockholm) om ett blifvande rådsmöte i Arboga. Näs kyrka u. å. [1436].
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. i samma saml. som de två näst föreg.
Edit. Hist. handl. (se föreg.) 7 (1870) s. 14—15.
713. Biskop Thomas bref till Karl Knutsson. 1436.
Hdskr. Orig. okänt. »Afskrift af en gammal bok uti Ant. archivum, meddel. af mag. Brocman» (*Lagerbr.*).
Edit.
a) Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. i sv. hist. 3 (1758) s. 238—45. (Efter afskr.; se ofvan.)
b) J. H. Schröder i SRS. II II, 1828, s. 167—68 (appendix till Pukevisan; se N:o 95). (Aftr. eft. ed. a.)
714. Rekommendationsbref fr. Vadstena kloster. 1439.
Hdskr. Cod. Holm. A 54 (fr. förra h. 1400-t.).
Edit. E. M. Fant i SRS. I I, 1818, s. 224—25.
715. Riksen:s råds tacksägelsebref till marsken Karl Knutsson för hans förvaltning af riksföreståndarskapet. Arboga 1438.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark. (med 8 sigill).
Edit. Hist. handl. af Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. 7 (1870) s. 16—18.
716. Karl Knutssons morgongåfvobref å 200 eng. nobler. 1438.
Hdskr. »Orig. perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. i sv. hist. 2 (1754) s. 197—99.
717. Tiggarbref till Vadstena fr. Munkalifs kloster (vid Bergen). Odat. [1440-t.].
Hdskr. Cod. Ups. C 6 (fr. förra h. 1400-t.).
Edit.
a) (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 4, 1791, s. 371—72.
b) Dipl. Norveg. 16 (1901) 1, N:o 117.

718. Tiggarsbref fr. d:o till »dapifer Norvegiæ» Sigurd Johannis. Odat. [1440-t.].
Hdskr. = föreg.
Edit.
 a) (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 4, 1791, s. 372—73.
 b) Dipl. Norveg. 16 (1901) 1, N:o 119.
719. Rikens råds förläningsbref på Borgholm och Öland till Karl Knutsson ss. pant för lån af 20,000 mark. 1440.
Hdskr. »Af orig. på pergam.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. i sv. hist. 2 (1754) s. 200—05.
720. Bengt och Bo Stensöners förlikningsbref med riksmarsken Karl Knutsson. 1440.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s. 215—17.
721. Rekommendationsbref för en af klosterfolket i Munkalifs kloster af abbedissan o. konventen därst. 1440.
Hdskr. Cod. Ups. C 6 (fr. förra h. 1400-t.).
Edit.
 a) (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 4, 1791, s. 370—71.
 b) Dipl. Norveg. 16 (1901) 1, N:o 116.
722. K. Kristofers förläningsbref till riksdrots. Karl Knutsson å Svartsjö o. andra kronans gods å Färingön o. Lofön. Sth. 1441.
Hdskr. »Orig. å perg. i Gyllenstjernska arkivet» (å Krapperup).
Edit. J. H. Schröder, Monumenta diplom. Svec., 1822, s. 13—14.
723. Rikens råds förnyade förläningsbref till Karl Knutsson å Borgholm o. Öland. Kalmar 1441. (Jfr N:o 719.)
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtskill. handl. i sv. hist. 2 (1754) s. 207—12.
724. Förlikningsbref mellan Kristiern Nilsson och Karl Knutsson. 1441.

- Hdskr.* »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Samling (se föreg.) 2 (1754) s. 221—26.
725. K. Kristofers dombref mellan Karl Knutsson samt Ulf och Jon Pedersöner ang. de senares faders död, till hvilken K. K:son misstänkts vara skyldig. 1442.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Samling (se föreg.) 2 (1754) s. 231—32.
726. K. Kristofers tillståndelsebref för ärkeb. Nils att få tillbyta sig Almaréstak med därtill lydande gods. Sth. 1442.
Hdskr. »Ex ms.» (i Sv. Riksark.).
Edit. (H. Spegels) Skriftelige bevis, 1716, s. 44—45.
727. Dens:s gåfvobref för ärkeb. Nils å Östhammars län. Lödöse 1442.
Hdskr. »Ex ms.» (i Sv. Riksark.).
Edit. (H. Spegels) Skriftel. bevis, 1716, s. 45—46.
728. Bref af Joh. Nicolai, minoriternas guardian i Skandinavien, om uppförande af ett kapell i Upgränna (Smål.) till åminnelse af k. Magnus Ladulås. Upgränna 1442.
Hdskr. Orig. i Hallenbergiska saml. i Ups. Univ.-bibl.
Edit. J. H. Schröder, Prisca episcoporum jura circa beatificat. sanctorum in Scand., 1842, s. III.
729. Privilegier för S. Görans hospital i Stockholm. 1442 (vidim. o. stadf. 1471).
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit. V. Hedqvist, Den kristna kärleksverksamheten i Sv. under medelt., 1893, s. 145—47.
730. Ärkeb. Nils bref emot dem som gjorde intrång i kyrkans rättigheter. Ups. 1443.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark.
Edit. (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 2, 1790, s. 358—60.
731. Inventarium öfver Tynnelsö gård. 1443.
Hdskr. Cod. Riksark. med gam. sign. A 46 (»Liber ecclesie Strengn.»).

- Edit.* J. H. Schröder, Invent. curiæ Tynnelsö anno 1443.
Diss. acad. Ups. 1839. 4:o. — II, 10 s.
Inventariet, till stor del på sv., är i språkligt hänseende af vikt.
732. K. Kristofers bref om förlikning mellan Kristiern Nilssons änka o. Karl Knutsson. Sth. 1445.
Hdskr. »Orig. på perg.»
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. i sv. hist. 2 (1754) s. 227—30.
733. Rikens råds dom mellan Bo Stensson o. Erik Thuresson ang. af den förre liden oförrätt. Vestergarn 1446.
Hdskr. »Orig. på perg.»
Edit. Sv. Lagerbring, Samling (se föreg.) 2 (1754) s. 218—20.
- 733 a. Ärkebisk. Nicolai bref om två bannlyste våldverkare. Sth. 1446.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark.
Edit. (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 2, 1790, s. 360—61.
734. Ridd. o. höfvitsm. i Åbo Magnus Greens frikallelsebref för ridd. Göst. Laurentsson (Snakenborg) samt Kalmar stads borgmästare o. råd från ansvar för brott mot af dem (åt M. Green) gifvet lejdebref. Åbo slott 1446.
Hdskr. »Orig. å perg. i Gyllenstjerska arkivet» (å Krapperup).
Edit. J. H. Schröder, Monumenta diplom. Svec., 1822, s. 70—71.
735. Eriki Vastonis bref till Vadstena kloster. Rom 1447.
Hdskr. »Orig. tillh. akad.-röntm. Westerdahl.» (nu i Ups. Univ.-bibl.).
Edit. (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 5, 1791, s. 295—99.
736. Kristiern Nilssons arvingars kvittobref å lösen för gods, som de afstått till k. Karl Knutsson. Sth. 1449.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. i sv. hist. 2 (1754) s. 233—41.
737. Erik Nipertz' kvittobref å en summa, som han uppburit af k. Karl Knutsson. Sth. odat. [1450-t.].

- Hdskr.* »Orig. på perg.»
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s. 242—43.
738. Rikens råds dom mellan k. Karl Knutsson och Magnus Green ang. konungsräntorna af Åbo län. Sth. 1450.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s. 251—54.
739. Elina Göstafsdotters kvittobref å fjärdedelen af sin morgongåfva efter Knut Stensson. 1452.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s. 189—90.
740. Ridd. Bo Stenssons (Natt och Dag) o. medarvingars förlikningsbref med k. Karl Knutsson ang. ett arf. 1453.
Hdskr. Ej uppgifven. (Orig. fins i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s. 191—93.
741. Bo Stenssons bref om försäljning af hans arfvegods. Sth. 1453.
Hdskr. »Orig. å perg. i Gyllenstjerska arkivet» (å Krapperup).
Edit. J. H. Schröder, Monumenta diplom. Svec., 1822, s. 34—35.
742. Bo Stenssons m. f:s borgensförbindelse för Henric Jönssons fr. Norge lösepenning (800 gyllen). Sth. 1453.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s. 246—47.
743. Östgöta lagmansrätts dom om kungsådran i Munkeboda [o: Motala] ström. 1454.
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit. C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 323—24.
744. Vittnesbref af Erik Axelsson (Thott) o. Åke Jönsson (Svarte Skåning). Vadstena 1455.

- Hdskr.* »Orig. å perg. i Gyllenstjernska arkivet» (å Krapp-
perup).
- Edit.* J. H. Schröder, Monumenta diplom. Svec., 1822,
s. 33.
745. Ridd. Joh. Frilles bref till k. Karl Knutsson med förbindelse
å en lösesumma af 1000 renska gyllen. Örabro 1456.
Hdskr. »Orig. å perg. i Gyllenstj. arkivet» (å Krapperup).
- Edit.* J. H. Schröder, Monumenta dipl. Svec., 1822, s.
71—72.
746. Magnus Haks förbindelse till k. Karl Knutsson å en löse-
summa af 3000 gyllen. Örebro 1456.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
- Edit.* Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s.
248—50.
747. Ärkeb. Jöns Bengtssons (Oxenstjerna) o. de öfrige herrarnes
förläningsbref till Arend Bengtsson å Våla h:d och Ödsmo s:n.
1457.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
- Edit.* Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s.
256—57.
748. Riksens råds förläningsbref till k. Karl Knutssons döttrar
Margareta o. Magdalena å Svartsjö m. m. för deras lifstid.
Sth. 1457.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
- Edit.* Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s.
258—61.
749. Riksens råds förläningsbref till Stockholms stad å Solna o.
Bränkyrka socknar. Sth. 1457.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. i »Invent. öfv. Sths stadhz
privil.», kopieb. fr. midt. 1600-t. i Sths Rådhusarkiv.
- Edit.* K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900,
s. 16.
750. Erik Nipertz' m. fl:s borgensförbindelse till k. Karl Knuts-
son å lösesumman (1100 renska gyllen) för Erik Kromedike
o. Herm. Meyer. 1457.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).

- Edit.* Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s.
244—45.
751. K. Kristiern Is donation af hus och förordn. om husbygg-
nader i Stockholm 1458.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
- Edit.* K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900,
s. 18—19.
752. Ärkeb. Jöns' dom om ett gods i Gudö till förmån för
Vesterås domkyrka. 1458.
Hdskr. »Ex ms.» (i Sv. Riksark.).
- Edit.* (H. Spegels) Skriftelige bevis, 1716, s. 52.
753. K. Kristiern Is frikallelsebref för ärkeb. Jöns i fråga om
beskyllningen att hafva varit upphof till prins Hans' val till
Sveriges konung. Horsnäs 1459
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
- Edit.* Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s.
262—63.
754. K. Karl Knutssons frikallelsebref för hans måg Eric Eric-
son (Gyllenstjerna) med frihet för honom att tjäna hvem
honom lyste. Danzig 1459.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
- Edit.* Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s.
264.
755. Erics Vastonis bref om erlagd betalning för aflat till Åke
Axelsson (Thott). Rom. Odat. [1460-talet].
Hdskr. Orig. i Köbenhavn.
- Edit.*
a) H. Gram i Danske Magazin 1 (1745) s. 101. Kbhn. 4:o.
b) Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 1 [1750-t.]
s. 135—36. (Aftr. efter ed. a.)
756. Väpnaren Magnus Peterssons morgongåfvobref. Brybo 1460.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. meddel. af gr. Adlersparre.
- Edit.* Handl. rör. Skand:s hist. 9 (1821) s. 25—27.
757. K. Kristiern Is bref till ridd. Thure Thuresson (Bjelke) om
försäljning af några Karl Knutsson förut tillhöriga gods, som
tillfallit k. Kristiern. Sth. 1461.

- Hdskr.* Gammal afskr. å pp. i Gyllenstjernska arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monumenta diplom. Svec., 1822, s. 14—16.
758. K. Kristierns bref till Ericus Erii (Gyllenstjerna) om biläggande af en arfstvist mellan honom och riksmarsken Thure Thuresson (Bjelke). Sth. 1461.
Hdskr. Orig. å pp. i Gyllenstjernska arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 30—32.
759. K. Kristierns adelsbref för Olof Tysk. Kbh 1461.
Hdskr. Orig. å perg. i Skoklosters bibliotek.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 3 (1817) s. 8—9.
760. Karl Knutssons öppna bref, hvori han kraftigt besvarar k. Kristierns i Danmark förtal. Danzig 1463.
Hdskr. Orig. å pp. i Gyllenstj. arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 21—23.
761. Kristiern Benktsson (Oxenstjerna) m. fl. uppmana domkapitlet i Upsala att verkställa påbjuden bannlysning. Roteberg 1464.
Hdskr. Orig. å pp. i Sv. Riksark.
Edit. Hist. handl. af Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. 8 (1879) 1: s. 20—21.
762. Öfverenskommelse mellan Erik Nilsson (Oxenstjerna) o. Åke Jönsson (Svarte Skåning) om uppgifvande af Axvalls slott. 1464.
Hdskr. Orig. å pp. i Palmskiöldska saml. i Ups. Univ.-bibl. (Topogr. Tom. 42, vol. 295).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 37—40.
763. Biskop Kettils (Vase) bref med bekräftelse af förlikningen mellan Erik Nilsson o. Åke Jönsson (se föreg.). Linköp. 1464.
Hdskr. Orig. å pp. i Palmskiöldska saml. (samma som i föreg.).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 40.

764. Biskop Korts (Bitze) i Åbo bref till k. Karl Knutsson med undskyllan att han för ryssarnes infall ej kunde hörsamma konungens kallelse. Kustö 1464.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s. 271—74.
765. Bisk. i Vesterås Birgerus Magni's bref till abbedissan o. klosterfolket i Vadstena om hel. Katerinas ifrågasatta kanonisation. Sth. 1464.
Hdskr. Gammal afskr. i Schröders ägo [nu trol. i Ups. Univ.-bibl.].
Edit. J. H. Schröder, Prisca episcoporum jura circa beatif. sanctorum in Scand., 1842, s. IV.
766. Ärkeb. Jöns Bengtssons, bisk. Kertil Karlssons och flere råds-herrars förlikning med Stockholms stad. Sth. 1465.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit.
 a) C. G. Styffe, Bidrag t. Skand:s hist. 3, 1870, s. 160—62.
 b) K. Hildebrand, Urk. t. Sths hist. 1, 1900, s. 21—22.
767. Riksens råds försäkringsbref för k. Karl Knutssons arvingar på hans gods. Nyköp. 1466.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s. 282—85.
768. Bref till Skeninge kloster af väpnaren Erik Karlssons (Vase) höfvitsman å Stekeholm. Hof 1466.
Hdskr. Orig. å perg. i Gyllenstj. arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 68.
769. Erik Axelssons (Thott) bref till Karl Knutsson (Gera) om danskarnes angrepp. Sth. Odat. [1467].
Hdskr. Orig. å pp. i Fersenska arkivet.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 7 (1819) s. 20—22.
770. Erik Axelssons (Thott) bref till Karl Knutsson (Gera) om danskarnes nederlag på Norrmalm. Sth. Odat. [1467].
Hdskr. Orig. å pp. i Fersenska arkivet.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 7 (1819) s. 19—20.

771. Erik Axelssons (Thott) uppmaningsbref mot ärkeb. Jöns Bengtsson (Oxenstjerna). Sth. 1467.
Hdskr. Orig. å pp. i Fersenska arkivet.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 7 (1819) s. 11—12.
772. Dagtingan med besättningen på Ringstadholm. Norrköp. 1469.
Hdskr. Orig. å pp. i Fersenska arkivet.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 7 (1819) s. 13—14.
773. Lejdebref af besättningen å Ringstadholm. 1469.
Hdskr. Orig. å pp. i Fersenska arkivet.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 7 (1819) s. 15—16.
774. Häradsh. i Tjurbo h:d, Jösse Pedersson i Brunby, tilldömer Peder Jopsson i Fornby jord, hvarå klagan förts. 1469.
Hdskr. Orig. å perg. i Vestmanl:s forn.-fören:s saml.
Edit. K. H. Karlsson i Vestm. forn.-fören:s årsskr. 3 (1884) s. 89—90.
775. Pantförbindelse af hr Thord, postulatus i Upsala, till k. Karl Knutsson för en lånfången summa, afsedd att lösa påfvens konfirmation. Sth. 1469.
Hdskr. »Orig. på perg.» (i Sv. Riksark.).
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 2 (1754) s. 285—87.
776. Erics Vastonis bref om aflat till fru Märta Bengtsdotter, Åke Axelssons (Thott) efterleverska. Rom. Odat. [c. 1470].
Hdskr. Trol. i Kbhn.
Edit. H. Gram i Danske Magazin 1 (1745) s. 102.
777. Riksens råds förpantning af Gestrikland och Upsala köpstad till Stockholms stad. Sth. 1470.
Hdskr. Orig. okänt. Afskr. i Sths Rådhusark. (kopieboken »K. förordn., privil. o. resolut. rör. Sths stad», fr. 1700-t.).
Edit. K. Hildebrand, Urk. t. Sths hist. 1, 1900, s. 22—23.
778. Riksförest. Erik Axelssons (Thott) uppmaningsbref mot Erik Karlsson (Vase). Sth. 1470.
Hdskr. Orig. å pp. i Fersenska arkivet.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 7 (1819) s. 10—11.

779. K. Karl Knutssons testamente. 1470.
Hdskr. Afskr. i Gyllenstjernska arkivet.
Edit. Sv. Lagerbring, Saml. af åtsk. handl. 3 (1758) s. 252—61.
780. Förlikningsbref af allmogen i Ringstadholm. Söderköp. 1470.
Hdskr. Orig. å pp. i Fersenska arkivet.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 7 (1819) s. 16—17.
781. Biskop Henriks i Linköping o. Sturarnes bref till allmogen i Ringstadholm. Vadstena 1470.
Hdskr. Orig. å pp. i Fersenska arkivet.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 7 (1819) s. 17—19.
782. Bytesbref, hvarigenom Svintuna kvarn tillfaller Krokeks kloster. 1470.
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit. C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 330—31.
783. Ärkeb. Jacob Ulfssons o. bisk. Henric Tidemannssons bref om oron i landet. Odat. [1471].
Hdskr. Orig. förr tillh. akad.-rättn. Westerdahl; nu i Ups. Univ.-bibl.
Edit. (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 5, 1791, s. 292—94.
784. Riksens råds bref för ärkeb. Jakob Ulfsson å Nordmarken. Arboga 1471.
Hdskr. »Ex ms.» (i Sv. Riksark.).
Edit. (H. Spegels) Skrifvel. bevis, 1716, s. 64.
785. Bisk. Hans' i Strängnäs bref till prästerskapet och menige allmogen i Södermanland om sammanskott till H. Birgittas hus i Rom. Strängn. 1472.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark. (Afskr. meddel. af G. Adlerbeth.)
Edit. (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 2, 1790, s. 371—73.
786. Synerättsdom mellan kronan samt Färnebo och Hedesunda socknar (Gestrikl.) om kronolaxfisket och kungsådran vid Elfkarleby. 1473.
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit. C. G. Styffe i Vitt. hist. o. ant. akad:s handl. 24 (1864) s. 324—25.

787. Ivar Axelssons (Thott) bref om hans hustrus, Karl Knutssons dotter Magdalenas morgongåfva. Sth. 1475.
Hdskr. Orig. å perg. i Gyllenstjernaska arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 45—47.
788. Arfve Knutssons morgongåfvobref på Torpa. 1477.
Hdskr. Ej uppgifven. (Orig. nu i Ups. Univ.-bibl.)
Edit. E. M. Fant, Diplomata Svec. hactenus inedita 1, 1797, s. 11—12.
789. Rikens råds gåfvobref för ärkeb. Jakob och hans efterträdare å en fjärdedel i silfvergrufvan i Films s:n. 1481.
Hdskr. »Ex ms.» (i Sv. Riksark.).
Edit. (H. Spegels) Skriftel. bevis, 1716, s. 65.
790. Sten Sture d. ä:s sköldebref för Lasse Halvordsson. 1482.
Hdskr. Orig. i Sv. Riksark.
Edit. Sv. skriftprof 1, 1894, s. 35—36; facs. pl. XIII.
791. Ärkeb. Jacob Ulfssons och Rikens råds bref, hvarigenom Bråbo o. Lysings härader i Östergötl. tillförsäkras k. Karl Knutssons dotter Kristina, änka efter Ericus Erics (Gyllenstjerna). Sth. Odat. [1482].
Hdskr. Orig. å perg. i Gyllenstjernaska arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 17—18.
792. Fastebref å jord i Tible, Bergs s:n (Vestmanl.), utfärdadt å häradsting i Snäfringe. 1482.
Hdskr. Orig. å perg. i Vestmanl:s fornm.-fören:s saml.
Edit. K. H. Karlsson i Vestmanl:s fornm.-fören:s årsskr. 3 (1884) s. 90—91.
793. Tingsbevis å erlagd mansbot, utfärdadt af häradsh. i Tjurbo h:d Laurens Nilsson. 1482.
Hdskr. Orig. å perg. i Vestmanl:s fornm.-fören:s saml.
Edit. K. H. Karlsson i Vestmanl. fornm.-fören:s årsskr. 3 (1884) s. 91—92.
794. Rikens råds förläningsbref uppå Norrebrotn för ärkeb. Jacob (Ulfsson). Kalmar 1482.
Hdskr. »Ex ms.»
Edit. (H. Spegels) Skriftel. bevis, 1716, s. 66—67.

795. Rikens råds förläningsbref uppå Öland [o: Olands h:d, Upl.] för ärkeb. Jacob. Sth. 1483.
Hdskr. »Ex ms.» (Orig. i Sv. Riksark.)
Edit. (H. Spegels) Skriftel. bevis, 1716, s. 67.
796. Rikens råd tilldömer bisk. Cort (Rogge) och biskopsbordet i Strängnäs halfva tomtören och saktören i Strängnäs stad och döma riksförest. Sten Sture, som förhållit bisk. denna inkomst, till 40 marks böter. Sth. 1485.
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit. Hist. handl. af Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. 8 (1879) 1: s. 47—48.
797. Bref på ett altare i S. Blasii kor i Sths storkyrka för guldsmederna i nämnda stad. 1485.
Hdskr. Orig. på perg. (m. 5 sigill) i K. Bibl.
Edit. G. E. Klemming, Skråordn. (SFSS. 13), 1856, s. 163—64.
798. Fru Ingeborg Filipsdotters (Thott) bref om hennes makes, lagm. i Upland Gust. Karlssons (Gumsehufvud) frånfälle. Sth. 1486.
Hdskr. Orig. å pp. i Gyllenstjernaska arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 54—55.
799. Sten Sture d. ä:s bref till fru Magdalena Karlsdotter (k. Karl Knutssons dotter). Sth. 1487.
Hdskr. Orig. å pp. i Gyllenstjernaska arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 49—50.
800. Fru Ingeborgs (Thott), Sten Sture d. ä:s makas, bref till fru Magdalena Karlsdotter (se föreg.). Sth. 1487.
Hdskr. Orig. å pp. i Gyllenstj. arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 49.
801. Folke Piks testamentsbref. 1488.
Hdskr. Ej uppgifven.
Edit. E. M. Fant, Diplom. Svec. hactenus inedita 2, 1805, s. 15—17.

802. Bref (till onämd) fr. Riksförest. Sten Sture d. ä. Skärkingd 1489.
Hdskr. Orig. å pp. i Gyllenstj. arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 51.
803. Bref från bisk. i Linköping Henr. Tidemann till lagmannen i Södermanland Svarte Åke Jönsson ang. våld begånget af biskopens tjänare. Linköp. 1490.
Hdskr. Orig. i Ups. Univ.-bibl. (hofpred. dr Westins saml.).
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 10 (1822) s. 3—5. (Efter afskr. tagen af E. M. Fant.)
804. Bref af magistraten i Vesterås ang. en gård i staden, som curatus i Svärdsjö (Dalarne) Joh. Gunnari testamenterat sin hushållerska (»focaria») och deras son Gunnar Johannis. Vesterås 1491.
Hdskr. »Ex orig. membran.» (i Ups. Univ.-bibl.).
Edit. J. H. Schröder, De celibatu clericorum in eccl. Svec., 1844—45, s. 3—4.
805. Fru Magdalenas (enka efter Ivar Axelsson Thott) öfverlåtelsebref af gods i Vesterg. till ridd. Joh. Åkesson (Thott) och hans hustru. Söderköp. 1491.
Hdskr. Afskr. å pp. i Gyllenstj. arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 66—67.
806. Biskop Olof i Vesterås o. lagm. i Östergötl. Arvid Trolle bevittna förlikningar mellan riksförest. Sten Sture och bisk. Cort (Rogge) i Strängnäs. Enköp. 1493.
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit. Hist. handl. af Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. 8 (1879) 1: s. 52—53.
807. Sten Stures o. Riksens råds bref om S. Eriks baner i Upsala domk:a, som af ärkeb. o. domkap. utlemnats för att användas i ett korståg mot ryssar o. kareler. Sth. 1495.
Hdskr. Orig. å pp. i Ups. Univ.-bibl.
Edit.
a) J. Hadorph, Bih. t. Rimkr., 1676, s. 355. (Eft. orig.)
b) J. G. Peringsköld, Monum. Ulleraker., 1719, s. 56.
(Källa ej uppgifven, trol. aftr. efter ed. a.)

- c) J. H. Schröder, SRS. II I, 1828, s. 329—30. (Efter ed. a.)
808. Sten Sture d. ä:s personliga tacksägelsebref till ärkeb. Jacob Ulfsson för utlemnandet af S. Eriks baner (se föreg.). Sth. 1495.
Hdskr. Orig. å pp. i Ups. Univ.-bibl.
Edit.
a) (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 4, 1791, s. 378—80. (Efter samtid. afskr.)
b) J. H. Schröder, SRS. II I, 1828, s. 330. (Aftr. efter ed. a.)
809. K. Hans' bref för ärkeb. Jacob Ulfsson uppå Nordmarken. Sth. 1497.
Hdskr. Orig. ej uppgifvet. (Tillhör nu Sv. Riksark.)
Edit. (H. Spegels) Skriftel. bevis, 1716, s. 68. (Trol. efter en ung hdskr., då å förekl.)
810. K. Hans' förläningsbref för ärkeb. Jacob uppå Ståkes län o. Upsala stad. Sth. 1497.
Hdskr. »Ex ms.» (i Sv. Riksark.).
Edit. (H. Spegels) Skriftel. bevis, 1716, s. 68—69.
811. Sten Sture d. ä:s bref till fru Brita, Åke Jönssons änka, med anhållan om lån af öl, sängkläder m. m. vid k. Hans' gästning i Nyköping. Sth. 1498.
Hdskr. Orig. å pp. tillhörde 1836 dr J. A. A. Lüdeke i Sth.; nu i Sv. Riksark.
Edit.
a) C. C. Gjørwell i Sv. magasinet 1766, s. 733. (Illa utg.)
b) Handl. rör. Skand:s hist. 21 (1836) s. 6—7. (Efter orig.)
812. Svante Stures o. Måns Läncks attestation ang. Knut Alfenssons arf. Söderköp. 1500.
Hdskr. Orig. å pp. i Gyllenstj. arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 64—65.

813. K. Hans' bref för ärkeb. Jacob (Ulfsson) uppå Norrebottn. Enköp. 1501.
Hdskr. »Ex ms.» (i Sv. Riksark.).
Edit. (H. Spegels) Skriftel. bevis, 1716, s. 69—70.
814. Riksens råds bref till Nils Claesson (Sparre) med anledn. af hans fogdars angrepp på Fågelvik. Sth. 1501.
Hdskr. Orig. å pp. i Gyllenstj. arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 56—58.
815. Åke Hanssons (Natt och Dag) m. fl:s vittnesmål ang. mordet på Erik Eriksson (Gyllenstjerna). Skara 1502.
Hdskr. Orig. å pp. i Gyllenstj. arkivet (Krapperrup).
Edit. J. H. Schröder, Monum. diplom. Svec., 1822, s. 60—61.
816. Stockholms magistrats bref till Dalarne med anledn. af oron därstädes. 1503.
Hdskr. Orig. å pp. i St. Tuna kyrkoarkiv.
Edit.
 a) E. M. Fant, Acta Dalecarl. an. 1503—11, Ups. 1810, s. 2—3. (Källa ej uppgifven.)
 b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 180—81. (Efter orig.)
817. Riksens råds förpantningsbref å Gestrikland till Stockholms stad. Sth. 1504.
Hdskr. Orig. å perg. i Sths Rådhusarkiv.
Edit. K. Hildebrand, Urkunder t. Sths hist. 1, 1900, s. 33—34.
818. Vadstenabrodern Jönis Nicolai's bref till generalconfessorn Nicolaus Ragvaldi. Rom 1504.
Hdskr. Orig. å pp. i Sv. Riksark.
Edit. Sv. skriftprof 1, 1894, s. 40—42; facs. pl. XVII. (Rubriken i textaftrycket liksom underskr. å pl. har oriktigt året »1507».)
819. Bisk. Hans Brasks i Linköping förskrifning o. testamentariska anordning till Birgittas hus i Rom. 1504.
Hdskr. Orig. å pp. i Sv. Riksark.
Edit. Sv. skriftprof 1, 1894, s. 39—40; facs. pl. XVI (Brasks egen hand).

820. Bref af Vadstenabrodern Petrus Ingemari till moderklostret. Rom 1505.
Hdskr. Orig. å pp. tillhörde förr akad.-rättmäst. Westerdahl; nu i Ups. Univ.-bibl.
Edit. (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 5, 1791, s. 314—16.
821. Ärkeb. Jacob Ulfssons bekräftelsebref å ett testamente af f. d. curatus i Skellefte hr Andreas till hans dotter, gift med Andreas Jacobi (Bure). Skellefte 1507.
Hdskr. »Ex orig. membran.» (i Ups. Univ.-bibl.).
Edit. J. H. Schröder, De celibatu clericorum in eccles. Svec., 1844—45, s. 5.
822. Stockholms magistrats tvänne skrivelser till riksförest. Svante Sture med klagomål öfver Öregrunds inkräktande på utrikes handeln 1508.
Hdskr. Orig. i Sturearkivet i Kbhn.
Edit. (Sv.) Hist. tidskr. 1 (1881) s. 397—400.
823. Stockholms magistrats bref till Dalarne med anledn. af tidens oro. 1508.
Hdskr. Orig. å pp. i St. Tuna kyrkoarkiv.
Edit.
 a) E. M. Fant, Acta Dalecarl. an. 1503—11, Ups. 1810, s. 4—7. (Källa ej uppgifven.)
 b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 207—09. (Efter orig.)
824. Riksförest. Svante Stures frälse- o. sköldebref för Håkan Karlsson i Byrcherydh. Kongsätra i Mark 1508.
Hdskr. Orig. å perg. i v. Essenska arkivet å Kafås.
Edit. Handl. rör. Skand:s hist. 19 (1834) s. 177—79.
825. Stockholms magistrats skrifvelse till Svante Sture om tidens betryck och hotande faror samt åtgärder till stadens förvaring. 1509.
Hdskr. Orig. i Sturearkivet i Kbhn.
Edit. (Sv.) Hist. tidskr. 1 (1881) s. 400—01.
826. Stockholms magistrats bref till Dalarne med anledn. af tidens oro. 1511.
Hdskr. Orig. å pp. i St. Tuna kyrkoarkiv.

Edit.

- a) E. M. Fant, Acta Dalecarlica an. 1503—11, Ups. 1810, s. 7—9. (Källa ej uppgifven.)
- b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 217—18. (Efter orig.)
827. Vadstenabrodern Peder Månssons bref till konventet i Vadstena. Rom 1511 ell. 1512.
Hdskr. Orig. å pp. i Sv. Riksark.
Edit. Sv. skriftprof 1 (1894) s. 43—44; facs. pl. XVIII.
828. Häradsrättens i Tjurbo (Vestmanl.) fastebref å jord i Hede, Möklinta s:n. Gullegvind 1512.
Hdskr. Orig. å perg. i Vestmanl:s fornm.-fören:s saml.
Edit. K. H. Karlsson i Vestmanl:s fornm.-fören:s årsskr. 3 (1884) s. 92—93.
829. Bergsfogden Olaf Arvidssons fastebref å jord i Djupnäs, Väla s:n. Norberg 1513.
Hdskr. Orig. å perg. i Vestmanl:s fornm.-fören:s saml.
Edit. K. H. Karlsson i Vestmanl:s fornm.-fören:s årsskr. 3 (1884) s. 93—94.
830. Vadstenabrodern Peder Ingemarssons bref till abbedissan o. konventet i Vadstena. Rom 1513.
Hdskr. Orig. ej kändt.
Edit. (H. Spegels) Skrifvel. bevis, 1716, s. 145—46. (»Ex ms. apud nob. Eliam Brenner.»)
831. Sockneprästen Jönis' i Råby bref om ett rån, begånget i Södermanl. af gamle herr Sten Stures tjänare. 1514.
Hdskr. Orig. på pp. i Schröders ego (nu i Ups. Univ.-bibl.).
Edit. J. H. Schröder i Handl. rör. Skand:s hist. 15 (1830) s. 1—3.
832. Ridd. o. lagmannen i Närke Erik Trolles förbindelse för sig o. sina fränder att tjäna ärkeb. Jacob Ulfsson. Arnö 1514.
Hdskr. Orig. å perg. i Sv. Riksark.
Edit. Hist. handl. af Samf. f. utg. af hdskr. rör. Skand:s hist. 8 (1879) 1: s. 64.

833. Peder Månssons bref till Vadstena kloster. Rom 1515.
Hdskr. Ingår i »cod. Brenner» (i Ups. Univ.-bibl.).
Edit. (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 5, 1791, s. 325—26. (Efter afskr. meddel. af akad.-röntm. Westerdahl.)
834. Erlandi och Nils Amundi's bref till Vadstena kloster. Mariencron (vid Stralsund) 1515.
Hdskr. Orig. tillh. förr akad.-röntm. Westerdahl; nu i Ups. Univ.-bibl.
Edit. (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 5, 1791, s. 317—22.
835. Peder Månssons bref till Vadstena kloster. Rom 1516.
Hdskr. Samma som i föreg.
Edit. (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 5, 1791, s. 327—33.
836. Peder Månssons bref till klosterfolket i Vadstena om ordens privilegier m. m. Rom 1518.
Hdskr. Ingår i »cod. Brenner», som 1791 egdes af akad.-röntm. Westerdahl och nu tillhör Ups. Univ.-bibl.
Edit.
- a) E. Benzelius i Diar. Vazstenense, 1721, s. 213—16. (Förkortadt o. felaktigt, enl. v. Troil.)
- b) (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 5, 1791, s. 333—44 (med två infogade påfvebullor på lat.).
837. Riksens råds skrifvelse om Stockholms slotts öfverlemnande till k. Kristiern. 1520.
Hdskr. Orig. i Kristiern II:s arkiv i Kristiania.
Edit. E. G. Geijer, Acta historiam r. Christierni II illustrantia, 1833, s. 3—4. (Efter afskr. verkställd af N. J. Ekdahl.)
838. Dalallmogens bref till k. Gustaf I om k. Kristiern o. ärkeb. G. Trolle. Tuna 1522.
Hdskr. Orig. okänt. Samtid. afskr. i St. Tuna kyrkoarkiv.
Edit.
- a) (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 4, 1791, s. 352—57. (Efter afskr.)
- b) Dipl. Dalek. 1, 1842, s. 242—44. (Efter afskr.)

839. Bisk. Hans Brasks bref till k. Gustaf I. 1525.
Hdskr. Brasks registratur 1523—27 m. gam. sign. *J 11*,
 i Sv. Riksark.

Edit.

- a) (H. Spegels) Skriftel. bevis, 1716, s. 134—37. (»Ex ms.»)
- b) (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 1, 1790, s. 342—47.
(Afr. efter ed. a.)
- c) Link. Bibl:s handl. 1, 1793, s. 175—79.
- d) Handl. rör. Skand:s hist. 14 (1828) s. 33—41.
- e) V. G. Granlund, K. Gust. Is registratur 2, 1864, s. 272—76.

840. K. Gustaf Is svar på bisk. Brasks bref (se föreg.). Sth. 1525.

Hdskr. Samma som föreg.

Edit.

- a) (H. Spegels) Skriftel. bevis, 1716, s. 137—39. (»Ex ms.»)
- b) (U. v. Troil), Skrifter o. handl. 1, 1790, s. 347—52.
(Afr. efter ed. a.)
- c) Link. Bibl:s handl. 1, 1793, s. 179—83.
- d) Handl. rör. Skand:s hist. 14 (1828) s. 48—53.
- e) V. G. Granlund, K. Gust. Is registratur 2, 1864, s. 83—86.

B.

LITTERÄRA HJÄLPMEDEL.